MLUVNICE

JAZYKA HEBREJSKÉHO.

Sepsal

Dr. Melichar Mlčoch,

cís. kr. vládní rada,

cís. kr. řádný veřejný professor St. Písma a nářečí orientalních při c. k. bohoslovecké fakultě, Senior sboru professorského, čestný kaplan jeho Svatosti, rytíř řádu Bož. hrobu, kníž. arcib. rada a konsist. assessor olomucký, kníž. bisk. duchovní rada vratislavský, zakladatel Matice české, Dědictví sv. Prokopa, t. č. děkan sboru professorského atd. atd.

Vydání druhé

v patnáctém roce po vydání prvním.

V Olomouci 1899.

Proslov k posluchačům.

Milí přátelé!

Původní text sv. knih St. Zákona sepsán jest jazykem hebrejským.

Částky toliko knihy Danielovy [1] a Ezdrášovy [2] psány jsou jazykem chaldejským. Kniha Moudrosti a II. Makabejská jazykem řeckým. Pět knih původně hebrejsky neb chaldejsky psaných (Baruch, Tobiáš, Judith, Sirach, a I. Makabejská) a podobně částky knihy Danielovy [3] a Esthečiny [4] máme toliko v překladech z nichž nejstarší jest — řecký. Řečtina těchto několika knih St. a celého N. Zákona není však řečtina klassická, nýbrž nářečí macedonsko-alexandrinské, tenkrát „obecným" — διάλεκτος κοινή — zvané, které u Židů vlivem hebrejštiny a aramejštiny zvláštní nabylo barvitosti a nářečím hellenistickým se nazývá.

Nářečí tomu sám Řek, hebrejštiny a aramejštiny neznalý, stěží a jen z části porozumí.

Téže povahy jest také více méně nejstarší řecký překlad Alexandrinský (LXX), dle něhož pořízen jest nejstarší překlad latinský v obecné latině — Vulgaris (ok. r. 200. po Kr.), pozdějc „Itala" zvaný. Ku konci IV. a počátkem V. stol. opravil sv. Jeroným

---

1.) Dan. 2, 4.–7., 28. — 2.) Ezd. 4, 8.–6, 18.; 7, 12.–26. — 3) Vulg.: 3, 24–90., 13, a 14, — 4) Vulg.: 10, 4.–16.; 24,.

Italu podle hexaply Origenovy a nad to přeložil do latiny — šetře při tom co nejvíce slovní Italy — původní text hebrejský a chaldejský knih protokanonických i z deuterokanonických knihu Judithinu a Tobiášovu.

V latinské Vulgatě máme nyní:

1.) Žaltář z Italy, jak ji sv. Jeroným dle hexaply Origenovy opravil — psalterium gallicanum.

2.) Ostatní knihy protokanonické a mimo ty také knihu Judithinu a Tobiášovu, jak je sv. Jeroným z původního textu přeložil.

3.) Ostatní knihy deuterokanonické (totiž: Baruch, Sirach, I. Makabejská a částky Danielovy a Esthery) dle Italy sv. Jeronýmem neopravené.

Úplného a správného smyslu latinské Vulgaty a zvláště žaltáře nerozumí však znalec latiny klassické i obecné, neználi zároveň jazyka hebrejského a zvláštní jeho vazby, která se nám tu v rouše latinském před oči staví.

Mnohému místu zvláště lat. žaltáře neporozumí čtenář ani dosti málo a běře útočiště k překladům — českému neb německému, jimž snáze porozumí, poněvadž překladatel latinskou větu bera ohled na původní text hebrejský do češtiny neb němčiny srozumitelně převedl, buďto že hebrejštinu znal, aneb s dobrým výkladem původního textu se poradil.

Ano i knihám N. Z. nářečím hellenistickým sepsaným porozumí úplně a správně toliko ten, kdož hebrejský způsob mluvení zná.

Držíce se vždy a ve všem pevně a nezvratně učení sv. katolické církve čteme rádi a bedlivě psané slovo Boží, ponořujíce v ně myslivou; rozum náš nalývá jasnějšího světla a srdce rozněcuje se láskou ke

Bohu a nemíně láskou k člověčenstvu, k jehož spáse Bůh část zjevení svého sepsati dal.

A kdož by pak nezatoužil seznati jazyk, jímž knihy tyto původně sepsány jsou! Touha ta má základ svůj v lásce k Bohu a v povolání k úřadu kněžskému, jakož i v upřímném snažení sloužiti sv. církvi co nejhorliveji a dle celé síly své.

Ovšem dojde jednotlivec cíle touženého jen poněkud, — vedle hřivny totiž jemu s hůry svěřené — vedle míry času, který mu svědomité konání ostatních neodkladných povinností k volné práci ponechává a konečně dle vytrvalosti v předsevzetí, které byl učinil, když s nadšenou myslí do předsíně svatostánku vstupoval, když po čase na prahu svatyně stál a když posléze na hlas svého Velepastýře s posvátnou bázní do svatyně samé vkročil.

Znalost jazyka hebrejského jest klíč, jímž si bránu k pokladu svatému otvíráme, chtějíce vlastníma očima na všecky skvosty jeho patřiti a pak o krásе, o významu a o ceně jejich poučiti bratry své, kteří neosvojivše si klíče toho toliko z popisu o nich zvěděti mohou.

Každý z vás ví předobře, jaký rozdíl jest mezi znalostí vlastním patřením nabytou a onou, jíž o věci nevidění patřením na vyobrazení, čtením neb slyšením i nejlepšího popisu dosáhnouti lze.

Kdo na př. viděl chrám Božího hrobu v Jerusalémě a částky jeho jednotlivé bedlivě pozoroval, zvěděl v krátkém čase velmi mnoho. Znalost ta vlastním patřením nabytá jest důkladná, jasná a trvalá; opětuje-li se časem patření to, stává se znalost nezapomenutelnou. Maje takovou zna-

lost snadno a s nadšením dovede popisovati, co viděl, a uchvátí mysl svých posluchačů.
Docela jiný výsledek objevuje se u toho, který nemoha vlastníma očima patřiti na velechrám zmíněný z vyobrazení a z popisů znalosti o něm dojíti se snaží. Pracuje dlouho a namáhavě, srovnává rozličná vyobrazení velechrámu a částek jeho — zkoumaje, které z nich je asi nejpádnější, nejvěrnější, srovnává kratší i obšírnější popisy, by takto vyobrazením lépe porozuměl a i toho se dopátral, co stínem na obrazu pokryto jest. Neustane-li v práci té lopotné dospěje tak daleko, že si svatyni tu aspoň poněkud představiti dovede. Tolik namáhavé práce, a představa není jasná ani důkladná — aspoň v částech, v kterých se popisy od sebe odchylují, a které na vyobrazeních stínem pokryty jsou; bohužel není ani trvalá, nýbrž mizí snadno a rychle, a třeba velikého napnutí sil duševních, má-li na mysli déle utkvěti. —
A odkud má řečník vzíti ten oheň, to nadšení, má-li předmět takto poznaný jiným popisovati, když duch veškeré síly paměti věnuje a protož potřebné živosti citu nopřáti nemůže. — O jak zatouží potom, kdyby aspoň jedenkrát velechrám ten viděti mohl! měl by pak snadnější práci, viděl by jasně a s nadšením by líčil krásy jeho. Kdo mu poskytne příležitost, by předmět dlouhého, upřímného namáhání vlastníma očima spatřiti a bedlivě ohledati mohl, — tomu zůstane za to věčným po čas života svého.
Přátelé milí! Vznešený chrám, rukou Boží zbudovaný — jest Písmo sv. St. Z. v původním znění svém. Vyobrazení tohoto velechrámu jsou — překlady; popisy původního znění a pře-

kladů jsou — výklady čili commentary.
Církev sv. dává Vám nyní příležitost, že maje při ruce latinskou Vulgatu — věrný to obraz podstaty textu původního, a také výklady věrných synů církve katolické, naučivše se jazyku hebrejskému — popatřiti můžete vlastníma očima na tento velechrám a na stkvosty v něm složené. Ach že, ! budiž Vám příležitost tato velevítanou; kráčejte s nadšenou myslí po cestě ke onomu chrámu, abyste za nedlouho na klenoty jeho vlastníma očima patřiti mohli za tím účelem, abyste vděčnou myslí tím věrněji sv. církvi sloužili, učení její s nadšenou myslí šířili, proti úskokům nepřátel, kteří o původní text se opírají, neohroženě a vítězně brániti se dovedli a konečně dle sil svých také ku zdokonalení českého překladu písma sv. přispěli.

Úvod.

O jazyku starohebrejském.

Jazyk hebrejský náleží k jazykům, které učenci nazývají semitskými.
Řeči semitské jak posud známy jsou, dělí se na:
1.) jazyk jihosemitský čili arabský; k němu náleží:
a) himjarština v jižní části — známá jedině z nápisů zachovaných; jí příbuzná jest aethiopština v Habeši.
b) kořejština v severní části jižní Arabie. V tom nářečí sepsán jest „koran" a od té doby až na naše časy je spisovní řečí Arabův
2.) jazyk severosemitský či aramejský; k němu náleží:

a) syršťina či východní aramejština, spisovní řeč křesťanů syrských;
b) babylonština čili západní aramejština, kteráž se vůbec „chaldejskou" nazývá. V knihách St. Z. jest toto nářečí zastoupeno částkami — Daniel 2, 4.–7., 28; Ezdráš 4, 8.–6, 18. a 7, 12.–26. Že židovské literatury náleží sem především „Targumim". K ní čítá se také nářečí samaritanské.

Pozn. Zdá se, že i jazyk assyrský, písmem klínovým psaný a nedávno teprv rozluštěný, příbuzen je s aramejštinou.

3.) jazyk středosemitský čili kanaanejský. K tomu náleží:
a) jazyk hebrejský. Tímto sepsal Mojžíš „Zákon". Mluva knih Mojžíšových je tak lepá a vytříbená, že buď to již dávno před Mojžíšem spisy vzdělávána a zdokonalována byla, buď Mojžíš ve vší moudrosti na královském dvoře egyptském vyučen přední své snažení obrátil na pěstování písemnictví hebrejského. Mluva těchto knih Mojžíšových byla pak pravidlem a vodítkem ostatním spisovatelům hebrejským.
b) foenický, zachovaný toliko na pomnících a penězích. Jemu příbuzné náleží nářečí punské v Karthagině a osadách.[1])

---

[1]) Pozn. Všechny tyto řeči mají se k sobě asi tak, jako řeči slovanské (litevská, lotyšská, staroslovanská, srbská, ruská, polská, česká, o nichž viz Naučný Slovník: „jazyky slovanské" sv. 8).
Jazyk assyrský a foenický úplně vymřely, ostatní žijí toliko ještě v způsobě přejinačené a zkomolené — (novosyršťina Židů a syrských křesťanů v Mesopotamii a Kurdistanu; novější nářečí Habešské (aethiopština) a hebrejština části nynějších Židů.) — Jedině arabština uhájila netoliko až podnes své bydliště — vlastní Arabii, nýbrž rozšířila se i v jiných územích jazykových.

Nejstarší písemné památky jsou psány jazykem hebrejským; jsou to starší knihy Starého Zákona.
Památky písemné „židovsko-aramejské" počínají dobou Ezdrášovou (V. stol. před Kr.) v knize Ezdrášově. — Písemné památky arabské začínají teprv v prvních stoletích po Kristu.
Spisovní jazyk hebrejský se valně nezměnil, dokud byli Židé národem samostatným. Byla to zlatá doba jazyka hebrejského.
V zajetí však kalena byla rýzá mluva svatá vlivem chaldejského jazyka, jak to znamenati jest v knihách po zajetí psaných: Ezdráš, Nehemiáš, Paralipomenon, Esther, Jonáš, Aggaeus, Zachariáš, Malachiáš, Daniel a pozdější Žalmy.
Hebrejština této doby, stříbrnou zvaná, blíží se víc a více západní aramejštině. Hebrejština pozbyla pak úplně povahy své přirozené, když nový stát židovský byl vyvrácen, až konečně za dob makabejských jazykem chaldejským docela vytlačena byla.
Když hebrejština starozákonná znenáhla vymírala a kanon knih St. Z. ukončen byl, pečovali učení Židé o to, aby text sv. Písma na jisto postaven byl, počali sv. knihy vykládati a dle potřeby překládati; odtud řecký překlad alexandrinský LXX a později překlady aramejské „Targumim".
Posuzování textu dělo se však bez náležité znalosti kritické, což staré překlady dokazují.
Výklady „midraš" čerpány většim dílem, jak pravili, z ústního podání; týkaly se hlavně obřadů a práva občanského (halacha) a pak věrouky (hagada"); práce ty nejsou rázu

vědeckého.
Za těmito účely založili si Židé několik akademií židovských v Palestině a v Babylonii.
Tradice obého druhu sepsal pak počátkem III. stol. proslulý rabbi Juda Hakkadoš († ok. 230) v dílo jedno, zvané „Mišna" (t. j. druhý Zákon) jazykem novohebrejským r. Mišna pak doplněna jest a vysvětlena Gemarou Jerusalemskou" v polovici IV. stol. a „Gemarou Babylonskou" v polovici VI. stol. po Kr. Gemary psány jsou aramejštinou.
Mišna spojená s tou neb onou Gemarou slove — Talmud a to dle připojené Gemary buď Jerusalémský buď Babylonský. K této talmudské řeči vznikla rabinská jsouc více řazu hebrejského.
Po dohotovení Talmudu starali se učenci židovští o to, aby znění textu biblického, jak se dosud v synagogách a akademiích na základě tradice pěstovalo, budoucím věkům zachováno bylo. Za tou příčinou ustanoveny znaky samohláskové a přízvukové, jichž pak upotřebeno bylo u knih starozákonních psaných i tištěných; mimo to snesli rozličné kritické poznámky a výklady v dílo zvané — „Masora" t. j. tradice (od 7.–10. stol.).
Teprv po dokončení Masory počali Židé za příkladem Arabů mluvnici jazyka hebrejského skládati. V oboru tom prosluli R. Jehuda Chajjug (ok. r. 1000.) a R. Jona (ok. r. 1030.) — Za základě těchto — Abenesra († 1167.) a R. David Kimchi († 1232.).
Mluvnice (v Benátkách 1545.) a slovník (v Neapoli 1490.) Kimchiho byl základem všech pozdějších spisovatelů židovských i křesťanských.
Otcem hebrejského jazykozpytu u křesťanů jest i jinak proslulý

Jan Reuchlin (* 1522.) vydav výbornou grammatiku se slovníkem r. 1506, po něm následovali učenci z rodu Buxdorfova (Jan Buxdorf * 1629); avšak tito všichni ještě pevně lnuli k tradici židovské.

Teprv od polovice 17. věku jali se učenci jazyk hebrejský vysvětlovati na základě jazyků příbuzných. V ohledu tom prosluli — Alb. Schultens (* 1759) Mik. Schröder (* 1798.) a Jan Jahn (* 1821.), prof. na universitě vídeňské. V nejnovější době prosluli Vilém Gesenius (n. 3. ún. 1785, * 1842.), jenž slovníky svými a mluvnickými spisy docílil pravého poznání jazyka hebrejského; a Jind. Ewald (n. 16. list. 1803.), jenž po způsobu filosofii do ducha řeči hebrejské vniknouti se snažil. Vedlé spojil oba tyto směry, historický (Gesenia) a filosofický (Ewalda), Just. Olshausen (n. 1800.) v díle „Lehrbuch der hebräischen Sprache 1861."

Z hlediska těchto spisovatelů o mluvnických, pokud práce jejich mají cenu stálou vědeckou, jsou tím větší, čím nesnadnější jest úkol vyměřený:

1.) zkoumati totiž důkladně správně jazykové tvary dosud zachovalé, popsati je a uvésti všechny v jeden celek organický (část zkušební a historicko kritická);

2.) objasniti výsledky docílené jednak všeobecným jazykozpytem, jednak porovnáním jich vespolek, a pak sličnými sesterskými (část filosofická, srovnávací).

Pozn. Dotyčnou literaturu až do r. 1850. podává téměř úplně Steinschneider v díle „Lehrbuch der hebräischen Sprache für Gymnasien. Leipzig 1850. (§ 83.).

O této mluvnici.

O této mluvnici nejvíce přihlíženo mimojiné k dílu Vil. Gesenia: hebräische Grammatik mit Rücksicht auf Winer von Rödiger 22 & 23. Leipzig 1878. a 1880.

Ve skladbě uvádí se na mnohých místech znění latinské Vulgaty, bible Kralické (1579–1593.), překladu Waského (v Praze 1821–1827.), Durycha & Procházky (1804. Proch.), Frencla (v Praze 1864. (Frcl.)) a bible vydané Dě-

dictvím Svatojanským (v Praze 1888–1889. (Děd.)), aby pozornost se k nim obrátila za příčinou zdokonalení českého překladu písma svatého.
Pravopis a řeč bible Kralické pro svou čistotu i od samého Veleslavína i od Štýra (z řádu jesuit.) za pravidlo přijaty byly. O ní praví Procházka (de saecularibus liberalium artium in Bohemica et Moravica fatis commentarius str. 325): „Hasteneckou řeč nemá nic vytečnějšího nad tento překlad." (O kral. bibli, vlivu a důležitosti její v literatuře české podal dosti obšírné pojednání Josef Šmaha v časopise Musea kerál. čes. 1878. II., III., IV. sv.; 1879. I. sv.).
Štýr, Konstanc a Barner, strojíce překlad bible Svatováclavské šetřili hlavně bible benátské z r. 1506.; avšak prohlédáno i ku Kralické bibli zvláště ve Starém Zákoně; ano i obsahy hlav nad hlavami hlav nad celými jednotlivými kapitolami strojeny podle ní, i obsahu při hřbetu postavených dbáno; obsah před kapitolou Judithinou slovně na vrub a na vlas z ní přijat. Ostatní viz v uvedeném pojednání 1879. I. str. 26.–27.
Procházka vydávaje bibli Svatováclavskou přiklížel celkem bedlivě k bibli Kralické a kořistil z ní volně a valně jak při překladu tak při výkladu, pokud se od učení katol. církve neodchyluje. Starý Zákon vydán 1778., 1780., Nový Zákon 1786., Starý i Nový Zákon 1804. O tomto posledním praví Dobrovský: „Máme u vydání tomto knihu klassickou, kterou by se Čechové spravovati mohli" (Uvedené pojednání. 1879. I. str. 31.).
Na základě bible Procházkovy z r. 1804. — vydána v Praze r. 1851, a podruhé 1857. — bible česká. Text podobá se tím více kralickému, že k úpravě jeho užito mnohých slov a synonym bratrských, zvláště těch, které Procházka v závorkách uvádí. Tohoto vydání v Praze 1851.–1857. šetřeno v textu i poznámkách v bibli české od Frencla a Desoldy. Co do správnosti řeči řídili se (Desolda od Přísloví až do konce) — bibli benátskou (1506.), pražskou (1537.), norimberskou (1540.) Svatováclavskou (1677.) a N. Zákonem Procházkovým (1786.), přes to přihlíželi také ku bibli Kralické.
Draský Tomáš (nar. 1791. v Praze, † 1843.), duchovní správce v Hluboši v Berou-

sku (Jungmann, Hist. lit. čes. str. 548.) přeložil původní text písma sv. na jazyk český a vydal svým nákladem 1821—27. 3. sv. 8°. Překlad ten jest bedlivého povšimnutí hoden, co do češtiny má ovšem nemalé vady. Úvahu o překladu tom podal Zimmermann v čas. katol. duchov. 1828. str. 132.

Bible Bezděkova (v Praze 1862.) jest co do textu zcela a úplně bible Kralická, pročež tuto zní ničeho se neuvádí.

Pozn. O povaze řeči a slohu v bibli Kralické znamenati jest:

1.) Bratří neskláněli vlastních jmen, která byla v české řeči neobyčejnými a nezvyklými.

2.) Někdy zachovali latinské koncovky v mnohých pádech, což velice jazyku českému odporno.

3.) Někdy pokoušeli se o skloňování nehrubě chvalné, na př.: Kana, gen. Kaně dat. a lok. Kani; — Gallilea gen. Gallilee (m. Galliley).

4.) Přídavných jmen od jmen krajin, hor, měst netvořeno.

5.) Přivlastňovacích přídavných jmen zastaralé užíváno; na př.: za dnův Josiášě, synu Amonova, krále judského, místo: — syna Amona, krále jud... Zastaralé jest antikristovo učení, místo: — antikristea učení.

6.) Přisvojovacích zájmen nevlastně pokládáno, jako: Neposloucháte Hospodina Boha vašeho (místo: Boha svého).

Jinde naskytá se podle obecné mluvy: syna Josefového místo syna Josefova.

7.) Bratří říkali: hlava hadova, kůže velbloudova, lvova moc, kdežto v novější mluvě obyčejněji jest říkati: „hadí, velbloudí, lví."

8.) Ve skloňování zde a onde pokládány tvary na př.: kyjmi vedle kyji, cepami vedle cepy, zubami vedle zuby, ke hřivi (nesprávně) vedle ke hřívě.

9.) V lokálu bývá koncovka dativu u za ě u přivlastňovacích přídavných jmen, jako: v stánku Davidovu, v domu Hospodinovu.

10.) Genitivy: modl. místo model, podobně bedr místo beder od nominativu bedra — kde „e" vypuštěno.

11.) Imperativy mají: pod, přiď, dobře psány, připř, vyrý – í a ý stažením dlouhé, jakž i lid mluví. Ale obdoby imperativu „vyrý" psáno „nevýme" místo „nevyjme", „nevýmou" místo „nevyjmou."
Při mysl, myslte, modl, modlte, pociťovali bratří ještě měkké „l."
Ve skladbě znamenati jest:
1.) Nedobře pojí se slovesa míniti, rozuměti, zavírati (ve smyslu rozuměti) s předložkou „pod" místo s pouhým instrumentálem.
2.) Akkusativ neb nominativ beze vší příčiny proti vlastnosti české řeči pokládán místo –instrumentálu, na př.: jakého řádu, dobrého ochrance býti mohou (místo ochranci).
3.) Shoda tu a tam nedobrá, jako: vrabčata utrousili místo: utrousila; oko vida, posvědčovalo mi toho; větší díl lidu toho sobě uzdu pustili; ostatek všeho lidu, schnuli se; kdo by na nich jeli (vazba dle smyslu).
4.) Řečení „vřehol sněčím jíti" místo „obírati se čím, zanášeti, zaměstnávati se čím, obcházeti se (s) čím"; „prostředkem smrti" se světa vykročiti (místo pouhého instrumentálu: „smrtí" se světa....).
5.) U přirovnávání užívají často předložky „k" neb genitivu a někdy, což s podivením, předložky „proti" v témž smyslu v jednom a témž souvětí; (tato vazba do bible Procházkovy, Frenclovy ba i do spisů Čelakovského přešla); konečně i „před" s instrumentálem, na př.: Jes. 40, 17.: „všickni národové jsou jako nic před ním (na kraji ve výkladu „u porovnání k němu").
6.) Cizí slova, která však zároveň při kraji správnými vlastními se nahrazují; na př.: halže – ve výkladu točenice; „z gruntu" vyhladiti, jinde – z kořene; „spuntovaly se" – jinde „zřekly se, spojily se"; „ortel vypovídati" – jinde „soud, odsudek"; „vetuňk, kštealt" a pod. – místo: „pomoc, způsob, tvářnost" a pod.
7.) Místy nesprávně se přivěšuje enklitické „ž" a „t".

Obnova jazyka vznešená a ušlechtilá zvláště ve výkladech vyniká svou přesností a vlastností, ale také i jadrností a úsečností. Hojnými úsloviími a přísloviími a odvoláváním se na obecnou mluvu — idiotismy, dali vykladatelé bratrští na jevo, že studiem jiných jazyků od národního neustupovali, nýbrž hlouběji a mocněji v něj se vpravovali a vnořovali, majíce myslí čtením klassiků i otců církevních projatou a probroušenou. Tohoto rázu postrádají novější vykladatelé písem svatých, Procházka, Frencl i Sušil, jakož i mnozí jiní spisovatelé čeští nepřihlížejíce k tomu, že krása, vlastnost a zvláštnost každé řeči idiotismy stojí, trvá a se zachovává, ačkoliv Jungmann, Hádání lži a pravdy, Tovačovského proto velebil, ačkoli Francouzové svými gallicismy jako národním pokladem se honosí, Němci Lessinga správně německy píšícího za svého pravého Němce mají, a Angličané svého Shakespeara a Swifta pro hojné obraty a vlastní mluvení nad klassiky jiných národů vynášejí hrdě se chlubíce, že jim sami toliko vyrozumívají (Jos. Šmaha, Čas. Mus. kr. č. 1878. str. 481.).

Seznam důležitějších názvů.

Abiectio	vypouštění	adversativus	odporovací
" in medio	vysouvání (ve středoslov.)	accommodare - in se - milem convertere	přizpůsobiti, přípodobniti
" in initio	sesouvání (v náslov.),	affirmativa	koncovka
" in fine vocis — (elisio)	odsouvání (v dslov.), (odsuvka)	aphaeresis	sesouvání, sesuvka
absolutus ...	prostý	anacrusis	předrážka
abstractus ...	odtažitý	analogia orationis	obdoba řeči
accentus	přízvučník, znamén. ku přízvučné.	antithesis, — ticus	protiklad, — ný
		apocope, — atus	zkomolení, -ý; zkrácení, -ý

appositio	přístavka	coordinatus	souřadný
articulus	člen	correctura	oprava, opravná pozn.
aspirata guttauralis	vanutá hrdelnice	Dentalis littera	zubnice, zubná hláska (sykavka)
" pronunciatio	dyšné znění		
assimilatio	ztotožnění, připodobnění	dagešatus —	dagešovaný —
assyndeton	bezspoječnost'	— geminatus	— zdvojený
attributum	přívlastek	dageš forte	dageš, ostrý
auctus	rozšířený	defectivus	schodný, neúplný
Collectivum	hromadné (jméno)	dilatabilis	rozšiřitelný
compensativus	nahradný	disiunctivus	rozlučovací
compositus	složený, složitý	Ellipsis	ellipsa, výpustka
concessivus	připouštěcí, —ivý	elisio	odsouvání, odsuvka,
concentratio	sestředění	emphasis	důraz
conclusiva (coniunctio)	účinková, výsledná (spojka)	epentheticus	vkladný
		euphonicus	libozvučný
coniugatio	časování	exclusivus	vylučovací
coniunctivus, copulativus	slučovací	explicitus	zjevný
		Finalis (coniunctio)	účelná (spojka)
copula	spona	" litera	závěrečné písmě
concretus	srostitý	fulcrum vocalis	opora samohlásková
consecutivus	sousledný	furtivum fattach	vsuvné fattach
construitur, cum ...	váže se s ...	Gutturalis	hrdelnice, hláska hrdelní
constructio	vazba		
constructus	omezený	Hcemantivus =	hcemantivní =
contextus	souvislost'	= servilis	= pomocná (souhláska)
contractio-syncope	stažení	heterogeneus	různorodý, nesourodý
conversio	přeměna, —ování	homogeneus	sourodý, stejnorodý
conversivus	obměnný	Character, —isticon	znak, příznak

characteristicus	znakový, příznakový
chatef=šva compos.	chatef=šva složité
Infirma (litera)	měkčí (souhláska)
inclinare ad	kloniti k ....
inhaerens	neodlučný
implicitus	skrytý
inseparabilis (praepositio)	předponná (předložka)
Kri (v. 107.)	hledíž čteno
ktib (v. 107.)	jest psáno; jest v textě
Labialis (litera)	retná, rtová (hláska)
limitativus	obmezovací
liquidus	tekutý
lectio varians lenis	čtení různé, rozdílné jemný
Makkef (v. 106.)	makkef
masora	ústní podání, tradice
masfik (v. 60.)	masfik
mater lectionis	matice čtení
metathesis (transpositio)	přesmykování
milel (=shora) (v. 81.)	milel, slovo s přízvukem na předposlední
milra (od spodu) (v. 81.)	milra, slovo s přízvukem na poslední
mutus	nezvučný,
muta litera	nezvučná, jednodobá souhláska
meteg (v. 104.)	meteg (uzda)

Necessarius	nezbytný
nominalis	jmenný
nota interpunctionis	znaménko rozdělovací
" masoretica	znak masoretský
" semivocalium	" polohláskový
numeralia cardinal.	číslovky základní
" ordinalia	" řadové
" distributiva	" podílné
" specialia	" druhové
numeri fracti	" zlomkové
Obiectum	předmět
obliquus (casus)	nepřímý, kosý (pád)
Palatina litera	podnebná souhláska
parallelus locus	místo přídobné, přídoba, přídobnost
pasek (v. 103.)	pasek, odlučovatel
pausa (v. 85.)	přestávka
plena lectio=scriptio plena	mak úplný (dvojhláskový)
praeformativa	předpona
primitivus	původní
paragoge, —icus	přísuvka, přísuvný
pleonasmus	přeplněk, nadbytek
polysyndeton	mnohovaznost
praedicatum	přísudek, výrok
prostheticus	předvažený
puncturn masoreticum	znak masoretský
punctatus	znakovaný

Quantitas	hodnota (časoměrná)	stirps	kmen
quies	odpočívání, odpočinek, nečinnost	subiectum	podmět
		subordinatus	podřadný, podřízený
quiescens littera	nezvučná, odpočívací	successio literarum	posloupnost písmen
quiescit	odpočívá, nezvučí [hláska	suffixum - pronomen suffixum	přípona, zájmenná přípona
quiescit in ...	opírá se o ...	suffixum singulare, plurale	přípona jednotná, množná
Radicalis	kmenový, kmenný	syllaba aperta	slabika bezpřízvučná
radix	kořen	" finalis	" doslovná
" primaria	" původní	" initialis	" náslovná
" biliterea	" dvouliterní	" acuta (v. 79)	ostrá, zostřená
rafe (v. 51. 2. pozn.)	rafe	" composita (v. 43. Num amorousi)	" složitá (s předrážkou)
reciprocus	vespolný	syncope - contractio	stažení
rectus (casus)	přímý (pád)	synonimus	stejnoznačný, synonymický
reflexivus	zvratný	Šva mutum, brevitor: šva (v. 44 pozn. 5)	šva nezvučné, krátce: šva
Scriptio plena - lectio -	znak úplný tj. matice čtení s znakem masoret.	šva mobile, sonans	šva zvučné
scriptura quadrata [tea	písmo čtvercové	" simplex	" prosté
segolatus	segolný	Tenuis littera	tvrdá souhláska
separatus	samostatný, sám sobě stojící	textus punctatus - masoreticus	text znakovaný - masoretský
servilis	pomocná souhláska	tonus ascendit	přízvuk postupuje (směrem ku konci)
significatio causativa	význam příčinný	" descendit	přízvuk sestupuje (směrem k začátku)
simplex	prostý, prvotný, jednoduchý.	transpositio - metathesis	přesmykování
spiritus asper	přídech ostrý		
status absolutus	tvar prostý; krátce: tvar		
" constructus	přítvar, tvar omezený		

Valor numericus (arithmeticus)	hodnota číselná	vocalis fractа	sam. lomená, podřezná
		" positione longa	" polohou dlouhá
verbalis	slovesný	vocis initium	násloví
vocalis originaria	samohláska prvotná	" medium	středosloví
		" finis	dosloví
vocalis pura	samohláska původní	vox memorialis	heslo.

Obsah.

§.	Číslo		Strana
		Proslov k posluchačům	I.
		Úvod. O jazyku starohebrejském. — O této mluvnici	V.
		Seznam názvů důležitějších	XIII.
		Z hláskosloví.	
		I. Abeceda hebrejská.	
1.	1.–2.	Znaky souhláskové či písmena	1.
2.	3.	Posloupnost písmen hebrejských	4.
3.	4.	Písmena závěrečná	4
4.	5.	" rozšiřitelná	4.
5.	6.	Starobylost písmen	5.
6.	7.–23.	Vyslovení písmen	5.
7.	24.–26.	Číselná hodnota písmen — číslo složené — stáří hodnoty číselné	16.
8	27.	Roztřídění písmen hebrejských dle mluvidel	17.
9.	28.–29.	Dvoje znění jednodobých souhlásek — Dageš jemný	18.
10.	30.	Prosté samohlásky hebrejské	19.
11.	31.	Matice čtení	20.
12.	32.–34.	Znaky masoretské; (33) — souhl. odpočívací; (34) — znak úplný — neúplný	21.
13.	35.–39.	" samohláskové; (36) Pravidla; (37) vyslovení souhl. se samohláskou; (38) dvojhlásky; (39) slabika otevřená; — zavřená	22.

§.	Číslo		Strana
14.	40.–49.	Znaky polohláskové: šva prosté; 41. nezvučné; 42. poloha; 43. šva zvučné; 44. složité (chatef); 45. pravidla: šva jako předdrážecí; 46. dvě šva po sobě v násloví; 47. ve středoslovi; 48. v doslovi; 49. kamec (ָ) zrú „o"	25.
15.	50.–51.	Dageš jemný: v násloví, 51. ve středoslovi a doslovi	29.
16.	52.–58.	Dageš ostrý; 53. nezbytný (a) náhradný; (b) příznakový; 54. libozvučný; 55. skrytý; 56. Pravidla, kde může býti; 57. rozdíl dageše ostrého od jemného v בגדכפת; 58. písmě zdvojené čili dagešované	30.
		II. Zvláštnosti a změny hlásek. — Slabiky, znaménka přízvučná a rozdělovací.	
17.	59.–60.	Souhlásky měkké. 60. Mappik	33.
18.	61.–63.	Odpočívání malých hlásek (Quies). 62. Sdružování malých se sourodými. 63. Změna sourodé samohlásky.	34.
19.	64.–66.	Přeměňování malých hlásek (Conversio). 65. Změna předchozího šva u měkké souhlásky; 66. vypouštění samohlásky	36.
20.	67.–70.	Vypouštění malých hlásek (Abiectio); 68. ve středoslovi; 69. vznik lomené hlásky; 70. v doslovi א, ה	37.
21.	71.–73.	Zvláštnosti hrdelnic; 72. v suvné fattach (furtivum); 73. vlastnosti ר	40.
22.	74.–77.	Rozvržení samohlásek; 75. stálé – nestálé; 76. polohou dlouhé, krátké, za polohlásky. 77. Proměna samohlásek. [ka	42.
23.	78.–80.	Hodnota slabik; slabika otevřená; 79. zavřená a ostrá; 80. pomocná samohlásková	43.
24.	81.–85.	O přízvuku na poslední (milra), na předposlední (milel); 82. kdy je slovo milel; 83. slovo poskývá přízvuku; 84. přízvuk postupuje; 85. — sestupuje	45.
25.	86.–90.	Kterak změnou polohy přízvuku mění se samohlásky; 87. Dlouhá se krátí; 88. krátí se na polohlásky – úplně zanikají; 89. ve slově dvojslabičném; 90. v přestávce	47.
26.	91.–95.	Vznikání nových slabik – za šva, šva, před šva; 92. za šva před chatefem; 93. krátká znaková samohláska připodobí se následujícímu chatef; 94. u doslovi místo dvou šva; 95. v přestávce.	49.
27.	96.	Změny souhlásek	52.
28.	97.–103.	Znaménka přízvučná a rozdělovací. Sof pasuk. 98. přízvučníky poëtické a prosaické; 99. znaky a jména prosaických odlučovacích; 100. slučovacích; 101. poëtických rozlučovacích; 102. slučovacích; 103. Důležitost přízvučníků	53.
29.	104.–106.	Mateg – pasek – makkef	58.
30.	107.–109.	Ṭ'ri a ṭ'tib; 109. kdy se slovo z textu vypouští	60.

S.	Číslo		Strana
		I. Hlavní část.	
		Tvarosloví čili nauka o částech řeči.	
31.	110.–112.	Kořeny a kmeny hebr. slov. 111. Kmen základního časování. 112. Souhlásky kmenové a pomocné	63.
32.	113.–116.	Zájména osobní: 114. příponná; 115. přípony jmenné; 116. slovesné	65.
33.	117.–118.	" ukazovací; člen. 118. ostatní (mimo člen)	68.
34.-35.	119.–120.	" vztažné. – Zájméno tázací	70.
36	121.–127.	Jméno podstatné: A. útvar; 122. B. rod; 123. C. číslo, 124. D. tvar; 125. přítvar; 126. E. pády; 127. Označování pádů	71.
37.	128.–132.	Podst. jména r. muž. čís. jedn. 129. Z podstatnělá participia, přítvar, přídavná tá ה"ל, 131. Číslo množné a dvojné ve tvaru, 132. v přítvaru	75.
38.	133.–137.	Podst. jména r. žen. a) čís. jedn. 134. Místo ־ָה jest ־ָת; 135. b) čís. množ., 136. jména s obojetným zakončením; 137. číslo dvojné.	78.
39.	138.–142.	Podst. jména segolná rodu muž – 3 třídy 139. u hrdelnic; 141. u ה"ל	81.
40.	143.–144.	" " " " žen. zakončená v ־ַת; 144. v ־ֶת	84.
41.	145.	Jména jednoslabičná	85.
42.	146.–147.	Podst. jména s příponami; 147. Přípony k přítvaru se připínají	85.
43.	148.	Odchylná jména podstatná	87.
44.	149.–150.	Přídavné jméno: 150. Postavení – stupňování – význam	89.
45.	151.–156.	Jména číselná a) číslovky základní 152. od 21–99; 153. od 100–1000; 154. od 1000 výše; 155. číslovky řadové; 156. ostatní	91.
		Časoslovo.	
46.	157.–158.	Základní poznámky. Čas skonalý a neskonalý z kořene. 158. Tvoření základních tvarů a způsobů z kmene	96.
47.	159.	Časování a jejich význam	97.
48.	160.	Rozdělení sloves	98.
		Sloveso silné – normalné.	
49.	161.–172.	Základní časování kal 162. A. kmen perfektní, 163. B. imperfektní; 164. C. koncovky; 165. D. předpony; 166. časování perfekta; 167. Participium; 168. Infinitiv, imperativ; 169. Imperfektum sloves přechodných; 170. nepřechodných; 171. Kohortativ. 172. Jussiv a apokopa	98.
50.	173.–175.	Niktal neb nifal; příznaky – význam	106.

§.	Číslo		Strana
51.	176–177.	Kittel neb piel; příznaky-význam	108.
52.	178–179.	Kuttal - pual " "	109.
53.	180–181.	Hiktil - hifil " "	110.
54.	182–183.	Hoktal - hofal " "	111.
55.	184–186.	Hithattel - hitpaël " " 186. Tvary odchylné - slovesa čtyřpísmenná	112.
56.	187–188.	Slovesa slabá a) hrdelná, 188. ה, ח	114.
57.	189–190.	" " b) פ"נ, 190. zvláštnosti	115.
58.	191–197.	" " c) ע"ע, 192. pravidla sestřeďování; 193. Samohláska první kmenová se vysouvá; 194. samohlásky předpon dlouží se; 195. pomocné samohlásky se vsouvají; 196. zvláštnost v hiktilu; 197. Odchylka od tvarů normálních	116.
59.	198–199.	Slovesa mdlá a) פ"א; 199. zvláštnost patera sloves	119.
60.	200–203.	" " b) פ"י; 201. ו původní se objevuje; 202. י původ. 203. י jako נ	120.
61.	204–212.	" " c) ע"ו a ע"י; 205. Mdlá odpočívá; 206, 207. vypouští se; 208. Samohláska předpony se dlouží; 209. Participium činné - kmeni perfektnímu; 210. Odchylka od tvarů normal.; 211, 212. Slovesa ע"י a zvláštnosti jich	122.
62.	213–214.	Slovesa mdlá d) ל"א; 214. zvláštnosti	125.
63.	215–219.	" " e) ל"ה; 216. ה se objevuje; 217. změňuje se v ת; 218. původní י se objevuje; 219. ה mizí naprosto	126.
64.	220.	Slovesa dvojnásobně a trojnásobně slabá.	128.
65.	221–230.	Slovesa s příponami zájmennými; 222. varná; 223–226. změna tvaru slovesného; 227–229. Infinitiv, imperativ, participium; 230. ה se odsouvá ל"ה	129.
66.	231–234.	Souslednè ו; v imperfektu 233. s významem slučovacím; 234. v perfektu	131.
67.	235.	Různukování sloves (mimo participium)	133.
68.	236.	Částice	134.
69.	237–240.	Příslovce a) původní; 238–240. b), c), d) odvozená	134.
70.	241–245.	Předložky a) předklonné; 242–243. samostatné; 244 s příponami; 245. zpodstatnělé předložky	136.
71.	246–249.	Spojky; 247. předložkou nahrazuje spojku, 248. zpodstatnělé spojky; 249. ו spojovací	139.
72.	250.	Citoslovce	141.
		Přídavek ku čís. 136. a), b), c); ku čís. 132. pozn. 1.	142.
		Paradigmata sloves hebrejských	145.

§.	Číslo		Strana
		III. Hlavní část.	
		Skladba.	
73.	251.–253.	**A. O větě, a její částech — o rozvržení vět.**	161.
74.	254.–256.	O podmětu; 255. podmět jmenný; 256. bývá zamlčen	162.
75.	257.	O přísudku	163.
76.	258.–259.	O sponě; 259. Zastupování spony	164.
77.	260.	Přísudek se s podmětem shoduje	165.
78.	261.–269.	Přísudek se s podmětem neshoduje a) číslem. 262. Plur. majestaticus. 263. jmen zvířat neb věcí neživotných; 264. osob. 265. Podmět dualný 266. omezený jménem; b) 267.–269. b) rodem.	165.
79.	270.–272.	Shoda hlavních částí ve větě stažené či svinuté. 271. předchází-li výrok; 272. Je-li více podmětů	168.
80.	273.–274.	O slovosledu. 274. Změna pravidelného slovosledu	169.
		B. O skladbě jména.	
81.	275.–283.	Člen; předpíná se 276.–279. jmenu obecnému. 280. jménům plemenným a rodovým, 281. jménu příd. a zájmenu ukaz. 282. výroku. 283. Člen se neklade	171.
82.	284.–285.	Rod. 285. jména rodu společného	174.
83.	286.–290.	Číslo. 287. Pluralia tantum. 288. pluralis majestaticus; 289. jména omezeného a omezujícího. 290. Dual.	175.
84.	291.–293.	O vazbě přívlastkové č. attributivné. 292. přívlastek souřadný. 293. podřadný	176.
85.	294.–301.	Tvar a přítvar. 296. slovosled jména omezujícího. 297.–301. Pravidla.	178.
86.	302.–303.	Pády. Nominativ a Vokativ	182.
87.	304.–307.	Akkusativ a Praepositional. 305. Akkusativ příslovečný. 306. Praepositional. 307. Dvojí akkusativ	184.
88.	308.	Opakování jmen.	187.
89.	309.–310.	Přídavné jméno. Opisování našeho přídavného jména. 310. Adiectivum přístavkou adiectiva	188.
90.	311.–313.	Stupňování přídavného jména. a) Komparativ; b) Superlativ	191.
91.	314.–316.	Vazba příd. jména s podstatným. 316. adiect. omezeno přívl. podřadným	193.
92.	317.–325.	Skladba číslovek (Základní, řadové, podílné, druhové — příslovce číselná — zlomkové, neurčité	195.
93.	326.–343.	Skladba zájmen (osobná, 329. ukazovací, 333. vztažná, 336. tázací, 339. zvratná, 340. omezovací, 341. číselná, 342. neurčitá), 343. vespolná	201.

§.	Číslo.		Strana.
		O skladbě slovesa.	
94.	344.–349.	Perfektum; o minulosti, 346. o stavu stávajícím, 347. při jisté připovědi, 348. při podmínce, 349. „l" sousledným	210.
95.	350.–353.	Imperfektum; o hrdosu cnosti, 352. o přežitosti valérem, se opětujícím, 353. po částicích	214.
96.	354.–355.	Hohortativ a optativ	218.
97.	355.	Jussiv a prohibitiv	221.
98.	357.–358.	Imperativ, 358. imperativ III. osoby	222.
99.	359.–360.	Prostý infinitiv, 360. místo slovesa určitého	223.
100.	361.–364.	Omezený infinitiv a vazba jeho s podmětem a předmětem, 362. zvláštnosti vazby, 363. vazba jména verbálního s předmětem, 364. Praepositional infinitivu omezeného	226.
101.	365.–367.	Participium, 366. doplněk slovesný, 367. místo přídav. jména	227.
102.	368.–369.	Tvary osobné – podmět neurčitý, 369. vazba neosobná	230.
103.	370.	Sloveso s předložkami	232.
104.	371.–373.	Slovesa pomocná, 372. pravidla o doplňku, 273. Doplněk klade se někdy před sloveso pomocné. Překlad Vulgaty	232.
105.	374.–375.	Stupňování pojmu slovesného	236.
106.	376.–377.	Opisování některých časů, způsobů a sloves	236.
107.	378.–382.	Skladba příslovek, 379.–381. záporné, 382. tázací příslovky	241.
108.	383.–385.	O větách tázacích	245.
109.	386.–389.	Skladba předložek, 387. složeniny předložkové, 388. v parallelismu básnickém, 389. mnohoznačnost předložek	247.
110.	390.–395.	Skladba spojek	250.
111.	396.–399.	O větách I. podmiňovacích, II. 399. připouštěcích	253.
112.	400.	O skladbě citoslovcí	254.
		Cvičení s přídavkem „O kabbale"	255.

Úvod.

I. Abeceda hebrejská.

§.1. Písmo, kterého se nyní užívá ve knihách hebrejských 1. a ve kterém rukopisy St. Zákona nás došly, nazývá se <u>písmem čtvercovým</u> (כְּתָב מְרֻבָּע) <u>také assyrským či chaldejským</u> (כְּתָב אַשּׁוּרִי)[1]

---

1) <u>Assyrské písmo</u> vzniklo z písma <u>fenického</u> úpravou kaligrafickou a šířilo se bezpochyby zároveň s jazykem aramejským mezi Židy od VI. stol. př. Kr. Jaké bylo písmo <u>starohebrejské</u> ve <u>stol. IX př. Kr.</u>, ukazuje nápis na kameni „Mešově," jenž nyní v Paříži jest (v Louvru). Nalezen jest r. 1868. v rozvalinách dibanských [„Diban" jest dřívější „Dibon" דִּיבוֹן (Jos. 15, 9. „Dimon" דִּימוֹן) město zájordanské; patřilo pokolení Danovu (Num. 32, 34.), pak Rubenovu (Jos. 13, 17.), konečně Moabitům]. — Nápis ten líčí činy dibonského knížete a zároveň krále moabského „Meše" (מֵישַׁע), oněmž také II. král. 3, 4... vypisuje, že králi Achabovi odváděl roční poplatek, avšak nástupci po Joramovi (r. 897. př. Kr.) jej odepřel a tím podnět dal k válce. (Popis kamene toho viz „Hlídka" 1898. str. 85. „Cesta Moabskem od Dra Fr. Kyzlinka.)

Píše se a čte se od pravé ruky k levé [2].

2. Abeceda hebrejská skládá se, jako semitské abecedy vesměs, toliko ze souhlásek, pro něž má 22 znaky. Každý znak souhláskový jest zároveň znamením číselným. Následující obrazec vyznačuje obraz, jméno, znění a číselnou hodnotu jednotlivých znaků souhláskových. –

Tomuto písmu velmi se podobá písmo na mincích makkabejských (II. stol. př. Kr.)

Starohebrejské písmo neliší se téměř od foenického. Kdežto Hebraeové písmo své staré zaměnili za písmo svých podmanitelů – za písmo assyrské (VI. – IV. stol. př. Kr.), z něhož se písmo řečené čtvercové vyvinulo (od IV. – do konce III. stol. př. Kr.) nepřestali Samaritané hebrejštinu psáti písmem starobylým, odtud také hebrejské staré písmo nazývá se – samaritánským n. př. na mincích makkabejských z II. stol. př. Kr.

Bezpochyby vyvinulo se jako při jiných písmech vedle písma jakého na zmíněném pomníku kamenném užíváno, ještě jiné rázu zběžnějšího, psalo-li se na látce jemné n. př. na pergamenu. Toto poslední, jak se zdá, podrželi Samaritané v rukopisech Pentateuchu.

(V obecném životě a v obchodu užívají Židé kurrentního zběžného písma, v němž pozorovati podobu s písmem starohebrejským.)

2) Začíná tedy kniha hebrejská, porovnáme-li ji s knihou písmem českým psanou, – listem posledním. –

	Písmě.	Jméno.		Vyslovení či znění	Hodnota číselná
1.	א	אָלֶף	álef	’jemný přídech	1
2.	ב	בֵּית	bet	b	2
3.	ג	גִּימֶל	gimel	g	3
4.	ד	דָּלֶת	dálet	d	4
5.	ה	הֵא	hé	h	5
6.	ו	וָו	vav (vau)	v	6
7.	ז	זַיִן	zájin	z	7
8.	ח	חֵית	chet	ch (silné)	8
9.	ט	טֵית	ṭet	ṭ	9
10.	י	יוֹד	jod	j	10
11.	כ ך	כַּף	kaf	k (kh)	20
12.	ל	לָמֶד	lámed	l	30
13.	מ ם	מֵם	mém	m	40
14.	נ ן	נוּן	nun	n	50
15.	ס	סָמֶךְ	sámech	ṣ	60
16.	ע	עַיִן	ájin	hrdelní přídech	70
17.	פ ף	פֵּא	fé	ph = f	80
18.	צ ץ	צָדֵי	cade	c	90
19.	ק	קוֹף	ḳof	ḳ	100
20.	ר	רֵישׁ	reš	r	200
21.	ש	שִׁין	sin	s	300
	שׁ	שִׁין	šin	š	
22.	ת	תָּו	tav	t	400

§.2. Posloupnosť písmen v abecedě hebrejské jest již ustálená od pradávna. Dokladem toho jsou: 3.

α) Žalmy, jichž jednotlivé verše začínají písmeny abecedy hebrejské (žalmy abecední); jsou to žalmy: 25., 34., 37., 111., 112., 119., a 145., — Rovněž upravena jest chvála hodné ženy v Přísl. 31, v. 10–31. (odtud nazývá se v češtině „ženskou abecedou") a Pláč Jeremiášův 1–4.

β) hodnota číselná a

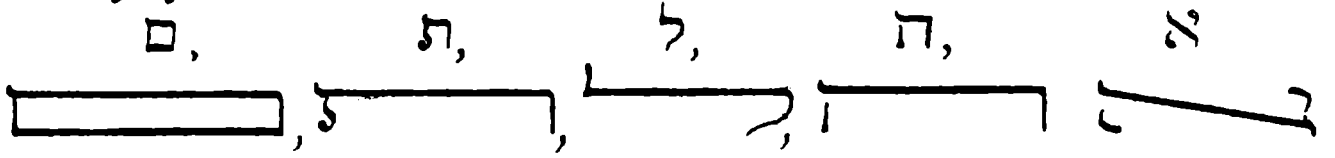
γ) abeceda řecká (v níž vypuštěno jest ו, ז a ק).

Pozn. וַיּ a שׁ různí se toliko polohou tečky; čítají se však za jedno písmě, jež postrádá tečky, je-li znakem číselným: ש - 300.

§.3. Pět písmen צ, ף, ן, ם, ך, má jinou podobu na konci slova: ץ, ת, ן, ם, ך; všecka jsou zahrnuta v souhláskách hesla: כַּמְנְפָּ֫ץ (kamnéfec). Co do hodnoty číselné znamená závěrečné: 4.

ך = 500, ם = 600, ן = 700, ף = 800, ץ = 900.

§.4. Hebraeové píšíce nerozdělovali slov; aby však na řádku nezůstalo prostory prázdné, na níž by nebylo lze vepsati slova celého, rozšiřovali dle potřeby jedno neb několik z písmen těchto: 5.

Písmena ta rozšiřitelná zahrnuje slovo:
אַהֲלְתָּם (ahaltem).

6. §. 5. Jména těchto písmen jsou prastara; uvádíť je překlad řecký St. Žákona — „LXX" v Přáči Jeremiášově 1-4. 6.

Ť podobná jména řeckých písmen (alfa, beta, gamma, delta....) svědčí o jich starobylosti. Jména ta vyjádřují věci smyslné, jichž název tou hláskou začíná. Jmenují se jménem znakův:

א býk,	ל osten, bodec,
ב stan,	מ voda,
ג velbloud,	נ ryba,
ד dvéře,	ס opora (na způsob péra)
ה otvor provětrávací,	ע oko, zřídlo,
ו hák,	פ ústa,
ז zbraň,	צ hák rybářský,
ח ohrada, plot (dle Gesen),	ק týl (zadní část hlavy),
ט závitek, had,	ר hlava,
י ruka,	ש zub,
כ dlaň s prsty zahnutými,	ת známka, znamení kříže.

§. 6. Co do vyslovení znamenati sluší:

א jest hrdelnice tak jemná, že jí sotva slyšeti lze, a rovná se přídechu jemnému v řečtině; je-li spojena se samohláskou, slyšeti téměř jedině zvuk samohlásky; není-li se samohláskou spojena, splývá zvuk její zcela se samohláskou předchozí; jinak zvuku jejího neslyšeti na př.: č.

אָב = áb (otec), אֶחָד = échad (jeden), אִם = im (jestli),
אֵם = em (matka), אִישׁ = iš (muž), אֹזֶן = ozén (ucho),
אוֹמֵר = omér (říkoucí), אָזְנַיִם = oznájim (uši),
אוּלָם, אֻלָם = úlam (předsíň) הוּא = hú (on),
הִיא = hí (ona), מָלֵא = malé [1] (plný).

8. בגד zní jako české: b, g, d.

9. ח rovná se ostrému přídechu v řečtině – jest české „h". Toliko na konci slova nezní (viz 60.) na př. הָיָה = hajá, יְהִיה = jihje. [2]

10. ו zní jako české „v", vladne-li samohláskou nebo má-li „šva"; (ostatní viz 61.) na př. דָּו = vav, וְלֹא = v'lo, לוֹהּ = lové [3]

---

[1] Vulgata latinská neoznačuje při jménech vlastních „א" obyčejně ničím n.př. אוֹנָם = „Onam"; někdy klade „h" na př. אוּזַל = „Huzal".

[2] Vulgata latinská neoznačuje při jménech vlastních „ה" obyčejně ničím (dle vyslovení galilejského) na př. הִלֵּל = Illel, הֲדֹרָם = Adoram, לַהֲבִים = Laabim, אֲבִיהַם = Abemboam*; předchází-li ְ (ּ bez samohlásky) na př. יְהוּדָה = Juda, יְהוֹשָׁפָט = Josafat (stažením viz 68.).

ה_ v doslovi označuje „th" n.př. הֲוִילָה = Hevilath; ה_ a ת_ jest koncovka ženského rodu; viz 122. β.

[3] Vulgata klade obyčejně „v" n.př. יָוָן = Javan; někdy po předchozím a (_) klade „u" n.př. עֵשָׂו = Esau.

---

*) י v arabštině zní „n", následuje-li bezprostředně „b", „m"; ale v latině se zároveň píše „m" místo „n" (srovnej latinské „imberbis" místo „inberbis").

ז jest tolik, jako české „z" [4]. 11.

ח jest české „ch" jsouc hrdelnicí vanutou, tvrdou [5]. 12.

Pozn. Samaritané a Galilejané vyslovovali ח jen jako א; v nářečí ethiopském znělo jako „h".

---

[4] Rovná se francouzskému „z", polskému „dz"; odtud změňuje se v nářečích orientalských tu s jinými sykavkami, tam s tvrdou souhláskou, hlavně s „d", na př.:

עָלַס a עָלַז, צָעַק a זָעַק,
שָׂחַב a זָחַב, חָזַק a חָסַק,
הָלַל a זָלַל, טָבַח a זָבַח,
תָּקַע a זָקַף.

Vulgata latinská klade vždy „z" n.př. „Jezonias" (Jerem. 35, 3.)

[5] Avšak nerovná se řeckému „χ" - souhlásce němé, okamžité, jež se „kh" vyslovovala. Odtud se v řeckých jménech, když se do češtiny převádělo, jež dýchných souhlásek nemá, pravidelně místo „kh" toliko „k" bez přídechu psalo a vyslovovalo n.př. Χριστός = Kristus, Χρυσόστομος = Krysostom, χριστιανός - křesťan, a j.; řecké „χ" = latinskému „h" n.př. χαίνειν - hiare (zívati).

ח bylo původně hrdelnice něco silnější než ה = kh, pročež často obě tyto hrdelnice se střídají; proto také LXX nemajíce hrdelnice takové, kladou mnohdy přídech jemný na př. חַוָּה = Εὔα, חֹרֶן = Αὐρανῖτις, חַנָּה = Ἄννα, נֹחַ = Νῶε, מְשִׁיחַ = Μεσσίας (N.Z.). (Nejinak foenické „chet" na př.: חַנִּבַּעַל = Ἀννίβας, lat. Hannibal a j. v.).

13. ט zní jako české „t" (ט označujeme „ṭ").[ט]
14. ◌ִ rovná se českému „j", vládne-li samohláskou, neb má-li šva (ostatní viz 61.–63.)[י]

---

někdy „χ" ano i „κ" חָם = Χαμ, חָרָן = Χαῤῥαν - řecké Κάῤῥαι, חָלַח – Καλαχηνή, פָּסַח = φάσεκ, טָבַח = ταβέκ, חִלְפַּי = Ἀλφαῖος (Mth. 10,3.) a Κλεωπᾶς (Joan. 19,25.).

Vulgata latinská

a) neoznačuje ח v násloví a středoslovní někdy ničím (dle vyslovování galilejského) na př.: יִצְחָק = Isaac, חֲנוֹךְ = Enoch, נֶפְתֻּחִים = (Nephtuchjim) Nephtuim

b) v doslovní klade obyčejně „h" (em) na př.: נֹחַ = Noë;

c) ostatně klade „h" na př.: חֲוִילָח = Hevilah, חֵת = Heth, גִּיחוֹן = Gehon.

d) zřídka jen „ch" na př.: חָם = Cham, אֶלְחָנָן = Elchanan.

e) Původně znělo dyšně „th" = řeckému Θ na př.: טִית Θῆτα, טָלָט πάλθα; za dob LXX vládlo znění tvrdé; proto kladou LXX téměř vždy „τ" a zřídka jen „θ" aneb „σ": יִקְטָן = Ιεκτάν - אֶלְיַלְט = Ἐλιφαλάθ - פּוּט = Φούδ.

Vulgata klade někdy „t", někdy však „th" na př.: טַבְאֵל = Tabeel, אָטָר = ether.

ז) Vulgata klade v násloví „j", má-li samohlásku „a, o, u" n.př. יָוָן = Javan, יוֹתָם = Jotham, יוּבָל = Jubal; „i" spojeno-li jest se samohláskou „i", jako יִשְׂרָאֵל = Israel; někdy „i" někdy „je" máli zvučné šva, n.př. יְרוּשָׁלַם = Jerusalem, יְדִידָה = Jdida, יְטוּר = Ἰτουραία (srov. české „jdu" a „i-du," jehož se v obecné mluvě v některých krajích užívá); ve středoslovní vypouští se někde docela, n.př. צִיּוֹן = Sion.

כ vyslovije se dyšně jako „kh"; má-li se vysloviti tvrdě, označí se tečkou כּ = k. [8] 15.

ל,נ,מ,ס zní jako české l, m, n, s". 16.

Pozn. Píšíce slova hebrejská latinkou, klademe כ = ṣ, aby se snadno od שׂ = s rozeznávalo; na př.: כּוֹס = ṣus (kůň).

---

[8] Prvotní znění bylo tvrdé; znění dyšné zavládlo později; proto LXX kladou někdy „χ", kde v textě hebrejském jest כ; jako כַּד = κάδος, כְּנוֹר = κίνυρά, כְּתֹנֶת = χιτών, ale סְפוֹת = Σοκχώθ (viz ת). Označování znění tvrdého tečkou do písmene vloženou, zavedli Maxoreté. (Píšíce slova hebrejská latinkou, klademe vždy „k"; čtenář snadno pozná, kdy dyšně a kdy tvrdě vysloviti má, viz 50. a 51.).

Vulgata latinská klade:

α) v násloví buď „c" na př.: כִּתִּים = Cethim, buď „ch", což jest obyčejnější, na př.: כְּנַעַן = Chanaan;

β) ve středosloví po souhlásce – „c" jako אַשְׁכְּנַז = Ascenez; po samohlásce „ch" na př.: אָכִישׁ = Achis.

γ) ve výsloví vždy „ch" na př.: עֵשָׁךְ = Sesach.

Pozn. Jelikož latinské „c" Římané pronášeli všude zvukem českého „k" (jakož nejnověji Ritschel a Lorssen dokázali) a za pozdějších dob teprve písmě to před „e, i, ae, oe, eu" vyslovovali jako české „c", třeba toho šetřiti při vyslovování vlastních jmen hebrejských v lat. Vulgatě a dle toho opraviti ona vlastní jména v překladech českých a německých.

17. ע jest hrdelnice Semitům vlastní; nám zní jako ng (viz 7.) [9]

Pozn. Píšíce slova hebrejská latinkou vyznačujeme (po příkladu E. Kautsche) ע přídechem jemným (jenž u Hebrejců převládal) na př.: ébr, ébal, baál = בַּעַל (pán), becá = בֶּצַע (kořist').

---

[9] Nejslabší znění její podobá se přídechu jemnému v řečtině; znění nejsilnější rovná se našemu „gh" i vyznačuje se v arabštině zvlaštní tečkou, což se však v hebrejštině neděje.
Samaritané a Galilejané vyslovovali ע jako א; podobně znělo v nářečí ethiopském. LXX kladou někdy přídech jemný, zřídka přídech ostrý (v následování), v středosloví někdy pranic, někdy „e" (v běžné mluvě židovské posud v té příčině „e" se vyslovuje) na př.:

עֲנָה = Aná, גִּדְעוֹן = Γεδεών, עֵלִי = Ἠλί,
עֲמָלֵק = Ἀμαλέκ, עוֹג = Ὤγ, בַּעַל מְעוֹן = Βεελ μεών.

Vulgata latinská neoznačuje „ע" obyčejně ničím (dle vyslovování galilejského) na př.: עֵדֶן = Eden (Gen. 4, 16.), עִירָא = Ira, יְשַׁעְיָה = Isaias; někdy klade „h", někdy „g", na př.: עֵבֶר = Heber, עִבְרִי = Hebræus, עִיבָל = Hebal, עֲמֹרָה = Gemorrah, רַעְמָה = Regma, פְּעוֹר = Phogor, עַזָּה = Gaza, רְעוּ = Ragau (I. Par. 1, 25.).

פ tečkované zní tvrdě; פ (bez tečky) dyšně; toto 18.
rovná se českému „f" = „ph", ono = „p" (ostatní viz 50. a 51.).[10]

---

[10] Znění souhlásky פ bylo původně tvrdé jako řeckého „Π" a českého „p". Ponenáhlu však nabývala znění dyšného, podobného ku znění řeckého „φ", českého „f". Znění tvrdé vyznačili Mazoreté tečkou do středu písmene kladenou (viz 50. a 51.).

Za překladatelů LXX nebylo ještě znění tvrdé a dyšné ustáleno, jak později Mazoreté výslovnost označili; mají LXX totiž Φαλέγ, Φαραώ, Φυλιστιείμ, Βεελφεγώρ a m. j. místo Paleg, Parao, Beelfegor atd. a naopak, což se však zřídka přihází, na př.: Σαλπαάδ = צְלָפְחָד, Καππαδόκες = כַּפְתֹּרִים.

Za Eusebia a Hieronyma znělo פ toliko dyšně „f"; praví totiž sv. Jeroným (comment. pr. Isai et Daniel 11, 45): Písmene „p" Hebrejcové nemají; na místě jeho užívají řeckého „φ". Arabové nečinili rozdílu mezi zněním tvrdým a dyšným; znělo jim vždy jen jako české „f". Tato okolnost jest velmi závažná, jelikož Arabové rozdílné znění týchž písmen v IX.–X. stol. po Kr. zvláště vyznačili, čímž se stalo, že abeceda arabská má o 6 písmen více než hebrejská. K těmto důvodům prohlédající nechybíme, vyslovíme-li פ vždy jako české „f", zachovávající znění tvrdé „p" jedině u těch velmi řídkých slov, při nichž ono tvrdé znění shledáváme ve překladech LXX v lat. Vulgatě. – K těmto řídkým přípa-

19. צ (LXX τσαδδή) vysloviuje se jako české „c“. [11]

---

dům, kde Vulgata „p“ klade, náleží: Pascha (I. Ezd. 6, 19.), Persa (II. Par. 36, 20.), Persis (Dan. 11, 2.), Palaestini (Gen. 21, 33.), Putiphar, paradisus (Cant. 4, 13.) פַּרְדֵּס. Znělo by zajisté podivně, kdybychom obyčejem ustáleného znění dyšného zaváděli tvrdé jako: paraa, filistinsky, paleg, a naopak ze znění tvrdého zaváděli dyšné, jako: Falestina, fascha, Fütifar, Fersis.

[11] České „c“ složeno jest z „t“ a „s“ tak, že za zvukem „t“ zvuk „s“ bez přetržení těmměř jedním rázem se vyrazí; srv. spřežky „ts“ a „ds“, kteréž vyslovují se „c“, jako: světský (čti: svěcký), hradský (čti: hracký).

Povahou svou střídá se צ (sykavka nejsilnější) s jemnějšími: ז, שׁ, שׂ, ס, a kromě toho s jazyčnicemi ד, ת, ט, dílem v hebrejštině samé, dílem v ostatních semitských nářečích (viz צ Fürst lex.). Dokud řeč hebrejská žila, bylo znění souhlásky צ tu sykavé, jinde opět tvrdé, na kteréžto rozdílném znění zakládá se také různý význam slovesných kmenů, týmiž písmeny psaných, jako na př.: צָלַל zastíniti, zakrýti, — zníti, zvučeti. Arabové zavedli zvláštní znaky pro znění sykavé a pro znění tvrdé.

Za dob LXX pouze znění sykavé zavládalo; i klade překlad řecký při jménech vlastních obyčejně σ, zřídka ζ, pročež lat. Vulgata vyjadřuje צ souhláskou „s“, na př.: חֲצָרוֹן = Ἀσρών, צְפַרָה = Σεπφώρα, עוּץ = Οὖς, Vulg. Us (Gen. 10, 23.).

ק zní jako české „k“.[12] 20.

Pozn. Označujíce ve fenixe této písmě ק českou literou, klademe pod ni tečku, aby ק = „ḳ“ a rozeznávalo se od כ = k (bez tečky).

---

[12] Grammatikové kladou obyčejně lat. „q“; avšak „q“ není ani etymologicky ani fysiologicky zvláštní hláska, nýbrž v každé příčině = „k“. Staré „k“ totiž v pozdějším pravopisu latinském, kromě několika archaismů, v „c“ a „q“ proměněno jest; „q“ pak zejména nastoupilo, následovalo-li „u“ a ještě jedna samohlaska, jdoucí před pouhým „u“, jako v zastaralém „pequnia“.

Tím stala se skupina „qu“ nerozlučnou, z níž později opět pouhé a čisté „k“ se vyvinulo, což zřejmo jest na francouzském „qu“ = „k“; jako na př.: „question“ = „kestion“ atd. V některých slovech přešlo v „g“ na př.: italské „egale“ (aequalis).

ק střídá se s jemnějšími כ a ג, na př.: קֻבַּע - גֻּבַּע - כֻּבַּע, někdy také s hrdelnicemi ח a ע, na př.: קָשַׁשׁ, z toho pak חָשַׁשׁ, קצב z toho pak עצב (Fürst Lex.)

Latinská Vulgata klade téměř vždy „c“, jež vysloviti jest jako české „k“, jakož o tom učiněna zmínka při כ (viz 15.). Avšak Jer. 35, 1. klade „Joachim“.

21. ר zní jako české „r".
22. שׂ zní jako české „s" (ostatní viz שׁ).
שׁ zní jako české „š". [13]

---

[13] Toto znění bylo původní; vedle něho vyvinulo se též znění „s", kteréžto znění rozdílné označili Mazoretové tečkou: שׁ (s tečkou po pravé ruce) značilo „š", שׂ (s tečkou po levé ruce) značilo „s".

Znění „š" označili sice LXX svým „šen" = Χσέν (= Σχήν; srv. Ῥέχς = Ρήσχ, v Pláči Jeremiášově. – V Gen. 10,30. „66" ve slově מֵשָׁא = Μασσή, Vulgata = Messa); avšak pro povahu mluvy řecké nemohli litery oné vytlenouti jinak než písmenem „σ".

Totéž platí o latinské Vulgatě, jež klade obyčejně „s", někdy „ss", „sc", na př. תַּרְשִׁישׁ = Tarsis, חָשֵׁם = Assem, אַבְשָׁלוֹם = Absolon a Abessalom, שִׁבֹּלֶת = Vulg. Sciboleth.

Přihlížejíce k tomu, že jak v německé tak i v české mluvě jest hláska „š" a že tedy možno vlastní jméno tu tak vysloviti, jak původně znělo a zní, řídili se překladatelé zněním latinským – ač nedostatečným. Toliko u některých vlastních jmen šetřeno v českých překladech původního „š", jako: Šalomon, Aškalon (Jer. 25,20. Frencl. bible), Šimon v N. Z., (avšak Simon v St. Z. I. Par. 4,20. שִׁמְעוֹן), Šavel (= Saul ve St. Z.).

Přirovnej rozdíl českých slov: kos a koš, sídlo a šidlo, silen a šílen a j. Ovšem, kdo jazyka českého nezná, nevidí rozdílu.

ת zní tvrdě „t", ת dyšně „th". [14] 23.

---

[14] ת znělo původně jako české tvrdé „t". Řekové kladli místo něho „τ", na př.: כִּתִּים = Χιτών, pak jména hebrejských písmen: Βῆτα = בֵּית, ταῦ = תָּו aj., ταῦρος תּוֹר (= שׁוֹר), σάββατον = שַׁבָּת, atd.

Později vyvinulo se též dyšné znění „th" = řec. „θ". Masoreté označili tvrdé znění tečkou vloženou do středu písmene „ת".

Za dob LXX vyslovováno ת dyšně a zřídka jen tvrdo; za tou příčinou kladou LXX obyčejně „θ" a zřídka jen „τ", na př.: יָפֶת = Ἰαφέθ, סְכוֹת = Σοκχωθ, תַּחַשׁ = Ταχός, גָּתֶר = Γάτερ.

Vulgata latinská klade vždy téměř „th" a jen někdy „t", na př.: תּוּבָל = Thubal, אֶפְרָתָה = Ephrata, תַּפְחַ = Taphua.

Z dyšného znění vyvinulo se i znění sykavé, z čehož se vysvětluje střídání písmene ת s שׁ, צ, ס, ז, na př.: פְּרוּשׁ a פָּרוֹת, תָּבַר a צָבַר, תַּלַל a סָלַל, תָּקַת a זָקַת.

Proto vyslovují Židé němečtí ת (bez dageše) jako „s".

24. §. 7. **Číselná hodnota písmen hebrejských.**

Hebrejové neměli zvláštních číslic; teprv od II. stol. př. Kr. za číslice byly jim znaky písmen abecedních (jako Řekům).

Prvních 9 písmen „א"–„ט" označovalo jednič-ky, druhých 9 písmen „י"–„צ" označovalo desít-ky, ostatní 4 písmena „ק"–„ת" označovala sta a sice: 100–400; sta pak ostatní 500–900 znamenána buď pěti závěrečnými písmeny (viz 4.), aneb písmenem „ת" a znakem ostatních set připojeným, na př.: תק =(400+100)= 500, תר =(400+200)= 600, תתק =(400+400+100)= 900.

Tisíce označovány znaky jednotek, nad něž 2Q tečky vedle sebe kladeny na př.: א֗ = 1000, ב֗ = 2000.

25. Je-li číslo složené, jsou na pravém místě tisíce, na druhém sta, na třetím desítky a na posledním jedničky: známka číselná vyšší hodnoty stojí vždy před známkou číselnou hodnoty nižší; na př.: 1879 = אתעט, 183 = קפג, 160 = קס, 24 = כד, 17 = יז.

Toliko číslo „15" naznačuje se טו (9+6) místo יה (10+5), poněvadž těmi písmeny začíná jméno „יְהוָה" = Jehova, pro-čež klade se také zhusta טז (9+7) místo יו (10+6) na označení číslice 16.

Písmena hebrejská jakožto <u>znaky číselné</u> na penězích makkabejských objevují se <u>teprve</u> v polovici <u>II.</u> stol. př. Kr. V bibliích hebrejských tiskem vydaných užívá se jich na číslování hlav a veršů. 26.

<u>Pozn. 1.</u> Rukopisy St. Z. dosud známé vypisují čísla <u>úplnými slovy</u>, <u>aniž</u> v nich <u>nalezneš</u> čísla v textě písmenem toliko označeného.

<u>Pozn. 2.</u> Také zkrácenin ve St. Z. neshledáváme. První zkrácenina nalézáme na mincích makkabejských; vedle písma úplného, jako: שנת ארבע naskytují se zkratky: שר, של, שב, שא t.j. שָׁנָה שָׁלֹשׁ, שְׁנַת אַחַת, שְׁנַת שְׁתַּיִם.

Za dob novějších užívalo se a nyní užívá se často zkrácenin, jež se <u>čárkou šikmou</u> znamenají, na př.: יִשְׂרָאֵל t.j. יִשְׂ׳, פְּלֹנִי t.j. פּ׳ = někdo, וְגוֹטֵר t.j. וגו׳ = naše, atd. (vlastně se naznačuje, co se má doplniti, neb co se doplňuje). Místo יְהוָה píše se zkráceně יְיָ, také יְיָ (aneb ה׳).

§. 8. <u>Roztřídění písmen hebrejských dle mluvidel.</u> 27.

<u>Souhlásky</u> dělí se dle <u>mluvidel</u> neb <u>ústrojí mluvních</u> na: 1.) <u>hrdelní</u> neb <u>hrdelnice</u>

(gutturales): אַהֲחַע, (עַ,ח,ה,א);

2) <u>podnelné</u> (palatinae): גִּיכַּק, (ק,כ,י,ג);

3) <u>jazyčné</u> (linguales): דַּטְלֶנֶת, (ד,ט,ת,–,ל,נ);

4) <u>zubné, zubnice, sykavky</u> (dentales, sibilantes): זְסַצַּשׁ, (ז,ס,צ,ש);

5) <u>retné</u> č. <u>rtové</u> (labiales): בּוּפַת, (ב,ו,ט,פ).

<u>Na rozhraní hrdelných a jazyčných</u> stojí ר, hláska třesavá

<u>Tekuté</u> souhlásky (liquidae): ר,נ,ט,ל, tvoří <u>zvláštní</u> třídu.

23. §. 9. <u>Dvoje znění jednodobých souhlásek — dageš jemný.</u>

Jednodobé čili nezvučné souhlásky (mutae): בְּגָדְכְּפָת, (heslo: בְּגָדְכְּפָת begad-kefat) mají dle Mazoretů znění dvojí, a sice:

α) <u>dyšné</u> (aspiratae), předchází-li samohláska nebo zvučná polohláska, a

β) <u>tvrdé</u>, předchází-li bezprostředně souhláska.

29. <u>Znění tvrdé jest prvotní</u> a naznačuje se tečkou vloženou do středu písmene; tečka ta slouje „<u>dageš jemný</u>“: בּ,גּ,דּ,כּ,פּ,תּ.

Naše ucho nerozeznává znění tvrdé a dyšné při: ב,ד; při ostatních však činí rozdíl:

כ = kh a כּ = k (srv. „χ“ a „κ“),

פ = ph = f a פּ = p (srv. „φ“ a „π“).

ת = th a תּ = t (srv. „θ“ a „τ“). viz str. 19.

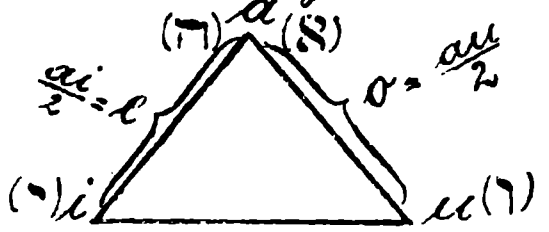
§. 10. **Prosté samohlásky hebrejské.** 30.

Prostých samohlásek je v hebrejštině 5: „a, e, i, o, u." Dle původu samohlásek rozeznáváme:

α) původní (prvotné): a, i, u,

β) poddružné (neb lomené): e, o.

Poddružné samohlásky vznikly sloučením prvotných – „i" a „u" s prvotnou „a" tím způsobem, že obě ze sloučených hlásek polovici trvání svého pozbyvše, způsobily zvuk třetí, jakož obrazec tuto ukazuje:

„e" jest tedy složená dvojhláska „ai",
„o" " " " " „au"; srv. řecké
Καῖσαρ a lat. Caesar, att. ναῦς a jon. νῆυς,
plaustrum a plostrum. [2]

---

[1] Židé našeho věku neznají rozdílu žádného při ב a ו mezi tvrdým a dýšným zněním souhlásek; ב vyslovují = „v" a ס = „s"; vyslovují tedy: „d'vir" místo „d'bir" (velesvatyně), „koheles" místo „kohelet" (kazatel); o „ב" viz č. 8.

[2] Stará arabština nezná lomených samohlásek „e", „o" a klade vždy původní dvojhlásku „ai", „au", na př.: „bain", hebr. „ben" (mezi), „jaum", hebr. „jom" (den). Srv. písmo franc.; „ai" vyslovuje se = „e"; „au" = „o". Co se týče českého – „e" a – „o", viz Hattův Slovníče.

§. 11. Matice čtení.

31. Zvláštních známek na označování samohlásek v písmě hebrejském nebylo; aby tedy aspoň potřebě nejnutnější bylo vyhověno, užíváno za samohlásky znakův souhlásek souzvukých nebo stejnorodých (homogenních) jež zvukem svým prvotným souhláskám jsou nejpříbuznější, jež jsou: א, ה, ו, י.

י označovalo prvotnou samohlásku „i" a lomenou „-e," [1]

ו označovalo prvotnou samohlásku „u" a lomenou „-o," [2]

ה a řídčeji א znamenalo vyzvukující samohlásku „a." [3]

Proto sluly souhlásky א, ה, ו, י, grammatikům židovským matricemi čtení (matres lectionis) anebo „oporami samohláskovými (fulcra vocalis).

Avšak Hebraeové kladouce písmena י, ו, za účelem zmíněným, počínali si velmi skrovně, pravidelně označujíce samohlásky toliko dlouhé nebo zdloužené, což se však ne vždycky dálo. Samohlásky krátké neoznačovány ničím. Čtenáři samému bylo se dovtípiti, ku které souhlásce má samohlásku přidati, aby nepřipojil k souhlásce, jež slabiku zavírá nějaké samohlásky. Rovněž bylo se mu toho domysliti, je-li „י" a „ו" ve slově některém souhláskou neb znakem samohlásky. Písmo tak nedoko-

---

[1] na př.: שים (sim), בין (ben), אין (en).

[2] na př.: שום (sum), טות (mot), יום (jom).

[3] Jinde nebylo zvláštního znaku samohlásky „a" třeba; neboť

nalé bylo nesnadno části, a chtěl-li kdo správně čísti, musil úplně znáti jazyk. [4]

§. 12. *Znaky massoretské.* [5]

Jakmile jazyk hebrejský vymřel, učenci židovští — Massorété řečení — postarali se o zvláštní znaky, chtějíce, aby <u>*všem nedostatkům*</u> *starého písma hebrejského ve všem zpomožno bylo a zachovalo se věkům příštím správné znění textu biblického. Těmi znaky opatřili asi v VII. stol. po Kr. text starozákonní, jenž proto* <u>*textem znakovým*</u> *sluje (textus punctatus) aneb* <u>*massoretským*</u> *(massoreticus)* 32.

Opatřující znaky text hebrejský starozákonní, nevypouštěli z něho <u>*matice čtení*</u> : א, ה, ו, י ; *tím však* 33.

---

nejvíce se jí užívá a žádné slovo hebrejské nezačíná samohláskou (vyjma spojky ו *před slovem, jež v některých případech změla „u" (וּ) místo „v" (וְ), viz 37.) čtenáři vyslovil tam „-a", kde nebylo* ◌ַ *aneb* ו *jakožto samohlásky. Ostatně* א *a* ה *značilo též* <u>*vyznívající*</u> *samohlásky lomení —„e", „o", na př.:* חזה *(choze),* ראה *(rao.*

[4] *Na př.:* דבר *(dbr) mohlo se čísti: „dabar" = slovo, řeč, „dibber" = mluvil, „dober" = mluvě, „deber" = mor, „daber" = mluviti, mluv, „dubbar" = mluvilo se, „dabur" = mluveno. —*
מות : *„mavet" = smrt, „môt" neb „mût" = umříti. —*
בית *bud': „bajit" = dům vůbec, aneb „bet" = dům jistý, omezený.*

[5] עַסּוֹרָה *a* עַסֹּרֶת *podání atd.*

pozbyly své platnosti, dřívějšího úkolu svého konati přestaly, aneb, jak se grammatikové vyjadřují, odpočívají, opírajíce se o nový znak samohláskový aneb o samohlásku novým znakem vytčenou. Odtud název jejich: souhlásky odpočívací (quiescentes - נַחְנָסְתָּר).

34. Je-li samohláska vyjádřena znakem massoretským a zároveň souhláskou odpočívající (znakem dřevním), sluje úplně znakovanou (scriptio plena = znak úplný), naproti čemuž samohláska vytčená pouze znakem massoretským, nazývá se neúplně znakovanou (scriptio defectiva = znak neúplný), na př.: גָּדוֹל a גָּדֹל.

§. 13. Znaky samohláskové.

35. Samohlásky naznačili Massoreté tečkami a čárkami buďto pod souhláskou aneb nad ní položenými. Znaky a názvy jejich jsou:

Samohláska	Znak	Jméno.
ā	ָ	קָמֶץ kamec [1] (závěrečné ך přijímá ֶ do svého středu),
ă	ַ	פַּתָּח fatach,
ē	ֵ	צֵרֵי cére,
ĕ	ֶ	סֶגוֹל segol,
ī	ִי	חִירֶק גָּדוֹל chirek velký, úplný
ĭ	ִ	חִירֶק קָטָן chirek malý, prostý.

[1] Znakem „ָ" vyjadřuje se „ā", „ŏ"; kdy se „ŏ" čte, viz 49.

Samohláska	Znak	Jméno.
ō	וֹ	חוֹלָם chólem úplný,
ŏ	◌	chólem prostý, [1]
ă	◌	קָמָץ חָטוּף ḳámec chatúf či ḳomec, [2]
ū	וּ	שׁוּרֶק šúreḳ
ŭ	◌	קִבּוּץ ḳibbuc. [3]

Pravidla:

1) Každé slovo má tolik slabik, kolik samohlásek 36.

2) Samohláska vyslovuje se po souhlásce, k níž náleží. Vyslovíse tedy: מָ = ma, מִ = mi, מֹ = mo, מֻ = mu; צִיּוֹן = cijon. 37.

Žádné slovo a žádná slabika tedy nezačíná samohláskou mimo — spojku וְ, jež se před slovo předráží a v některých přípa-

---

1) Chólem prostý ◌), splývá s příznakovou tečkou písmen שׁ a שׂ, na př.: מְשָׁה = mošé (m. מֹשֶׁה), שְׂנֶה = sonė (m. שָׂנֶה). Objeví-li se znak שְׁ (s 2 tečkami), čte se:

a) „šo", není-li pod שְׁ znaku samohláskového (t.j. na začátku slova anebo slabiky), na př.: שְׁטֵר = šomer (strážce),

b) „os", nemá-li předchozí souhláska znaku samohláskového (na konci slova neb slabiky), na př.: יִתְפֹּשְׁ = jitfos- (zakalí), עֹשֶׂה = osé (čině, jednaje).

2) = ḳamec correptum (rychle vyslovený); objevuje se zřídka (viz 49.).

3) Mazorecké označili „u", kde „וֹ" nalezli, tečkou do וֹ vloženou; kde však hláska „u" písmenem „וֹ" dosud označena

dech zní „u" místo „v", na př.: וּבֵן = uben: místo וְבֵן = v'ben;
a pak mimo <u>patach řečené furtivum</u> či <u>vsuvné</u> krátké „a", na př.: רוּחַ = ruăch (duch), לוּחַ (tabulka), שִׂיחַ (řeč), גָּבוֹהַ (vysoký), רֵעַ (bližní), místo: ruch, luch . . .

38. 3) <u>Dvojhlásek</u> v hebrejštině není; čti tedy קַיִן = Ḳajin (nikoliv Ḳain) jméno prvorozence Adamova; שָׁאוּל = Šă-ul (nikoliv Šaul) jméno prvního krále israëlského; וֹ֫, וֹ֪ = av, וֹ֬ = ev, וֹ֭, וֹי = iv; ֵי֫, ֵי֪ = aj, ֵי = oj, ֵי֬, ֵי֭ = uj; avšak koncovku וֹ֪ (m. וֹהִי֪, וֹהִי֭) čti „av", nebot „י" v koncovce té jsouc pouze etymologické, nevyslovuje se.

39. 4) Každé slovo má přízvuk; <u>bezpřízvučným</u> se stává, jakmile se spojí se slovem následujícím čárkou (־), jež sluje <u>maqef</u> (viz 106).
Slabika, jež končí <u>zvukem samohlásky</u>, sluje <u>otevřenou</u>; slabika otevřená má pravidelně samohlásku <u>dlouhou</u>. Slabika <u>zvu-</u>

---

nebyla, hladli „ִ֭" (viz Fürst. Lex. I). Odtud také se „וֹ" střídá s „ִ֭" na př.: יְלִי a אוֹלַי (tedyby - snad, Gen. 24, 5. 39). Čti tedy <u>וֹ = „o"</u>, předchází-li souhláska beze znaku samohláskového, na př.: קָטוֹל = ḳatol (zabíti); avšak <u>„vo"</u>, předchází-li souhláska, znakem samohláskovým neb polohláskovým opatřená, na př.: עָוֹן = a-von (nikoli: a-on) - hříchy, לֹוֶה = lové (nikoli: loe) - věřitel.

kem souhlásky zakončená slove zavřenou, jejíž samohláska, nemá-li přízvuku, dle pravidla bývá krátká[1] (viz 43. „slabika složitá“; 78.–80. „hodnota slabiky“).

§. 14. Znaky polohláskové.

1) Šva prosté. Poněvadž slabika hebrejská vždy se neskládá z jedné toliko souhlásky a samohlásky po ní následující (viz 37.), vyznačili Mazoreté ostatní souhlásky téže slabiky, po nichž žádná samohláska se nevyslovuje, znakem „ : “ „šva“ (שְׁוָא, šva simplex – prosté), jež skládá se ze dvou teček kolmo pod souhláskou položených (jako naše dvojtečka:). 40.

Šva prosté se objevuje:

α) Když slabika se zavírá souhláskou (po případě dvěma souhláskami, což však pouze na konci slova bývá); toto šva sluje nezvučným (šva mutum) a označuje toliko závěrek slabiky, na př.: נִקְטַלְנוּ = niḳ-tal-nu.[2] 41.

Pozn. Na konci slova jest ovšem tato známka zbytečnou. 42.

---

[1] K tomu pojednání o samohláskách sluší ještě dodati, že Židé němečtí neb polští, vyslovujíce znaky samohláskové odchylují se od Židů španělských neb lusitanských ve případech těchto: kamec (ָ) vyslovují jako „ō,“ na př.: קָם = kóm, – cere (ֵ) jako „ei,“ na př.: בֵּן = bejn, – cholem úplný (וֹ) jako „ou,“ na př.: בּוֹר = bour.

[2] Snadno rozeznáme ve středoslovích šva zvučné od nezvučného; neboť zvučné má před sebou z pravidla dlouhou samohlásku (viz 78. 1.), n. př.: קָטְלוּ = ḳaṭ'lu.

a proto nekladce se pravidelně, zavírá-li se slabika poslední jednou toliko souhláskou, kromě závěrečného „ך", do jehož středu klade se šva, jakož i kamec: „ךָ a ךָ", na př.: נִקְטַל (nik-tâl), מֶלֶךְ (mêlech), כּוֹסֵךְ (sušeka) tvrdý kůň.

Končí-li však slovo dvojí souhláskou, klade se pod obě dvě šva, na př.: קָטַלְתְּ (ka-ṭâlt).

Jestliže se souhláska předposlední s poslední stotožnila, aneb je-li vloženo mezi poslední a předposlední souhlásku patach pomocné, objevuje se toliko pod poslední souhláskou šva, na př.: אַתְּ = att (m. אַנְתְּ = ant), שָׁלַחְתְּ = šalachat (m. שָׁלַחְתְּ = šalacht).

43. β) Začíná-li slabika dvojí souhláskou, tedy píše se šva pod první souhlásku a zní jako rychle vyslovené „e", pročež se nazývá šva zvučné (šva sonans, mobile),[1] na př.: קְטֹל = k'ṭol, vyslov: ke-tol, קְטְלוּ = ka-ṭ'lu, vyslov: ka-ṭe-lu. Slabiku takovou nazýváme složitou (composita).

44. 2.) Šva složité neb chatef. Na začátku slabiky mnohdy nestačí šva prosté, i přidává se k němu po levé ruce písatelově ještě znak krátké samohlásky, a sice: buď patach (ֲ), buď segol (ֱ), buď kamec chatuf (ֳ). Šva, k němuž takováto samohláska krátká jest při-

---

[1] Píšíce slova hebrejská písmem latinským, označujeme „šva zvučné" (ְ) apostrofem (').

pojena, nazývá se <u>šva složité</u> (<u>šva compositum</u> čili <u>chatef</u>).[1] Tím tedy vzniká:

__ chatef fatach, jež zní jako kratinké „a",

__ " segol, " " " " „e",

__ " kamec, " " " " „o"; např.:

עָמֹד = amod (slabika jedna), הֶעָמִיד = he-emid, הָעָמַד = ha-amad.[2]

<u>Pozn.</u> Prosté šva zvučné a chatef jmenujeme gramma-tikové <u>polohlásky</u> (<u>semivocales</u>).[3]

---

[1] Píšíce slova hebrejská latinkou, naznačujeme chatef samohláskou výše položenou: ă, ĕ, ŏ. ֲ jest kratší než ָ, a podobně ֱ než ֵ; zkracuje se proto ָ v ֲ, na př.: אָדָם zkrác. אֲדָמִי, אֶמֶת zkrác. אֲמִתּוֹ, נֶעֱלָם plur. נֶעֱלָמִים (skryt, skryti), וְהֶעֱבַרְתִּי „s" sousledným וְהַעֲבַרְתִּי. Chatef je obyčejně pod hrdelnicemi, jakkoli chatef fatach a zvl. chatef kamec také <u>pod jinými</u> souhláskami bývá, n. př.: קָהָל, שִׁבְלִי, סִבְּלוּ, גִּלְּלוּ, צַרְעִי, יְבָרְכוּ. – Někdy jest <u>náhradou</u> dageše ostrého (viz 17:3)

[2] LXX kladou za šva prosté ve jmenech vlastních: 1.) „ε"; jen někdy: 2.) „η"; velmi často též touž samohlásku, jaká 3.) následuje – někdy jaká 4.) předchází; konečně 5.) samohlásku jinou bez všelikého zření k sousední samohlásce. Příklady: ad 1.) יְרוּשָׁלַיִם = Ἱερουσαλήμ, כְּרוּבִים = Χερουβίμ; ad 2.) הַלְלוּיָהּ = ἀλληλούϊα; ad 3.) סְדֹם = Σόδομα, רְחֹב = Ῥοώβ, צְבָאוֹת = Σαβαώθ; ad 3.) et 5.) שְׁלֹמֹה = Σολομών (vedle Σαλομών); ad 4.) נְתַנְאֵל = Ναθαναήλ; ad 5.) שְׁמוּאֵל = Σαμουήλ.

[3] Pro stručnost jmenujeme nezvučné <u>šva prosté</u> pouze <u>šva</u>, zvučné <u>šva prosté</u> pouze <u>šva zvučné</u>, a <u>šva složité</u> jen <u>chatef</u>.

Pravidla:

45. 1. Šva ať prosté ať složité čili polohláska, netvoří slabiky o sobě, nýbrž předrážku (anakrusi) ke slabice, na př.: קְטֹל = k'tol, עֲמֹד = amod.

46. 2. V násloví dvě š'va nemohou státi vedle sebe. Měla-li by se dvě šva po sobě v násloví objeviti, klade se místo prvního šva (ať prostého ať složitého) samohláska pomocná, na př.: לִקְטֹל = lik'-ṭol (místo: לְקְטֹל = l'k'tol), הַטָּעַט = ham-aṭ (m. הַטָּעַט = ham'aṭ).

47. 3. Ve středosloví dvě šva vedle sebe mohou býti; první totiž slabiku zavírající, jest nezvučné, druhé pak začínající slabiku následující, jest zvučné, na př. יִקְטְלוּ = jik'-ṭlu.

48. 4. Dvě šva ve výslovní vedle sebe znamenají, že slabika poslední dvojí souhláskou vyzvukuje, při čemž obě šva jsou nezvučna, na př.: קָטַלְתְּ = ḳa-ṭalt.

49. Pozn. „ָ" znamená „ŏ" ve případech nehojných:

1.) ve slabice zavřené (neb ostré) bezpřízvučné, na př.: חָכְמָה = chokmá (moudrost), קָרְבָּן = ḳorbân (dar, oběť), וַיָּקָם = vaj-jâ-ḳom (i vstal), בָּתִּים = bot-tim (domy);

2.) ve slabice otevřené, následuje-li opět „ָ" ḳamec chatuf aneb „ֳ" ḳamec chatef, na př.: פָּעָלְךָ = fo-o-l'kâ (dílo tvé), פָּעָלוֹ = fo-olô (dílo jeho).

Avšak často toliko etymologie slov a řeči souvislost učí, kde „ָ" zní „a" a kde „ŏ," na př.: זָכְרָה = zok-râ

(jemnější imper.), = za-k'râ (ona pamatovala, perf.), בָּאֳנִי = ba°ni (na těch lodích - místo בָּהָאֳנִי se členem) = bo°ni (na lodích vůbec - místo בְּאֳנִי bez členu), podobně וָאֳנִי = va°ni (a (ty) lodě); vo-°ni: (a lodi (vůbec).

3.) ve dvou slovech zvykem místo „ֽ" : קָדְשִׁים (m. קֳדָשִׁים) čti: ko-da-šim = svatí, a שָׁרְשִׁים (m. שֳׁרָשִׁים) čti: šo-ra-šim = kořeny.

§15. Dageš jemný. 50.

Nepředchází-li bezprostředně před souhláskami: ב, ת,פ,כ,ד,ג, samohláska aneb polohláska, jest jejich znění tvrdé a označuje se (viz 28) tečkou, jež se dageš jemný nazývá a do středu písmeny klade.

Dageš jemný klade se tudíž:

1.) na začátku věty a po akcentě rozlučovacím (distinctivus (viz 99/a, 101/a)).

2.) na počátku slova, vyzvukuje-li slovo předcházející souhláskou, na př. אַבְרָם בֶּן־ (Gen. 17, 1.), nikoli však na př.: וְהָיָה תָמִים.

3.) Ve středoslovím [1] a doslovím, předchází-li šva nezvučné; 51.

---

[1] Ve středoslovím se často dageš jemný neklade:

a) v některých tvarech nominálních a verbálních, je-li šva, které předchází, nahradou za samohlásku, na př.:

טַלְכֵי místo טַלְכֵּי, přítvar slova טָלָכִים (králové),

רִדְפוּ " רְדָפוּ imperativ čís. mn. od jedn. רְדֹף (pronásleduj te),

יַעַטְדוּ " יַעַטְדוּ čís. mn. od jedn. יַעֲטֹד (budou státi).

Kromě toho ve slovech těchto: עַרְבִי (arab), שַׁרְבִּיט - שַׁרְבֶּט (žezlo), אַבְדָן (vražda), טַלְכוּת (království), יַרְכָה (pozadí).

β) Přistoupí-li ke slovu předpona nebo přípona, na př.:

v doslově pak i tenkráte, zastoupeno-li šva nezvučné" fatachem vsuvným, na př.: עַבְדְּךָ = mab-dek, יֵשְׁתְּ = ješt, יְדַעְתְּ = ja-da-at (m. יְדָעְתָּ = jada't). [1]

§.16. Dageš ostrý (דָּגֵשׁ חָזָק).

52. Zdvojení souhlásky znamená se, tečkou do středu souhlásky kladenou. Tento znak zdvojovací slove dageš ostrý. [2]

Toliko hrdelnice (א,ח,ע) a ר nedají se zdvojovati; dageš ostrý nenaskytuje se v nich nikdy.

Dle příčiny, proč se souhlásky zdvojují, rozeznáva-

בְּדָגַת (v rybě), בִּכְתֹב (ve psaní = když psal), דְּבָרְךָ (slovo tvé), דְּבַרְכֶם (slovo vaše), קִטָּלְכֶן (zabil vás (fem.)). - Z toho patrno, že šva předchozí kolísá mezi šva zvučným a nezvučným - Ewald nazývá toto šva prostřední, medium.

1) Znění dyšné v rukopisech důkladnějších čárka vodorovná označuje, jež se nad ב,ג,ד,כ,פ,ת klade a rafê (רָפֶה) slove, na př. תִּפַּר, עָלָךְ. - Ve vydáních tištěných vypouští se „rafê" (kromě vydání massoreticky správného od Baer-Delitsche - I. kn. Mojž. - Žalt. - Jes. - Job) až na několik málo míst, kdež ukazuje zřejmě, že tam místa nemá ani dageš," ani „mappik" (viz 60.) - Rafê klade se nejen nad ת,פ,כ,ד,ג,ב, ale i nad jiné souhlásky v rukopisech, na př.: עָלָאוּ = imperat. Kal, aby se rozeznávalo od טִלְאוּ = טִלְּאוּ = piel, pf. 3. os. mn. - (Eichhorn, Einleitung II. ep. 50, dle Michael).

2) Souhláska, jež má dageš ostrý, sluje krátce „dagešovanou" (littera dagešata).

jí grammatikové: 1.) dageš nezbytný (necessarium),
2.) dageš liboxvučný (euphonicum).

ad 1.) Dageš nezbytný budiž 53.

a) nahrazuje souhlásku tutéž, jež dvakrát vedle sebe měla následovati, aneb jinou, jež s označenou se stotožnila. Proto slouží náhradním (compensativum), na př.: נָתְנוּ m. נָתָנוּ (dali), יִתֵּן m. יִנְתֵּן (dá), יִקַּח m. יִלְקַח (vezme).

b) jest znakem některých forem grammatických- dageš příznakový (charakteristický) na př.: קִטֵּל m. קִטֵּל – znak formy „kittel."

ad 2.) Dageš liboxvučný klade se toliko za zvučnějším 54.
vyslovením, na př.: עִנְבִי (= in-n'be) m. עִנְבִי (hrozny),
עַמִּים (= am-mim) m. עַמִּים (= národové).

3.) Kromě toho rozeznáváme dageš skrytý (implicitum), 55.
není-li totiž dageš ostrý, ačkoli by dle pravidla měl býti položen, vyjádřen, aniž čím jiným nahražen. Děje se tak u souhlásek, jejichž zdvojení není slyšeti aneb nepatrně, sotva pozorovati lze, a sice:

α) u hrdelnic, na př.: מָנְחוּט z מַחוּט – הַהוּא m. הַהוּא n. הַחֹטֶשׁ (břicho) m. חֹטֶשׁ – הָהוּא, לְשַׁחֵת m. לְשָׁחֵת (Gen. 6, 17.), (Sam. II. 2, 23., 3, 27.)

β) na konci slova vesměs,[1] na př.: אַת (nos) m. אַתָּה n. אַתְּ, לַת (roditi) m. לַת m. לַדְתְּ.

γ) často, je-li pod zdvojenou souhláskou šva, na př.:

---

[1] Výjimku činí mnohdy ת ve tvarech אַתְּ m. אַתָּה (ty), נַתַּתְּ (dala jsi).

וַיְהִי m. (stalo se), הַלְלוּ m. (chvalte), הַמְבַקְּשִׁים místo וַיְהִי הַמְבַקְּשִׁים.

Pravidla:

56. 1. Ve všech souhláskách, kromě hrdelnic a „ר" dageš ostrý může býti.

57. 2. V souhláskách בּ,גּ,דּ,כּ,פּ,תּ rozeznává se snadno dageš ostrý od jemného tím, že dageš ostrý vždy bezprostředně následuje po samohlásce, na př.: יְקַדֵּשׁ = j'kad-deš (posvětí, (dageš ostrý)), יִקָּדֵשׁ = jik-daš = posvětí se (dageš jemný).

58. 3. Písmě zdvojené t. j. dagešem ostrým označené slabiku předchozí zavírá a zároveň začíná následující. [1] Šva prosté tedy, je-li pod literou dagešovanou zastupuje jednak šva zvučné, jednak nezvučné, na př.: קְטָלוּ = קְטָטְלוּ = ḳiṭ-ṭ'lu.

Spojena-li souhláska zdvojená se samohláskou, třeba čtenáři doplniti šva nezvučné, jakož jasno jest, na př.: קְטֶל = קְטָטֶל = ḳiṭ-ṭel.

4. Zdvojené souhlásky jednodobé zněji vždy tvrdo; jest při nich (תּ,פּ,כּ,דּ,גּ,בּ) dageš jemný zahrnut v ostrém, na př.: רַכָּב psáno jest místo רַכָּב (jezdec).

---

[1] Slabika dagešem ostrým zavřená sluje „ostrou".

II. Zvláštnosti a změny hlásek.

Slabiky, znaménka přízvučná a rozdělovací.

§. 17. Souhlásky malé. – Mappik.

Všechny souhlásky jsou zvučny. Toliko souhlásky אֲנַיְ, nezněji nijak, nemají-li své samohlásky, aneb polohlásky, na př.: מְצָא = mco, 59.
הִבְרִי = dibrê, רִישׁוֹן = ri-šon. Ve příčině té buďto se opírají o samohlásku předchozí, zpravidla ji dloužíce, aneb nepředchází-li bezprostředně samohláska, jsou úplně zbytečny, na př.:
מָצָא m. מָצָא, – חֵטְא = chet, הֵבִיאַתְּ = he-bê-ta.

Tento souhláskám, poněvadž se o předchozí opírají aneb dotčence zbytečnými stávají a služby jako souhlásky jiné nekonají, říká se, že odpočívají, aneb jinak, že jsou malé.

Rovněž i ה ve výslovi zvuku nevydává, čili odpočívá. – 60.
Mělo-li by se však ve výslovi slyšeti zvuk souhlásky ה, klade se do středu tohoto písmene tečka, „mappik“ zvaná.[2]

---

[1] Zvuk souhlásek א a ע nezmíníme.

[2] V rukopisech klade se „mappik“ i do ostatních souhlásek malých (א, ו, י), aby se na jevo dalo, že neodpočívají, nýbrž zvučny jsou, na př.: גּוֹי = goj, קַּו = kav. Avšak ve vydáních tištěných nalezneš „mappik“ jen při א (אּ neb אָּ), a to velmi zřídka (Gen. 43,26.; Levit. 23,17.; Deut. 12,11.; Job 33,21.; Esr. 8,18.).

V případě tom zní ה silně, jako např. v češtině „h" ve slově „Bůh", jež se vyslovuje, jakoby na místo „h" psáno bylo „ch": Bůch, luh; na př.: אַרְצָה = ar-câch (země její), אַרְצָה = ar-cā (na zemi), יָהּ (= jach) zkrácené יְהוָה.

§. 18. Odpočívání měkkých souhlásek (Quies).

61. Souhlásky, měkké náchylnost jeví k tomu, aby znění svého souhláskového sproštěny byly.

1. Měkká souhláska může však odpočívati jen tenkráte, postrádá-li samohlásky a jestliže zároveň předchází samohláska stejnorodá.[1]

Za touto příčinou vypouští své šva (jak prosté, tak složité) a ku předchozí samohlásce sourodé se odnáší, pokud možno ji prodlužujíc.[2]

---

[1] Ačkoliv z toho neznamenati, že v násloví se nenaskytuje těchto souhlásek odpočívacích, než tolikéž ve středosloví a v dosloví.

[2] א, jež slabiku zavírá, vždy odpočívá, ať se opírá o jakoukoli samohlásku, jíž zpravidla prodlužuje. Za příklad viz níže uvedené לֹאטָּר, טָּצָא.

Při א, ה, י zřejmě viděti znak hlásky, ku kteréž náležejí. Také při ו, opírá-li se o cholem (ֹ), věcsnadna jest, kdyžtě „o" vyznačuje se ו a ֹ = וֹ.

Nedosti snadna zdá se býti věc při וּ, což však ozřejmí tím, že tečka do ו vložená zastupuje ŭ (ֻ) neb ŏ (ֹ), o které se opírá ו a tím zároveň v „ū" dlouží; odnáší se tedy i v tomto případě – ו ku samohlásce. Hledíce ku psaní znaků „ů" a „o", rozdělují se od sebe polohou tečky: וּ = ů, וֹ = o.

Pozn. Sourodá s „ו" je „u", popřípadě lomená hláska „o",
„ „ „י" „ „i" „ „ „ „ „e";
א a ה jsouce souhlásky docela, těmněž s přídechem shodny, se všemi souhláskami, po přednosti pak s hláskou „a" se sdružují.

Jest tedy:

◌ָ = א◌ַ,	na př.:	טָעָה[1] =	טָעָא
◌ֶ = א◌ֵ,	„ „	לֶאֱמֹר =	לֵאמֹר
◌ַ = ◌ַי,	„ „	יַיטַב =	יִיטַב
◌ַ = ◌ַ◌ְ◌ֹ,	„ „	בַּיְהוּדָה =	בִּיהוּדָה
		הַיְטִיב =	הֵיטִיב
◌ַ = ◌ָ◌ְ◌ֹ,	„ „	הַוְשַׁב =	הוֹשַׁב
		הָוְשַׁב =	הוֹשַׁב

Stojí-li však šva mezi hláskou „ו" a předcházející sourodou samohláskou, zaměňuje tato své místo se šva, aby mdlé „ו" mohlo odpočívati. וְ◌ִ◌ֽ◌ֹ◌ֽ stává se וִ◌ֹ◌ֽ, a z tohoto וֹ◌ֽ. 62.

וְפִרְי (fir-j) stává se וִפְרִי (f'rij), a z tohoto וֹפְרִי (f'ri = ovoce).
וְיִהְי (jih-j) stává se וִיהְי (j'hij) a z tohoto וֹיְהִי (j'hi = budiž on).

2. Má-li ~~za~~ ale mdlá souhláska — sourodou samohlásku, a šva předchází, zaměňuje sourodá samohláska místo své s předchozím šva, načež mdlá odpočívati může (viz 61.), na př. קוֹם (k'vom) 63.

---

[1] Ve příkladě טָעָא ovšem nepíše se טָעַאְ (alef se šva nezvučným), protože pod písmě poslední není potřebí šva klásti (viz 42); nicméně vypsáno jest ve slově tomto zbytečně ono šva, aby pravidlo, o kterém se jedná, jasno a zřejmo bylo.

změní se v קוֹם (ḳom), z čehož jest pak קוּם (kûm = staň) (samohláska se také zdloužila), חֹטְאִים změní se v חֹטְאִים (= hříšníci), z צָאן stává se צאן (brav, Žalm. 144, 13.).

§. 19. Přeměňování souhlásek mdlých (conversio).

64. Takovou měrou snaží se mdlá souhláska o to, aby mohla odpočívati, že sama se přispůsobuje předchozí samohlásce nesourodé proměňujíc se v souhlásku jinou mdlou, jež se shoduje s předchozí samohláskou (conversio passiva — přeměna trpná),[1] anebo, kdekoli lze, přispůsobuje sobě samohlásku nestejnorodou (conversio activa — přeměna činná).[2]

Příklady přeměny trpné:

בְּאֵר povstává בּוֹר (cisterna);	מוֹסֵר povstává מוֹסֶר (pouto);
" רֵאם " רִים (buvol);	" בָּאָה " בָּוֹא (od בּוֹאָה);
" חַפָּה " חֻפָּה (od חֻפָּה (Hos. 6, 9.);	" קָם " קוּם (Hos. 10, 14.);
" קוֹם " קוּם;	" קוּם " קִים.

1) א = ו
א = י
ה = ו
ה = י
א = ו
נ = נ

2) ◌ = ◌
◌ = ◌
◌ = ◌

Příklady přeměny činné:

z הֵיטִיב vzniká הֵיטִיב;	z יֵיטִיב vzniká יֵיטִיב;
" מֵיטִיב " מֵיטִיב;	" עוֹלָה " עוֹלָה;
" נוֹשֵׁב " נוֹשֵׁב;	" הוֹשִׁיב " הוֹשִׁיב.

65. Předchází-li šva, změňuje toto místo své se samohláskou souhlásky mdlé, na př.: z נְקֻם (perfectum) vzniká נְקוּם (nikavu) a z tohoto (viz 63.) נְקוֹם; také z נְקָם (participium) vzniká נְקוֹם.

66. Za týmž účelem také vypouští mdlá souhláska svou samohlásku, má-li samohlásku také předešlá souhláska, na př.: z הִקְטִיל jest הִקְטִיל.

§. 20. Vypouštění souhlásek mdlých (abjectio).

67. Mdlé souhlásky netoliko tou vlastností se vyznamenávají, že tvaru svého původního se vzdávají (conversio passiva, viz 64.) a změní souhláskového rozbývají (quies, viz 60-63.), anobrž že se i vypouštějí ve případech mnohých naprosto.

Vypouštění takové stává se:

1.) v následování, má-li א a' toliko polohlásku;[1] ku př.: רְדוּ místo נַחְנוּ (my); שֵׁב místo יֵשֵׁב (sedni); רְדוּ místo יִרְדוּ (panujte); עֵצָה místo יֵעֵצָה (rada); עֵדָה místo יֵעֵדָה (shromáždění); חֵטָה místo יֵחֵטָה (palčivý hněv); שָׁרוֹן místo יִשָׁרוֹן (jméno roviny), od kmenů: יָשַׁב, יָרַד, יָצַק, יָצַר, יָחַם, יָשַׁר.

---

[1]) Také písmě „נ" se sesouvá, na př.: תֵּן m. נָתַן (= dej), (viz 189. 190.), גַּשׁ m. נָגַשׁ, a „ל" v jednom slovese: לְקַח na př.: קַח m. לָקַח; „ה" při חָלַךְ.

Pozn. Vypouštění hlásky náslovné sluje sesouvání (afaeresis), sesuvka (srv. české „sem" m. „jsem", „luza" m. „hluza, rádlo m. oradlo).

Vypouštění hlásky doslovné sluje odsouvání (elisio), odsuvka.

Ve středosloví pak, vypouští-li se hláska, povstává vysouvání; jestliže vysutím některé hlásky dvě anebo více slabik bývalých v jednu se sáží, aneb aspoň polohláska vymizí, vzniká stažení (contractio, syncope); na př. לְהַמְלֵךְ = staženo לַמְלֵךְ (králové); יְאַהֵל = staž. יַהֵל (rozbije stan, Js. 13, 20.)

68. 2.) Ve středosloví vysouvá se malá, a sice:

a) i se svou polohláskou, nevolí-li odpočívati (viz 61.). (Ovšem prodlouží se předchozí samohláska, stane-li se slabika vymizením malé otevřenou a podobně, pozbývá-li slabika předrážky), na př.:

א	אֶהֱב místo	אֶאֱהַב (= אֶאהַב)		
	טָעֲתִי	"	טָעַאְתִּי (= טָעַאתִּי)	
	אָטַר	"	אָאְטַר (= אָאטַר)	
ה	רֵעֲנוּ	"	רֵעֲהָנוּ (= רֵעֲהנוּ Jes. 29, 15.)	
	רֵעֲךָ	"	רֵעֲהָךָ (= רֵעֲהךָ)	
ו	וַיָּצַר	"	וַיְיָצַר (= וַיְיָצַר) (Gen. 2, 7.)	
			(Gen. 2, 19.) (srvn וָצַר m. יָצַר)	
י	יַטַב	(Jud. 19, 6.) m.	יְיֵטַב (= יֵיטַב, Jer. 38, 20.)	

Pozn. Byla-li malá předrážkou po slabice otevřené, objevuje se v této pak původní samo-

hláska vypuštění malé hlásky; na př.: z טָוְתָה vzniká טָתָה (umřela), protože kmen zní טָוַת (umřel), z קָוְטָה vzniká קָטָה od kmene קָוַם. 69.

b) Má-li malá <u>samohlásku</u>, vysouvá se:

α) s <u>předchozí polohláskou</u>, po případě

β) s <u>předchozí samohláskou</u>. — V posledním případě

γ) vzniká někdy ze dvou samohlásek <u>lomená hláska</u>.

<u>Ad α)</u>

<u>א</u> :	טָעֲלְתָה místo טָלְתָה		<u>ה</u> :	גָּלוּ místo גָּלְחוּ	
	טָלְאוּ " טָלוּ			לְהַטָּלֵךְ " לַטָּלֵךְ	
<u>י</u> :	הָבְיָן " הָבֵן			יְהַקְטֵל · יַקְטֵל	
	הִבְיָן " הֵבִין		<u>ו</u> :	יְקָם (jakom) m. יְקָוֵם (jak'vom)	
	יַבְיִן " יָבִין			יְקָוֵם místo יְקָם	
	טַבְיִן " טֵבִין			יְקָוִים " יְקִים	
				הְקָוִים " הֵקִים	

טְקָוִים místo טְקִים

הָקָוַם " הוּקַם (hok'vam).

<u>Ad β)</u>

<u>י</u> :	בֵּן místo בַּיִן	<u>ה</u> :	גְּלוֹת místo גְּלָחוֹת (infinitivo omezený kal)
<u>ו</u> :	קָם " קָיַם		גַּלוֹת místo גַּלָּחוֹת (infinitiv. kittel)
	קוֹם " קָוּם		רֹאִי místo רֹאֲהִי
	קוּם " קָוּם		
	טַת " טָוַת		
	אוֹר (or) m. אָוֹר (aoor)		

<u>Pozn.</u> <u>Výjimkou jest</u>: בֵּם a בֵּן místo בְּהֵמָּם a בְּהֵן.

Ad 2/ סוּסוֹ (jeho kůň; m. סוּסָהּ) } áu = o
קְטָלוֹ (zabil ho) m. קְטָלָהּ }

70. 3.) V doslovi vypouští se:

א, předchází-li bezprostředně jiná modlá odpočívající, (jest tedy zbytečno); na př.:

אָבִי místo אֲבִיאֶ (uvedu; kmen בוֹא) I. Reg. 21,29.
הָבִי " הָבִיאִי " ") Ruth 3,15. jedině.

ה, je-li poslední kmenová souhláska kmene slovesného (לה).

a) vždy i s předchozí samohláskou ve zkomoleném perfektu (apokopě), na př.:

יִגַּל z יִגְלֶה (kmen גָּלָה),

b) ve tvarech verbálních i nominálních, má-li přistoupiti koncovka samohláskou začínající aneb přípona zájmenná. Ovšem objevuje se páně modlá ve středoslovi (viz 68. a) ה), na př.:

גָּלוּ místo גָּלְהוּ (kmen גָּלָה)
רָאֹתַיִם " רָאֲהֹתַיִם " רָאָה)
רָאֵךְ " רָאֲהֵךְ " ")

§. 21. Zvláštnosti hrdelnic (א,ה,ח,ע) a ר.

71. Hrdelnice vyznačují se tím, že

1.) za šva prosté, jehož nesnášejí, přijímají šva složité čili chatef.

Toliko ח podržuje šva nezvučné[1] ale zaměňuje samohlásku předchozí v onu samohlásku, která by se ve šva složitém naskytovala, na př.:

חָטָא m. עֶטֶר; שָׁחֲטוּ m. שָׁעֲטוּ; הַעֲטִיר m. הַחְטִיר (šva nezvučné).

[1] Viz str. 41. pod čárou.

יַחְטֹר (m. יַחְטֹר יַחְטֹר m. יַחְטֹר m.) (viz také 91).[2]

2) Šeda douce se zdvojovati postrádají znamení zdvojovacího t. j. dageše ostrého. Obyčejně však za náhradu (zvláště א ה ע) prodlužují samohlásku předchozí; ve slovese ־ v ־̈, u členu ־ v ־̀; viz $\frac{18Z}{2}$, $\frac{11Z}{b}$). Avšak dageš, kterýž není takovýmto prodloužením nahrazen, sluje skrytým (implicitum, viz 55.), na př.:

הָעִיר m. ; עִיר m.
הַהוּא m. הָהוּא m.
אֲהִים " אָהִים " אַהִים.

3) Znouce ku samohlásce „a" (fatah) mění samohlásku předcházející krátkou, aneb polohou tolikodlouhou, v krátké „a" (־ַ); na př.: שָׁטַע m. שָׁטַע (srovnej vyslovení něm. „if" ve Švýcarsku „jach").

Že však nezměněná samohláska dlouhá tomuto krátkému „a" místa svého nepostoupí, vkládá se do prostředka mezi ni a hrdelnici „fatach" řečené vsuvné (furtivum), jehož znak píšeme pod hrdelnici; na př.: 72.

רוּחַ = ruach (duch), יָרֵחַ = jarêach (= měsíc),
גָּבוֹהַּ = gaboach (vysoký), יְהוֹשֻׁעַ = j'hošua;
רֵיחַ נִיחֹחַ = rêjach nichô-ach (= líbezná vůně); כֹּחַ = koach (síla).

---

1) ח, ה, ע mívá v násloví „־ַ"; na př.: הָרֹג; א mívá „־ָ" (také „־ַ"; přibude-li slova o příponu a přízvuk postoupí dále); na př.: אָלִי, אָטֹר (ale אֲלֵיהֶם).

2) Šva prosté pod hrdelnicí sluje „tvrdým" הָגֵשׁ, složité jemným רָפֶה.

Toliko א se obejde bez něho, na př.: מָצוּא macú (nalezen).

Pozn. Fatach vsuvné netvoří slabiku.

73. ב dageše ostrého rovněž nesnáší; spojuje se po předně s krátkým „a" jevíc takto vlastnosti hrdelnic v odstavci 2. a 3. pronešené; výjimku činí slova: מָהָה a שָׁנָה.

§.22. Rozvržení samohlásek.

74. 1) Samohlásky dělí se ve tři, třídy a – i & e – u & o (viz 30).

Ke třídě „a" náleží ָ, ַ, ֲ;

" " „i & e" " ִ, ֵ, ֱ, ֶ, ֳ;

" " „u & o" " ֻ, ֹ, ֺ, ָ, ֵ, ֳ (vznikle z „o" a „u"; na př.: אֹת z אוֹת).

75. 2) na stálé neb nezměnné a na nestálé:

A) Samohlásky stálé, – změně nepodléhající, jsou:

α) samohlásky povahou svou (a natura) dlouhé, jež ne vždy sice, přece však nejčastěji přidruženy jsou ke souhláskám stejnorodým: ָ, ֵ, ֱ, ֶ, ֳ, ֺ, ֹ, ֻ, ֽ

Pozn. וֹ a וּ krátí se v „ֻ"; na př.: בּוּשׁ, odtud בֹּשֶׁת (srov. české „vil" – „volek").

ֵ krátí se v „ֶ" při tvoření jmen ženských: גִּבֶּרֶת od גִּבִּיר (viz 144.).

β) samohlásky krátké a to buď ve slabice ostré (byť dageš ostrý zjevně ani nebyl naznačen – dageš implicitum), na př.: גַּנָּב (= zloděj), בֹּרֶךְ místo בָּרֵךְ (byl žehnán),

aneb ve slabice zavřené, je-li k ní přípojena slabika opět zavřená: טַעֲחִית, טִדְבַּר. –

Podobně stálá je samohláska zdloužená před

hrdelnicí, kteráž dageš ostrý míti má, na př.: פָּרָשׁ m. פַּרָשׁ.

B) Samohlásky nestálé, jež se přeměňovati mohou 76.
jsou:

a) samohlásky <u>polohou dlouhé</u>. Změní se ve příčině té:

— (ā) v — (ă),
— (ē) v — (ĕ), někdy v — (i),
— (ō) v — (ŏ) někdy v — (ŭ).

β) samohlásky <u>krátké</u> a

γ) <u>polohlásky</u> (— , — , — , —).

<u>Změny omezeny jsou toliko na tu třídu</u>, ku které samohlásku proměňovanou čítáme (viz 74.), a pro pravidle dějí se ve dvou <u>posledních slabikách</u>; samohláska ke slabice <u>třetí od konce</u> náležitá <u>zřídka</u> proměňování bývá podrobována.

Samohlásky proměnám podléhají 77.
a) změní-li slabika svou <u>hodnotu časoměrnou</u> (quantitu), a
b) nabude-li ve slově slabika jiná přízvuku, jehož <u>místo</u> tím změněno jest.

§23. <u>Hodnota slabik.</u>

Slabika jest buď <u>otevřena</u> (aperta) anebo <u>zavřena</u> (clausa).[1] 78.

---

[1] Otevřená slabika slove některým grammatikům <u>prostou</u> (simplex), zavřená <u>složitou</u> (composita). My pak nazýváme „<u>složitou</u>“ slabiku o <u>předrážce</u> (viz 45./1.), na př. קָטַל, עֲמַד; skládá se totiž ze samohlásky a polohlásky.

1.) Otevřená slabika zakončuje samohláskou, t.j. zvukem samohlásky, nehledíc ku konečné souhlásce mdlé; na př.:

טָעָא = ma-cā, הוּא = hū.

Slabika otevřená má pravidelně samohlásku dlouhou. Vyjímá se toliko slabika,

a) jež vznikla tím, že pomocná samohláska přibrána byla (viz segolata 138. 2.) — vazbu zájmen. přípon, (221. a 222.) — skupiny —:—, ◌ְ◌ְ , ◌ִ:◌ִ, (92.-95.)).

b) slabika před ה locale, kterýmž se pronáší směr, místo, cíl, na př.: כַּרְמֶלָה (= na Karmel, směrem ku Karmelu).

79. 2.) Zavřená vyzvukuje souhláskou, na př.: יִקְטֹל = jiḳ-ṭol. Ku zavřeným náleží také slabika ostrá, t.j. slabika, po níž následuje souhláska s dageši ostrém na př.: קִטֶּל = ḳiṭ-ṭel.

Zavřená slabika bezpřízvuková jest krátka.

Je-li však zavřená slabika přízvučná, shledáváme v ní samohlásku dlouhou; na př.: חָכָם (moudrý), חָכַם (= jednal moudře).

Toliko ◌ַ a ◌ֶ i ve přízvučné slabice obstáti může, na př.:

הֵנָּה, סָבִיב, — אַתֶּם, קָטַל.

80. Samohláska ve slabice vyzvukující dvojí souhláskou jest vždy krátka; mezi takovéto souhlásky vkládá se však za samohlásku pomocnou obyčejně „◌ְ“, při hrdelnicích „◌ַ“, po י (jod) „◌ִ“ (chirek), na př.:

וַיִּגֶל místo וַיְגַל; שָׁלַחַת místo שָׂלְחַת;

קָדֹשׁ místo קָדֶשׁ; נַעַר místo נַעֲרָ;
בַּיִת místo בַּיְתָ.[1]

§.24. O přízvuku[2]

K pravidla slova hebrejská mají přízvuk na slabice 81.
poslední, zřídka kdy na předposlední.

Vyniká-li přízvukem slabika poslední nad ostatní slabiky téhož slova, sluje přízvuk takový „*mibrâ*" (מִבְרָא chald. = „od spodu"), na př.: קָטַל *vyslov ḳatâl.*

Přízvuk, kterýmž slabika *předposlední* se vyznamenává nad slabiky ostatní, nazývá se „*milel*" (מִלְּעֵיל = shora), na př.: מֶלֶךְ = *mêlek.*

Slabika - *třetí* od konce slova *nikdy* nemá přízvuku.

Pozn. Na *předposlední* mají přízvuk 82.
1.) jména segolná, př.: רֶגֶל (noha), סֵפֶר (kniha, spis), קָדֹשׁ (svatý);

1.) Každá slabika začíná souhláskou kromě předrážky „ʾ" a fatachu vsuvného (viz 37. a 72.).
Dvě souhlásky (na začátku slabiky) nejsou tak úzce spojeny jako v jazyku českém neb německém (na př.: ledo, lement, při-kročím, přeskočil, Hardt, Vor-sturt), nýbrž rozlučuje první ode druhé *šva zvučné* j.: קְטֹל = *ḳeṭol.*
Slabiku zakončuje jedna toliko souhláska kromě *poslední* slabiky, jíž zavírati může dvojí souhláska, dá-li se snadno proněsti předposlední s přísti jednoduchou, na př.: קְטַלְתְּ.
2.) Píšíce slova hebrejská latinkou označujeme přízvuk znakem „^".

2.) slova, jejichž poslední slabika jest „הוּ" anebo „חוּ", na př.: בָּהוּ, תֹּהוּ (= pusto, prázdno);

3.) koncovka duální „âjim", „âjin", „ַיִם", „ַיִן"; na př.: שָׁמַיִם (= nebesa);

4.) časoslova,

a) jichž střední souhláska kmenová zastoupena jest dagešem ostrým, j.: סָבְבוּ m. סַבּוּ (= obklíčili), –

b) při nichž střední souhláska kmenová, málá, vypuštěna jest, na př.: קָמוּ m. קָוְמוּ (= povstali).

5.) Slovesné tvary vytvořené koncovkami: נָה, נוּ, תָּ, תִּי, na př.:

תִּקְטֹלְנָה, קָטַלְנוּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתִּי;

6.) jména a časoslova, připojí-li se k nim zájmenná přípona lehká [1] s pomocnou samohláskou, na př.:

דְּבָרֵךְ = d'barêka (slovo tvé), קְטָלַנִי = k'ṭalâni (usmrtil mne).

83. Přízvuku podrobená slova, spojí-li se se slovem následujícím čárkou „makkef" řečenou (מַקֵּף = maḳḳef = ־), –

Slova vespolek spojena maḳḳefem za jediné slovo se čítají, j.: אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ (= vše, což jeho jest = jeho jmění).

84. Přízvuk postupuje, vzdaluje-li se o jednu nebo více slabik směrem ku konci, i děje se toto postupování, vzroste-li slovo o jednu nebo více slabik.

Při tom mění se samohlásky předních slabik v mezích třídy téže (viz 74.).

85. Přízvuk sestupuje, vzdaluje-li se od konce slova ku

---

[1] Přípony těžké mají přízvuk vždy na poslední; v čísle jednotném samohlásky pomocné nedostávají, v čísle množném jest bezpotřebná, na př.: סוּסְכֶם (kůň váš), סוּסֵיכֶם (vaše koně). (Viz 115.)

začátku. Sestupování přízvuku se slabiky poslední na předposlední přihází se:

a) v jistých případech, když se předrazila slovu slabika, na př.: יָקָם a וַיָּקָם; יִקְטֹל a וַיִּקְטֹל (viz 235. 3);

b) za snazším vyslovením, když za přízvučnou slabikou jde bezprostředně slovo jednoslabičné aneb dvojslabičné „milel" mající; na př.:

אִוֶּלֶד בּוֹ m. אִוֶּלֶד בּוֹ,

חֹלֶם פַּעַם m. חֹלֶם פַּעַם;

c) v přestávce (in pausa) t. j. ve slově, kterým se končí věta jednoduchá aneb část souvětí. Dožaduje-li se toho libozvučnost, aby slovo závěrečné zbaveno bylo přízvuku na slabice poslední, jenž se sluchu příčí, a proto přiměřen jest přízvuk na slabice předposlední. Zároveň pak slovo sluje slovem v přestávce.—

§. 25. Kterak změnou polohy přízvuku mění se samohlásky.

Zřením ku poloze přízvukové znamenati jest: 86.

1.) Byť se i slovo rozšířilo, přece samohlásky bez proměny ostávají, pokud přízvuk na své původní slabice potrvá; na př.: קָטַלְתָּ (usmrtil), קָטַלְתְּ (usmrtil jsi).

2.) Dlouhá samohláska krátí se — za příčinou přízvuku, jenž se své původní slabiky se byl vzdálil, 87.

a) když přestává býti přízvučnou, na př.: יְהוָה־יָהּ;

בֵּן — בְּנֵי; כֹּל — כָּל; וַיֵּלֶךְ — יֵלֵךְ (přijde — přišel);

יֹצְרְךָ — יֹצֵר (stvořitel — stvořitel tvůj);

יָקֻם — וַיָּקָם (vaj-jâḳom) (vstane — vstal).

Pozn. Nezkrátí-li se dlouhá samohláska před následujícím makkefem, označí se vždy „metegem" (viz 104.).

b) stane-li se z otevřené slabiky slabika zavřená, anebo dokonce ostrá; na př.: יוֹם (doba, hodina) – יָמִים (doby, hodiny).[1]

Pozn. 1. Pomíjí-li příčina, proč samohlásky pomocné přibrány byly, samohlásky tyto zanikají.

88. Pozn. 2. Přibude-li slova na konci a postoupí-li přízvuk zároveň, samohlásky krátí se na polohlásky (šva zvučné), anebo ve šva nezvučné úplně také zanikající.

Při jménech zkracuje se obyčejně první samohláska, na př.:

— a —; דְּבָר x דְּבָרִים (slova – slovo);

סֵפֶר x סְפָרִים (spisy – spis).

U sloves pak obyčejně druhá samohláska

---

[1] „ — " slabiky otevřené zkracuje se v —, —, stane-li se zavřenou, pak-li povstane z ní ostrá slabika, krátí se toliko v — .

„ — " krátí se v —, ve slabice ostré však v — .

Na př.: סֵפֶר (spis) — סִפְרִי (můj spis);

אֵם (matka — אִמִּי (má matka);

לֵב (srdce) — לִבִּי (mé srdce);

קָדֹשׁ (svatý) — קְדֹשׁוֹ (jeho svatý), viz pozn.;

חֹק (zákon) — חֻקִּים (zákony);

לְאֹם (národ) — לְאֻמִּים (národové).

se krátí, a to krátké anebo přízvukem, tolikéž dlouhé „a", „e", „o"; na př.:

קָטְלָה (usmrtila) z קָטַל (usmrtil);
כָּבְדָה (byla vážna) z כָּבֵד (byl vážen);
יִקְטְלוּ (usmrtí-plur.) z יִקְטֹל (usmrtí-sing.).

Při koncovkách תֶּם, תֶּן krátí se první (viz 164. 2.) a).

Pozn. 3. Rozšíří-li se slovo dvojslabičné tak, aby přízvuk o dvě slabiky postoupil, obě samohlásky slova původního proměňují se v polohlásky, z nichž první (podle 46.) nahrazuje se samohláskou pomocnou; na př.: z דָּבָר vzniká דִּבְרֵיהֶם = דְּבָרֵיהֶם (slova naše). 89.

Pozn. 4. Poslední přízvučná slabika v přestavce (viz 85.) má dlouhou samohlásku, na př.: יָשַׁב = v přestávce: יֵשֶׁב. 90.

§. 26. Vznikání nových slabik.

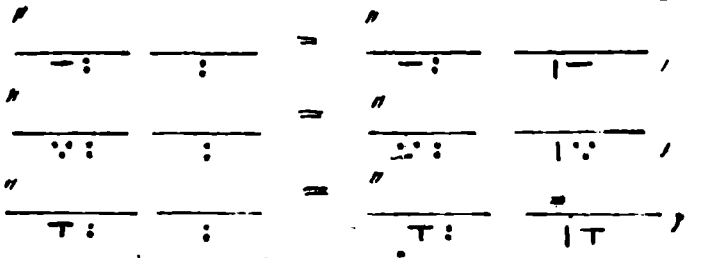
Slabiky nové vznikají tím, že pomocné samohlásky se přibírají ve případech těchto: 91.

1.) za šva (jak prosté tak složité), po němž má umístěno býti ještě jedno šva k téže slabice náležité, klade se jakožto pomocná samohláska z pravidla „i" (ֵ), u hrdelnic „a" (ַ); bude tedy z ְ = ֵ, při hrdelnicích = ַ; na př.

יִקְטֹל (jiḳṭol) místo יְקְטֹל (jḳṭol) = usmrtí;
הֲטָעַט (ha'aṭ) " הֶטְעַט (he'eṭ) = málo strad;
יַחְטֹר (jaḥmod) " יְחְמֹד (jḥmod) = požádá.

2.) za šva prosté v zápětí mající chateph staví se samohláska táž, jakouž spatřujeme v onom cha- 92.

tefu a označí se metegem (viz 104. a)); jest tedy:

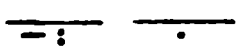

na př.: יְעָמֹד (ja^{a}mod) místo יְעֻמַד (j^{e}amod) = bude státi,
לְאָכְל (le^{e}kol) " לְאֻכַל (l^{e}ekol) = k jídlu,
בְּחָלִי (boch^{o}li) " בְּחֻלִי (b^{e}ch^{o}li) = v nemoci.

93. 3.) <u>krátká samohláska znaková</u> téhož druhu, z jakých chatef sestává (a, e, o), má li kladena býti <u>před</u> chatef, <u>přizpodobí</u> k sobě samohlásku <u>chatefovou</u>; přihodí-li se pak, že zanikne samohláska slabiky <u>následné</u>, jíž chatef byl za <u>předrážku</u>, nastoupí za šva složité <u>samohláska tohoto šva</u> (jež ovšem oné samohlásce znakové jest rovna).[1]

Z bude na př.: (pokud jest chatef předrážkou);
 (přestane-li býti předrážkou);
jako: z יְעָטַד (jo^{a}mâd) bude: יְעָטָד (jo^{o}mâd = postaven jest);
z יְעָטְדוּ (jo^{a}md^{i}û) " יְעָטָדוּ (jo^{o}mdû = postaveni jsou).

<u>Poz n.</u> Třeba-li však položiti před chatef samohlásku znakovou, jež <u>nenáleží</u> ku samohláskám, z nichž se chatef skládá (tedy „i"), aby mohla zmíněné proměny se domoci, přetvoří se sama v <u>lomenou</u> samohlásku, jíž pak lze si chatef přispůsobiti; jest tedy:

 (pokud je chatef předrážkou),
 (přestane-li býti předrážkou);

---

[1] Příčinou toho jest, že slabika <u>dvojí</u> předrážky míti nemůže.

místo נְעָמַד (ni^{a}mâd) jest pak נָעַד (ne^{e}mâd=postavilse),
" נְעָמְדוּ (ni^{a}mdû) " " נָעְדוּ (ne^{e}mdû=stanuli).

4.) Má-li <u>slabika doslovná</u> (dle 41) <u>zakončena býti skupinou dvou souhlásek</u> ne bez nesnáze vyslovitelných, sesiluje se šva souhlásky první stupňováno jsouc v samohlásku pomocnou,[1] jíž bývá pravidelně „e" (◌ֶ), při hrdelnicích „a" (◌ַ), při י (jod) „i" (◌ִ). 94.

Jest tedy v doslovní: ◌ְ ◌ְ = ◌ֶ (:) ◌ְ,
při hrdelnicích: ◌ְ ◌ַ = ◌ַ (:) ◌ַ,
" jod: ◌ְ ◌ִ = ◌ִ (:) ◌ְ; na př.:

místo וַיִּגְלְ jest pak וַיִּגֶל (zjevil),
" נַעַרְ " " נַעַר (jinoch),
" בַּיִתְ " " בַּיִת (dům),
" שָׁלַחְתְּ " " שָׁלַחַת (poslala jsi).[2]

5.) Octne-li se slovo v <u>přestávce</u> (in pausa), jehož slabika poslední má předrážku, sesiluje se <u>šva prosté</u> měnic se v „e" (◌ֶ), aneb v jinou samohlásku, jejíž seslabením ono šva povstalo; <u>šva složité</u> stupňuje se na samohlásku, jakou v sobě obsahuje, – ovšem zdlouženou (viz 85.c)); na př.: 95.

לְהִי (čelist) zní v přestávce לֶהִי,
קָטְלָה (usmrtila) " " " קָטַלָה (odvozeno z קָטַל),
אֲנִי (já) " " " אָנִי,
חֳלִי (nemoc) " " " חָלִי.

---

[1] Srovnej české „pan<u>e</u>n" m. „pann", „jeh<u>e</u>l" m. jehl (gen. pl.), „mladist<u>e</u>v" m. „mladistv", „mrz<u>e</u>k" m. „mrzk".

[2] Tak se děje vždy u sloves ל"ח v perf. 2. os. ž. sing. (viz 187. 3.).

Poznámka. Často stupňuje se šva prosté, je-li předrážkou ku slabice přízvučné, v „a“ (ַ); na př.:
místo: לְמַס (l'mâs) zhusta bývá לָמַס (la-mâs = pod plat),
לְבֶטַח (l'bêṭach) " " לָבֶטַח (la-bêṭach = bezpečně),
טוֹב וְרַע (ṭob v'râ) " " טוֹב וָרַע (ṭob va-râ = dobré i zlé).

§. 27. Změny souhlásek.

96. *Změny* souhlásek spůsobovány jsou:
1.) *střídáním*; zaměňují-li se souhlásky téže třídy mezi sebou; na př.: עָלַם = עָלַז = עָלַץ (= jasá).
2.) *stotožňováním*; ze dvou souhlásek k sobě lnoucích spodobuje se jedna s druhou, a sice buď *zpětně*, nabývá-li prvá znění druhé, buď *postupně*, nabývá-li druhá znění prvé.
Stotožňování podléhá nejčastěji נ, někdy též ת, ד, ל.
Příklady stotožňování *zpětného*: יִתֵּן m. יִנָּתֵן (dá),
יִקַּח m. יִלָּקַח (vezme), הִתְנַבֵּא m. הִתְנַבֵּא (prorokuj, zpívej),
מִזֶּה = מִן זֶה (odtud), לָֽדֶת = לָלֶדֶת (roditi),
תֵּת m. תִּנָּתֵּת m. תֵּת (dáti).
Příklady stotožňování *postupného*:
יְסֹבֵב místo יְסִבֵּב (obklíčí),
טְמֵנֵהוּ = טְמָנֵהוּ (od něho).
3.) *vypuštěním* (abjectio) souhlásek malých a tekutých; k tomu náleží a) sesouvání, b) odsouvání, c) vysouvání a stažení – (viz 67.–70.).
4.) *předrážením souhlásky* א; na př.:
אֶזְרוֹעַ místo זְרוֹעַ (ramě),
אֲנַחְנוּ " נַחְנוּ (my).

5.) přesmykováním sykavek a hlásek tekutých,[1] n. př.:
כֶּבֶשׁ a כֶּשֶׂב (jehně), הִתְשַׁטֵּר m. הִתְשַׁתֵּר (stiez se).

§. 28. Znaménka přízvučná a rozdělovací.

Na starodávna označovali Hebraeové v písmě ko- 97.
nec věty (logické periody), aneb ukončení verše v kni-
hách poëtických prázdnou mezerou, již jmenovali
„pišķa" (פְּסָקָא t.j. zářez) a větu nebo verš — „pasuķ"
(פָּסוּק t.j. díl vytčený neb omezený zářezem).

V době pozdější, jak se zdá za VI. stol., místo mezery —
(pišķa) ukončovali větu dvojtečkou; znak ten sluje
sof pasuķ (=׃, סוֹף פָּסוּק t.j. konec verše).

Posléze Massoreté netoliko tohoto znaménka šetři-
li, anobrž i přízvučné slabiky jednotlivých slov vy-
znamenávali a prohlédajíce šeu vnitřnímu slov
spojení vymyslili znaky, jež na jevo dávaly, zdali
které slovo smyslem svým k následujícímu slovu
se druží, čili nic. Kdad to zvláštní také známky po-
dali, jak hlas při recitování měniti třeba.[2] Zna-
ménka ta slovou: ťamim טְעָמִים t.j. přízvučníky,
zčeřím pak šeu významu hudebnímu — ńginot
נְגִינוֹת t.j. noty.

Přízvučníkem rozpuluje se verš, a každá polovice 98.

---

[1] Srv. české: kopřiva m. kropiva, manžel m. malžen, mramor m. marmor, mlha m. mhla, ratolest m. letorost, ztuť m. tuť z j.

[2] Význam známek hudebních až na nepatrné zbytky se v paměti nedochoval.

ojůt na tolik dílů se dělí, kolik v ní obsaženo pojmů samostatných. Slova jeden pojem tvořící označují se přízvučníky slučovacími (accentus conjunctivi) מְשָׁרְתִים t.j. služnými, kdežto jindy rozlučovacími (acc. disjunctivi) טִפְסִיקִים neb שָׂרִים, 99. מְלָכִים t.j. knížaty, králi.[1]

Čtenáři slouží se hlasem ustati po slově opatřeném znaménkem rozlučujícím a to měrou větší při posledním slově první polovice verše, měrou pak nejznačnější na konci verše.

Některé známky přízvučné staví se toliko na začátek slova, jiné na písmě poslední; tato znaménka (postpositiva) značíme v seznamě níže psaném křížkem, ona pak (praepositiva) hvězdičkou.

Dvojí je soustava přízvučníků v massoretském textu.

Rozmanitější zajisté, hojnější, složitější a zevrubnější co do určování tonu shledáváme přízvučníky v Žalmech (תְּהִלִּים), v Jobu (אִיּוֹב) a v Příslovích (מִשְׁלֵי), i nazývají se „ta'mê tam" (טַעֲמֵי תַּאם t.j. přízvučníky oněch 3 poëtických knih),[2] aneb (ač nedocela správně) přízvučníky poëtickými.

Přízvučníky proti tomu v ostatních knihách St. Z. zvláštní soustavu mající slují prosaickými, jinak přízvučníky כ"א t.j. ostatních 21 knih.

---

[1] Dle domnění starodávného je každá polovice verše zvláštní říší, již vládne jako císař „silluk" aneb „atnach", větší oddíly říše podřízeny mají - králové, menším opět vévodí - hrabata, vojvodové.

[2] Vyrozumívají se slovem „tam" תַּאם ony shora uvedené knihy, jichž začáteční písmena ve slově tom obsažena jsou pořádkem původním, něž užívá se také místo „tam" slova „met" אֱמֶת (אמת), jímž se taktéž udávají ony knihy seřaděné dle abecedy.

I. Znaky a jména přízvučníků prosaických a odlučovacích (pásmí):

	Znak	Jméno		
1.	׀		sillúq סִלּוּק	staví se vždy pod slabiku přízvučnou posled. slova před(:)-naší tečce: הָאָרֶץ׃
2.	֥	atnach n.	אַתְנָח	dělí první polovici verše od druhé, =našemu středníku.[1] הָאָרֶץ׃
	֖	atnachta	אַתְנַחְתָּא	
3.	+ ֒	s'gulta	סְגֹלְתָּא	postp.; neurčuje slab. přízvučných.
4.	׀ ֫	šalšelêt větší	שַׁלְשֶׁלֶת גְּדֹלָה	t.j. šalšelet s praskem (֫ a ׀—).
		Králové:		
5	׃	zaqef menší	זָקֵף קָטֹן	
6	׃	" větší	זָקֵף גָּדוֹל	
7	׀	r'bia	רְבִיעַ	
		Vojvodové:		
8	+ ֑	pašta	פַּשְׁטָא	postpositivní
9.	* ֥	ǰtib	יְתִיב	praepositivní
10.	֖	ṭifcha	טִפְחָא	
11.	֛	t'bir	תְּבִיר	
12.	+ ֽ	zarqa	זַרְקָא	postpositivní.
		Hrabata:		
13.	֜	gereš	גֵּרֶשׁ	
14.	֝	dvojgereš	גְּרָשַׁיִם	
15.	׀ ֙	l'garmaq	לְגַרְמֵהּ	t.j. munach (֙) s praskem (׀—);
16.	֡	pazer	פָּזֵר	
17.	֪	karnê fara	קַרְנֵי פָרָה	
18.	* ֢	t'liša velká	תְּלִישָׁא גְדוֹלָה	praepositivní

[1] Polovice nejsou však vždy stejné; na př.: I.R. 6, 1., kdež I. polovice obnáší 23/4 řádku, II. pak jen 3 slova.

100. b) slučovacích (sluhů):

1.	ֵ	merka מֵרְכָא	
2.	ֶ֫	dvojmerka דְּכְפוּלָא מֵרְכָא	
3.	֑	munach טוּנָח	
4.	֒	darga דַּרְגָּא	
5.	֓	kadma קַדְמָא	
6.	֔	mahpak מָהְפַּךְ	
7.	ֽ	t'liša malá תְּלִישָׁא קְטַנָּה	postpositivní
8.		jerach neb יֶרַח	úplný název: בֶּן יוֹמוֹ יֶרַח (nový měsíc).
	֗	galgal (t.j. kolo) גַּלְגַּל	hlade se jod slova, jež za přízvuk mají atnach neb silluk, držíc protiváhu.
9.	֖	m'ajj'la מַאֲיְלָא	

II. Znaky a jména přízvučníkůpoëtických

a) rozlučovacích čili pánů:

101.

1	׀	silluk סִלּוּק	t.j. merka s maphakem (ֵ a ֔); jinak slove též „olê v jored" (עוֹלֶה וְיוֹרֵד); jsou-cí atnachu mocnější rozpuluje verše rozsáhlejší, na př.: חֻמָּצוֹ.
2.	֍	merka mhuppak מֵרְכָא מְהֻפַּךְ	
3.	֎	atnach neb אַתְנַח atnachta אַתְנַחְתָּא	Kratší verše rozpoluje, v delších pak dělí toliko druhou polovici.
4.	׃	s'bia velká סְבִיעָא גְּדוֹל	
5.	׃	s'bia mugraš סְבִיעָא מְגָרַשׁ	t.j. s'bia s gerešem (׃ a ׳).
6.	֏	šalšelet větší שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה	t.j. šalšelet spojen s paseḳem.
7.	֐	zarka n. cinnor זַרְקָא n. צִנּוֹר	postpositivní, hlade se před merka mhuppak bezprostředně.
8.	׀	s'bia malá סְבִיעָא קְטוֹן	
9.	׀	d'chi דְּחִי	jest to „tichá initiale" pod první literou slova.
10.	׀	pazer פָּזֵר	
11.	׀	l'garmeh לְגַרְמֵהּ	
	׀	a) m'huppak l'g." לְ עָהְפַּךְ	t.j. mahpak ve spojení s paseḳem
	׀	b) azla l'g. č." לְ אָזְלָא	t.j. azla ֒ (= ḳadma) sloučená s paseḳem.
	׀	ḳadma, l'g" לְ קַדְמָא	

b) slučovacích (sluhů):

1.	֫	merka טִרְכָּא	stojí pod slabikou přízvuk činou
2.	֪	munach טוּנָח	
3.	֪	munach horní neb illuj: עִלּוּי	
4.	֬	tarcha טַרְחָא	jsouc vždy pod slabikou přízvučnou, rozeznává se od d'chi.
5.	֣	jerach n. galgal יֶרַח n. גַּלְגַּל	
6.	֥	mahpak: מַהְפַּךְ	
7.	֧		
8.	֨	šalšelet menší קְטַנָּה שַׁלְשֶׁלֶת	
9.	֭	azla n. kadma אַזְלָא n. קַדְמָא	

102.

Pozn. Co do tvaru shoduje se se zarkou neb cinnorem (֯) značka jiná, jejíž jméno je „cinnorit“ צִנּוֹרִית.

Cinnorit pak klade se:

a) nad slabiku otevřenou, následuje-li merka (֫) anebo mahpak (֧), na př.: סְבִיבוֹת, קוֹטָה. – (Stade p. 52)

β) aby se jím vyjádřil makkef, potřeba-li některé krátké slovo sproštěno býti slovného přízvuku, při čemž nezbytno jest, aby první slabika slova následného za přízvučník měla merku anebo mahpak; na př.: כִּי־חָרָה místo כִּי חָרָה – 9. 18, 8. (Stade p. 53). –

Důležito a ne nepotřebno jest znáti přízvučníky, kdyžtě jimi mění se význam mnohých slov a poměr slov ve větě se vytýká; za příklad budiž: בָּנוּ stavěli, בָּנוֹ u nás; רָחֵל בָּאָה Rachel přichází, רָחֵל בָּאָה Rachel přišla; בִּינָה rozuměj, בִּינָה rozum; וְשָׁטַרְתָּ budeš stíci, וְשָׁטַרְתָּ stíhal jsi; טָהָה zemřelá, טָהָה zemřela. 103.

אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל bratr staršího Jafeta (Gen. 10, 21.),

אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל starší bratr Jafetův.

§. 29. Meteg, pasek a makkef.

104. Ku známkám vypsaným připočísti ještě dlužno:

1.) **Meteg** (טֶתֶג = uzda (ֽ)), jímž se slabice ač nepřízvučné závaží jakési dodává, aby ji čtenář rychle nepominíl, dokonce si ji nevšímaje. Vyznačuje tedy propříedně přízvuk vedlejší slabiky zpravidla třetí[1] od konce a jest přípravou ku hlavní slabice přízvučné; na př.: הָאָדָם.

a) Slabika metegem vyznačená je otevřena a má samohlásku dlouhou, kdykoli po ní nastkytuje se složitá (viz 43.) slabika přízvučná, čímž se zároveň na jevo dává, že šva vonné přízvučné slabice jest zvučné; na př.: קָטְלָה (ḳaṭ'lâ) zabila, אָכְלָה (a-ḵ'lâ) jedla, ale אָכְלָה (oḵ-lâ) jídlo; יִרְאוּ (ji-r'û) strachují se, ale יִרְאוּ (jir-u) oni vidí.

b) Vyznačí-li se metegem samohláska před makkefem, dává se tím na srozuměnou, že jest dlouhou, – že nebyla ani za přičinou makkefu zkrácena (viz 87.), a na jisto se staví, jak ji vysloviti; na př.: עָשָׂת־לִי = šat-li (nikoli šot-li) = dal mi (Gen 4,25.), עֵשָׂם־הַעֲקוֹם הַהוּא בֵּיתְ־אֵל. V takovém případě může toliko následovati šva nezvučné.

Pozn. 1. Polohlásku-li neb samohlásku krátkou vytýká meteg, slouje těžkým a objevuje se při krátkém „a" členě, předložek ב, ל, כ, ve slabice třetí před přízvukem, má-li následující slabika nějakou předrážku vyjímajíc ׳, jako: הַלְוִיִּם (avšak הַיִּרְאִים). Částici tázací „ה" klade se před fatach, je-li slabika za ní jdoucí bezpřízvučna a s předrážkou (mimo ׳) jako: הַכְזֹנָה.

Pozn. 2. Toliko ve knihách הֵ֫ם klade se meteg také ku šva zvučné-

---

[1] Je-li třetí slabika zavřena, lze klásti meteg též pod čtvrtou slabiku, j. הָאַרְבָּעִים; – obšírné pojednání o metegu viz Stade p. 54.–57.

rnu, na př.: קְרִיאָה (zavolejě, Job. 5,1.), בְּנֵי־נֵכָר (cizozemci, Žalm 144,7.).

2.) Paṣek (פַּסֵּק = paṣek, též פְּסִיק t.j. odlučovatel(—)), jenž rozlučuje dvě slo- 105.
va k sobě nepatřičná, jež spojena jsouce dala by smysl nepravý, nejapný, ba i rouhavý; na př.: וַיֹּאמֶר וְלֹא = „i odpověděl: Nikoli" (Gen. 18,15); עָשׂוּ וְכָלָה - zdali či-nili skutečně (Gen. 18,21), (כָּלָה znamená adv.: v pravdě, skutečně (Vulg.: opere) a není akkus. závislý od עָשׂוּ[1]); אֱלוֹהַּ וְרָשָׁע = (zabil-li by) Bože! bezbožníka (Žalm 139,19.).

Nad to užívá se paseku také,

a) opětuje-li se slovo j.: יוֹם יוֹם (Ex. 16,5.), יַעֲקֹב יַעֲקֹב (Gen. 46,2.).

b) stýká-li se souhláska výslovná slova jednoho stouže souhláskou v následujícího slova následujícího, j.: שִׁבְעִים עֲלָכִים (70. králů, Jud. 1,7.).

Přízvučníku složeném z munachu a paseku, jenž psán jest za slovem onim munachem akcentovaným, říká se „l'garmeh" (viz 99. 15.) a 101. 11.)); na př.:

חַיָּה וְרֶמֶשֶׂת ... (duši živou plazící se, – Gen. 1,21.),

עָשׂוּ וְכָלָה ..... (" " " , – Gen. 18,21.).

Pozn. Mazoreté chtějíce, aby nikdo nezaměňoval l'garmeh s paseken, sečítali v každé knize slova pasekem vytčená (פסקתא).

3.) Makkef (מַקֵּף = makkef), jímž slučujeme dvě neb více (až 4) 106.
slov v jedno slovo mající toliko jednu přízvučnou slabiku hlavní. Docela přízvuku pozbývá slovo před makkefem, je-li první slabika po makkefu následující přízvučná; jinak dostává se slova před makkefem přízvuku vedlejšího; na př.: כָּל־אָדָם (každý člověk), הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ (Noë obcoval).

Ke slovu následujícímu připojují se makkefem velmi často slova tato: כָּל־, אֵין־, פֶּן־, גַּם־, כִּי־, אִם־, אַךְ־, עַל־, אֵת־, אֶל־.

---

[1]) jakož bible kralická přeloženo má: „učinili dokonání."

V textě i massoretském makkefem některá slova rozpolenajsou, j.: לַהַפֹּר־בְּרוֹת (Jes. 2,20.); קוֹ־קָו (Jes. 18,2.); פָּקַח־קוֹחַ (Jes. 61,1.); יַמַּה־פְּיָה (Jes. 64,20.)

§.30. K'ri a k'tib.

10. Každé slovo v textu St. Z. naajvají Massoreté קְתִיב (k'tib = psáno jest = jest v textě)! čtení rozdílné (variant) aneb oprava slove jim קְרִי (k'ri = budiž čteno t.j. dlužno čísti).

K'ri v rukopisech a tištěných vydáních nalézá se po kraji textu, a k'tib, k němuž se odnáší, poznačuje se malým kroužkem nebo hvězdičkou.

Vřením ku platnosti, jakouž má k'ri u Massoretů [1], poznamenati jest:

---

[1] Aby Massoreté ustavili podstatný obsah podání ústního ve příčině formy textu a správného čtení, jali se ku textu starozákonnímu přičiňovati poznámky druhu dvojího, vyjadřujíce jednou, co v textu skutečně jest, a jindy, co v něm býti má.

Úkoze své vzhledem ku poznámkám druhu prvého dostáli tím, že a) spočítali všecka oddělení, slova ano i stejná písmena, počet jich při každé knize udávajíce; b) vytkli střední slova a písmena; c) zaznamenali vlastnosti některých verší, neobyčejné vazby mnohých slov i významy jejich zřídka užívané; d) připojili poznámky grammatické o samohláskách, akcentech slučovacích i rozlučovacích, o úplném anebo neúplném vyznačení toho kterého slova.

Ku poznámkám opravným, jimiž vytýká se nesprávnost v textě a zároveň poučení dává, co za omyl třeba jest dosaditi, náleží — „k'ri".

Jestit' některé písmě změněno za jiné (I.R. 12,33., Ezech. 25,7.), aneb jest přestaveno (I.R. 7,45., II.Sam. 15,28., Žalm 74,2.), anebo bylo vypuštěno (Am. 8,8., II.R. 9,15.), anebo vloudilo se do textu (viz Jos. 8,12.), neb oddělena jsou slova nesprávně (Job 38,12., Psal. 55,16., II.Par. 34,6.), nebo konečně opravy mluvnické se shledávají, jako kde pod ženský נערה, היא at. d. místo mužského se má rozuměti נער, הוא at. d.

1.) קרי t.j.: čti souhlásky vytčené se samohláskami pod kťibem vypsanými; na př. kťib Jer. 42, 6. zní: אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ שֹׁלְחִים (pro něž tě vysýláme); k čemuž na kraji připsáno jest: אנחנו קרי; má se tudíž čísti: אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ שֹׁלְחִים.

Poněvadž znaky samohláskové ֱ ֲ ֳ pod אנו přiděliti slušíku souhláskám אנחנו, nezbývá čtenáři, chce-li druhému čtení vyrozuměti, než aby sám se domyslil příslušných samohlásek ku אנו. Ve případě tom pak řekneme אֲנוּ, kteréhožto zájména osobního ve tvaru tomto užívá sice Mišna, kdežto text hebrejský starozákonní klade ustavičně až na ono jediné místo tvar: אֲנַחְנוּ (my).

V textě Eccles. 9, 4. psáno jest: אֲשֶׁר יֻבָּחַר = kterýž vyvolen = všem oblíben jest; avšak na kraji jest: יחבר קרי; jest proto čísti יֻחְבַּר = kterýž tovaryší-se všemi spolčen jest.

Pozn. U některých, slov nezřídka opakovaných, jež neustále jinak mají se čísti, než jak se v textě spatřuje, není na kraji žádného kťi, nýbrž patřičné samohlásky zpříma do textu se vkládají. Sem patří: הִוא čti הִיא v pentateuchu, kde místo rodu mužského jest rod ženský klásti; יְשָׁשכָר čti יִשָּׂכָר (1. Sen. 30, 18. a jinde); יהוה dle Massory vysloviuje se אֲדֹנָי; pročež samohlásky tohoto slova se k oněm souhláskám přenášejí. Kdekoli však ve spojení obě slova se naskytují, vysloveváno jest jako אֱלֹהִים, i přibírá samohlásky tohoto slova.[1])

2.) קרי ולא כתיב (kťi v'lo kťib) t.j.: čti, třebas není psáno; doplni- 108.

---

[1]) My však tvoříme (od stol. XVI.) יהוה vždy jen „J'hova" vyjímajíce samohlásky k těmto souhláskám ze slova „adonaj", jelikož znění původního neznáme.

ti jest totiž čtenáři do textu slovo, jež v dokladech jiných na jisto je postaveno, ač v textě samém vypuštěno jest. Samohlásky toho slova vložili Massoreté do textu samého, souhlásky pak jeho na kraj; na př. v II. Sam. 8, 3. je v textě ___°___ a na kraji k tomu: פרת קרי ולא קתיב. Úte se tudíž פְּרָת v textu vypuštěné (David rozšířil moc svou až k řece – Eufratu.).

109. 3.) קתיב ולא קרי (k'tib v'lo k'ri) t.j. „jest sice psáno, ale nečte se." Tím se (na 5 takto místech) pokynutí dává, aby čtenář slovo takové samohlásek nemající vynechal, protože v jiných rukopisech slova toho neshledáváme; na př.: II. R. 5, 18. jest v textě: יְסַלַּח־נָא יְהוָה (nechať odpustí Hospodin); ale na kraji: נא קתיב ולא קרי t.j. „נא" byť i psáno bylo, přece se nečte.

II. Hlavní část.

Tvarosloví

čili nauka o částech řeči.

§. 31. Kořeny a kmeny hebrejských slov.

Slabika nebo několik slabik sloučených, zavírají-li v sobě určitou představu, slují slovem 110.

Každé slovo má svůj vznik z nějakého kmene (stirps), kmen pak z kořene (radix שֹׁרֶשׁ).

Kořeny hebrejských slov (jakož i v ostatních nářečích semitských) skládají se z pravidla ze tří souhlásek (trilittera); úchylek od toho pravidla je po řídku.

Tvoří-li se mohlásek z kořene vzniká kmen buďto jmenný anebo slovesný; na př.: z kořene „מלך" povstává kmen slovesný: מָלַךְ (kraloval), a jmenný מֶלֶךְ (král). Kmen je vždy ukončen souhláskou; otevřených kmenů v hebrejštině není.

Poněvadž knihy St. Z., mimo něž nemáme jiných památek písemnictví hebrejského, nezahrnují úplně pokladu řeči hebrejské; není divu, že někdy vedle kmene slovesného (n. př. פָּקַל kamenoval, נָהַק bučel) nedostává se jména, a naopak, že se jménu (jako: אֶבֶן kámen, נֶגֶד jih) nedostává příslušného slovesa.

Jmeny, jichž starozákonný text postrádá, nalézáme v ostatních nářečích semitských, aniž lze pochybovati, že je hebrejština měla, dokud živým byla jazykem.

Z praktických příčin od pradávna má se za kmen perfectum 111.
3. os. čís. jedn. rodu muž., časování základního, protože jest nejjednodušším, a že z něho ostatní tvary časoslovné a nominální, jakož

i částice (jež na větším díle jsou jména) vyvoditi se dají.

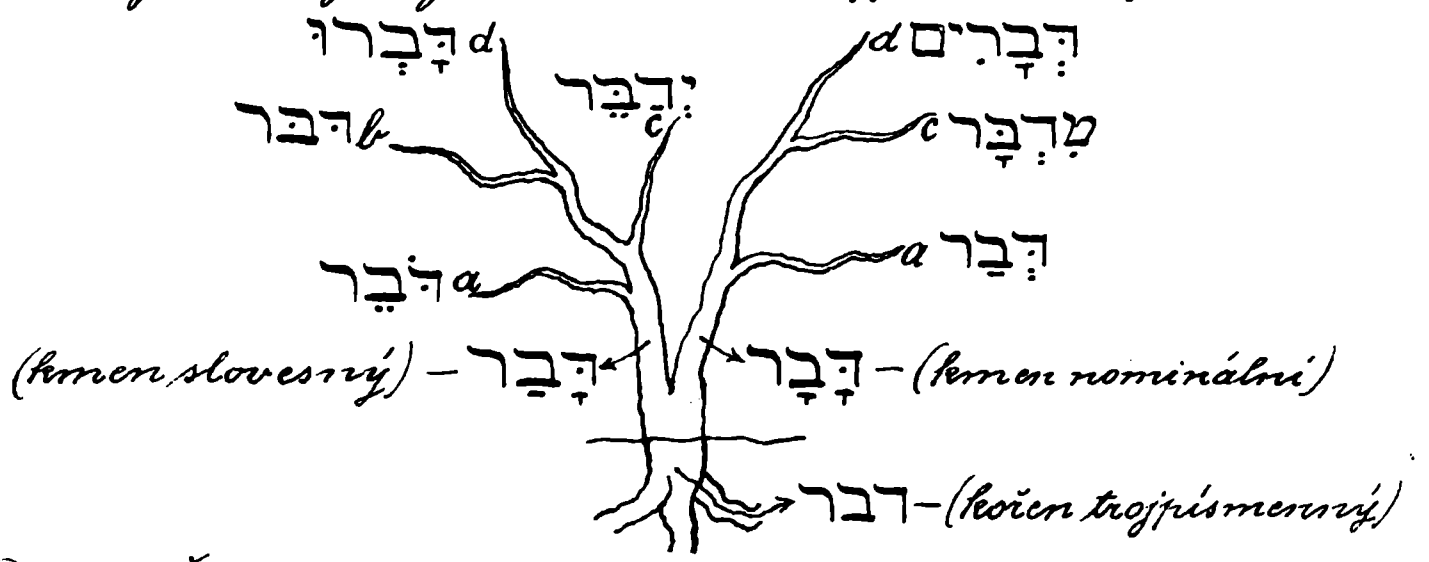
Ze kmene vytvořují se jednotlivé části řeči:

a) <u>změnou samohlásek</u> kmenových,

b) <u>zdvojením střední souhlásky</u> kmenové,

c) <u>pomocí předpon</u> (praeformativa), a

d) <u>připojením jistých koncovek</u> (afformativa).

112. <u>Pozn. 1.</u> Židovští grammatikové zovou <u>kmen</u> slovný – zejména 3. os. perf. čís. jedn. r. m. – <u>kořenem</u> (שֹׁרֶשׁ). Z té příčiny i křesťanští grammatikové zvali kmen – „kořenem" (radix) a souhlásky kmenové – <u>písmeny kořenovými</u> (litterae radicales). Ostatní pak souhlásky, které se přibírají za tím účelem, aby z kořene vytvořeno bylo slovo, pojmenovány jsou <u>pomocnými</u> (serviles).

Udavše poměr kmene ku kořeni máme tuto <u>za základ kmen</u> a rozeznáváme souhlásky <u>kmenové</u> (radicales – Stammbuchstaben) a <u>pomocné</u> (auxiliares – Hilfsbuchstaben).

<u>Pozn. 2.</u> První kmenová souhláska značena bývá písmenem – „פ"; druhá (střední) písmenem „ע", třetí (poslední) písmenem „ל"

Znamená tedy na př.:

פ"י tolik, co: první souhláska kmene jest – „י";
ע"ו " " střední " " " „ו";
ל"ה " " poslední " " " „ה".

Je-li druhá a třetí souhláska kmenová stejná, užívá se znamínka „ע״ע"; takové sloveso je na př.: סָבַב, סָרַר. —
Známínky tyto mají svůj původ v tom, že starší grammatikové za vzor brali sloveso „פָּעַל" (činiti).

Pozn. 3. Kmeny o více než třech souhláskách vznikly ze kmene tříliterního připojením souhlásky čtvrté, neb stažením dvou kmenů trojpísmenných.

Pozn. 4. Nemálo kmenů trojpísmenných ukazuje na základ dvouliterní, z něhož několik kmenů tříliterních týž původní význam mající vzniklo. Tento dvouliterní základ slujе „původním kořenem (radix primaria, biliteralis). Aby se obě souhlásky vysloviti daly, vkládá se mezi ně samohláska „a". V písmě naznačuje se kořen původní znakem „√", j. כּר (kar); z toho kořene původního vznikly kmeny tříliterní אָבַר, כּוּר, כָּרָה, כָּרַר. — Toto pravidlo platí především o kmenech, v nichž vedle dvou pevných souhlásek nastkytuje se měkká, anebo kde souhláska kmenová třetí ode druhé se nerůzní.

§. 32. Zájmena osobná.

Zájmena osobná jsou tvaru dvojího: delšího anebo kratšího. Zájmeno tvaru delšího stojí samo o sobě (pronomen separatum), kdežto tvar kratší (povstalý zkomolením tvaru delšího, samostatného) připíná se ku slovu, k němuž náleží, odkudž slove zájmenem přípovným (pronomen suffixum) nebo krátce „příponou" (suffixum). 113.

Tvarem delším vytýká se nominativ zájmena osobného. Tvarem kratším čili příponou — pády nepřímé.

1) Zájmména osobná nominativná jsou tato:

	Rod		v přestávce:
já	m. iž.	אָנֹכִי , אָנִי	אָנִי , אָנֹכִי
ty	m.	אַתָּה (אַתָּ)	אָתָּה , אָתָּה
	ž.	אַתְּ (אַתִּי[1], אַתְּי)	אָתְּ
on	m.	הוּא	
ona	ž.	הִיא	
my	m. iž.	אֲנַחְנוּ (אֲנוּ , נַחְנוּ)	אֲנָחְנוּ (נַחְנוּ)
vy	m.	אַתֶּם	
	ž.	אַתֶּן , אַתֶּנָה (אַתֶּן , אַתֶּנָה)	
oni	m.	הֵמָּה (הֵמָּ־) , הֵם	
ony	ž.	הֵנָּה (הֵנָּ) , הֵן	

Pozn. 1. Tvarů, jež psány jsou v závorce, řídčeji se užívá.

Pozn. 2. Zájménem הוּא označuje se v Pentateuchu mužský i ženský rod. Massorecté vyhli, rod ženský znakem הִוא (srv. 107.).

Pozn. 3. Při zájménech se mnohdy rodu přísně nešetří: na př.: אַתֶּם = vy(r.ž) Ezech. 13,20. srv. 16.; הֵמָּה = ony Přís. Sal. 6,8., Zach. 5,10.; אַתְּ = ty(r.m.) o Mojžíšovi, o Bohu, o Cherubovi, Deut. 5,24., Num. 11,15., Ezech. 28,14. – Totéž platí o zájménech příponných.

114. 2.) Zájména příponná (přípony) mají tvar dvojí, podle toho, přičiňuje-li se k časoslovu anebo ke jménu; tím povstávají přípony jmenné (suffixa nominum) a přípony slovesné (suffixa verborum).

Přípony jmenné (nominální) zastupují naše zájména přisvojovací: můj, tvůj, atd. a zvratné: svůj.[2]

---

[1] Objevuje se 7krát v Písmě; v syrštině, arabštině, ethiopštině dosud tak zní.

[2] Srovnej přípony mluvy maďarské:

sing. 1. os.	— m	plur. 1. os.	— nk
" 2. "	— d	" 2. "	— tok, -tek, -tök
" 3. "	— ja, -je	" 3. "	— juk, -jük, -jok, -jök;

na př.: kocsi-m = můj vůz, kard-ja = kord jeho, její, atd.

Přípony slovesné (verbálné) jsou předmětem ku časuslovu, snímž sloučeny jsou, i překládají se osobnými zajmény v tom pádu, s jakým to které české časoslovo se pojí.

K částicím přidružují se přípony, a to jak jmenné tak slovesné, dle pojmu, jaký částice na některem místě má.

S předložkou spojená přípona převádí se do češtiny tím pádem, jaký vymáhá předložka česká.

a) Přípony nominálné zastupují, jak řečeno, zajména přisvo- 115.
jovací a slovou buď jednotné (singularia) aneb množné (pluralia) vzhledem k tomu, je-li předmět přivlastňovaný jednotný aneb množný. Tím pozná se i útvar přípon, jak z obrazce následujícího zřejmo:

Přípony jednotné.			Přípony množné.		
můj, má, mé	m. i ž.	◌ִי	moji, mé, má		◌ַי
tvůj, tvá, tvé	m.	◌ְךָ, (◌ָךְ); ◌ֶךָ, ◌ֶךְ, ◌ָכָה v přízv.	tvoji, tvá, tvé	m.	◌ֶיךָ, (◌ֶיךְ).
	ž.	◌ֵךְ, ◌ֶךָ, (◌ֵךְ).		ž.	◌ַיִךְ, (◌ֶיךְ).
jeho, její	m.	◌ֹו, ◌ּו (◌ֵהוּ, ◌ִוֹ, (◌ֵה))	jeho, její	m.	◌ָיו, ◌ֵיהוּ (◌ָיהוּ, básn.)
	ž.	◌ָהּ, ◌ֶהָ (◌ֵהָ)		ž.	◌ֶיהָ
náš, naše	m. i ž.	◌ֵנוּ, (◌ֵנוּ, ◌ֶנוּ).	naši, naše		◌ֵינוּ
váš, vaše	m.	◌ְכֶם	vaši, vaše	m.	◌ֵיכֶם
	ž.	◌ְכֶן		ž.	◌ֵיכֶן
jejich	m.	◌ָם, ◌ֵהֶם (◌ָמוֹ básn.)	jejich	m.	◌ֵיהֶם (◌ֵהֶם, básn. ◌ֵימוֹ)
	ž.	◌ָן, ◌ֵהֶן (◌ֵהֶן básn.)		ž.	◌ֵיהֶן

Přípony jak jednotné tak i množné rozvrhují se ještě na lehké a těžké.

K přípon jednotných jsou těžké: ◌ְכֶם, ◌ְכֶן, ◌ֵהֶם, ◌ֵהֶן;

K přípon množných jsou těžké: ◌ֵיכֶם, ◌ֵיכֶן, ◌ֵיהֶם, ◌ֵיהֶן.

116. b) *Přípony verbální*, jež označují předmět jsou následující:

		končí-li sloveso samohláskou	končí-li sloveso souhláskou	v přestávce	s ן vkladným
mne[1]	m. i ž.	נִי	נִי־ נִי֫		נִי־ נִי֫
tebe	m.	ךָ	ךָ־	ךָ֫ ךָ֣	ךָ֫ (נְךָ֫)
	ž.	ךְ	ךְ֣ ךְ־	ךְ֫	
jej	m.	ו, הוּ	הוּ־, ו(ּה) הוּ֫,		נְהוּ֫ (נוּ֫)
ji	ž.	הָ	הָ־	הָ֫	נָהּ֫
nás	m. i ž.	נוּ	נוּ֫ נוּ־		נוּ֫
vás	m.	כֶם	כֶם־		
	ž.	כֶן	כֶן־		
je	m.	ם, (הֶם)	ם־, ם֫ (מוֹ־, מוֹ֫)	ם֫ , ם־	
	ž.	ן, (הֶן)	ן־ , ן֫	ן֫	

§.33. *Zájmena ukazovací.*

117. K těmto náleží předně člen.

Člen zní הַ a jest původně ukazovací zájmeno; sám o sobě nikdy nestojí, nýbrž předpíná se vždy ku jménu, kteréž se jím určuje. Souhláska „ל" stotožňuje se vždycky s prvním písmenem jména, ke němuž se předpíná (viz 96.)[2] Za příčinou *rozličné povahy* souhlásek a vzhledem ku *libozvuku* objevuje se člen ve tvarech těchto:

a) (·)הַ t. j. ה *s fatachem a následujícím ostrým dagešem* buď *zjevným*, aneb *skrytým* (55); na př.: הַדָּבָר (had-dabar, slovo); הַשָּׁמַיִם

---

[1] V přehledu tomto předmět vyjadřován jest akkusativem.

[2] V arabštině zní člen „al"; mnozí Beduini vyslovují až podnes „hal" (Kautsch §.35. N. 1.). V arabštině děje se *stotožňování souhlásky „l" s následující souhláskou slunečnou.*"

(kaš-šemeš, slunce); הַיְאֹר místo הַיְאוֹר (řeka určitá); הַהוּא místo הַהוּוֹא (ten, onen.);

b) הָ t. j. ה s kámencem; v podobě takové naskytá se člen, nedá-li se zdvojiti první souhláska slova členem určeného (vždycky při א a ר, obyčejně při ע, viz §1. 2.); na př:

הָאֱלֹהִים (Bůh), הָאָב (otec), הָאָדוֹן (pán), הָרוּחַ (duch), הָרֹאשׁ (hlava), הָרֶגֶל (noha), הָעֶבֶד (sluha), הָעִיר (město), הָעָם (lid), הָעֵץ (strom); někdy též před ה, na př.: Gen. 6,4. הָהֵם (protože ה nedá se zdvojiti).

c) הָ t. j. ה se segolem:

α) vždy před ח a חָ, na př.: הָחָג (slavnost), הֶחָכָם (moudrý=mudřec), הֶחָזוֹן (vidění), הֶחֳדָשִׁים (měsícové), הֶחֳלִי (nemoc);

β) vždy před ה a עָ nemají-li přízvuku; na př.:

הֶהָרִים = hory (srv. הָהָר hora), הֶעָרִים = města (srv. הָעָם lid).

Přistoupí-li před člen předložka בְּ, לְ, כְּ, vysouvá se ה a nastává stahování (viz 68.) na př.: בַּשָּׁמַיִם m. בְּהַשָּׁמַיִם (v nebi), לָעָם místo לְהָעָם (lidu); כַּיּוֹם místo כְּהַיּוֹם (jako dnešní den).

Ostatní zájmena ukazovací mimo člen jsou: 118.

1.) זֶה ten, onen

זֹאת ta, ona (זֶה a זוֹ užívá se zřídka)

אֵלֶּה tito, tyto, tato (někdy אֵל)

Zájmena ta spojují se také se členem, jako: הַזֶּה (též הַלָּזֶה), הָאֵל, הָאֵלֶּה.

Ve slohu básnickém objevuje se také tvar vedlejší pro obojí číslo a pod: זוּ; se členem – הַלָּזוּ a zkomolen – הַלָּז.

2.) Osobním zájménem nahrazuje se mnohdy zájmeno ukazovací, ve kterémžto případě se členem se slučuje; různě naskytá se bez členu: הוּא neb הַהוּא ten, onen; – הִיא m. הַהִיא ta, ona; – הֵמָּה, הֵם, neb הַהֵם tito, – הֵנָּה, הֵן neb הַהֵן tyto.

§.34. Zájmeno vztažné.

119. Zájménem vztažným jest toliko: אֲשֶׁר = který(ž), -která(ž), které(ž); jenž, jež; kdo, co; kdož, což; jaký(ž), -á(ž), -é(ž). -
V pozdější mluvě אֲשֶׁר zkomoleno jest na předpojné: שֶׁ, שֶׁ, také שְׁ.
Pozn. Pomocí אֲשֶׁר zájména a částice nabývají významu relativního.

§35. Zájméno tázací.

120. Zájméno tázací zní: מִי kdo? (táženo-li se po osobách),
מָה co? (o věcech); místo מָה klade se v některých případech: מַה־, מַה, מֶה. [1]

Pozn. 1. מָה znamená někdy „něco" m. obyčejného מְאוּמָה.
Pozn. 2. מָה před jménem přídavným srovnává se s naším „jak"; na př.: מַה־גָּדוֹל jak veliký, jak statečný.
Pozn. Zájména naše zvratná a omezovací se v hebrejském opisují (viz skladbu 339. a 340.)

---

1) מָה píše se toliko po přestávce a před א a ר, zřídka kdy před ה, jako: מָה אַתֶּם což vy?
מַה־, pojí-li se makkefem s následujícím slovem; někdy ה spodobuje se se souhláskou slova, ke němuž se připíná, a splývá s ním ve slovo jedno; na př.: מַזֶּה = מַה־זֶּה (Ex. 4,2. - co to?); מַה־לָּכֶם = מַלָּכֶם (Jes. 3,15. - což vám?) Někdy následuje dageš ostřící místa nemá spodobování a stotožňování, jako: מַה־לָּךְ což tobě?
מַה píše se před hrdelnicemi - ה, ח, ע.
מָה před hrdelnicí s kámencem; na př.: מָה אָנֹכִי což jsem já?
מָה עָשִׂיתָ co jsi učinil? (Gen. 4,10.) -
Výjimky jsou řídké, jako na př.:
מָה קוֹל jaký je to hlas? (I. Sam. 20,1.).

§. 36. Jméno podstatné.

A. Útvar jmen podstatných.

121.

Podstatná jména jsou utvořena buď toliko z kmenových souhlásek, anebo z kmenových i pomocných. – Pomocné souhlásky jsou: ב,מ,י,ו,ה,א, ת, a zahrnuty jsou ve slově mnemotechnickem הָאֲמַנְתִּיו (he'mantiv), odkudž slovou také heemantivními. – Rozeznáváme tedy zřením k útvaru:

a) podstatné jméno prosté (pravotné, nudum), sestává-li jen z kmenových souhlásek, na př.: מֶלֶךְ král, סֵפֶר spis, kniha, – דָּבָר řeč, slovo, věc.

Sem náleží také podstatné jméno schodné (defectivum), kteréž se skládá jedině ze souhlásek kmenových, z nichž však některá se vypustila, jako: בֵּן syn (ze kmene בָּנָה).

b) podstatné jméno odvozené čili heemantivné (též rozšířené, auctum) obsahující kromě souhlásek kmenových též heemantivné, na př.: מַפְתֵּחַ klíč, nástroj otvírací (od kmene פָּתַח).

c) podstatné jméno jednoduché a

d) složené; při podstatných jménech složených setkáváme se s kmeny dvěma, při jednoduchých s jedním.

Složených jmén obecných jest v hebrejštině po řídku, hojně však naskytují se podstatná jména vlastní složená, na př.: בְּלִיַּעַל ničemnost, גַּבְרִיאֵל muž boží, יְהוֹיָקִים.

B. Rod jest dvojí: mužský a ženský; rodu středního v hebrejštině není. 122.

Rod řídí se významem a zakončením podstatného jména.

1.) Ženského rodu jsou:

α) podle významu podstatná jména označující bytost pohlaví ženského, – a vůbec něco podřízeného, ke službám určeného. Ty náležejí k rodu ženskému jména úřadů, výkonů ženských, jména měst, krajin (pod-

úzených panovníkům), pojmův odtažitých a p., rovněž patří sem jména údů na těle živočišném po dvou se nacházejících, na př. ruka, noha, oko, ucho, roh.

B) dle zakončení jména vyznačující v: ה_, ת_, ת_, ת_, ת_, ית, וֹת, וּת; *na př.:* מַלְכָּה *královna,* זִמְרָת *zpěv,* הֲמַת *jed,* קִטֹּרֶת *kouř,* רֵאשִׁית *počátek,* מַלְכוּת *království,* דְּוֹת *nemoc (odtaž.).*

2.) Rodu mužského jsou všecka ostatní podstatná jména; jména tedy mužův, úřadů mužských, jména hor, řek, národů, měsíců.

Těmálo jest také jmen rodu společného, jichž se užívá jak v rodě mužském, tak ženském, na př.: אֶבֶן *kámen,* -אוֹת *znamení,* -אֵשׁ *oheň,* -דֶּרֶךְ *cesta,* -לָשׁוֹן *jazyk,* -קֶשֶׁת *luk,* -רוּחַ *vítr, duch,* -שֵׁבֶט *prut,* -שֶׁמֶשׁ *slunko a jiná.*

123. *C. Číslo jest trojí:*

a) jednotné (jednotník, singularis numerus)
b) dvojné (dvojník, dualis ")
c) množné (množník, pluralis ").

124. *D. Tvar a přítvar.*

Ve všech číslech rozeznává se dvojí tvar a to:

1.) Tvar obecný řečený krátce „tvar" (κατ' ἐξοχήν) (status absolutus) a

2.) Tvar omezený nebo „přítvar" (status constructus).

Tvaru obecného se užívá, když pojem jména platnost má úplnou, obecnou, na př.: dům, čas, cesta, dcera, otec; aneb když obsah jeho toliko přívlastkem souřadným (attributum coordinatum) určitěji se vytýká. Jest pak přívlastkem souřadným: 1.) přístavka (č. apposice), 2.) přídavné jméno - po případě participium, 3.) námětka ukazovací. na př.: 1.) dům - palác, 2.) dům vysoký - dům dostavěný, 3.) dům tento - onen.

125. *Tvar omezený č. přítvar objevuje se, je-li podstatné jméno omezeno přívlastkem podřadným (attributum subordinatum). - Jest pak*

přívlastkem podřadným jméno podstatné v odvislém pádě prostém neb předložkovém, aneb nějaká náhrada podstatného jména. Tou bývá náměstka přisvojovací, tázací a vztažná (když totiž věta relativná náhradou jest omezovacího podstatného jména); někdy také příslovky; koncově spojka אֲשֶׁר „jakž — jako" ve větách vedlejších omezovacích; na př.: dům jeho; čí dům; dům, jenž patří králi Judskému, = dům krále Judského.

Jméno omezené lne úzce ku jménu omezujícímu, a proto, pokud možno, se krátí; vždy krácení nastává v čísle dvojném a množném, a v případech ji-ných i v čísle jednotném.

Rozeznávati tedy sluší u jmen podstatných:

α) tvar jednotný — množný — dvojný (status absolutus numeri singularis, pluralis, dualis),

β) přítvar jednotný, množný, dvojný (status constructus numeri singularis, pluralis, dualis).

E. Pády v hebrejštině lze rozeznávati čtyři: Nominativ, Akkusativ, Praepositional (č. pád předložkový) a Vokativ. 126.

1.) Nominativ slouží k označení podmětu a vztahujícího se k němu výroku jmenného.

2.) Akkusativ k označení předmětu časoslova činného, když k vyjádření činnosti předložek potřebí není.

3.) Praepositional, když vztahy jména k podmětu a výroku předložkou se vyjadřují.

4. Vokativ jmenuje přímo osobu neb věc osobně představenou, na niž kdo volá a vyjádřuje se nominativem.

Akkusativ liší se od nominativu pouze tenkrát, když předmět něco jistého, určitého znamená a tudíž známku té jistoty „אֵת (־אֶת)" před sebou má.

Podmět od nejistého předmětu rozeznati lze zdravým rozumem

a šetřením slovosledu.

Praepositional liší se toliko předložkou od nominativu.

Vokativ neliší se od nominativu.

Nevytýkají se tedy jednotlivé pády zvláštními koncovkami, nýbrž bez změny zůstává jak tvar tak i přítvar čísla jednotného, dvojného a množného.

Nominativ a vokativ slovou jinak pády přímé (casus recti), akkusativ a praepositional, jimiž vytýkají se vztahy věcí k podmětu a výroku — pády nepřímé nebo kosé (casus obliqui).

12. Pozn. 1. Na označování pádů v arabštině jsou samohlásky původní, které na konec slova se připojují; a sice „u" značí nominativ, „a" akkusativ „i" ostatní pády nepřímé. Avšak u některých jmen pády nepřímé určují se toliko koncovkou „a"; proto slují jména taková — „dijptota" oproti ostatním „triptota" řečeným. Ačkoli se koncovek na vyznačování pádů neužívá ve mluvě obecné vyjma krajiny středoarabské.

V hebrejštině dle mínění Geseniova jsou zbytky bývalých koncovek pádových, sice: ה značí akkusativ, — ִי genitiv.

Pozn. 2. Vzhledem ku vazbám, kterými jednotlivé pády jazyků našich a především jazyka latinského se vytýkají, mluví se také o pádech řeči hebrejské.

K poznání toho, kdy a kterak jméno hebrejské pádům jazyků našich odpovídá, stojiž zde toto:

Předmět slovesa činného, označuje-li věc jistou, bezrochybnou, má před sebou pravidelně אֵת neb אֶת (t. j. bytost, jsoucnost), a odtud grammatikové nazývají אֵת známkou akkusativu, ač nedosti správně, protože, změní-li se věta činná v trpnou ostane před podmětem věty trpné ono -אֵת, kterýmž ve větě činné předmět akkusativný byl označen; jest tedy známkou předmětu časoslova činného.

Klade-li se před jméno předložka לְ udávající směr k něčemu, k někam, vyznačuje se nás dativ avšak i genitiv.

Jméno s předložkou בְּ, která naznačuje trvání, bytí na otázku: kde? na čem?, při čem?, s kým?, s čím a p., odpovídá našemu lokálu, instrumentálu a vůbec pádům, jakých se dožadují příslušné předložky. V latině tato vazba hebrejská nejčastěji pronáší se ablativem s předložkou.

Předložkou מִן (= מִ, a před hrdelnicí מֵ) označuje se směr na otázku: odkud? odkoho-čeho?, zkoho-čeho? a p.; vazba tato vyjadřuje se v latině ablativem obyčejně s předložkou a rovněž i v češtině předložkou některou s žádaným pádem.

Přirovnávací částice כְּ (= jako) se jménem překládá se v jazyce našem tímž pádem, ve kterém jest jméno předmětu porovnaného.

Poněvadž podstatné jméno velmi zhusta (především v latině a němčině) jmenuje se podstatným jménem v genitivě, — v hebrejštině však přítvarem se vyjadřuje jméno omezované, praví se, že v genitivě stojí jméno, před kterým bezprostředně předchází přítvar jména jiného. Ovšem v jazyce našem genitivu se užívá řídčeji než v řečech jiných, protože jména přídavná v řeči naší mají rozsah daleko větší než v řeči latinské neb německé.

§. 37. Podstatná jména rodu mužského.

a) Číslo jednotné.

128.

1.) Tvar jednotný podstatného jména jest základem.

2.) Přítvar jednotný neliší se z pravidla od tvaru.

Vyjímají se toliko jména podstatná, která v poslední a předposlední slabice mají ā neb ē (‾, ‥). Místo těchto dlouhých samohlásek je ve přítvaru ve slabice poslední fatach, v předposlední toliko šva pouté aneb složité. Jest tedy přítvar takových podstatných jmen o jednu slabiku kratší než tvar prostý; na př.:

tvar jednotný:	*přítvar jednotný:*
סוּס *(kůň)*, דּוֹר *(pokolení)*	סוּס, דּוֹר,
שִׁיר *(píseň, báseň)*, שׁוֹט *(bič)*	שִׁיר, שׁוֹט

Avšak:

דָּם *(krev)* – přítvar דַּם	זָקֵן *(kmet)* – přítvar זְקַן
דָּבָר *(slovo)* – " דְּבַר	חָצֵר *(dvůr)* – " חֲצַר.

129. *Výjimka a) Při podstatných jménech tvaru participijního* cêre *poslední slabiky v přítvaru se nezkracuje, dokud jméno se nerozšíří nějakou příponou nebo koncovkou; na př. od tvaru:*
שׁוֹטֵר *(písař)* zní přítvar také – שׁוֹטֵר; *avšak:*
שׁוֹטְרִי *(můj písař)*, שׁוֹטְרִים *(písařové).*

130. *b) při participiích sloves* ל"ה *tvar* ה֫ *nabývá v přítvaru znění* ה֫. *Před koncovkou nebo příponou se ono* ה֫ *vypouští, na př. od tvaru:*
רֹאֶה *(prorok, vidoucí) je přítvar* רֹאֵה; *avšak* רֹאִים *(proroci),*
חֹזֶה " " " " חֹזֵה; " חֹזִים "

β) Číslo množné a dvojině.

131. *I. Tvar množný* vzniká připojením koncovky ־ִים [1] *ku přítvaru jednotnému; na př.:* דָּבָר – přítvar: דְּבַר – mn. č. דְּבָרִים.

---

1) Místo ־ִים přibírají některá podstatná jména koncovku aramejskou ־ִין; na př.: יָמִין *dnové (Dan. 12, 13.)*, רָצִין *běhouni (II. Reg. 11, 13.)*, aj. v. *(Kautsch str. 190. a)*.
Jména rodová vyznívající v čísle jednotném v ־ֶ vypouštějí někdy jedno ־ֶ v čísle množném; na př.: עִבְרִי *Eberovec, Hebrej*; čís množné עִבְרִים a také עִבְרִים.
Některá jména odsouvají koncové ם, na př.: עַמִּי *(národové)*, נְגִנִים, עַמִּים. m. נְגִינֹת *(struny)*.
Některá podstatná jména opět mají koncovku ־ֶם m. ־ִים; jako כְּנָמִים = כְּנָמֶם *(komáři)*, פְּלָמִים *(šelbíky)*.
Některá končí v ־ֵי (jako přítvar podst. jmen syrských); na př.: עֵזֵי = *kůzata (Jud. 5, 15.)*, עָזֵי = *mocní (velmocní) (Jud. 5, 15.) (viz Kautsch, str. 190. c.)*.

Tvar dvojný vzniká připojením koncovky יִם־ ku přítvaru jednotnému; na př. z přítvaru סוּס vzní tvar množný סוּסִים (sûsîm) a tvar dvojný סוּסַיִם (sûsâjim).

Při tom však pamatovati sluší, že připojením koncovek „îm" a „âjim" zavřená poslední slabika stane se otevřenou (viz 78.), ze kteréžto příčiny krátké „ă" (־ֲ) třeba nahraditi původní dlouhou samohláskou „ā neb „ē" (־ָ, ־ֵ). Vzní tedy z přítvaru jednotného

הֶבֶר tvar množný הֲבָרִים, tvar dvojný הֲבָרַיִם
זָקֵן " " זְקֵנִים, " " זְקֵנַיִם
חָצֵר " " חֲצֵרִים " " חֲצֵרַיִם.

II. Přítvar množný a dvojný povstává z tvaru množného a dvojného, zamění-li se koncovka „יִם־", „יַיִם־" v koncovku „ִים־", 132.
a zkrátí-li se zároveň předchozí ־ָ neb ־ֵ, jehož přítvar nesnáší, v polohlásku šva. Tím povstávají dvě šva v následí, pročež místo prvního šva zaujme samohláska pomocná (pravidelně „i" (־ִ)), při hrdelných (־ֲ) „ă") (viz 91.).
Jest tedy:

סוּסִים (sûsîm) – סוּסַיִם (sûsâjim) – סוּסֵי (sûsê)
דְּבָרִים (d'barîm) – דְּבָרַיִם (d'barâjim) – דִּבְרֵי (dib'rê místo דְּבָרֵי d'brê)
זְקֵנִים (z'kenîm) – זְקֵנַיִם (z'kenâjim) – זִקְנֵי (zik'nê " זְקֵנֵי z'knê)
חֲצֵרִים (ch'cerîm) – חֲצֵרַיִם (ch'cerâjim) – חַצְרֵי (chacrê " חֲצֵרֵי ch'crê).

Pozn. 1. Některá podstatná jména objevují se toliko v čísle jednotném, jiná toliko v čísle množném neb dvojném; za příklad budiž:

זָהָב = zlato, דְּבַשׁ = med, לֶחֶם = chléb;
עֲתִים = lidé, smrtelníci, פָּנִים = tvář, מַיִם = voda, שָׁמַיִם = nebe;
עֲקֵבַיִם = kleště, tratiště, עֲכָנְסַיִם = spodky, מָתְנַיִם (motnajim) = bedra.

Pozn. 2. Některá jména mají v čísle jednotném vedle koncovky rodu mužského též koncovku rodu ženského; na př.:

אוֹרָה = אוֹר	= světlo,
אֳנִיָּה = אֳנִי	= loď, koráb,
בְּטִחָה - בֶּטַח	= klid, bezpečnost,
גַּנָּה = גַּן (mn. č. גַּנּוֹת, גַּנִּים)	= zahrada,
חֻקָּה = חֹק	= zákon, ustanovení,
מְצוּקָה = מָצוֹק	= tíseň,
נְקָמָה = נָקָם	= pomsta,
צְדָקָה - צֶדֶק	= právo, spravedlnost, vítězství,
קְבֻצָּה = קִבּוּץ	= hromada, množství,
שִׁירָה = שִׁיר	= báseň, zpěv,
שׂוֹכָה = שׂוֹךְ	= větev,
נִצָּה = נֵץ	= květina.

§. 38. Podstatná jména rodu ženského.

133. a) Číslo jednotné.

Přítvar jednotný neliší se z pravidla od tvaru; toliko „ā" „ą̄ „ē" (_ a _..) zkracuje se v přítvaru jako u rodu mužského. Zní tedy z jednotného tvaru jednotný přítvar:

דַּעַת (věda) také דַּעַת,	בְּרִית (smlouva) také בְּרִית;
מַלְכוּת (království) " מַלְכוּת,	קוֹל (hlas) " קוֹל; ale
יָד (ruka) " יַד,	אָחוֹת (sestra) " אָחוֹת;.

Jména končící se v ה_ jedině změňují koncovku tuto v přítvaru v ת_, při čemž zároveň tenká se předchozí _ a.. na polohlásku.

Z tvaru jednotného zní tedy přítvar jednotný:

שָׁנָה (rok) ——— שְׁנַת, שֵׁנָה (sen) ——— שְׁנַת,

צְדָקָה (spravedlnost) ——— צְדָקַת (m. צְדָקוֹת).

Pozn. 1. Místo ת־ klade se také někdy תִ־ (což, jak se zdá, v ara- 134.
mejštině svůj základ má, kdež י jest znakem rodu ženského v některých případech zvláště ve formách slovesných), v kterémž případě neobjevuje se v předchozí slabice polohláska, na př.: Jer. Lam. 1,1. čteme: שָׂרָתִי בַּמְּדִינוֹת „přední (velitelka, náčelnice) mezi krajinami Hul, שַׂר vládce, שָׂרָה vládkyně, přítvar שַׂרַת aneb -שָׂרְתִי. Totéž platí u přídavného jména, na př.: Jer. Lam. 1,1.: רַבָּתִי בַגּוֹיִם ,רַבָּתִי עָם. Jes. 1,21. מְלֵאתִי מִשְׁפָּט = plné soudu.

Pozn. 2. Užívá-li se některého jména buďto s koncovkou ה־ aneb: o koncovce ת־, béře se tato koncovka za přítvar jednotný; na př. říci lze jak יוֹלֶדֶת, tak יוֹלֶדֶת, přítvarem jest יוֹלֶדֶת.

b) Číslo množné. 135.

Znakem množného je koncovka וֹת (schodně ת).

Tvar množný vzniká z tvaru jednotného:

α) záměnou koncovky ה־, ת־, ת־ na וֹת (schodně ת).

β) připojením koncovky וֹת při jménech ostatních vyjma jména vyzvukující v יַת־ a וֹת, kteréžto koncovky nabývají v množném znění יוֹת־ (ijjot), יוֹת־ (ujjot). ת zaujímá při יַת. a וֹת místo původního ה־.

Přítvar množný různí se od tvaru množného tím toliko, že se v něm zkracuje kamec anebo cére, nachází-li se v předposlední slabice, ve šva.

Z tvaru jednotného zní tedy tvar množný a přítvar množný:

שָׁנָה (rok)	שָׁנוֹת	שְׁנוֹת
חֻקָּה (zákon)	חֻקּוֹת	חֻקּוֹת
צְדָקָה (spravedlnost)	צְדָקוֹת	צְדָקוֹת (m. צְדֻקוֹת)
כַּף (dlaň)	כַּפּוֹת	כַּפּוֹת
קוֹל (hlas)	קוֹלוֹת (vedle קֹלוֹת (schodně))	קוֹלוֹת
בְּאֵר (studnice)	בְּאֵרוֹת	בְּאֵרוֹת

שַׁבָּתוֹת	שַׁבָּתוֹת	שַׁבָּת (sobota)
	מִצְרִיּוֹת	מִצְרִי (egyptánka)
	מַלְכִיּוֹת	מַלְכוּת (království) fův מַלְכוּת
	רִאשִׁיּוֹת	רֵאשִׁית (začátek) fův. רֵאשִׁית

136. Pozn. 1. Náleží jest jmen podstatných, která v čísle množném

a) připouštějí koncovku rodu mužského i ženského,

b) mají koncovku rodu ženského jsouce rodu mužského, a

c) naopak; na př.:

ad a) יוֹם mn.č. יָמִים i יוֹמוֹת (věk),
שָׁנָה " שָׁנִים i שָׁנוֹת (báseň) (rok),
עָב " עָבִים i עָבוֹת (mrak);

ad b) שֵׁם " שֵׁמוֹת (jméno),
אָב " אָבוֹת (otec);

ad c) טְלֶה " טְלָאִים (slovo),
פְּלֶגֶשׁ " פִּלַגְשִׁים (ženina).

Pozn. 2. Ve slově הוֹשַׁעְנָה (dvě zdi, II. Reg. 25, 4., Is. 22, 11, Jer. 39, 4.) objevuje se po koncovce tvaru množného ještě koncovka tvaru dvojného.

Slovo בָּמָה (výšina, vysoké místo) má vedle tvaru množného pravidelného בָּמוֹת přítvar množný nepravidelný בָּמוֹתַי (V. Mojž. 32, 13., Is. 58, 14., Mich. 1, 3.).

137. c) Číslo dvojné.

Tvar dvojný tvoří se připojením koncovky יִם־ k jednotnému přítvaru. Při tom šetřiti dlužno téhož, co řečeno bylo při jménech rodu mužského ve příčině této koncovky (131.). K dvojného tvaru vytváří se přítvar tímže způsobem, jako u jmen rodu mužského. Jest tedy

z přítvaru jednotného tvar dvojný a přítvar dvojný:

שָׁנָה (rok)	שְׁנָתַיִם	שְׁנָתַי
שָׂפָה (ret)	שְׂפָתַיִם	שְׂפָתַי
יָד (ruka)	יָדַיִם	יָדַי

Pozn. Dvojným číslem některých jmen údů na těle živočišném označují se údy těla živočicha; množným však něco podobného neživoucího, na př.: יָדַיִם (ruce), יָדוֹת (ruky) (sw. české ruce a ruky), – כַּפַּיִם (dlaně, ruce), כַּפּוֹת (rukojetí), – קַרְנַיִם (rohy), קְרָנוֹת (rohy např. u oltáře), – עֵינַיִם (oči), עֲיָנוֹת (zřídla) (sw. čes. oči a oka).

§. 39. Podstatná jména segolná rodu mužského.

Jména segolná zpravují se zvláštními pravidly. 138.

1.) Jména tato jsou vlastně infinitivy o jedné samohlásce, buď „ă", buď „i", buď „ŏ".

2.) Aby tyto infinitivy daly se snáze vysloviti, vsouvá se mezi druhou a třetí kmenovou souhlásku pomocná samohláska (viz 94.); tím slovo jednoslabičně stává se dvojslabičným.[1] Pravidelně přibírá se „segol" (ĕ[2]) za samohlásku pomocnou; odtud vede se název „jména segolná"; při hrdelnici vsouvá se patach a před ה chirek (לה).

3.) Koření mající k původní samohlásce, rozeznáváme tři třídy 139.
jmen segolných, a sice: třídu „-a", třídu „-i", třídu „-ŏ" na př.: מֶלֶךְ (král), סֵפֶר (opis), קֹדֶשׁ (svatost).

1.) Pomocná samohláska jest bezpřízvučna; plyne odtud pravidlo, že segolná jména mají přízvuk na předposlední slabice (viz 82. 1.).

2.) Srovnej české: liš-ek místo lišk, – pan-na m. pann, – prose-bný m. prosbný, cih-elný m. cihlný; atd.

Vsuje-li se pomocná samohláska, prodlouží se pravidelně ĭ v ē (ֵ), konnec (nejkratší o) v cholem (v o delší), poněvadž zavřená slabika se tím otevřela; ale původní ă přispůsobí se samohlásce pomocné a mění se tudíž nejčastěji (ač proti pravidlu) v ֶ (segol). Takto vznikají jednotlivé tvary segolné: קֹדֶשׁ, סֹפֶר, מֹלֶךְ.

Samohláska pomocná stává se však zbytečnou, kdykoli se k poslední kmenové souhlásce nějaká samohláska (buď přípona, buď koncovka samohláskou začínající) přičiní; v tomto případě stačí tvar původní, od něhož se po pravidle přítvar původní neruší.

4.) Přítvar jednotný neliší se ničím od tvaru jednotného.

5.) Tvar množný vzniká, připojí-li se ku přítvaru jednotnému koncovka ־ִים; souhláska kmenová první nabývá polohlásky (třída o – ֹ, někdy ָ), druhá však ā (ָ).

Přítvar množný tvoří se dle pravidla (č. 132.); koncovka ־ִים zaměnuje se v ־ֵי, avšak pomocnou hláskou jest původní a (ַ), i (ִ) nebo o (ָ). Může se tedy také říci: „Přítvar množný tvoří se připojením koncovky ־ֵי k původnímu tvaru.

6.) Tvar dvojný liší se od tvaru množného jenom koncovkou ־ַיִם.

Přítvar dvojný neruší se od přítvaru množného.

	a,	i,	o
Vzní tedy třídy			
původní tvar a přítvar	מַלְךְ	סִפְר	קָדְשׁ
segolný " " "	מֶלֶךְ	סֵפֶר	קֹדֶשׁ
tvar množný	מְלָכִים	סְפָרִים	קְדֹשִׁים (ד)
" dvojný	(מְלָכַיִם)[1a]	סְפָרַיִם	(קְדֹשַׁיִם)[β] (ד)
přítvar množný	מַלְכֵי	סִפְרֵי	קְדֹשֵׁי
" dvojný	(מַלְכֵי)[δ]	(סִפְרֵי)	(קְדֹשֵׁי)[δ]

---

[1] Hvězdička naznačuje, že není v bibli téhož tvaru nebo přítvaru, avšak dle pravidla utvořen jest; za to máme překlady odvozené od jiných jmen segolných, j.: ad α) רַגְלַיִם (nohy), ad β) יָתְנַיִם (bedra), ad γ) רַגְלֵי, ad δ) יָתְנֵי.

Je-li druhá nebo třetí souhláska kmenová hrdelnicí, vsouvá se 140.
pomocná samohláska אַ a nikoli segol. Při třídě a neměníse
pak původní a jsouc téhož znění jako samohláska pomocná; na
př.: נַעַר (jinoch), נֶצַח (věčnost), פֹּעַל (skutek).

Tři tedy třídy	a,	i,	o
původní tvar a přítvar:	נַעַר	נֶצַח	פֹּעַל
segolný " " "	נַעַר	נֶצַח	פֹּעַל
tvar množný:	נְעָרִים	נְצָחִים	פְּעָלִים
" dvojný:	(נְעָרַיִם)	(נְצָחַיִם)	(פְּעָלַיִם)
přítvar množný:	נַעֲרֵי	נִצְחֵי	פָּעֳלֵי
" dvojný:	(נַעֲרֵי)	(נִצְחֵי)	(פָּעֳלֵי)

Pozn. Jen v množném počtu nalezá se נִשְׁמָרִים (נֶשֶׁם) kvasnice
vinné (Jer. 48, 11., Is. 25, 6., Sof. 1, 12.).

Jména segolná odvozená od sloves ל"ה často změnují ה za původ- 141.
ní י, i objevuje se ve případech takových pomocná samohláska
i (ִ); původní ִ opouští totiž místo své pod první kmenovou sou-
hláskou a postupuje pod druhou (viz 62.) na př.: od kmene פָּרָה znípů-
vodní tvar a přítvar jména odvozeného: פְּרִי; segolný: פֶּרִי (plod).
Podobně בֶּכִי (pláč), גֶּרִי (štěstí), לֶחִי (čelist), צֶבִי (gazela);

אֲרִי v přestávce אָרִי (lev);
חֲצִי " חֶצִי (střed, prostředek);
חֳלִי " חֶלִי (nemoc).

Příkladem tvaru množného budiž: חֳלָיִם, אֲרָיִם, צְבָיִם, a
" " dvojného " : לְחָיַיִם.

Dokladu na přítvar dvojný a množný v bibli není. —

Jména segolná odvozená od sloves, jejichž střední souhláskou 142.
kmenovou jest ו neb י (ע"ו, ע"י), toliko co do tvaru jednotného počí-
tati se mohou ke segolným.

la" se nemění; " obyčejně se opírá o cêre."

Tvar jednotný:	מָוֶת (smrt')[1]	זַיִת (oliva)[2]	שׁוֹט (bič)[3]
přítvar " :	מוֹת	זֵית	"
Tvar množný:	מוֹתִים	זֵיתִים	שׁוֹטִים
přítvar " :	מוֹתֵי	זֵיתֵי	שׁוֹטֵי
Tvar dvojný:		(עֵינַיִם)(oči)	יוֹמַיִם (dvoudenní)
přítvar " :		עֵינֵי	

Pozn. Mnohá jména toho druhu nemají ani tvaru segolného, na př.: שׁוֹט, אוֹר (světlo), גּוֹי (národ), שׁוֹק (stehno), atd.

§. 40. Jména segolná rodu ženského.

143. Tato jména jsou dvojího druhu: buď o koncovce ־ָה "buď o ־ַת":

1.) Jména druhu prvého odvozují se zejmen segolných rodu mužského, připojí-li se ke původnímu tvaru koncovka ־ָה; na př.: z původního tvaru טֶלֶךְ vzniká tvar segolný r. muž. טֶלֶךְ a

" " " žen. טַלְכָּה (královna)

podobně z př. tv. סֹהַר " " " muž. סֹהֵר (průkrov) a

" " " žen. סֹהֲרָה "

V přítvaru jednotném ־ָה mění se v ־ַת (viz 133).

Tvar a přítvar množný řídí se pravidly platnými pro jména segolná rodu mužského (viz 139. 5)

Zní tedy třídy a i o

tvar jednotný	טַלְכָּה (královna),	חֶרְפָּה (pohana),	חֳרָבָה (pustina),	חֻקָּה (zákon)
přítvar "	טַלְכַּת	חֶרְפַּת	חָרְבַּת	חֻקַּת

---

1) Místo: מַוֶת (viz 94.).

2) Místo: זַיִת (viz 94.); בַּיִת rovněž místo בֵּיִת.

3) Místo: שָׁוְטְ (ו odpočívací); רוּחַ rovněž m. רֵוְחַ (ו odpočívá) (viz 61.)

tvar množný: טָלְכוֹת חֲרָפוֹת חֲרָבוֹת חֻקּוֹת

přítvar množný: טַלְכוֹת חָרְפוֹת חָרְבוֹת " .

2.) *Ke druhé třídě náležejí jména zakončená v* ־ֶת . *Segol poslední* 144.
slabiky samohláskou toliko pomocnou, k níž se původní před-
chozí ă, ĭ přispůsobuje nikoli však „o", kteréž se prodlužuje –
(viz 139. 3))

Množné číslo u těchto jmen nevytvoruje se na způsob ostatních
jmen segolných, nýbrž koncovka ־ֶת *mění se v* ־וֹת *a předposled-*
ní samohláska se vysouvá.

Jmí tedy

původní tv. a přítv. jedn. יוֹנֶקֶת (ratolest), גְּבֶרֶת (paní), מַשְׂכֶּרֶת (mzda), גִּלְגֶּלֶת (lebka)

segolný " " " " יוֹנֶקֶת גְּבֶרֶת מַשְׂכֶּרֶת גִּלְגֶּלֶת .

Tvar a přítvar množ. יוֹנְקוֹת מַשְׂכְּרוֹת גִּלְגְּלוֹת

§. 41. Jména jednoslabičná.

Jména jednoslabičná odvozená ze kmene ע"י, *jednoduchou samohlás-* 145.
ku mající, zostřují se jakmile přestávají býti jednoslabičnými; odtud da-
geš ostrý v poslední kmenové souhlásce; na př.:

Tvar jednotný: יָם (moře), חֹק (stanova)

" množný: יַמִּים, חֻקִּים

§. 42. Podstatná jména s příponami.

Připojí-li se přípona ku jménu podstatnému, třeba jest zření míti 146.
k tomu, že

1.) *příponou podstatné jméno se* <u>omezuje</u>, *podřizuje, a proto pří-*
ponou lze přičiniti toliko <u>ku přítvaru</u> (*viz* 125.).

2.) *příponami slova na konci přibývá, pročež nastává často změ-*
na slabik, a přízvuk z pravidla postupuje; tím přivozují se <u>proměny</u>

<u>samohlásek</u> (viz 86.-89.);

3.) přípony jmenné zastupují naše zájmena přisvojovací (viz 114.), a jsou buď <u>jednotné</u> nebo <u>množné</u> dle toho, je-li předmět přivlastňovaný vyjádřen číslem jednotným aneb množným (viz 115.).

4.) Přípony druhé a třetí osoby množného čísla jsou <u>těžky</u>, ostatní <u>lehky</u> (viz 115.).

147. Otázku, ku kterému přítvaru tu kterou příponu připojiti, rozřešují pravidla:

a) <u>K přítvaru jednotnému</u> připojuje se přípona <u>jednotně</u>.

Přítvar jednotný	הְבַר	הְבָרִי (slovo mé),	הְבַרְכֶם (slova vaše).
kmet	זְקַן	זְקֵנִי	זְקֵנְכֶם
moudrec	חֲכַם	חֲכָמִי	חֲכַמְכֶם
rok	שְׁנַת	שְׁנָתִי	שְׁנַתְכֶם
královna	מַלְכַת	מַלְכָתִי	מַלְכַתְכֶם
pohana	חֶרְפַּת	חֶרְפָּתִי	חֶרְפַּתְכֶם
pustina	חָרְבַת	חָרְבָתִי	חָרְבַתְכֶם

b) <u>Přípona množná</u> vyžaduje u jmen rodu <u>ženského</u> vždy <u>přítvar množný</u>, u jmen <u>mužských</u> toliko přípona <u>těžká</u>;[1] přílehké příponě postačuje přítvar jednotný.

	הְבָרַי (slova má),	הְבָרֵיכֶם (slova vaše).
kmet	זְקַנַי	זְקֵנֵיכֶם
moudrec	חֲכָמַי	חֲכָמֵיכֶם
rok	שָׁנוֹתַי	(שְׁנוֹתֵיכֶם).
královna	מַלְכוֹתַי	
pohana	חֶרְפּוֹתַי	
pustina	חָרְבוֹתַי.	

1.) Při tom ovšem splývá koncovka přítvaru množného ֵי = s ֶי = přípony těžké v jedno.

c) U mužského jména segolného jeví se původní přítvar spřiponami; toliko množná lehká přípona vynáhá pod první a druhou kmenovou samohlásky segolného tvaru množného:

Přítv. jedn. původ.											
	מַלְכְּךָ		מַלְכִּי	*král můj*	מַלְכְּכֶם	*král váš*	מַלְכֵי	*králi moji*	מַלְכֵיכֶם	*králi vaši*
spis	סִפְרְךָ		סִפְרִי		סִפְרְכֶם		סִפְרֵי		סִפְרֵיכֶם	
svatost	קָדְשְׁךָ		קָדְשִׁי		קָדְשְׁכֶם		קָדְשֵׁי		קָדְשֵׁיכֶם	
jinoch	נַעַרְךָ		נַעֲרִי		נַעֲרְכֶם		נַעֲרֵי		נַעֲרֵיכֶם	
věčnost	נִצְחְךָ		נִצְחִי		נִצְחְכֶם		נִצְחֵי		נִצְחֵיכֶם	
čin	פָּעָלְךָ		פָּעָלִי		פָּעָלְכֶם		פָּעָלֵי		פָּעָלֵיכֶם	
plod	פִּרְיְךָ		פִּרְיִי		פִּרְיְכֶם					

d) Jméno segolné rodu ženského zakončené na ת_ slučuje svůj původní přítvar jednotný s příponou jednotnou, s příponou množnou přítvar množný.

Přítv. jedn. původ.								
	יוֹנַקְתְּךָ		יוֹנַקְתִּי	*ratolest má*	יוֹנַקְתְּכֶם	*ratolest naše*	יוֹנְקוֹתַי	*ratolesti mé*
paní	גְּבִרְתְּךָ		גְּבִרְתִּי		גְּבִרְתְּכֶם			
lebka	גֻּלְגַּלְתְּךָ		גֻּלְגַּלְתִּי		גֻּלְגַּלְתְּכֶם		גֻּלְגְּלוֹתַי	

§. 43. Odchylná jména podstatná. 148.

Rozličné úchylky vzniklé tím, že tvar i přítvar jednotný neb množný za základ mají různé kmeny. Ke jménům odchylným patří:

1.) אָב (místo אַבָה) otec; přítvar אֲבִי, s příponou lehkou אָבִי־ךָ (můj — tvůj otec), s příponou těžkou אֲבִי jako: אֲבִיכֶם (váš otec), — množný tvar אָבוֹת, přítvar množný אֲבוֹת.

2.) אָח (místo אַחַה) bratr; přítvar אֲחִי, s příp. lehkou אָחִי (můj bratr), אָחִיךָ, אֲחִיכֶם; — tvar množný אַחִים (dageš skrytý), přítvar mn. אַחֵי příp. אַחַי, אַחֶיךָ, אַחֶיהָ; avšak אֲחֵיהֶם (bratří jeho) místo אַחָיו.

3.) אֶחָד (m. אַחַד) jeden (dageš skr.); přítv. אַחַד; mn. tvar אֲחָדִים někteří, též

אַחַת (místo: אַחֲדָת = אַחֲדָתְ) jedna; v přestávce אָחַת.

4.) אָחוֹת (místo אַחָוַת) sestra; přítvar אֲחוֹת; – množ. tvar אֲחָיוֹת (sestry), s příponou אֲחִיוֹתַיִךְ.

5.) אִישׁ muž; mn. tvar אֲנָשִׁים (zřídka אֲישִׁים), přítv. množ. אַנְשֵׁי.

6.) אָמָה děvka; " " אֲמָהוֹת, přítv. množ. אַמְהוֹת

7.) אִשָּׁה žena; přítv. אֵשֶׁת, s příponou אִשְׁתְּ; množtvar נָשִׁים.

8.) בַּיִת dům; " בֵּית, množ. tvar בָּתִּים (bottim) domy.

9.) בֵּן (z בְּנִי m. בַּנְי = בָּנָה) syn; přítvar בֶּן, (jednou בְּנִי, zřídka בֵּן (Gen. 49,11.) a בְּנוֹ (Num. 23,18., 24,3.15.), s příponou בְּנִי, בְּנֵךְ, množ. tv. בָּנִים, přítvar množ. בְּנֵי, s příponou בָּנַיִךְ, בְּנֵיהֶם.

10.) בַּת (z בַּנְתְּ = בָּנָה, rod žen. od בֵּן) dcera; s příponou בִּתִּי (má dcera místo – בִּנְתִּי), množ. tv. בָּנוֹת, přítvar množ. בְּנוֹת.

11.) חָם tchán; s příponou חָמִיךְ (tvůj (ženor.) tchán), – חָמוֹת tchyně, s příponou חֲמוֹתָהּ.

12.) יוֹם (arabsky: „jaum") den; tvar dvojný יוֹמַיִם, tvar množ. – יָמִים (z יְיָמִים), přítv. množ. יְמֵי a יְמוֹת (Deut. 32,7.; Žalm 90,15.).

13.) כְּלִי nádoba (kmen. כְּלָה obsíci), tvar množ. כֵּלִים, přítvar množný כְּלֵי, s příponou כֵּלֵיכֶם, כְּלֵיהֶם.

14.) מַיִם množ. čís. vody, vodstvo, voda, přítv. מֵי, מֵימֵי; s příponou מֵימֵיהֶם, מֵימָיו.

15.) עִיר město; tvar množ. עָרִים, přítv. množ. עָרֵי.

16.) פֶּה ústa, přítv. פִּי, s příponou פִּיךְ, פִּיו; tvar množ. פִּים (I. Sam. 13,21.) a פִּיּוֹת, פִּיִּם (Přísl. 5,4.).

17.) רֹאשׁ (z רַאְשׁ = רָאָשׁ) hlava; tvar množný רָאשִׁים (místo רְאָשִׁים), přítvar רֹאשֵׁי, s příponou רָאשֵׁינוּ (toliko u Jes. 15,2.: רֹאשָׁיו hlasy jeho).

§.44. Přídavné jméno.

Přídavné jméno účtuem se neliší od jména podstatného, ať je přísudkem věty, ať přívlastkem jmen podstatných. 149.

Přídavná jména jsou, buď rodu mužského buď ženského, buď čísla jednotného, buď množného (-čísla dvojného u přídavných jmen není), a podléhají týmž změnám co do samohlásek, jako jména podstatná.

Taktéž tvar a přítvar rozeznává se u jmen přídavných. Přítvar se klade, omezuji-li se jméno přídavné přívlastkem podřadným (viz 125.); na př.:

Rod	Jednotný		Množný	
	tvar	přítvar	tvar	přítvar
m.	טוֹב-	טוֹב dobrý	טוֹבִים	טוֹבֵי dobří
ž.	טוֹבָה	טוֹבַת dobrá	טובות-	טובות dobré
m.	גָּדוֹל	גָּדוֹל veliký	גְּדוֹלִים	גְּדוֹלֵי velicí
ž.	גְּדוֹלָה	גְּדוֹלַת veliká	גְּדוֹלוֹת-	גְּדוֹלוֹת veliké
m.	יָפֶה	יְפֵה pěkný	———	——— ———
ž.	יָפָה	יְפַת pěkná	יְפוֹת	יְפוֹת pěkné
m.	נָקִי	נְקִי nevinný	נְקִיִּם	——— nevinní
m.	בַּר	בַּר čistý	———	בָּרֵי čisti
ž.	בָּרָה	——— čistá	———	——— ———
m.	כָּבֵד	כְּבַד těžký	———	——— ———

Srovnej: אִישׁ יְפֵה- muž krásný,

אִישׁ יְפֵה-תֹאַר - " " postavou, muž ušlechtilé postavy,

אִישׁ יְפֵה מַרְאֶה - " " co do vzezření, muž krásného vzezření (Gen. 39,6),

נְקִי כַפַּיִם = nevinný vzhledem k rukám = nevinných rukou,

בַּר לְבָב = čistý co do srdce = čistého srdce (Žalm 24,4).

אִשָּׁה יָפָה = žena krásná.

אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה = žena co do vzezření krásná, krásného vzezření (Gen. 12, 11.).

הַנַּעֲרָה טֹבָה (=טוֹבָה) = dívka ta byla krásná.

הַנַּעֲרָה טֹבַת מַרְאֶה = dívka ta byla, sličného vzezření ((Gen. 24, 16., 26, 7.) viz také 134. pozn. 1.).

כִּי כְבַד־פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי = nebo těžkých úst a těžkého jazyka jsem (Ex. 4, 10.).

150. Pozn. 1. Je-li přídavné jméno přívlastkem k některému podstatnému jménu, zpravidla jméno podstatné předchází; je-li ve větě výrokem, staví se obyčejně v popředí.

Stupňování jmen přídavných neděje se zvláštními koncovkami, nýbrž jak srovnavatel (comparativus) tak svrchovatel (superlativus) se opisuje (viz §. 90. č. 311.–313.).

Pozn. 2. Přídavné jméno jako přístavka jiného přídavného jména zmiňuje význam obou (viz §. 89. č. 310.).

Pozn. 3. Význam jména přídavného mají denominativa končící na ן_ a ון; na př.:

לִוְיָתָן svinutý = svinuté zvíře – had; od לוּי? (vinutí, svíjení).

נְחֻשְׁתָּן měděný (II. R. 18, 4.) od נְחֹשֶׁת (měď).

קַדְמוֹן r. ž. קַדְמוֹנָה východní; od קֶדֶם (východ).

אַחֲרוֹן " " אַחֲרוֹנָה zadní; od אַחַר (zad).

חִיצוֹן " " חִיצוֹנָה zevnější; od חוּץ.

י_; k jmen osobzemí vznikají jména rodová, plemenná – ze základních číslovek číslovky řadové.

נָכְרִי r. ž. נָכְרִיָּה cizí, cizina; od נֵכָר (cizinec).

מוֹאָבִי Moabský; od מוֹאָב.

יִשְׂרְאֵלִי Izraelský; od יִשְׂרָאֵל.

בֶּן־יְמִינִי Benjaminovec „בִּנְיָמִין". (Složité jméno se zpravidla rozloží.)

בֵּית־הַלַּחְמִי *Betlemský*; od בְּיהוּלֶחֶם *(jako předešlé v závorce).*

שִׁשִּׁי *sestý*; " שֵׁשׁ.

Pozn. *Vystoupá-li* participium *místo* přídavného jména, nakládá se s ním jako se jménem přídavným *(viz 367.).*

§. 45. Jména číselná (číslovky).

I. Číslovky základné (numeralia cardinalia). 151.

Číslovky základné *jsou* podstatná jména odtažitá; *toliko* אֶחָד *(jeden, -a, -o) je jméno* přídavné.

Při číslovkách od 1–10 *rozeznáváme rod* mužský a ženský, tvar i přítvar; *od* 11–99 *rozdíl činí se jen mezi rodem* mužským a ženským.

	Rodu mužského		Rodu ženského	
	tvar	přítvar	tvar	přítvar
1	אֶחָד	אַחַת		
2	שְׁנַיִם	שְׁנֵי	שְׁתַּיִם	שְׁתֵּי
3	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשֶׁת	שָׁלֹשׁ	שְׁלֹשׁ
4	אַרְבָּעָה	אַרְבַּעַת		
5	חֲמִשָּׁה	חֲמֵשֶׁת	חָמֵשׁ	חֲמֵשׁ
6	שִׁשָּׁה	שֵׁשֶׁת		
7	שִׁבְעָה	שִׁבְעַת	שֶׁבַע	שִׁבְעַ
8	שְׁמֹנָה	שְׁמֹנַת		
9	תִּשְׁעָה	תִּשְׁעַת	תֵּשַׁע	תִּשְׁעַ
10	עֲשָׂרָה	עֲשֶׂרֶת		עֶשֶׂר

11 a 12 tvoří se nepravidelně, přítvarem toliž číslovek 1 a 2 s následujícím עָשָׂר *r. ž.* עֶשְׂרֵה *(jako by se řeklo: jedna, dvě na (mimo) 10.); přitom místo* אַחַד *(ž.* אַחַת*) při čísle 11" klade se též zastaralé* עַשְׁתֵּי *(t. j. mn. čís. od* עֶשֶׁת*, což znamená tvar, obraz).*

Vyjádří se tedy:

	rodu mužského	rodu ženského
11	אַחַד עָשָׂר	אַחַת עֶשְׂרֵה
	עַשְׁתֵּי עָשָׂר	עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
12.	שְׁנֵים(n.שְׁנֵי) עָשָׂר	שְׁתֵּים(n.שְׁתֵּי) עֶשְׂרֵה

Od 13 do 19 rodu mužského předchází desítku עָשָׂר tvar

a " ženského " " עֶשְׂרֵה přítvar

jednotky, a sice při oněch rodu muž., při těchto rodu žen.

Spojky není při těchto číslovkách nižádné (j. v něm. : drei-zehn, mužsky).

	rodu mužského	rodu ženského
13	שְׁלֹשָׁה עָשָׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
14	אַרְבָּעָה "	אַרְבַּע "
15	חֲמִשָּׁה "	חָמֵשׁ
16	שִׁשָּׁה	שֵׁשׁ
17	שִׁבְעָה	שֶׁבַע
18	שְׁמֹנָה	שְׁמֹנֶה
19	תִּשְׁעָה	תֵּשַׁע

20 naznačuje se číslem množným číslovky עָשָׂר (10) -- עֶשְׂרִים; ostatní desítky vytvořují se plurálem jednotek; rodu jsou obojího a postrádají přítvaru.

152. Je-li číslovka složena z desítek a jednotek (od 21-99), klade se tvar jednotky před desítku nebo naopak (tento způsob zavládl v knihách pozdějších). U jednotek rod se rozeznává; mezi jednotky a desítky klade se vždy spojka ו jako v češtině: jeden a dvacet, dvacet a jeden; devět a devadesát, devadesát a devět.

	rodu mužského	rodu ženského
20	עֶשְׂרִים	
21	אֶחָד וְעֶשְׂרִים	אַחַת וְעֶשְׂרִים
	עֶשְׂרִים וְאֶחָד (nynější)	עֶשְׂרִים וְאַחַת (novější)
22	שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים	שְׁתַּיִם וְעֶשְׂרִים
	עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם	עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם
23	שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים	שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים
	עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה	עֶשְׂרִים וּשָׁלֹשׁ

atd. až do 99.

30	שְׁלֹשִׁים
40	אַרְבָּעִים
50	חֲמִשִּׁים
60	שִׁשִּׁים
70	שִׁבְעִים
80	שְׁמֹנִים
90	תִּשְׁעִים

100 slujе מֵאָה jest to, podstatné jmeno rodu ženského (j. v češtině: stovka); **pùtvar** zní: מְאַת.

200 označuje se **dualem** od מֵאָה - מָאתַיִם (v Gen. 11, 23.)

300–900 vyjadřuje se pluralem מֵאוֹת **s předcházejícími ženskými pùtvarem příslušné jednotky** (jako v češtině: pět set, šest set atd.).

100	מֵאָה	500	חֲמֵשׁ מֵאוֹת
	מְאַת (pùtvar)	600	חֲמֵשׁ "
200	מָאתַיִם	700	שְׁבַע "
300	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת	800	שְׁמֹנֶה "
400	אַרְבַּע "	900	תְּשַׁע "

1000 vyznačuje se podstatným jménem אֶלֶף, 154.

2000 číslem dvojným od אֶלֶף – אַלְפַּיִם,
3000–9000 vyjadřuje se pluralem אֲלָפִים, před nímž bezprostředně předchází mužský přítvar jednotky příslušné.
10000 pronáší se podstatným jménem רִבָּבָה (vl. množství), ve knihách pozdějších klade se též רִבּוֹא, רִבּוֹת.
20000 vytýká se dualem číslovky předešlé: רִבֹּתַיִם.
Na označení 30000–90000 klade se před רִבּוֹת bezprostředně tvar ženský příslušné jednotky (jakoby bylo 3×10000, 4×10000).

1000	אֶלֶף	8000	שְׁמוֹנַת אֲלָפִים
2000	אַלְפַּיִם	9000	תִּשְׁעַת "
3000	שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים	10000	רִבָּבָה
4000	אַרְבַּעַת "	(myriada)	רִבּוֹא, רִבּוֹת (novější)
5000	חֲמֵשֶׁת "	20000	רִבֹּתַיִם
6000	שֵׁשֶׁת "	30000	שְׁלֹשׁ רִבּוֹת
7000	שִׁבְעַת "	40000	אַרְבַּע "

Poznámka. Příklady viz v Gen. 5, 3....., cap. 7, 11–15, 19, 20., cap. 8, 3., 4., 13., 14.

155. ## II. Číslovky řadové (n. ordinalia).

	Číslo jednotné		Číslo množné.	
	rodu muž.	rodu ženského	rodu muž.	rodu žen.
první	רִאשׁוֹן	רִאשׁוֹנָה	רִאשׁוֹנִים	רִאשׁוֹנוֹת
druhý	שֵׁנִי	שֵׁנִיָּה = שֵׁנִית	שֵׁנִיִּים	שֵׁנִיּוֹת
třetí	שְׁלִישִׁי	שְׁלִישִׁית	שְׁלִישִׁים	שְׁלִישִׁיּוֹת

čtvrtý רְבִיעִי

pátý חֲמִישִׁי (= חֲמֵשִׁי)

šestý שִׁשִּׁי

sedmý שְׁבִיעִי

osmý שְׁמִינִי

devátý תְּשִׁיעִי

desátý עֲשִׂירִי

První proráší se slovem רִאשׁוֹן (od kmen. רֹאשׁ začátek), r. žen. רִאשׁוֹנָה.

Druhý – desátý tvoří se z číslovek základních koncovkou ־ִי, pro rod ženský ־ִית (zřídka ־ָה) a vsouváním ־ִי do slabiky předposlední, není-li ־ִי již v číslovce základné. V čísle množném ־ִים se vypouští ze slabiky poslední, tak že se píše toliko ־ִים místo ־ִיִם, na př.: שְׁלִשִׁים m. שְׁלִשִׁיִם.

Řadové číslovky počítajíc od 11. zastupují se číslovkami základními.

Pozn. 1. Číslovka řadová rodu ženského znamená zároveň tu kterou část celku, jako: חֲמִשִׁית pátá, a také pátá část = pětina

רְבִיעִית čtvrtá, „ čtvrtá část = čtvrtina.

Ostatně zlomky vyjadřovány bývají taktéž jmény odtažitými, odvozenými od číslovek, jako: רֶבַע, רֹבַע = čtvrtina, חֹמֶשׁ = pětina; polovina slove חֲצִי ... viz §92. č. 324.

Pozn. 2. Ostatní číslovky se v hebrejštině opisují (viz §. 92. č. 321–325.)

Časoslovo.

§. 46. Základní poznámky.

157. 1) Hebrejové rozeznávají dva časy:

a) čas skonalý (perfectum),

b) čas neskonalý (imperfectum).

2) Kořen (radix) skládá se pravidelně ze tří souhlásek (tres tri-littera) na př.: קטל (ḳ.ṭ.l) (viz 110.).

3.) ½ kořene vzniká pomocí samohlásek kmen slovesný tvaru dvojího: buďto kmen perfektní – dvojslabičný, aneb imperfektní též infinitivní[1] řečený – jednoslabičný. Na př. z kořene קטל vzniká kmen tvaru perfektního קָטַל (ḳaṭal),

a " " imperfektního קְטֹל (ḳ'ṭol).

Kmen je ukončen vždy souhláskou; otevřených kmenů v hebrejštině není.

Kmen zahrnuje v sobě původní význam.

158. Ke kmene vytvořují se:

1.) všechny ostatní tvary a způsoby mající význam původní t.j. všecky tvary a způsoby prvního neb základního časování, kteréž slují „kal" t.j. snadní, protože se jim pronáší toliko význam původní; mimo to také

---

[1]) Kmen imperfektní sluje též infinitivním, poněvadž se od něho onen zvný infinitiv sloves silných neliší.

Při slovesech udávají se ve slovníku kmeny perfektní; kmeny infinitivní uvádějí se toliko při slovesech ע״ו a ע״י.

O způsobu, kterak se kmenové souhlásky označují viz č. 112. 2.).

2.) základní tvary ostatních šesti časování, jež základ svůj mají v rozličných změnách původního významu. Změna původního významu označena jest změnou kmene, čímž vytvořujíse základní tvary perfektní a infinitivní II.–VII. časování.
Dle znění základního tvaru perfektního od kmene פָּעַל (za vzorec nevhodně zvoleného) slují časování II. „nifal," III. „piël," IV. „pual," V. „hifil," VI. „hofal," VII. „hitpaël."
Dle vzoru zde zvoleného „קָטַל" jmenujeme vhodněji časování II. „niktal," III. „kittel," IV. „kuttal," V. „hiktil," VI. „hoktal," VII. hitkattel."

§. 47. Časování a jejich význam.

Časování jest sedmero, a sice 159.

1.) Kal t. j. snadné; označuje původní význam časoslova, na př.: קָטַל usmrtil.
2.) Niktal neb nifal; značí rod střední (řecké medium), neb trpný. Znamená tedy נִקְטַל: usmrtil se, — usmrcen jest.
3.) Kittel nebo piël; znásobňuje a sesiluje původní význam; značí tedy קִטֵּל: usmrtil ukrutně, umučil.
4.) Kuttal nebo pual; jest trpný rod piëlu; značí tudíž קֻטַּל ukrutně usmrcen, umučen jest.
5.) Hiktil n. hifil; má význam příčinný (causativní); הִקְטִיל = dal, kázal, velel usmrtiti, zavinil smrt (něčí), usmrcení (něčí) připustil.
6.) Hoktal n. hofal; jest rod trpný časování předešlého; הָקְטַל = zavinil své usmrcení, je příčinou své smrti.
7.) Hitkattel n. hitpaël, kterýmž se naznačuje rod zvratný (reflexivní); znamená tedy: הִתְקַטֵּל usmrtil se.

Pozn. O časováních jiných, jakáž se u jistých jen sloves naskytají, stane se zmínka na patřičném místě.

§. 48. Rozdělení sloves.

160. Vzhledem k jakosti souhlásek kmenových rozdělují se slovesa na:
1.) silná, jejichž kmenové souhlásky neměnné jsou, všecka ostatní slovesa spřahují se dle slovesa silného a změn kmene jeho;
2.) slabá, jejichž některá kmenová souhláska v jistých případech dle zvláštní povahy své se mění. K těmto slovesům se čítají:
a) hrdelná, je-li některá kmenová souhláska hrdelnicí. Odchylky sloves těchto týkají se toliko samohlásek zakládajíce se ve zvláštnostech hrdelnic (viz čís. 71.–73.) a jsou toliko odrudou časoslov silných.
b) slovesa, jejichž první souhláska kmenová stotožněním (assimilatio viz 96. 2.) aneb druhá souhláska kmenová sestředěním (concentratio) mizí; (viz slovesa ѵ'ѵ).
c) slovesa mdlá, je-li některá souhláska kmenová mdlou. Při nich objevují se znamenitější odchylky od tvoření obyčejného za příčinou sesouvání, odsouvání (elisio, vypouštění hlásky výslovné) a konečně následkem přeměňování souhlásek mdlých (v. č. 64–70).

Sloveso silné – normalné.

§. 49. Základní časování: „kal".

I.

161. Základním časováním, označuje se původní význam, jaký v sobě zahrnuje kmen.
Všecky tvary a způsoby tohoto časování vytvořují se přímo ze kmene buď perfektního buď imperfektního (infinitivního) koncovkami, předponami a změněnami sa-

mohlásek.[1]

A. Jmen perfektní jest dvojslabičný, má pod ב (první kmenovou souhláskou) vždy ָ (ā); ל (druhá kmenová souhláska) má u sloves přechodných samohlásku ַ (ă), u nepřechodných buď ְ, buď ִ. 162.

Příklad slovesa přechodného budiž: קָטַל usmrtil,
" " nepřechodného " : כָּבֵד byl vážen, aneb
קָטֹן byl mlád, malý.

K tomu viděti, že samohláska druhé kmenové souhlásky označuje význam slovesa buď přechodný neb nepřechodný, že je příznaková.

B. Jmen imperfektní neb infinitivní jest jednoslabičný. 163.

První kmenová souhláska má vždy šva, druhá u sloves přechodných „o" (ִ), u nepřechodných „a" (ַ). Jest tedy i zde samohláska druhé souhlásky kmenové příznaková. Jmen imperfektní tedy zní na příklad u časoslova přechodného: קְטֹל, u časoslova nepřechodného: כְּבַד, קְטַן.

C. Co do koncovek šetřiti třeba těchto pravidel: 164.

1.) Koncovky samohláskou začínající (samohláskové) jsou přízvučné, přízvuk přechází na ně, a samohláska druhé kmenové souhlásky krátí se ve šva (viz č. 88.)
Samohláskové koncovky jsou: ָה, ִי, ָה.

2.) Koncovky začínající souhláskou (souhláskové) jsou dvojího druhu: těžké a lehké.

1.) Tvar kmene perfektního je plnější, delší; - tvar kmene imperfektního jest kratší. Oběma tvarům odpovídají podobné tvary nominální: tvar kratší význarnu jest více odtažitého, delší srostitého (viz Kautzsch §. 39. 1.).

a) Těžké zavírají se souhláskou slyšitelnou, tvoří slabiku zavřenou a jsou: תָּם a תָּן. Těžké koncovky jsou přízvučný a samohláska první kmenové souhlásky krátí se ve šva.

b) Všecky ostatní koncovky jsou lehký, bezpřízvučný; při nich zůstávají samohlásky kmenové bez proměny (viz 86.).

Lehké souhláskové koncovky jsou: הָ, נוּ, תָ, תִּי, תְּ, נָה.

3) U časoslova nepřechodného mění se příznakové samohláska (druhé kmenové souhlásky) ֶ neb ֹ v perfektu v ָ před koncovkou souhláskovou jakoukoliv; na př.: כָּבֵדְתִּי nikoli כָּבַדְתִּי, קָטַנְתִּי nikoliv קָטֹנְתִּי.

165. D. Předpony vesměs mají toliko polohlásku, šva. Má-li následující souhláska také šva, nastupuje místo šva prvého samohláska pomocná: z pravidla ֲ, u hrdelnic ַ (u א ֱ); srov. nej č. 91.

Poznámka. Začátečník dokladně a v kratinšeć době osvojí sobě správné znění všech tvarů slovesných, napíše-li si kořen asi 27-krát černidlem neb obyčejnou tužkou, a připíše pak znaky samohláskové, předpony a koncovky inkoustem neb tužkou barevnou; po případě tužkou obyčejnou neb černidlem.

II.

166. Od kmene perfektního קָטַל vytvořují se:

1) osoby času minulého,

2) participium (odpovídající českému přechodníku a zároveň příčestí) rodu činného i trpného.

1) Koncovky na vyvozování osob času minulého jsou:

pro osobu	čísla jednotného	čísla množného
1. spol.	תִּי ‸ _ _ קָטַלְתִּי	נוּ ‸ _ _ קָטַלְנוּ
2. muž.	תָּ ‸ _ _ קָטַלְתָּ	תֶּם _ _ קְטַלְתֶּם
2. žen.	תְּ ‸ _ _ קָטַלְתְּ	תֶּן _ _ קְטַלְתֶּן
3. muž.	קָטַל *formen perfektní*	spol. וּ קָטְלוּ *viz 164. 1. a 104. 1.*
3. žen.	ה ‸ _ _ *viz 164. 1.* קָטְלָה *viz 104. 1.*	

Taktéž mění osoby času minulého při slovesech nepřechodných, protože při koncovkách samohláskových příznaková samohláska krátí se ve šva (viz 164. 1.) a při souhláskových mění se v _ (viz 164. 3.).

Pozn. 1. III. os. r. žen. čís. jedn. a III. os. čís. množ. má vždy meteg, aby se naznačilo, že následující šva je zvučné, že _ zní „a" nikoli „e" (sv. 49. a 104.).

Pozn. 2. Koncovky perfektní jsou:

pro osobu 1. čís. jedn. תִּי ‸ (dle Olch. místo כִּי zkomoleno z אָנֹכִי)
" " " " množ. נוּ ‸ (místo אֲנַחְנוּ)
" " 2. " jedn. muž. תָּ ‸ (zkrácené אַתָּה)
" " " " " žen. תְּ (" אַתְּ)
" " " " množ. muž. תֶּם (" אַתֶּם)
" " " " " žen. תֶּן (" אַתֶּן)
" " 3. " jedn. muž. —
" " " " " žen. ה ‸ _ (původně ת _ znak jmen rodu ženského).
" " " " množ. וּ (" ן [j. Deut. 8, 13. 16., Jes. 26, 16.], znak

čísla množného jmen mužských v arabštině: úna (ُونَ).
Na označenou I. a II. osoby připojují se ku kmeni (jako k nějakému jménu přídavnému nebo participiu) zajména zkrácená čímž kmen ve větě nabývá významu výrokového. —
Že tvar perfektní souhlasí s přídavným jménem slovesným, patrně vysvítá z toho, že kmen slovesa nepřechodného od přídavného jména ani se neurčuje; na př.: מָלֵא značí „byl plný" i „plný, -á, -é"; קָטֹן „byl malý" i „malý, -á, -é".
Ať participium slovesa přechodného (קֹטֵל) liší se od kmene perfektního (קָטַל), odpovídá přece tomuto nominální tvar קָטָל, který znamená velmi často vlastnosti neodlučné (infinitivum) jako יָשָׁר bezúhonný, חָכָם moudrý, חָדָשׁ nový, זָהָב (vl. žlutoleský) zlato (viz Kautsch §. 44. a §86. 1.).
Na označenou III. os. muž. r. čís. jedn. slouží kmen sám;
" " " " žen. " " " " ה־, ת־ znak jmen r. žen. č. j.;
" " " " množ. čís. rodu plného slouží znak čís. množ. ו.

167. 2.) Participium rodu činného časoslova přechodného odvozuje se změnou samohlásky první kmenové souhlásky v „o" (ֹ) a samohlásky druhé kmenové souhl. v „e" (ֵ). Zní tedy: קֹטֵל.
U časoslova nepřechodného neurčuje se od kmene perfektního: קָטֹן, כָּבֵד.
Participium rodu trpného odvozuje se tím, že samohláska druhé kmenové souhlásky mění se v „u" (וּ). Zní tedy: קָטוּל.
Rozumí se samo sebou, že sloveso nepřechodné rodu trpného nemá.

III.

168. Od kmene imperfektního קְטֹל, — כְּבַד, קְטַן odvozují se:
1.) infinitiv omezený (inf. constructus), který se od kmene imper-

fektního neurčení, zní tedy: קְטֹל, u *nepřechodných*: כְּבַד, קְטַן (viz 163).

2.) *infinitiv prostý* (inf. absolutus), na jehož vytvoření přibírá první kmenová souhláska ־ָ, druhá וֹ; zní tedy: קָטוֹל.

Prostý infinitiv naznačuje *odtažitý pojem slovesný*, kdežto infinitiv *omezený* má povahu *podstatného jména* časoslovného.

3.) *imperativ* (způsob rozkazovací) a sice

II. osoba čís. jedn. r. muž. rovná se *kmenu*: קְטֹל[1], כְּבַד, קְטַן,

" " " *množ.* " " pomocí koncovky וּ: קִטְלוּ (*kiṭlu*), כִּבְדוּ, קִטְנוּ } viz č. 51. α/β

" " " *jedn.* " *žen.* " " ־ִי: קִטְלִי (*kiṭli*), כִּבְדִי, קִטְנִי }

" " " *množ.* " " " - קִטֹּלְנָה, כִּבַּדְנָה, קִטַּנָּה.

Koncovkou samohláskovou (־ִי, וּ) krátí se samohláska druhé kmenové souhlásky ve šva (viz č. 164. 1.).

Aby pak nebylo v násloví dvou šva vedle sebe, klade se místo prvního pomocná samohláska (viz č. 165.).

Koncovkou souhláskovou נָה přivrtlý slovný se *nemění*, pročež samohlásky nepodléhají žádné změně (viz č. 164. 2. b.).

4.) *Imperfectum* (čas neskonalý) předponami i koncovkami[2] 169.

---

[1]) Důraznější tvar (imperativus *emphaticus* řečený) přibírá koncovku přízvučnou הָ־; samohláska druhé kmenové se krátí a zastupuje místo samohlásky pomocné při první kmenové. Tím vzniká tvar: קָטְלָה (*koṭlâ*) j: שָׁמְרָה (*šomrâ* = stiež bedlivě); *obyčejná* samohláska pomocná se *též* naskytuje: כִּבְדָה (*kibdâ*) od כְּבַד, שִׁכְבָה (*šikbâ*) od שְׁכַב.

[2]) Předpony imperfekta:

1. osoba čís. jednot. : א (zkomolené אֲנִי)

" " " množ. : נ (" נַחְנוּ)

2. " vždy : ת (" אַתָּה, אַתְּ; אַתֶּם, אַתָּן)

3. " rodu muž. vždy: י (dosud není dostatečně objasněno).

a sice: číslo jednotné, číslo množné.

osoba a rod		koncovka	kmen	předpona	zní	koncovka	kmen	předpona	zní
1. spol.		—	קָטַל	אָ	אֶקְטֹל	—	קָטַל	נ	נִקְטֹל
2.	m.	—	"	תָּ	תִּקְטֹל	ו(ון)	"	תָּ	תִּקְטְלוּ (וּן)
	ž.	ִי —	"	תָּ	תִּקְטְלִי	נָה	"	תָּ	תִּקְטֹלְנָה
3.	m.	—	"	יָ	יִקְטֹל	ו(ון)	"	יָ	יִקְטְלוּ (וּן)
	ž.	—	"	תָּ	תִּקְטֹל	נָה	"	תָּ	תִּקְטֹלְנָה

Pozn. 1. Samohláska druhé kmenové souhlásky „o"(ֹ—) u sloves nepřechodných —, „a"(ַ—) krátí se ve šva, přijojí-li se koncovka samohlásková וֹ, ִי— (viz č. 164. 1.).

Pozn. 2. Poněvadž i předpona i první kmenová souhláska mají šva, klade se na místo prvního šva samohláska pomocná „i"(ִ—)[1], u hrdelnice א však „e"(ֶ—)(viz 91, 71, 72.); jest tedy ִ—ְ— místo ְ—ְ—, a u hrdelnice אֶ—ֲ— mí-

---

3. osoba r. žen. vždy ת (není dosud vysvětleno, zdá se však původ svůj míti v תָ—, což je znakem jména r. žen., jako הָ—, koncovka 3. osoby ženského rodu jedn. čís. perfecti).

Předpony tyto jsou tvary zajmen mnohem zkomolenější než koncovky perfektní. Poněvadž předpony sloučeny jsouce se kmenem neudávají zřejmě různý rod a různé číslo, bylo potřebí k náležitému určení rodu a čísla koncovek:

při 2. os. č. jedn. r. žen. ִי— (jak se zdá zkomolené אַתְּ (viz 113.) = אַתִּי

" 2. a 3. os. č. mn. r. muž. ו(ון) (znak mnohočtu [jako v perfektu], zde však toliko pro rod ženský);

při 2. a 3. os. č. mn. r. žen. נָה (buď zkomolené הֵנָּה „ony" aneb אַתֶּנָּה „vy" (r. žen.) aneb znak aramejský ִי— čísla množného jmen ženských (Kautsch §47.)).

[1] Jako z arabštiny patrno (jaktol, taktol), ztenčeno jest původní ā předpony

ste ֵ———, na př.:

נִקְטֹל místo נְקְטֹל, a אֶקְטֹל místo אֲקְטֹל.

Poznámka 3. Pozbylo-li imperfektum příznaku makkef-
fem, krátí se samohláska druhé kmenové ֵ na konec ֶ
(viz č. 81. a 83.), na př.: וַיִּכְתָּב־שָׁם napsal tamže tam (Jos. 8, 32).

Poznámka 4. O koncovce souhláskové נָה viz 164. b.

Slovesa nepřechodná tvoří týmž způsobem imperfektum 170.
od kmene כְּבַד, קְטַן jako přechodná od קְטֹל; zní tedy na
př. 1. osoba čísla jednotného: אֶכְבַּד, אֶקְטַן, čísla množného:
נִכְבַּד, נִקְטַן.

Časoslova, jichž se užívá ve významu bezpřechodném, bez
nepřechodném, mají za samohlásku příznakovou „o" (ֹ)
na označení významu přechodného, — „a" (ַ) na označení
významu nepřechodného; na př.:

יִקְצֹר: sežne (obilí), bude žíti (Lev. 19, 3.)

יִקְצַר: bude zkrácen, umenšen (Jes. 28, 20.).

יַחֲלֹשׁ porazí

יֻחְלַשׁ zemdlí = bude poražen.

IV.

Lokativ. 171.

Tvar první osoby imperfekta rozšiřuje se mnohdy přízvučnou koncov-
kou ה־ֶ, při níž samohláska druhé kmenově se krátí (v. 164. 1.) na př.:
נִשְׁתָּרָה, נִקְטָלָה, אֶשְׁתָּרָה, אֶקְטָלָה v přestávce však אֶקְטָלָה (Ž. 59, 10.).

---

u slovesa silného hebrejského na „i" (ִ) (viz Kautsch § 47. 2.).

Že א místo „i" má „e" vysvětluje se tím, že א lne k oné lomené samohlásce.
Kimchi domnívá se, že se tak děje proto, aby 1. os. jedn. od 3. os. jedn. značně
se rozeznávala — „ekṭol," — „jiḳṭol".

Takto rozšířený tvar imperfektní slove — kohortativem — způsobem povzbuzovacím, kterým se vytýká povzbuzování sama sebe k činnosti, touha po dosažení jistého cíle — Optativ.

172. ## V. Jussiv neb apokopa.

Naproti tomu má druhá a třetí osoba[1] imperfekti také tvar kratší, tvar zkrácený neb zkomolený.

a) Zkrácení to u sloves silných poznati lze toliko v hiṣṭilu, kdež místo ◌ִי klade se ◌ֵי, je-li slabika zavřená, j. יַקְטֵל a יַקְטִיל;

b) u sloves ע״ע v ḳalu a hiṣṭilu, kdež nad to místo וֹ klade se ◌ִי, na př.: יָמֹת a יָמִת, יָטֹת a יָטִת.

c) u sloves ל״ה ve všech časováních, vysouvá se toliž ◌ֶה, na př.: יַצֵּוֵּה a יַצֵּו.

Tvar imperfekta takto zkrácený slove imperfektem zkráceným (zkomoleným), imperfectum apocopatum, též jussivem.

Sponáší se jím rozkaz, přání, zákaz, podmínka.

Právě jako imperfektum krátí se někdy imperativ, a sice u sloves silných toliko v hiṣṭilu, u sloves ל״ה v každém časování; na př.: הַקְטֵל a הַקְטִיל, גַּלֵּה a גַּל.

Pozn. Optativ označuje se buď jussivem buď imperfektem a částicí נָה.

§. 50. Niḳtal neb nifal.

173. I. základní tvar neb perfektum zní: נִקְטַל (z původ. נַקְטַל v. K. 113, 1.).

II. „ „ „ infinitiv omezený zní: הִקָּטֵל.

Příznakem tvaru niḳtal je předpona הִן. Úplná objevuje se

---

[1] První jen zřídka.

předpona tato v II. tvaru základním. V prvním tvaru ה i se samohláskou se sesouvá; zbylé ב slučuje se s první kmenovou samohláskou opatřeno jsouc samohláskou kmenovou pomocnou. Pomocná samohláska jest původní „a“, které u sloves silných hebrejských na „i“ ztenčeno bylo.

K I. základního tvaru odvozují se:

1.) osoby času minulého týmž způsobem jako v „kal“;

2.) participium pouze prodloužením samohlásky krátké (ַ) v (ָ), poněvadž ָ druhé kmenové je příznakem rodu trpného; zní tedy perfektum: נִקְטַל participium: נִקְטָל

K II. základního tvaru – infinitivu omezeného – vytvořují se:

1.) imperativ; 2. os. s. m. jedn. neliší se od infinitivu omezeného – הִקָּטֵל; ostatní osoby tvoří se jako v „kal“.

2.) imperfektum – jako v „kal“.

3.) infinitiv prostý – zaměněním cere II. kmenové v cholem. Tvoří se také od perfekta, změní-li se fatach II. kmen. v cholem. Zní tedy:

inf. omezený:	– imperativ:	– imperfektum:	– infinitiv prostý:
הִקָּטֵל	– הִקָּטֵל	יִקָּטֵל (stažením z יִהְקַטֵּל)	– הִקָּטֵל též נִקְטֹל

Příklad poznati bez nadání po příznakovém נ před ב (prvním kmenovém) v perfektě a participiu; po příznakovém dageši ostrém v ב v infinitivu, imperativu a imperfektu. 174.

Pozn. 1. Cere י (druhé kmenové) imperfekta mění se často ve fatach v přeštávce; na př.: וַיִּגְבַּל a ostaveno jest (Gen. 21, 8.). Následuje-li v zápětí slovo jednoslabičné, mění se cere v infinitivu, imperativu a imperfektu v segol; na př.: יִפָּל בָּהּ padne v ní (Ezech. 33. 12.); – někdy i bez této příčiny, jako הִשָּׁמֵר stříci se, וַיִּלָּחֶם bojoval.

Pozn. 2. Předpona 1. os. čís. jedn. imperfekta má také chirek (v kohortativu vždy) místo segol; tedy vedle tvaru אֶקְטֹל tvar אִקְטֹל, na př.: אִדְרֹשׁ (Ezech. 24,3., 20,31., 36,37.) dám se nalézti, אִשָּׁבַע přísahám (Gen. 21,24.) – אִבָּקְשָׁה aj já chci se vymstiti nad (Jes. 1,24.).

175. Význam „niḳtalu" neliší se od významu řeckého media. Jest 1.) zvratný, jenž značí činnost od podmětu vycházející, a přímo k němu se vracející, jej zasahující, na př.: נִחַם strhl se, rmoutil se;

2.) vespolný – činnost slovesa týkeá se jak podmětu, tak předmětu jiného (podmět sám není trpný, nýbrž i osoba jiná) na př.: נִשְׁפַּט hádal, soudil se, נִדְבַּר rozmlouvati vespolek;

3. prospěchový – činnost od podmětu vycházející vrací se k němu nepřímo směřujíc především k jeho prospěchu (podmět jest činný sobě); v češtině vyjadřuje se obyčejně slovesem činným se zájmenem zvratným v dativě, j. נִשְׁאַל vyprosil si;

4.) trpný: na př.: נִתְפַּשׂ, נִלְכַּד byl zajat, zatčen.

Předpona příznaková הִן tíchož jest významu jako české „se" – „si". Niḳtal jest přechodem rodu středního k rodu trpnému – významu zvratného k významu trpnému; srv. naše „mileje se" – „nr linbt sich, nr wird geliebt", „vykládá se", „praví si".

Pozn. Tvar נִגְאַל (Jes. 59,3.; Pláč 2,14.) jest snad dle mínění Geseniova trpný rod formy niḳtal.

§. 51. Kittel nebo piël.

176. I. základní tvar – perfektum – zní: קִטֵּל.

II. " " – infinitiv omezený – zní: קַטֵּל.

Příznakem formy „kittel" jest zdvojená druhá kmenová souhláska, jinými slovy: „dageš ostrý" v "ע.

Je-li druhou kmenovou hrdelnice nebo ר, — dlouží se předchozí samohláska a sice chirek v — cere, patach v — kamec; na př.: בֶּרֶךְ místo בִּרֵךְ,
בָּרֵךְ " בָּרֶךְ.

Z I. základního tvaru odvozují se osoby perfekta jako v „kal".

Z II. základního tvaru, infinitivu omezeného odvozují se:

1.) imperativ jako v „kal",
2.) imperfektum jako v „kal",
3) participium, předraží-li se předpona מְ,
4.) infinitiv prostý, změní-li se cere II. kmenové v — cholem. Zní tedy:

inf. omezený	imperativ	imperfektum	participium	inf. prostý
קַטֵּל,	קַטֵּל,	יְקַטֵּל,	מְקַטֵּל,	קַטֹּל.

Pozn. cere II. kmenové v infinitivě, imperativě, imperfektu končí se v segol, následuje-li makkef, na př.: יְבַקֵּשׁ־לוֹ hledá si (Jes. 40,20), קַדֵּשׁ־לִי posvěť mi (Ex. 13,2.).

Totéž platí o časování „hitkattel"

Kittel zdůrazňuje původní význam časoslova, naznačuje sejím také opětování, někdy i význam příčinný; — tento zvláště u sloves nepřechodných; na př.: 177.

שָׁאַל prosil, žebral — kittel: naléhavě prosil, žebronil;
קָבַר pohřbil, pochoval — " : pochovával;
לָמַד učil se — " : vyučoval, učil;
טָהֵד byl čist, קִדֵּשׁ byl svat; kittel: očistil, posvětil (někoho, něco).

§. 52. Kuttal nebo pual.

Třetím rodem časování kittel je časování „kuttal" nebo 178.
„pual".

I. a II. základní forma zní tedy stejně: קְטַל.

Druhá kmenová souhláska zdvojuje se jako v kittelu; samohláska první kmenové souhlásky jest ◌ַ, druhé ◌ָ.

Osoby perfekta, imperfektum a participium tvoří se jako v kittelu. Toliko v participiu dlouží se ◌ַ v ◌ָ, jehož ◌ָ označuje pod tapný. (srovnej 173,2.).

Infinitiv prostý tvoří se z omezeného, změní-li se fatach II. kmenové v cholem. Zní tedy:

perfektum, inf. omezený, imperativ, imperfekt., particip, inf. prostý

קְטַל, קְטַל, není, יִקְטַל, מְקַטֵּל, קְטֹל.

179. Časování kuttal a kittel značným činí příznakový dageš ostrý "ע", nad to také při participiu, imperfektu polohláska (◌ְ) šva předpony.

Ženská-li II. kmenová – dageše ostrého nastupuje za náhradu šva složité; na př.: לְקַחָה m. לְקָחָה (v. 44. pozn. 3.).

§. 53. Hiktil neb hifil.

180. I. základní tvar – perfektum, zní: הִקְטִיל [1]

II. základní tvar – infinitiv omezený, zní: הַקְטִיל neb (zkrácený tvar:) הַקְטֵל.

Příznakem formy hiktil jest – ה mající v I. základním tvaru chirek, v II. fatach. Kromě toho vsouvá se mezi II. a III. kmenovou souhlásku ◌ְ, což však k podstatě příznakové nenáleží.

Odvozování osob perfekta, imperativu, imperfekta a participia děje se pravidelně jako při kittelu; setřiti při tom ovšem slušé pravidla o stažení (v. 67.). – Infinitiv prostý má v ע – ◌ְ. Zní tedy:

---

[1] K arabštině vysvítá, že „i" pod ה zteřčeno jest z původního „a" (srv. formu „aktalca").

perfektum, *inf. omezený*, *imperativ*, *imperfektum*

הִקְטִיל, הַקְטֵל, הַקְטֵל, יַקְטִיל (m. יַהַקְטִיל),

participium, *infinitiv prostý*.

מַקְטִיל (m. מַהַקְטִיל), הַקְטֵיל.

Hiktil snadno lze poznati po – *předraženém* ה; *imperfektum* a *participium* vyznačuje se *fatachem předpony*. 181.

Význam formy hiktil jest *příčinný*: na př.: מָלַךְ *kraloval*, — הִמְלִיךְ *velel kralovati*, *ustanovil* (někoho) *králem*, *dopustil*, že se někdo stal králem; – קָטַל *usmrtil*, הִקְטִיל *dal usmrtiti*.

§. 54. *Hoktal neb hofal.*

Trpný rod časování „hiktil" vyjadřuje se časováním *hoktal neb hofal*. 182.

I. a II. základní tvar zní stejně: הָקְטַל.

Předražené příznakové ה *má* „o" (ָ); *druhá kmenová má fatach*.

Odvozování jest pravidelno; i tu šetřiti jest *stahování* (v. 67.).

Infinitiv prostý zní se samohláskou „e" (ֶ) „ע od infinitivu omezeného. Zní tedy:

perfectum, *infinitiv omezený*, *imperativ*, *imperfektum*,

הָקְטַל, הָקְטַל, *není*, יָקְטַל (m. יָהָקְטַל),

participium, *infinitiv prostý*.

מָקְטָל (m. מָהָקְטָל), הָקְטֵל.

Konec II. kmenové při participiu jest příznakem rodu trpného 183.
jako u kuttalu (*srv.* 173. 2).

Význam formy hoktal jest *příčinný*.

קָטַל *usmrtil*, הִקְטִיל *dal usmrtiti*, הָקְטַל *zavinil své usmrcení* – *vinou svou jest usmrcen*.

§ 55. Hitkeṭṭel n. hitpaʿēl.

134. Časování toto vzniká, předloží-li se omezenému infinitivu formy kiṭṭel slabika -הִתְ ; zní tedy: הִתְקַטֵּל.
I. a II. základní tvar se neruší: הִתְקַטֵּל.
Odvozování děje se pravidelně jako při formě kiṭṭel; slušívá však dbáti těchto pravidel:
1.) Je-li první kmenová souhláska שׁ, שׂ, צ, nebo ס, přesmykuje ת předpony; při צ změní se nad to v ט (viz 36. 5.).
2.) Je-li první kmenová souhláska ד, ת, ט, stotožňuje se ת s ní, což se někdy stává i tenkráte, je-li první kmenovou souhláskou כ neb נ (viz 96. 2.).

Příklady: הִתְשַׁתֵּר m. הִתְשַׁמֵּר střáhl se,
הִתְסַבֵּל " הִסְתַּבֵּל byl obtížným,
הִתְצַדֵּק " הִצְטַדֵּק ospravedlňoval se,
הִתְדַּבֵּר " הִדַּבֵּר domlouval se,
הִתְתַּמֵּם " הִתַּמֵּם nevinně se choval (jen v Ž. 73, 20); upřímně se měl navzájem,
הִתְטַהֵר m. הִטַּהֵר očišťoval se,
הִתְנַבֵּא vedle הִנַּבֵּא prorokoval,
הִתְכּוֹנֵן " הִכּוֹנֵן hotovil se, strojil se k n. (Ž. 59, 5.) jest vystavěno, vzdělánо (město: Núm. 21, 27.); dům: Přísl 4, 3.; církev: Jes. 54, 1.

Pozn. V infinitivu, imperativu a imperfektu krátí se „cere" II. kmene nové před makkefem v „segol" jako při kiṭṭelu (viz 176. pozn.).

185. Význam formy hitkeṭṭel jest:
1.) zvratný; na př.: אָזַר, אֵזֵר opásal, zbrojil, הִתְאַזֵּר opásal se, zbrojil se.
קִדֵּשׁ světil, posvětil, הִתְקַדֵּשׁ posvětil se, očistil se.

2.) *vespolný*, na př.: רָאָה *hleděl, viděl*, הִתְרָאֶה *(Gen.42,1.) jeden na druhého hleděl, díval se.*

3.) *trpný (zřídka)*, na př.: פָּקַד *čítal*, הִתְפַּקֵּד *(Jud.20,15.17.;21,9.) byl počten, sečten (viz také hotkattel Num.1,47.;2,33.;26,62.).*

Hitkattel snadno lze poznati – pro příznakové předponě הִת.

Pozn.1. Kromě těchto 7 časování objevují se – také jiné tvary, ač velmi zřídka a řadí se dílem ku kittelu, dílem k hiktilu. 186.

a.) Ku kittelu řadí se:

1.) קוֹטַל *(kotel) – trpný rod* – קוֹטַל, *tvar zvratný* הִתְקוֹטֵל

impf. יְקוֹטֵל " יְקוֹטַל

partc. מְקוֹטֵל

2. { קִטֵּל *(kittel)* " קִטֵּל
   { קִטַּל *(kittal)* "

3.) קִטֵּלְטַל *(kittaltal)* " קִטַּלְטַל

4.) קִלְקֵל *(kilkel)* " קִלְקַל " הִתְקַלְקֵל *(usloves* ע"ע, ע"ו*).*

b.) K hiktilu pak řadí se:

1.) תִּקְטֵל *(tiktel)*

2.) שַׁקְטֵל *(šaktel)*

3.) קִטְלַט *(kitlat)* trpně קִטְלַט *(kutlat)*

4.) קַטְקֵל *(katkel*

5.) נִתְקַטֵּל *(nitkattel)*

6.) *Za mětihodeň jest tvar* – הַצּוֹצֵר *troubiti (od jména* הַצּוֹצְרָה *trouba) (viz Kautsch §. 55.).*

Pozn. 2. Slovesa čtyřpísmenná (verba quadrilittera) vznikla ze kmene tříliterního připojením souhlásky čtvrté anebo stažením dvou kmenů trojpísmenných (viz 112.3). Ač skýtají se velmi zřídka a řadí se co do časování ku kittelu a hiktilu (viz K. §. 56.).

§. 56. Slovesa slabá.

187. a) — mající ve svém kmenu hlásky hrdelné nebo slovesa hrdelná (gutturalia).

עָמַד stál, שָׁחַט skolil, בָּרַךְ žehnal (kittel), שָׁלַח poslal, שָׁמַע slyšel.

Odchylky těchto sloves záležejí ve zvláštnostech hrdelnic (viz č. 71.–73.).

(1.) Nesnášejí šva prostého, nýbrž pojí se chatefem.

a) Místo šva prostého před chatefem klade se samohláska, jakáž se nalézá v chatefu (viz č. 92.). Tak na př.:

יַעֲמֹד m. יַעֲמֹד

שַׁחֲטִי „ שַׁחֲטִי 2. os. jedn. č. r. žen. imperat.

שַׁחֲטוּ „ שַׁחֲטוּ „ „ množ. „ „ muž. „

b) Předchází-li před chatefem samohláska příznaková

α) připodobuje se jí chatef, je-li připodobování možno (předchází-li totiž ֲ, ֱ, ֳ (o), — v imperativu, participiu, imperfektu, hiktilu a celém hoktalu) j. יַעֲמִיד vzniklo z יַהֲעֲמִיד, הָעֲמִיד místo הַעֲמַד (viz 93.).

β) jinak hláska příznaková sama přechází ve smíšenou, k níž se chatef připodobiti může (v perfektu a participiu niktal, perfektu hiktil) jako: נָעֳמַד m. נְעָמַד [1] (viz 93. pozn.).

c) Chatef mění se v pomocnou samohlásku, jakáž bezprostředně předchází, kdykoli by následovati mělo šva prosté; — nemůže totiž míti slabika žádná dvou předcházek. Tak v kaṭalu a hoḳṭalu 2 os. r. žen. č. jedn, 2. a 3. os. plur. (viz 93.). Na př.:

תַּעֲמֹדִי m. תָּעֳמְדִי ; תָּעֳמְדִי m. תָּעֳמְדִי.

---

[1] ֳ nemůže se připodobovati ְ, poněvadž jsou toliko ֲ, ֳ, ֱ; proto nemění se chirek v segol (samohlásku smíšenou), jemuž odpovídá ֳ.

2.) Nesnáší dageše ostrého; náhradou za to prodlužuje se obyčejně předchozí samohláska (viz 71., 2.); na př.: הֶעָטֵר m. הֶעָטָר – inf. niphtal, – בֶּרֶךְ m. בָּרָךְ – perf. kittel, – שֶׁרֶת (sloužil, pastuhoval) m. שָׁרַת.

3.) Znou ku hlásce „a" (v. 71, 3.). Odtud naskytuje se fatach v imperfektu a imperativu, je-li ל hrdelnice. Toliko ctec v participiích sloves normálních se nemění, pročež fatach se vsouvá (– fatach vsuvné v. 72.); na př.: מְשַׁתַּלֵּחַ מְשַׁטֵּעַ שִׁטֵּעַ.

Stálézá-li se III. kmenová souhláska hrdelná ve slabice poslední, která u sloves pravidelných dvojí souhláskou vyzvukuje, nabývá hrdelnice pomocného fatachu místo šva nezvučného. Vždy děje se tak v 2. os. r. žen. čís. jedn. perf. (viz 94.); na př.: שָׁלַחַתְּ místo שָׁלַחְתְּ; שָׁמַעַתְּ m. שָׁמַעְתְּ.

Pozn. 1. ח náší sice šva nezvučné, avšak přispůsobuje si samohlásku předchozí měníc ji ve fatach (viz 71., 1.); na př.: יַחְמֹר m. יַחֲמֹר. 188.

Pozn. 2. חיה a היה nesprarují se zvláštnostmi hrdelnic; toliko v násloví mají chatef; jinak šva prosté; na př.: לִהְיוֹת a לִחְיוֹת.

§. 57. Slovesa slabá – b) – פ״ן 189.

a) נָפַל padl, b) נָגַשׁ přiblížil se, נָגַע udeřil.

Odchylky těchto sloves zakládají se na povaze souhlásky נ a jsou následující:

1.) נְ se stotožňuje s následující kmenovou souhláskou, má-li míti šva nezvučné (viz 96., 2.).

2.) Některá slovesa פ״ן mají kmen imperfektní jako silné normálné sloveso přechodné (viz 163.) a neodchylují se ostatně od časování normálného; na př.:

נָפַל padl, נָצַר kvetl, נָקַב vrtal, נָתַן vzbil, a jiná. –

infin. omez. נָפֹל *padnouti*, נָצֹר *kvésti*, נָקֹב *vrtati*, נָתַץ *rozbíti*.

3.) *Některá slovesa* פ"נ *mají kmen imperfektní jako silné sloveso nepřechodné* (viz 163.) — „a" (ַ). *U těchto odsouvá se* נ *ve tvarech od kmene imperfektního odvozených, je-li předrážkou* (viz 67.1.).

Zní tedy kmen imperfektní:

נָגַשׁ (*místo* נִגַּשׁ); נָגַע (*místo* נִגַּע).

(a) *Infinitiv omezený přibírá koncovku rozšířen.* „ת"; *zní tedy vlastně* נָגְשָׁתְ *z čehož vzniká:* נָגֶשֶׁת (viz 139.)

נָגְעָתְ " " נָגַעַת (viz 140.).

Pozn. נָגְשָׁת *zní s příponou* נָגְשָׁתְ.

Vedle נָגַעַת *jest také inf. omez.* נָגְעַ.

(b) *Imperativ „kal" zní:* גַּשׁ, גַּע.

(c) *Imperfektum „kal" zní:* יִגַּשׁ, יִגַּע.

190. *Pozn. 1. Hoktal zní:* הֻגַּשׁ *místo* הָנְגַשׁ, *protože slabika zavřená stala se ostrou, ve kterémž případě „o" mění se v „u"* (ֻ) (viz 87.b) pozn 1.).

Pozn. 2. Zvláštnosti těchto sloves má sloveso: לָקַח (*vzal*).

Zní tedy: inf. omez., imperativ, imperf., hoktal

קַחַת, קַח, קְחִי (*I. Reg. 17, 11.* לִקְחִי); יִקַּח יֻקַּח;

avšak niktal zní vždy: נִלְקַח

Pozn. 3. Jediné sloveso נָתַן (*dal*) *má ve kmenu imperfekt. „ē"* יִתֵּן.

Zní tedy: inf. omez. תֵּתֶת = תֵּת (*s příponou* תְּתִי) *vedle* נָתֹן;

imperativ: תֵּן (תֶּן־); *optativ:* הִנָּתֵן (*v. 168. pozn.*); *imperfektum:* יִתֵּן.

נָתַן *má také tu zvláštnost, že se po případě stotožňuje i třetí kmenová samohláska, na př.:* נָתַתִּי *m.* נָתַנְתִּי.

§. 58. *Slovesa slabá-c)* — ע"ע.

191. סָבַב *obklíčil.*

Odchylky sloves těchto základ svůj mají v tom, že II. *a* III. *kme-*

nová souhláska jsouce stejný a původní jen krátkou samohláskou od sebe oddělený často v jednu zdvojenou souhlásku splývají. Při tom vysouvá se samohláska I. kmenové, tak že kmen objevuje se o jedné slabice. Splynutí to slujе sestředěním (concentratio).

Pravidla o sestřeďování jsou:

1.) Sestředění nemá místa, když II. kmenová souhláska má před sebou aneb za sebou samohlásku stálou, nezměnnou, aneb již zdvojena jest, na př.: prostý infinitiv kal: סָבוֹב, participium: סוֹבֵב, kittel סִבֵּב (viz §5.). 192.

2.) Kde sestřeďovati lze, vysouvá se hláska I. kmenové, a na její místo vsouvá se: 193.

a) samohláska II. kmenové, je-li jaká; jinak

b) původní samohláska II. kmenové, ovšem dle povahy slabiky zdloužená.

Tu a) סָבַב sestředěno zní: סַב (vl. סֹב viz 55.β.),
סָבַב " " סַב (vl. סַב).

Příčinu toho hledati jest v tom, že samohláska II. kmenové jest znakem tvaru při slovesech silných (viz 162.).

Pozn. Zdánlivou výjimku činí infinitiv niktal a tvary od něho odvozené; imperativ a imperfektum, kdež se místo ֗ klade ֖ [2] jaby kmenová slabika takto vytčena byla.

Jest tedy infinitiv a imperativ niktalu vlastně:

הִסָּבֵב, z jehož הִסַּב m. הִסֵּב,
imperfektum: יִסָּבֵב, " יִסַּב " יִסֵּב.

1.) Sestředění není pokaždé provedeno, zvláště v přestávce na znamení důrazu.

2.) Podobně mění se ֗ niktalu v přestávce na ֖; na př.: וַיִּגָּמַל byl odstaven.

Ku, b) na př.: סָבְבוּ sestředěno: סַבּוּ

סָבְבָה . סַבָּה.

194. 3.) Předpony mají vesměs dlouhé samohlásky (poněvadž slabika jest otevřena) a sice:

— imperfektum kal[1], perfektum a participium niḳtal.

יָסֹב m. יִסֹּב, נָסַב m. נָסֹבַּ, נָסָב m. נָסֹב

— v hiḳtilu:[2] הֵסֵב m. הִסִּיב, (i v participiu מֵסֵב avšak imperativ a infinitiv: הָסֵב m. הַסֹּבֵּב, imperfektum: יָסֵב m. יַסֹּבֵּב.

ו v hoḳtalu: הוּסַב m. הָסֹבַּב.

Dlouhé samohlásky předpon udržují se pouze ve slabikách před přízvukem, vyjma ו v hoḳtalu, kteréž vzniklo z původního „u": הוּסַב m. הָסֹבַּב.

195. 4.) Před koncovkou souhláskovou vsouvá se pomocná samohláska, a sice: ַ v perfektu, ֶ — v imperfektu a imperativu; tedy kdekoliv by po zavření slabice slabika složitá (v. 78. pozn.) následovati, aneb poslední slabika třemi souhláskami (viz 41.) zavříti se měla.

Jest tedy: סַבּוֹת m. סַבְבְתְּ = סַבֹּתְּ m. סָבַבְתְּ

סַבְבְתֶּם = סַבֹּתֶם " סַבּוֹת

תְּסָבֶּבְנָה = תְּסַבֶּינָה (2. a 3. os. r. žen. č. mn. niḳtal),

תְּסָבֵּבְנָה = תְּסַבֶּינָה (2. os. r. žen. imperf. niḳtal).

Poněvadž přízvuk postupuje se slabiky kmenové na samohlásku pomocnou (vyjma přízvučné koncovky תֶּם, תֶּן), ztenčuje se samo-

---

1.) Předpona má „a" (původní to hlásku, kteráž u sloves silných ztenčila se na „i") jako silné sloveso v arabštině; odtud: יִסְבֹּב (m. יְסִבֹּב) = יָסֹב.

2.) הֵסֵב m. הִסִּיב; — m. ֶ — jest po spůsobu chaldejském (Ges. §. 52., 1.) srovnej יַקְטֵל).

hláska předpony (není-li nezměnná) na polohlásku, a samohláska I. kmenová položením toliko dlouhá krátí se v imperativu a imperfektu kal' a v celém hiḳtalu („e" krátí se v „i", „o" v „u").

V perfektu „kal' a celém hoḳtalu krácení místa nemá, poněvadž samohlásky jsou označkové.

Příklady: imper. kal 2. ž. mn. סִבֻּבְנָה m. סִבִּינָה m. סִבֻּבְנָה m. סָבֻּבְנָה

impf. kal 2. a 3. ž. mn. תְּסֻבֻּבְנָה m. תְּסֻבִּינָה m. תְּסֻבֻּבְנָה m.

hiḳtil perf. 2. muž. jed. הֵסִבּוֹתָ " הֲסִבּוֹתָ " הֲסִבַּבְתָּ

Avšak perf. kal סָבוֹתָן (_ je znakem tvaru)

" hoḳtal הוּסַבּוֹתָן (ו je nezměnná hláska).

5) V hiḳtilu má II. kmenová kratší ṣere (při hrdelnicích patách) místo delšího ֵ_ (protože slabika zdvojenou souhláskou se zavírá). Toto ֶ_ však krátí se v ֵ_, kdykoli připojí se koncovka souhláskovová, aby se zostření slabiky úplně vytklo; na př.: 196.

הֲסִבּוֹתָ, הֵמַר, הֵסֵב.

6) Místo tvaru ḳiṭṭel, ḳuṭṭal a hitḥaṭṭel mají některá slovesa řídký tvar – kolel (po'el), – kolal (po'al) a – hitkolel (hitpo'el): tedy: סוֹבַב (סִבֵּב), pass. (kolal) סוֹבַב, reflex. (hitkolel) הִסְתּוֹבֵב (viz 96. 5.) na př.: עוֹלַל křivdíval, עוֹלַל bylo křivděno, הִתְעוֹלֵל zle nakládal s.. 197.

Některá slovesa tvoří taktéž:

ḳilḳel (ṣilṣel): סִבְסֵב, a hitḳalḳel (hitṣalṣel); na př.: גִּלְגֵּל valil, הִתְגַּלְגֵּל valel se. – (Viz Kautsch p. 145. pozn.).

§. 59. Slovesa mdlá-a) פ"א 198.

אָבַד zhynul.

Slovesa ta zpravují se pravidly sloves hrdelných, pokud א podržuje zvuk souhláskový, či pokud neodpočívá.

V 1. os. jedn. impf. „kal“[1] vypouští se א: za příčinou א předponného, j: אֹמַר m. יֹאמַר (viz 68.).

V kořeni mizí někdy א stažením: odtud מֹקֵחַ m. מַקָּח (particip) = vyučuje, יֹהֵל m. יָהֵל roxbije stan (Jes. 13,20.) (viz 69.).

199. Ul 5 sloves: אָמַר řekl, אָבָה chtěl, אָכַל jedl, אָפָה pekl, אָבַד zhynul, má v imperfektě „kal“ předpona pomocnou hlásku „e“, v níž א odpočívá; II. kmenová souhláska pojí se se samohláskou —, před přízvučníkem roxlučovacím ֫. Tedy: יֹאמַר (יֹאמֶר), יֹאבַד, יֹאפֶה, יֹאכַל, יֹאבֶה.

§. 60. Slovesa mdlá – b) – פ"י.

200. Rozeznáváme 3 třídy sloves פ"י.

I. K I. třídě odnášejí se slovesa, jichž י vzniklo z původního ו, které jest dosud v arabštině.

1.) O pěti z nich: יָשַׁב bydlel, יָדַע znal, věděl, יָרַד sestoupil, יָלַד zplodil, יָצָא odešel, znamenati jest následující:

a) Perfektum, participium a infinitiv prostý „kal“ neodchyluje se od slovesa normalního.

b) Kmen imperfektní má však hlásku „e“ (při hrdelnicích „a“).

V ději vysouvá se také י (v. 67.). Zní tedy: שֵׁב m. יֵשֵׁב; דַּע m. יֵדַע.

c) Infinitiv omezený přibírá koncovku rozšířen. — תְ; zní tedy vlastně שְׁבְתְ, z čehož vzniká שֶׁבֶת (viz 139.)

דַּעַת " " דַּעְתְ (viz 137.)

d) Imperativ jest: שֵׁב, דַּע.

e) Imperfektum: יֵשֵׁב místo יִיְשַׁב (viz 68.)

יֵדַע " יִיְדַע (viz 68.)

---

[1] Jinde jen zřídka.

2.) Ostatní slovesa této třídy nesesouvzají z pravidla ֵ ; a mají v imperfektě vždy hlásku „a"; na př.:
יָרַשׁ uchvátil (inf. omez. רֶשֶׁת a יָרֵשׁ ; imperativ רַשׁ a רֵשׁ, imperfektum יִירַשׁ.

Pozn. יָצַק (lil) přijouští tvary 1 i 2.

imperativ: צַק a צֵק ; imperfektum: יִצֹּק a יִצַּק = יִיצַק .

3.) Původní ו objevuje se, kdež ve slovese normálním první hlásková souhláska slabiku zavírá, a opírá se o samohlásku souvrodou. 201.

Tvrdí tedy niktal: נוֹלַד m. נָוְלַד
hiktil: הוֹלִיד " הַוְלִיד
hoktal: הוֹלַד . הָוְלַד .

Kde však u slovesa normálního první kmenová souhláska se zdvojuje, objevuje se ו jako souhláska podržující své zvláštní souhláskové. Děje se tak v infinitivě imperativě a imperfektu niktal", jako: יְוַלֵּד, הַוְלֵד

U některých sloves objevuje se ו původní i v hitkattelu a ve tvarech nominálních; na př.: הִתְוַדַּע dal se znáti, zjevil se, וָלָד rozenec, dítě.

Slovesa ta lze snadno poznati po ו, ו, ו (v niktalu, hiktilu a hoktalu) před II. kmenovou; znakem sloves, u kterých se ו vypouští, jest v imperfektě „kal" — pod předponou.

Pozn. Časoslovo הָלַךְ má infinitiv: לֶכֶת, imperativ: לֵךְ ,
imperfektum: יֵלֵךְ.., jakoby kmen byl יָלַךְ .

II. יָטַב byl dobrý. 202.

Ke druhé třídě náležejí slovesa, která v arabštině také „ו"
mají.

Jest jich 6: יָטַב (byl dobrý), יָשַׁר (byl hodern), יָצַר (tvořil), יָנַק (sál, pil), יָלַל (naříkal, kvílel), יָקַץ (probudil se).

י nemizí, ale opírá se o samohlásku předpony; odtud ָ v imperfektě „kal", a ֳ (lomená hláska ex-i) v hiktilu.

Infinitiv omezený = יְטֹב;

imperfektum = יִיטַב (také יִטַב), יִיקַץ, יִיצַר, יִינַק (v přestávce יִינָק) (viz 68.);

hiktil = הֵיטִיב (z הֵיְטִיב), יֵיטֵב (viz 61. pozn.).

Pozn. Sestoupí-li přízvuk, mění se v imperfektu fatach v segol; na př.: וַיִּיטַב a וַיִּיצַר, יִיקַץ a יִיצַר.

203. III. יָצַע stlal.

Ke třídě třetí počítají se slovesa 4, jichž י jako נ mizí stotožňováním (viz 189 a 190). Slovesa ta jsou: יָצַק (kropil), יָצַר (tvořil), יָצַע (stlal).

§. 61. Slovesa mdlá – c) – ע"ע a ע"ו.

204. קוּם vstati, בִּין rozuměti.

Zvláštnosti těchto sloves zakládají se v tom, že ו a י nikdy nezvučí, nýbrž buď odpočívají, buď naprosto se vypouštějí (v. 61.–69.).

I. ו a י jsouce souhlásky mdlé, kdekoli možno, odpočívají opírajíce se o předchozí stejnorodou samohlásku. Mdlá souhláska zbavuje se své vlastní samohlásky (v. 63., 66.) nebo polohlásky, a není-li předchozí stejnorodá, přispůsobuje se (v. 65.); podobně stavá se, má-li na místě předchozího šva pomocná samohláska vzniknouti.

205. Odpočívá pak mdlá v infinitivu omezeném, imperativu a imperfektu „kal", v perfektu „niktal".

Kal inf. omez. a imperativ zní vlastně: קְוֻם, odtud קוּם = קוֹם (viz 63.);

imperfektum „ „ יְקוּם, „ יָקוּם = יָקוֹם (viz 63.);

niḳtal imperfektum zní vlastně: נָקוֹם-נְקוֹם, odtud נָקֹם (v. 63.). Dlouhá samohláska וֹ a ָ _ udrží se však v předposlední slabice, jen tenkráte, když je otevřena; v zavřené se vypouští (viz 69. a), odtud imperativ קֹמָה místo קוֹמָה (viz také 2. a 3. os. žen. mn. impf. niḳtal, šihtil). Aby se však וֹ a ָ _, mělo-li by se octnouti v předposlední slabice zavřené, krátiti nemusilo, vsouvá se před koncovku souhláskovou pomocná samohláska a sice ֶ _ v imperfektě hal, ֵ v ostatních případech וֹ (v perfektě niḳtalu, šiḳtilu a hoḳtalu).

II. V ostatních případech vypouštějí se i s předchozí samohláskou (viz 69. b)); na místě této pak objevuje se: 206.

1.) Samohláska vypuštěné souhlásky (po případě zdloužená), měla-li ji. קֹם = קָם, מֹת = מָוֶת, קוֹם = קָווֹם, אוֹר = אוֹר (zdloužené ֹ je zdloužení _).

2.) Samohláska původní, je-li měkká, předrážkou pro slabice otevřené; např.: קָמָה = קָוְמָה, טָתָה = טָוְתָה 3. žen. perf. od טָוַת; 206.

Vypouští se pak nutká:

v perfektě, infinitivě prostém, participiu hal;

v celém šihtilu a hoḳtalu.

Hal perf.: קָם = קָוַם, טָת = טָוַת, אוֹר = אָוַר (zdlouženo z אַר);

infin. prostý: קוֹם = קָוֹם;

particip. act. = perf. (viz slovesa nepřechodná);

particip. pass.: קוּם = קוֹם; בּוֹן = בָּיוֹן;

šiḳ. perf.: הֵקִים = הֵקְוִים;

" inf. omez.: הָקִים = הָקְוִים;

" imperat.: הָקֵם = הָקְוֵם;

" imperf.: יָקִים = יָקְוִים;

" particip.: מֵקִים = מְהָקְוִים (m. מַקִּים; patach stupňuje se zde v _);

hoḳ. perf.: הָקַם = הָקְוַם;

hoḳ. infinitiv omezený = perfektum.

Příklady: גָּר *putoval cizinou,* פָּשׁ *bytvesl,* לָץ *posmíval se;* טוֹב *býti dobrým,* סוּג *couvati,* בּוּשׁ *styděti se,* טוּט *kolísati se,* לוּט *býti skryt.*

208. ***III.*** *Předpony vesměs mají dlouhou samohlásku, poněvadž slabika jest otevřena, a sice:*
v imperfektě „kal" (jako v aramejštině, srv. ע"ע – v. 194. pozn.): יָבִין, יָקוּם;
v perfektě a participiu „niḳṭal": נָקוֹם;
v infinitivě, imperativě a imperfektě „hiḳṭil": הָקֵם, הָקֵם, יָקִים;
v perfektě a participiu „huḳṭal": מֻקָּם, הֻקָּם;
וּ *v celém „hofalu":* מוּקָם, יוּקַם, הוּקַם.

209. ***IV.*** *Participium činné „kal" rovná se I. základní formě tvaru, jak u sloves nepřechodných* (viz 167.): אוֹר, מֵת, בָּן, קָם.

210. ***V.*** *Místo ḳiṭṭel, ḳuṭṭal neb hitkaṭṭel jsou v užívání formy: „kôlel", pass. „kolal", reflex. „hitkolel"; zřídka kdy „kilkel", pass. „kolkal".*
Znějí pak: kolel, kolal, hitkolel, kilkel, kolkal,
כָּלְכַּל, כִּלְכֵּל, הִתְעוֹרֵר, קוֹמַם, קוֹמָם
vztyčil, jest vztyčen, (od עוֹר), (od כּוּל *živil*), *živen jest.*
Pozn. Jediné עוּר *má* ḳiṭṭel „עִוֵּר" *obehnal, obkličil.*).

211. ***VI.*** *Slovesa ע"י.*
Místo původního ו *stojí v hebrejštině někdy* י *opírajíc se o souroděé chireḳ ve tvarech: infinitivě, imperativě a imperfektě kal; také v perfektě se zachovalo vedle tvaru sloves ע"ו, čímž vzniklo dvojí časování:* בִּינָה, בִּין, *vedle* בָּנָה, בָּן.
Aby se pak י *– ve všech koncovkách i před souhláskovou koncovkou udrželo, vsouvá se pomocné* י *před koncovku* (viz 205.).

212. *Pozn. 1. Někteří grammatikové mají tyto tvary za zkrácené tvary*

hiḳṭilné, tak že perf. הֵבִין *jest zkrácené* הֲבִין; הֵיר *zkrác.* הֵנִיר *od* נוּר *hnáti rovinu, vl. učiniti, aby se pole leskło, od* נוּר *lesknouti se, třpytiti se — Ges. Lesj; infinitiv a imperativ* בִּין *je zkrácené* הָבִין.

Vide onde totiž různé tyto tvary ve významu se shodují; mimo to jsou i slovesa, jichž význam v kal i hiḳṭil jest stejný; na př.:

עֵרִיב *vedle* עָרַב, עֵשִׂים *vedle* שָׂם *(kladu, kladouc),*

מֵצִיץ " צָץ *(stkvoucí); impf. hoḳṭ. pass.* יוּשַׁר, *akt.* שִׁיר *zpívati,*

rovněž jako: יוּשַׁת *a* שִׁית *klásti.*

Pozn. 2. Některá slovesa ע״ו *a zároveň* עָיִן, *j.:* לוּן *a* לִין *přenocovati* שׂוּם *a* שִׂים *položiti,* הוּל *a* הִיל *třásti se (Žalm 96, 9.).*

Pozn. 3. Nepřechodná slovesa mající při střední kmenové „e" neb „o", na př.: עוֹר *(zemříti),* אוֹר *(svítiti),* בּוֹשׁ *(styděti se) mají perfektum „kal": עָת, אוֹר, בּוֹשׁ (viz 69. B.).*

Pozn. 4. Nejbližší příbuznost jeví se mezi časovými ע״ע *a* ע״ו; *na př.:* סָבַב = סוּב, מָשַׁשׁ = מוּשׁ.

Pozn. 5. Slovník uvádí slovesa ע״י *a* ע״ו *dle znění kmene infinitivního (viz 157. pozn. 1.).*

§. 62. *Slovesa mellá — d)* — ל״א. 213.

מָצָא *našel.*

Zvláštnosti těchto sloves jsou:

1.) *a)* א *jsouc hrdelnicí má v imperativě a imperfektě „kal" samohlásku „a":* מְצָא *najdi,* יִמְצָא *najde;*

b) místo šva prostého má chateph ֲ *před příponami:* ךָ, ךְ, כֶם, כֶן; *na př.:* בְּמֹצַאֲכֶם *(Gen. 32, 19.),* יִמְצָאֲךָ *(I. Reg. 18, 12.).*

2.) א *jsouc malou souhláskou odpočívá, kdykoli slabiku zavírá* 214.
(at' jest to slabika poslední, at' před koncovkou souhláskovou), opírajíce

a) na konci slova o samohlásku — *časoslova silného, na př.: infinitiv ome-*

zený niṭṭal הִטָּצֵא, impert. hiṭṭîl הַטְצֵא atd. [Ovšem falcah, je-li ve slabice poslední, dlouženi se musí, což se děje v perf. impert., imperf. kal, perf. niḳṭal, v celém kuṭṭal a hoḳṭal; perf kal: טָצָא m. טָצַיְתָ, imperat. kal: טְצָא, imperf. kal: יִטְצָא, perf. a inf: kuṭṭal: טֻצָּא a tvary odvozené, perf. a inf hoḳṭal: הָטְצָא a tvary odvozené].

b) <u>před koncovkou souhláskovou</u> e

— v perfekté kal, j.: טָצָאתָ m. טָצָאתָ

— v ostatních perfektech: נִטְצֵאתָ m. נִטְצֵאתָ

— před koncovkou: הִטְצָאנָה m. הִטְצָאתָ, טְצָאנָה m. טְצָאתָ.

3) V hoḳṭalu mají slovesa lato (jako נָתַן) u — místo —; perf. a inf. הָטְצָא-, impf. יִטְצָא, partic. מִטְצָא.

<u>Pozn. 1.</u> Slovesa mající pod II. kmenovou — podržují tuto hlásku ve všech osobách perfekta kal, na př.: od יָרֵא 1. os.: יָרֵאתִי (bál jsem se), od טָלֵא 2. os. mn. č. r. žen. טָלֵאתָ.

<u>Pozn. 2.</u> Slovesa ל"א nezřídka střídají se slovesy ל"ה, na př.: נָשָׂא a נָשָׂה, קָרָא a קָרָה, proto má také טלא infinitivomenný טָלֹאת; jednou טָלוּ (Ez. 28, 16.) m. טָלְאוּ.

<u>Pozn. 3.</u> Někdy se א vypouští (viz 68.) na př.: טָלוּ, טָלֵתִי, יָצָתִי, místo טָלְאוּ, טָלֵאתִי, יָצָאתִי.

§. 63. <u>Slovesa mdlá- e) -ל"ה.</u>

215. גָּלָה = objevil.

<u>ה</u> zastupuje místo původního י neb ו (jakož z jazyka aramejského (גְּלֵי, גְּלוֹ) a z nářečí ethiopského zřejmo). Největší část sloves ל"ה jest původně ל"י a jen některé tvary se naskytují, kde ה místo původního ו stojí. —

Jest tedy גָּלָה místo původního גָּלַו (zjevil) — שָׁלָה místo původního שָׁלַו byl zdráv, bezpečen.

1.) ה objevuje se ve všech tvarech, které III. kmenovou souhláskou se za- 216.
končují a opírá se o:
ֶ v perfektech,
ֵ v imperfektech a participiích,
ֵ v imperativech,
ַ v prostých infinitivech, vyjímajíc infinitiv hiḳṭîl a hoḳṭal,
kdež ֶ své místo má.
Pozn. Výjimkou jest jediné participium tvaru kal: גָּלוּי.
2.) ה mění se v ת v 3. os. jedn. žen. r. ve všech perfektech. 217.
גָּלְתָה m. גָּלָה (objevila).
3.) Původní ה se objevuje:
a) v dosloví v participiu tvaru kal: גָּלוּי,
b) ve středosloví před koncovkou souhláskovou. V případě tom opí-
rá se v perfektu kal o ֶ, na př.: גָּלִיתָ,
v ostatních perfektech o ֵ, " " גָּלִיתָ,
ostatně vždy o ֵ " " גָּלְתָה.
ה mizí na prosto: 219.
a) ve středosloví: před koncovkou samohláskovou a před příponou (viz
68. b) α), 70. b)); z téže příčiny také v infinitivě omezeném, který koncov-
hu וֹת přijímá (viz 70. β.).
b) v dosloví: v imperfektu zkomoleném; podobně ve zkomoleném
imperativě. S ה vypouští se tu i předchozí samohláska (v. 70. a).
Pro snadnější vyslovení vsouvá se pak často pomocná samohláska mezi dvě souhlásky, jimiž slovo vyznívá (v. 94.). Pravidlem při-
bírá se ֶ, při hrdelnici ַ; nezřídka dlouží se pak i ַ předpony v ָ.
Na př.: יִגְלֶה apoc. = יִגֶל = יִגֶל; יִשְׁעֶה apoc. = יִשַׁע = יִשַׁע paliti, kle-
děti; יִרְאֶה apoc. = יִרַא = יִרַא (také וַיַּרְא; גַּהּ apoc. = גַּל (im-
perativ kittel).

§. 64. Slovesa dvojnásobně a trojnásobně slabá.

220. Slovesa dvojnásobně ano i trojnásobně skabrá řídí se pravidly o slovesech slabých. Avšak ve slovesech

1. פ"ן a zároveň ע"ו neb ע"י jest נ stálé, což samo sebou zřejmo, jako נִיר (zorati, rovinu).

2. ע"ו neb ע"י a zároveň ל"ה zní II. kmenová vždy jako souhláska, vyjma יְהוּא (jednou místo יְהוֹא) od הָוָה; יְהִי od הָיָה; יְחִי od חָיָה; תְּשִׁי od שָׁיָה (Deut. 32, 18. apocop. — opustil jsi).

3. ל"ה a ע"א: יָאָה kal perf. 3. os. žen. r. יָאָתָה, כִּי לְךָ na tebe to sluší (Ester. 10, 7.).

4. ל"ה a פ"י: יָדָה (byl zarmoucen); nikt. part. נוּגָה, hittel יִתְיַדֶּה, hiktil הוֹגָה.
יָדָה (věděl, znal); hittel יִתְוַדֶּה, imperf. וַיֵּדַע m. וַיֵּדַע, hitkattel הִתְוַדָּה
יָנָה; kal imperf. 1. pl. נִינָם; vyhubme je (Žalm 74, 8.).
יָפָה; " " 3. sing. m. וַיֵּף, 2. ž. וַתֵּיפִי, hittel imperf. byla zdobena
(Ez. 16, 13.), hiktil imperf. יַפְיַהּ, hittal הִתְיַפָּה (Žalm 45, 3.).
יָרָה házel; inf. omez. יְרוֹת (II. Par. 26, 15.), יְרוֹת (Žalm 11, 2.; 64, 5.), imperativ
יְרֵה (II. Král. 13. 17.), niktal perf. נוֹרָה, imperf. יִוָּרֶה; hiktil הוֹרָה.

5. ע"ע a פ"ן: נָדַד (pohyboval); kal perf. נָדְדָה, imperf. יְהֹד a יְהֹדֵד,
hiktil הֵנֵד, hohtal יְהֻדַּד, part. מֻנָּד.

6. ל"א a פ"ן: נָבָא (prorokoval); nikt. נִבָּא, hikt. הִתְנַבֵּא a הִנַּבֵּא.
נָשָׂא (pýchal, vypýchal); hiktil הִשִּׂיא.
נָשָׂא (nesl, zdvihl); kal inf. omez. שָׂאת, שׂוֹא, נְשׂא, שְׂאֵת, imperat.
נְשָׂא (נְסָה) נָשָׂא, imperf. יִשָּׂא, kittel נִשָּׂא a נְשֵׂא, hiktil הִתְנַשֵּׂא
a הִנַּשֵּׂא.

7. ל"ה a פ"ן: נָהָה (zapudil); kittel נִהָּה.
נָהָה (kvílel); kal imperat. נְהֵה, niktal וַיִּנָּהוּ.
נָזָה (skočil); " imperf. apocop. יִז, יִזּ, hikt. הִזָּה, imperf. יַז.
נָחָה (vedl); hikt. הִנְחָה.
נָטָה (roztáhl); kal inf. נְטוֹת, imperf. יִטֶּה apoc. יְט, niktal נִטָּה,

plur. נִטָּיוּ, *hiktil imperat.* הַטֵּה *apoc.* הַט.

נָכָה *(uderil); kuttal* נֻכֶּה, *hoktal* הֻכָּה (הוּכָּה).

נָלָה *(přestal, dokonal); hikt. inf. s předložkou, příponou (a s dagešem libozvučným m)* כְּהַנְלֹתְךָ *m.* כַּנְלֹתְךָ.

נָסָה *(zkoušel, zkoumal); kittel imperat.* נַס *ated.*

8. לא ע"ו; בוא *(přijíti); kal perf.* בָּאתִי (בָּאתְ, בָּאנוּ, בָּאתֶם, בָּאתֶן, בָּא, בָּאָה, בָּאוּ), *inf.* בוֹא, *s příponou* בֹּאִי, בֹּאֵךְ, בֹּאֵךְ, בֹּאֵנָה, בֹּאֲכֶם, בֹּאָם, בֹּאָן, *imperat.* בֹּא, בֹּאִי, בֹּאוּ, *impf.* יָבוֹא, *2. a 3. os. jedn. žen.* תָּבוֹאִי, וַתָּבוֹאתִי *(jedenkrát s koncovkou perf.), hikt* הֵבִיא, *hokt.* הוּבָא, הֻבָאתִי *(tvar chalá).*

קוּא *(vyvrhnouti) jako* בוא; *hikt.* הֵקִיא, *impf.* יָקִיא *apocop.* יָקִי *(Jon. 2, 11.), kal perf. 3. žen.* קָאָה.

9. לא ע"ן בפ"ן; נוא *(odepříti); hikt.* הֵנִיא, *impf.* יָנִי *(Žalm 141, 5.) =* תְּנִיאוּן, יָנִיא *(Num. 32, 7.).*

10. לה ע"ן בפ"ן; נָוָה *(odpočíval, meškal); kal impf.* יָנוֶה, *hiktil* הֵנוֶה *(zdobil).*

§. 65. Slovesa s příponami zajmennými.

221. Poliko slovesa rodu činného (kal, kittel, hiktil), nikoli však slovesa rodu trpného, přibírají přípony zajmenné, jimiž se vyjadřuje předmět. – Všechny přípony sloves začínají souhláskou. Vyznuje-li tudíž časoslovo samohláskou, přilne jednoduše zajmenná přípona k němu; tvoří-li přípona slabiku, zkracuje se před chozí samohláska – z pravidla bývá to samohláska ה. Končí-li však sloveso souhláskou, slučuje se s příponou spojovací samohláskou – vaznou.

222. Vaznou perfekta jest *a* tauch, *imperfekta a imperativu cere*. Poliko přípony 2. os: ךָ, כֶם, כֶן spojují se zvučnou polohláskou (šva mobile).

223. Tvar slovesa v kal a kittel se poněkud mění, ma-li se spojiti se

zajmennou příponou. Ksrí pak perfektum kal:

1. os. jedn. čísla	קָטַלְתִּי		1. os. čís. množ.	קָטַלְנוּ	
2. „	m. „ „	קָטַלְתָּ	2. „ „ „	קְטַלְתֶּם	3)
	ž. „ „	קָטַלְתְּ 1)			
3.	m. „ „	קָטַל	3. „ „ „	קָטְלוּ	
	ž. „ „	קָטְלָה 2)			

224. Změny imperfekta jsou:

Ve formě kal krátí se cholem ve šva; před ךָ,כֶם,ן v kornec,
„ „ kittel „ „ core „ „ „ „ „ „ v segol.

225. U sloves však, jichž střední neb poslední kmenová je hrdelnicí, které mají v imperfektě samohlásku ă (fatach), dlouží se vesměs fatach v kamec, protože slabika jest otevřena; na př.: שְׁלָחֵנִי (Iza. 6, 8. pošli mne), כְּחָנֵנִי (Žalm 26, 2. zkusmne), שְׁמָעוּנִי (Gen. 23, 8. slyšte mne).

Pozn. Ozne-li se imperfektum v přestávce, přibírá kromě spojovací samohlásky ב vkladné (epenthetické); druhá os. jedn. žen. r. a množ. čís. obojího rodu činí v té příčině výjimku nepřijímajíce ב vkladného. [V tom případě nerozní se zajmenná přípona 3. os. jedn. a 1. množ. בּ; i slouží je rozeznávati ze souvislosti řeči.].

225. V hiktilu není změny jiné kromě zaměnění ה (3. os. jedn. žen.) v ת a תֶּן,תֶּם v תּוֹ. Hiktil zkomolený neníná příponu.

227. Infinitiv moha míti význam jak slovesný tak jmenný, připouští přípony zajmenné obojí: slovné i jmenné.

Tvar infinitivní kal je místo קָטֹל: קָטֶל (o II. kmenové přesmyku-

---

1) תִּי jest starší tvar než תְּ; 1. os. jedn. a 2. os. jedn. ž. zní tudíž stejně a rozeznávají se toliko ze souvislosti řeči.

2) ה třetí os. žen. r. mění se v ת.

3) תֶּם a תֶּן mění se v תּוֹ.

jese ke I. kmenové), beze změny však zůstává infinitiv u sloves ne-
tvořících infinitiv pomocí cholem; jako: עָכַב (z čehož důsled-
ně pak vzniklá עָכְבָ֫.

קָטְלֵנִי = mne usmrtiti (I. os. jest předmětem),
קָטְלִי = mé zabíjení (I. os. jest předmětem — já jsem zabíjel).

Imperativ u 2. os. muž. jedn. nerůzní se od infinitivu: קְטָל֫; 228.
2. os. j. žen. neměníse: קִטְלִי; 2. os. mn. obojího rodu -קִטְלוּ.

Participium připouští vzhledem ku významu jmenné- 229.
mu nebo slovesnému přípony jmenné nebo slovesné, na př.
קָטְלוֹ jeho vrah, קָטְלָהּ zavražditel jí.

U sloves ל"ה odsouvá se vždy ה s předchozí samohláskou, 230.
má-li se připojiti přípona (viz 130.), na př.: צָוָ֫ה od צָוָ֫ךְ; עָנָ֫ה od
עָנָ֫נִי; זָרָ֫ם od זָרָ֫ה (kittel זָרָ֫ה a ם֫ rozmetal je).

§. 66. Soused né ו (וַ, וְ).

Spisovatelé hebrejští vypisujíce děje minulé kladou na pr- 231.
vním místě perfektum; na to pak následují imperfekta s před-
ražením ו (v. I. Reg. 14,7.; Js. 5,1.) (na to odešli בֹּאוּ a řekli וַיֹּאמְרוּ);
a opakem, líčíli věci budoucí, užívají na místě prvém imperfekta
následující však časoslova pronášejí se perfektem s předražením
ו (v. I. R. 22,22. „vyjdu a budu וְאֵצֵא וְהָיִיתִי). Toto ו jest v případě
tom znakem souslednosti časové a slove sousledním (consecutivum).

[Poněvadž imperfektum s předražením ו sousledním nabý-
vá významu perfekta předcházejícího, perfektum pak významu
předcházejícího imperfekta, nazvali ono ו někteří grammati-
kové hebrejští také obměněním (conversivum)].

Přetrváží-li se ו sousledné k imperfektu, zní וַ, přibírá z pra- 232.
vidla fatach, a souhlásku následující se zdvojuje (označuje se

dagešem ostrým). Kedá-li se souhláska zdvojiti, což místo má u hrdelnice א, předpony 1. os. jedn., dlouží se náhradou fatach v ḳamec (viz 71, 2.); na př.: יִקְטֹל usmrtí, וַיִּקְטֹל i usmrtil; אֶקְטֹל usmrtím, וָאֶקְטֹל i usmrtil jsem.

Se souslednýmוֹ pojí se obyčejně imperfektum zkrácené, avšak tvar 1. osoby imperfekta se v pozdějších knihách v koncovku ה_ֵ rozšiřuje (viz 171).

233. Pozn. Sousledné וֹ nepozbývá při tom význam svého sloučovacího, nepřestává býti spojkou. Ačkoli

1.) Imperfektum s וֹ souslednýmjest pokaždé pokračováním toliko toho, co předchozí větou označeno jest, a kladese vždy před jménem; jako: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים i řekl Bůh, kde však před jménem předchází, odlučuje se וֹ od časoslova; na př.: Jes. 6, 4. „I pohnuly se podvoje, vočeji": וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים, a naplnil se dům dýmem: וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן.

2.) Někdy se neužívá וֹ souslednéhopo zájmeně vztažném a pospojkách, které vylučují spojku ש (כִּי, כַּאֲשֶׁר, אֲשֶׁר).

3.) Na místech parallelních častěji stojí místo něho pouze וְ, j. Jes. 59, 16. srv. 63. 3., 5, 6.; také jinde při stejné vazbě jen וְ (Jes. 43, 28.).

4.) Stojí-li וֹ sousledné, což často se děje, na začátku knihy, neb oddílu jejího, dává se tím na jevo, že, co následuje, s předešlým souvisí (Exod.—Ezr.), aneb aspoň do doby následující se odnáší (Ruth, Esther). Ano 1. Král. začíná poukým וְ.

Tím spíše jest וָ toliko zdůrazněný tvar — spojovacího וְ (jako předložky בְּ, כְּ, לְ podobně se zdůrazňují nabývajícetvaru: בָּהּ, כָּהּ, לָהּ), a znamená „a tu, a tehda, a takto etc." — Jako při וֹ sousledném, tak i při וָ sestupuje přízvuk na předposlední (viz 85. a).

Předrazí-li se ו sousledné k perfektu, zní וְ, má toliko šva a neliší se od ו slučovacího; na př.: „šest dní budeš pracovati תַּעֲבֹד a dělati וְעָשִׂיתָ všecko dílo své" (Ex. 20,9). 234.

Ostatně nezůstává bez vlivu na přízvuk ve tvarech slovesných, které na slabice předposlední přízvuk mají. Pravidelně postupuje přízvuk na slabiku poslední; na př.: הָלַכְתִּי šel jsem, וְהָלַכְתִּי i půjdu (Soud. 1,13).

§. 67. Přízvukování sloves (mimo participium).

1.) Sloveso <u>nemající přípony zájmenné</u> drží přízvuk na <u>samohlásce střední</u> t. j. <u>II. kmenové souhlásky</u>. Nemá-li střední kmenová <u>samohlásku</u>, bývá přízvuk na <u>III.</u> kmenové; na př.: 235.

שָׁמְרָה, יִשְׁמְרוּ, אָמַרְתִּ, שָׁמַר.

2.) <u>Odpočívá-li II.</u> kmenová souhláska, anebo <u>je-li vypuštěna</u> (při slovesech ע"ע, ע"י, ע"ו) vzdaluje se přízvuk na <u>I.</u> kmenovou.

Octne-li se samohláska I. kmenové souhlásky – <u>v třetí</u> slabice od konce, sestoupí přízvuk na <u>III.</u> kmenovou; na př.: סַבּוּ, לָקַחְתָּ, סִבּוֹתָ, הֲקִימוֹתָ – סָרוּ.

3.) Předrazí-li se k <u>imperfektu sousledné</u> ו sestoupí přízvuk z poslední na <u>předposlední, je-li tato slabika otevřena</u>. Toliko při 1. osobě přízvuk své stanovisko neměnní; na př.: וַיַּעֲזֹב, וַיִּגַּשׁ, וַיִּפְקֹד, וַיִּלָּחֶם místo וַיַּעְזֹב, וַאֲקוּם, וָאֹסַר.

4.) Slovesa ל"י mají <u>vždy</u> přízvuk na <u>poslední</u> slabice, když ו <u>o chirek předpony</u> se opírá (v něm spočívá); na př.: וַיִּיטַב, וַיִּישַׁן, וַתִּינַק.

<u>Pozn.</u> Zkomolené imperfektum sloves ל"ה má <u>vždy</u> přízvuk na <u>poslední</u> slabice; na př.: תֵּרֶא, יֵרֶא, יִגֶל.

§. 68. Částice.

236. Mimo části řeči ohlbné, jména a sloveso, jsou části řeči neohlbné, kteréž slovou částice (particulae).

K částicím počítají se:

1. příslovce (adverbia),
2. předložky (praepositiones),
3. spojky (conjunctiones) a
4. mezislovce neb citoslovce (interjectiones).

Původních částic jest v hebrejštině poskrovnu; daleko větší část jich odvozena jest od tvarů jmenných, mnohdy i zájmenných a časoslovných.

§. 69. Příslovce.

237. Příslovce jsou částice, kterýmiž činnost, stav anebo vlastnost podmětu zevrubně se omezuje co do místa, času, způsobu, míry, stupně, čísla a jich vztahu.

1. Z nich původní příslovce považovati lze:

částice záporné: לֹא = ne, nikoli, אֵין = není — (ho).

některé časové: אָז = tehdy.

„ místní: שָׁם = tam.

238. 2. Ostatní příslovce jsou odvozena a jsou:

a) podstatná jména, a sice:

α) prostá, jako

אֶפֶס (konec) = není již,

הַיּוֹם (tento den) = dnes,

יַחַד (sjednocení) = spolu,

כְּבַד (délka) = dlouho, dávno,

סָבִיב *plur.* סְבִיבוֹת *(kruh, kolo)* = *vikol, dokola,*
עוֹד *(opětování)* = *ještě jednou,*
מְאֹד *(moc, síla)* = *velmi.*

β) *složená s předložkami; jako:*
בִּמְאֹד *(silou, mocí)* = *velmi,*
כְּאֶחָד *(jako jeden)* = *pospolu, spolu,*
לְבַד *(odlukou, vyloučením)* = *sam; spřík. zajm.* לְבָדִי = *já sám,*
מִבַּיִת *(z obydlí)* = *vnitř, uprostřed,*
מִחוּץ *(z venku)* = *vně; klade se oproti předchozímu* מִבַּיִת *(viz Gen. 6, 14., Sam. 1, 20. d).*

γ) *rozšířená koncovkami* ־ָם , ־ֶם ; *jako:*
בֶּאֱמֶת *a* אֱמֶנָם = *v pravdě* (אֱמֶת *pravda*);
חִנָּם = *darmo, nadarmo, marně, svévolně (vl. darem, bez odplaty bez příčiny;* חֵן = *dobrá vůle, dobrota, milost*);
יוֹמָם = *ve dne, za dne* (יוֹם = *den*);
פִּתְאֹם *m.* פִּתְאֹם = *okamžitě, v okamžení* (פֶּתַע = *okamžik*).

δ) *přídavná jména zvláště rodu ženského, kterýmiž se zároveň* 239.
náš střední rod vyjadřuje; jako
יְהוּדִית = *židovsky;*
כֵּן = *právě, dobře, vhod, vděk, tak (vl. právo, dobro);*
נִפְלָאוֹת = *divně, zázračně (vl. divnými způsoby);*
רִאשׁוֹנָה = *předně (vl. první – první);*
קָשָׁה = *tvrdo, nemilo (viz I. Reg. 14, 6. ---- α');*
רַבָּה *a* רַבַּת = *mnoho, dosti;*
שֵׁנִית = *po druhé.*

ε) *prostý infinitiv, zvláště „hiḳṭil"; např.:* 240.
הַרְבֵּה *s předložkou* לְהַרְבֵּה = *mnoho (vlastně: množe, — íc).*

d) <u>zájmena ukazovací a číslovky</u>:

זֶה = zde; o čase: již; (vl. tu, toto místo, na tomto místě);

הֵנָּה = zde, sem;

טְאָה, שֶׁבַע, שְׁתַּיִם, אַחַת = jednou, dvakrát, sedmkrát, stokrát;

שֵׁנִית = po druhé.

e) <u>slova zkomolená</u>:

אַךְ = jen, toliko, pouze, přece, jistě (pův.: אֲבָל);

הַ - částici tázací (pův.: הַלְ Deut. 32, 6), na př.: הֲלֹא - což ne? הֲגַם = což také?

§. 70. Předložky.

241. Předložky jsou dvojího druhu: 1.) <u>předklonné</u> (předponné) a 2.) <u>samostatné</u> (o sobě bytující).

1.) <u>Předklonné</u> předložky splývají se svým jměnem <u>na způsob předpon</u>; těch jest nejvíce v užívání. Jsou jak následující:

בְּ = v, na, s; označuje <u>trvání, spojení</u>;

לְ = k; " <u>směr k něčemu</u> vůbec;

כְּ = jak; " <u>porovnání</u>.

<u>Pozn.</u> בְּ, לְ, כְּ jsou <u>zbytky</u> podstatných jmen, ač původu jejich určitě udati nelze. Jak vzniklo בְּ z בַּיִת = aramejsky také בְּ, značí tedy „<u>vedomě</u>" — „<u>v</u>" (dle Gesenia a Röd.); dle Ewalda povstalo z בֵּין = mezi. Stejného jest původu jako arabské ب, -bi (dle Bottchera).

לְ odvozuje se z אֶל = <u>směr</u> odtud ל naznačuje, kam něco směřuje, co jest cílem věci, komu přísluší, náleží, se připisuje, nač jest, aneb k čemu býti má.

כְּ pocházejíc ze kmene כּוּהּ jest zbytek podstatného jména znamenajícího hodnotu, způsob (Fürst.).

2. Předložky samostatné jsou: 242.

a) podstatná jména prostá [1] jako

אַחַר* (pozadí) = po, zu (sinstrum.), עַד אַחַר = až po; אַחַר jest (dle Fürst. Concord. přítvar od אָחוֹר. Místo אַחַר částěji se užívá אַחֲרֵי.

אֶל (směr) = k, směrem k . . ; ve slohu básn. někdy: אֶלֶ, אֵלַי.

אֵצֶל* (bok, strana) = vedle, u (srv. české: bok lesa, bok města).

בֵּין* (prostora, mezera) = mezi; někdy plur. בֵּינוֹת.

בַּעַד, בְּעַד (vzdálenost, odlehlost) = za, vůkol.

זוּלַת (nedostatek) = mimo (někdy také זוּלָתִי).

יַעַן (úmysl, záměr) = pro.

טֶרֶם (přičelí) = před, proti, naproti; (jednou טוֹל Deut. 1, 1.); kmen jest אוּל = býti v čele, na přední straně.

מִן [2] (část, díl) = od, z; zřídka objevuje se מִנִּי.

---

[1] Hvězdička znamená, že podstatného jména v písmě se užívá.

[2] Úplné מִן klade se toliko před člen, zřídka také před jemnější souhlásky. Před makkefem ovšem vždy úplně se musí opisovati; na př.: מִן־הָאָז, מִן־הָאָרֶץ (Jer. 44, 18.), מִן־בְּנֵי (I. Chron. 5, 18.).

Ve knihách pozdějších klade se jako v aramejštině i před jiné souhlásky. Nejčastěji však stotožňuje se] s následující souhláskou, kteráž se za touto příčinou dagešem ostrým vyznačuje; na př.: מִן־יַעַר m. מִיַּעַר = z lesa.

Chirek předložky této před hrdelnicemi náhradně místo dageše ostrého) se dlouží v cere; na př.: מֵעָם od lidu, מֵהֶם, מֵהֶן od nich.

Má-li po מִן následovati –ְ, odpadá dageš ostrý, a ִ opírá se o chirek předcházející předložky; na př.: מִיָּדִי m. מִיָּדִי z ruky.

Před ח, ה, ר mívá mnohdy místo dageše skrytého toto zdloužení, totéž se přihází, mí-li souhláska, s níž se] spojí, pod sebou šva; na př.:

מֵרָגְזֵךְ, מֵרִדַּת, מֵחוּט, מֵחוֹץ, מֵהִיוֹת.

נֶגֶד (*popředí, líc*) = *před, proti*.
סָבִיב (*kruh, kolo*) = *vůkol*.
עַד* (*trvání, pokrok*) = *při* (*včas*), *do* (*až do*); *ve složkách básn. plur.* — עֲדֵי.
עַל* (*vrchní část*) = *na, nad*; *ve složkách básn.* עֲלֵי.
עִם (*sloučení, spolek*) = *s*, *také* לְעֻמַּת, עֻמַּת; *kmen jest* עָמַם.
תַּחַת (*spodní část*) = *pod, za* (*akk.*), *místo*.

243. *b) podstatná jména s předložkou předklonnou:*

בְּאֵין = *bez* (*vlastně s ničím*).
בִּבְלִי = *bez* (" ").
בְּאֶפֶס = *bez* (*u konce, v koncích*).
בְּדֵי = *s dostatek* = כְּדֵי *dle potřeby, s dostatek*.
בִּגְלַל = *pro, skrz* (*za příčinou, v příčině*).
בְּעוֹד = *včas, v, za* (*času*), *při* (*vlastně — za trvání, v době*).
כְּפִי = *dle* (*vlastně — dle úst, rozkazu*) = לְפִי*.
לְמַעַן = *pro* (*dle úmyslu, záměru*).
לִפְנֵי = *před* (*vl. před e tváří, přede tváří — srv. české „vříci“*).

Předložky s příponami.

244. Poněvadž jsou předložky *původně jména podstatná*, mohou se k nim *připojiti jmenné*[1] *přípony*; na př.: אֵצְלִי = *vedle mne* (*vl. po mém boku*), אִתִּי = *u mne* (*vl. při setkání se mnou*), תַּחְתָּם *místo nich* (*vl. na místě jich*). V tomto případě *předponné* (*předklonné*) předložky nabývají znění důraznějšího, i rozšiřuje se

בְּ v בִּ
לְ " לִ
כְּ " כִּ
מִן " מִ (m. מִנֶּגֶד = *se strany toho*)

[1] Příležitostně *slovesné* (viz Kautsch §. 103. 1, pozn. 3.).

Některé předložky — zvláště prostoru a času — jsou podstatná jména čísla množného; pročež objevuje se také přítvar jejich množný, slučují-li se příponami. Sem náleží: 245.

אַחַר, častěji אַחֲרֵי = za, po (vl. kraje pozadní) — אַחֲרַי, אַחֲרֶיךָ, אַחֲרָיו, אַחֲרֶיהָ.

אֶל bás. také אֵלֵי = k, dle (vl. směry kraje) — אֵלַי, אֵלֶיךָ, אֵלָיו, אֵלֶיהָ.

בֵּין mezi (vl. mezera), někdy בֵּינוֹת (vl. mezery).

סָבִיב i סְבִיבוֹת (vl. kola, kruhy) = kolem — סְבִיבֶיךָ, סְבִיבוֹתַי = סַבִּיבַי.

עַד = עֲדֵי = až, až k (vl. pokrok, postup, trvání) — עָדֶיךָ, עָדַי.

עַל (přítvar jedn. vrch, vrchní část) = na — עָלַי (přítv. mn.) — עָלֶיךָ, עָלָיו.

תַּחַת (spodek, spodní části) = pod — תַּחְתַּי, תַּחְתָּיו, תַּחְתֶּיהָ (v. H. §. 103. 3.).

Pozn. Předložky zastávají úkol spojek, a sice:

a) připojí-li se slova: אֲשֶׁר, עִם neb כִּי.

b) závisí-li na předložce místo jména celá věta (viz §. 71.).

§. 71. Spojky.

Spojky slučují věty a vytýkají jejich vzájemný poměr. Spojky jsou 246.
slova osobě, jedinká toliko se předpíná, totiž: וְ.

Spojky náležejí vesměs k jiným částem řeči, a jsou:

a) původně zájmena, jako vztažné אֲשֶׁר } že, poněvadž, protože,
a ukazovací כִּי } neboť;

b) původně příslovce a to

α) buď bez předložky, jako na př.: אַל (ne) = že ne, aby ne (v pozdějších knihách také עַל, Ez. 9,5.), אִם = -li, jestliže.

β) buď s předložkou, na př.: בְּטֶרֶם = dříve než.

γ) buď se spojkou, na př.: אַךְ כִּי = nerci-li, aby, — ať nedím, aby — čím více (po větě kladné — II. Sam. 16,11.; Přísl. 15,11.), čím méně (po větě záporné — I. Král. 8,27.; Job 9,14.; bez כִּי — Job 4,19.).

c) předložky s připojením: אֲשֶׁר, כִּי *neb* אִם; *na př.:*

יַעַן אֲשֶׁר = *protože, poněvadž,*
" לְמַעַן = *aby,*
" בַּעֲבוּר = *aby*
" עַד אֲשֶׁר אִם = עַד אִם = עַד כִּי = עַד = *až,*
" עֵקֶב כִּי = עֵקֶב = *protože,*
" אַחַר (אַחֲרֵי) = *když,*
" בִּמְקוֹם = *místo,*
כַּאֲשֶׁר = *jak,*
אֶפֶס כִּי = *jen že,*
בִּלְתִּי אִם = *leč (by), ledaže (by).*

247. *Předložky nahrazují také spojky, závisí-li na nich celá věta; např.:*

בִּלְתִּי = *leč by,* לְבִלְתִּי = *aby ne,* מִבִּלְתִּי *protože ne,*
עַד בִּלְתִּי = *až ne, až by ne,* בַּעֲבוּר = *aby.* –

Jedině Deut. 33, 11, zač-li text správný jest, zastává i מִן *úkol spojky (aby ne):* מִן־יְקוּמוּן = *aby nepovstali.*

248. *Ač i ty spojky, kterých se jen jakožto spojek užívá, zdají se býti původem svým jména podstatná a jeví příbuznost s kořeny slovesnými; na př.:* אוֹ *vlastně vůle od* אָוָה = *chtěl (srv. Přísl. 31, 4.).*

פֶּן *vlastně odvrácení = aby ne = ný (prohibitiv od* פָּנָה. *Ano-i* ו *jediná spojka předsložná bezpochyby je příbuzna s* וָו *(spojení, sloučení, hřebík).*

249. **Pozn.** *Spojovací* ו *má z pravidla* **šva** = ְ; *avšak zní také:*

a) וּ, *následuje-li šva; na př.:* וּלְכֹל,
" " בּ,מ,פ;
" " *chatef pod nehrdelnicí; na př.:* וַעֲקַח
. *(Gen. 27, 26.),* וְזָהָב.

b) וְ, *následuje-li* ְ, *pročež píše se* וְ *místo* וְְ, *výjma* וְהָיָה *a*

יְהוָה (dle וַאדֹנָי).

c) וְ velmi často před slabikou přízvučnou, především v přestávce; na př.: יוֹם וָלַיְלָה, תֹּהוּ וָבֹהוּ (Gen. 8,22.), וָמֶלֶךְ (I.R. 21,10), וַיֶּפֶת (Gen. 7,13.).

d) וְ, וָ, וַ, následuje-li hrdelnice o chatefu, na př.: וְאֹכַל, וַאֲמַרְתָּ.

§. 72. Citoslovce (mezisłovce).

1.) Mezislovce jsou pouhé zvuky přírodní, jimiž se vyjadřuje všelikéž pohnutí mysli — radosti totiž a žalosti, podivení a úžasu, libosti a nevole, žádosti, ošklivosti, opovržení a zamítání; jako: אָהּ ach. 250.
אֲהָהּ = ach (vzniklo z הָהּ (ach), k němuž předsazeno jest אֲ,
הֶאָח = ej — výraz radosti, lehnutí, posměchu (Žl. 35,25.; 40,16., Job 39,25.; Ez. 25,3.; Isa. 44,16.), složeno z אָח a הֶ, zkomoleného הָהּ (F. L.).

2.) K jména podstatná, jakož i zajména a časoslova berou na se moc a význam citoslovcí; na př.
הוֹי, אוֹי = české: běda, přeběda, bohužel, pohříchu;
בְּעִי (m. בְּעִי = prosba) = prosím, slyš (Gen. 43,20.), račiž (při snažné prosbě);
חֻלִּיָּה (vl. nesvěcení, světské, hanebné = lat. ad profanum) = odstup, (při zamítání, nevoli, opovržení, j. I. S. 14,45.; 20,2.);
קוֹל (hlas, zvuk) = hle (j. Gen. 4,10. „hle krev bratra tvého", Jes. 52,8. Jer. 10,22., a j. viz Kautsch §. 148. 1.);
הֵן (הֶן) neb הִנֵּה (zajm. ukazovací — vlastně zde) = ej, ejhle;
נָא příponné = nuže, ajta, vzhůru (při prosbě, povzbuzování);
הָבָה mn. הָבוּ (vl. dej, dejte, imper. od יָהַב dáti) = nuže (při bádání);
לְכָה též לֵךְ množ. לְכוּ (vl. jdi, jděte, imper. od הָלַךְ jíti) = nuže, nu vzhůru (při rozněcování, vyzývání);
הַס později také הָסוּ (= mlč, mlčte) = pst, st, ticho (Dle R. Kimcha

jest to imperativ kittel od הָסָה mlčeti – Jud. 3, 19.; Hal. 2, 20; Mich. 8, 11. (הַסּוּ);

רְאֵה (imperativ od רָאָה viděti) = viz, hle, ejhle, hled:

Snovej česká mezislovce nepravá: pusím, lohdá, bodejž, nastojte, nevídáno, při sám Bůh. Řečtině: ἄγε, φέρε (lat. age, agite), δεῦρ' ἄγε, ἄγε δεῦρο, ἰδού, ἄληθες (Niederle).

Přídavek.

Kč. 136. a.

Kč. 136. a.

Následující podstatná jména mají v čísle množném někdy koncovku ־ִים, někdy וֹת.

אֲלֻמָּה (ž.) snop,	כְּנָפוֹת strany,	מִשְׁכָּן (m.) obydlí,
אַרְיֵה (m.) lev (אֲרָיוֹת, אֲרָיוֹת),	כְּתֵפָה (ob.) plece, כְּתֵפוֹת strany,	נָהָר (m.) veletok,
גְּבוּל (ob.) hranice,	מָאוֹר (m.) svítilna,	נַעַל (ob.) střevíc,
גָּדֵר (m.) plot,	מִגְדָּל (m.) věž,	עֲצֶם (ž.) kost', hnát,
דּוֹר (m.) pokolení, věk,	מָגֵן (m.) štít (מָגִנִּים, —וֹת),	עָוֹן (m.) hřích, nepravost',
הֵיכָל (m.) chrám (palác),	מִגְרָשׁ (m.) předměstí, prostranství, vrchol města, svatyně,	עָקֵב (m.) pata,
זֶבַח (m.) oběť,	מוֹעֵד (m.) slavnost, čas,	עֵת (ob.) čas, (־וֹת, עִתִּים)
זְרוֹעַ (ž.) rámě,	מִזְרָק (m.) kotlík,	צָבָא (m.) vojsko,
חַלּוֹן (ob.) okno	מַחֲנֶה (ob.) ležení, tábor,	צֶלַע (ob.) bok, strana (I. R. 6, 34. jedině צְלָעִים),
חֲנִית (ž.) kopí,	מַכְאֹב (m.) bolest',	קֶבֶר (m.) hrob,
חָצֵר (ob.) dvůr	מַעְיָן (m.) zřídlo, pramen,	קְנֵה (m.) tiština,
יָד (ž.) ruka, strana (bok) יָדוֹת strany, části,	מִשְׁכָּב (m.) lože, pohovka,	קָצֶה (m.) konec,
יַעַר (m.) les,		קַרְדֹּם (m.) sekera, (־מוֹת, קַרְדֻּמִּים),
כִּיּוֹר (m.) umývadlo,		קֶרֶן (ž.) roh (קְרָנוֹת roh hry-stkan, např. u oltáře,
כְּנָף (ž.) křídlo, כְּנָפַיִם		

שָׁבוּעַ (ob.) týden, | שָׂדֶה (m.) pole, role, | שִׂרְיוֹן pancéř.

Kč. 136. b.

Kč. 136. b.

Následující podstatná jména rodu mužského mají v čísle množném koncovku וֹת.

אוֹצָר poklad,
אוֹת písmeno, znamení,
אַרְמוֹן palác,
אֶשְׁכֹּל hrozen,
בֹּהֶן (בְּהֹנוֹת) palec,
בּוֹר jáma,
גּוֹרָל los,
גֶּרֶן humno (גְּרָנוֹת),
חֲלוֹם sen,

כְּסֵא trůn,
לוּחַ tabulka, kalendář,
לֵב srdce,
מִזְבֵּחַ oltář,
מַטֶּה hůl (מַטּוֹת),
מַקֵּל hůl, kyj,
נֵר světlo,
סֵבֶל břímě,
סִרְיוֹן pancéř,

עוֹר kůže,
עָפָר prach,
עֵשֶׂב rostlina,
צְרוֹר snopek,
קוֹל hlas,
רְחוֹב široká ulice,
שׁוֹפָר polnice,
שֻׁלְחָן stůl,
תְּהוֹם propast.

Kč. 136. c.

Kč. 136. c.

Následující podstatná jména rodu ženského mají v čísle množném koncovku ־ִים.

אֶבֶן kámen,
אִשָּׁה žena (נָשִׁים),
גֶּפֶן vinný kmen,
דְּבֵלָה fík,
דְּבוֹרָה včela,
דָּת zákon,

זְמוֹרָה réva,
חִטָּה pšenice,
יוֹנָה holub,
יָעָה lopatka,
יְעֵנָה (יְעֵנִים) pštros,
לְבֵנָה cihla,
נְמָלָה mravenec,

עִיר (עָרִים) město,
פִּשְׁתָּה len,
רָחֵל ovce,
שִׁבֹּלֶת klas (שִׁבֳּלִים),
שְׂעוֹרָה ječmen,
תְּאֵנָה fík.

Hč. 132. pozn. 1.

K č. 132. Pozn. 1.

Následující podstatná jména objeví se toliko v čísle množném:

בִּכּוּרִים *prvotiny*,
דָּמִים *vražda, prolitá krev*,
זְקוּנִים *stáří*,
חַיִּים *život*,
כְּלָיוֹת *ledví*,
כִּפּוּרִים *smíření, rozhřešení*,
מַיִם *voda*,
מוֹסְרִים (וֹת) *vazby, pouta*,
מַטְעַמִּים *lahůdky, pamlsky*,
מֵישָׁרִים (m.) *spravedlnost*
מַעֲדַנִּים *lahůdky*,
מֵעַיִם *útroba*,
מַעֲמַקִּים *propasti, hlubiny (vodní)*,
מַקְהֵלִים (וֹת) *hromady, shromáždění*,
מַרְגְּלוֹת *nohy (=strana u nohou)*,
נוֹזְלִים *vody*,
נְבָלִאִים (וֹת) *divy*,
נְעוּרִים *mládí*,
עֲדָשִׁים *čočka*,
עֲלוּמִים *dětský věk*,
פָּנִים *tvář*,
צֶאֱצָאִים *plod (lidí, dětí, rostliny, fem. יָצָא a- neb צָא)*,
צָהֳרַיִם *poledne*,
קְצָוִים (וֹת) *hrany, rohy, (čeho)*,
רֵאשִׁיתַיִם *hlavy (=strana, uhl.)*,
רַחֲמִים *útrpnost, smilování*,
תַּחֲנוּנִים *prosba úpěnlivá*,
תִּרְפִּים *domácí bižuterie*.

Paradigmata sloves hebrejských.

I. Základní časování „kal".
II. „Kal" s příponami.
III. Časování „niḳtal" (č. nifal).
IV. " „ḥittel" (č. ḥiel).
V. Časování „ḳuṭṭal" (č. pual).
VI. " „hiḳṭil (č. hifil).
VII. " „hoḳṭal" (č. hofal).
VIII. " „hitḥaṭṭel (č. hitpaël).

IX. Časování „ḳolel" (č. poël), „ḳolal" (č. poal) ע"ע (viz č. 197.); „kolel" (č. piël) a „kolal" (č. pilal) ע"ו (viz č. 210).

X. Časování „kal" slovesa silného–nepřechodného קָטַן, כָּבֵד; a slabého יָרֵא (bál se), יָכֹל (mohl), מַת (zemřel), בּוֹשׁ (styděl se).

Pozn. 1. Tečka na místě slova položená znamená, že nestává tu žádné odchylky od časování normálního.

2. —— s koncovkou, po případě s předponou, znamená, že tvaru tohoto řádkem vyznačený až na koncovku, po případě na předponu se nemění; na př. קָטַלְתִּי – קָטַלְתִּי; אָשַׁב – אֵשֵׁב; קָטַלְתְּ – קָטַלְתְּ; תֵּשֵׁב – תֵּשֵׁב.

Před koncovkou stojí, kde toho třeba také ל", neb ע" ano i פ". Podobně stojí za předponou zde onde פ" neb ע".

3. —— na místě slova znamená, že toho tvaru v hebrejském jazyku nestává.

4. Koncovky 2. os. č. mn. perfekt.: תֶּם ž. תֶּן užívají se toliko posledním písmenem; za tou příčinou 2. os. r. žen. se označuje jen připojením litery ן–.

5. Předpona 3. os. č. jedn. imperf. je pro rod mužský יִ–, pro rod ženský תִּ–; odtud naznačena jest 3. os. r. žen. toliko předponou תִּ–; čte se tedy na př.: יִקְטֹל | תִּקְטֹל = יִקְטֹל | תִּקְטֹל".

6. Znakem přízvuku opatřena jsou toliko slova „millel" řečená (viz č. 81.). Znakem přízvuku neopatřená slova jsou vesměs milrá" (v. 81.), vyjma fatach vsuvné (v. 72.).

Paradigma I. **Základní**

ע"ע	ב"נ místo ב"י	עין	ל"א	ל"ה
סַבּוֹתִי	.	קַמְתִּי	מָצָאתִי	גָּלִיתִי
—ת	.	—ת	—ת	—ת
—ת	.	—ת	—ת	—ת
סַב	יָשַׁב	קָם	מָצָא	גָּלָה
סַבָּה	.	קָמָה	.	גָּלְתָה
סַבּוֹנוּ	.	קָמְנוּ	מָצָאנוּ	גָּלִינוּ
—תֶּם־ן	.	קַמְתֶּם־ן	מְצָאתֶם־ן	גְּלִיתֶם־ן
סַבּוּ	.	קָמוּ	.	גָּלוּ
סֹב	שָׁבֶת	קוּם	.	גְּלוֹת
.	.	קוֹם	.	.
סָב	שָׁב	קוּם	מָצָא	גָּלֶה
סֹבִי	שְׁבִי	קוּמִי	.	גְּלִי
סֹבּוּ	שְׁבוּ	קוּמוּ	.	גְּלוּ
סֻבֶּינָה	שְׁבְנָה	קְמְנָה	מְצָאנָה	גְּלֶינָה
אָסֹב	אֵשֵׁב	אָקוּם	אֶמְצָא	אֶגְלֶה
תָּסֹב	תֵּ——	תָּ——	תִּ——	תִּ——
תָּסֹבִּי	תֵּשְׁבִי	תָּקוֹמִי	תִּמְצְאִי	תִּגְלִי
יָסֹב |תָּ	יֵשֵׁב |תֵּ	יָקוּם |תָּ	יִמְצָא |תִּ	יִגְלֶה |תִּ
נָסֹב	נֵשֵׁב	נָקוּם	נִמְצָא	נִגְלֶה
תָּסֹבּוּ	תֵּשְׁבוּ	תָּקוּמוּ	תִּמְצְאוּ	תִּגְלוּ
תְּסֻבֶּינָה	תֵּשַׁבְנָה	תְּקוּמֶינָה	תִּמְצֶאנָה	תִּגְלֶינָה
יָסֹבּוּ	יֵשְׁבוּ	יָקוּמוּ	יִמְצְאוּ	יִגְלוּ
תְּסֻבֶּינָה	תֵּשַׁבְנָה	תְּקוּמֶינָה	תִּמְצֶאנָה	תִּגְלֶינָה
.	.	קַם	.	גֶּלֶה
.	.	קוּם	.	גָּלוּי

časování: „kal".

Osoba		silné sloveso normálné.	ע hrdelné	ח hrdelné	ל měkké	פ"נ
Perfektum č. jednotné,	1.	קָטַלְתִּי	.	.	.	.
	2.	קָטַלְתָּ	.	.	.	.
	ž.	קָטַלְתְּ	.	.	שָׁלַחַתְּ	.
	3.	קָטַל	עָמַד	שָׁחַט	שָׁלַח	נָגַשׁ
	ž.	קָטְלָה	.	שָׁחֲטָה	.	.
Perfektum č. množ.	1.	קָטַלְנוּ	.	.	.	.
	2.	קְטַלְתֶּם ן	עֲמַדְתֶּם ן	.	.	.
	3.	קָטְלוּ	.	שָׁחֲטוּ	.	.
Infinitiv	nomen	קְטֹל	עֲמֹד	.	שְׁלֹחַ	נְגֹשׁ
	constr.	קְטוֹל	.	.	שְׁלוֹחַ	.
Imperativ č. jednotné,	2.	קְטֹל	עֲמֹד	שְׁחַט	שְׁלַח	גַּשׁ
	ž.	קִטְלִי	.	שַׁחֲטִי	.	גְּשִׁי
Imperativ č. množ.	2.	קִטְלוּ	.	שַׁחֲטוּ	.	גְּשׁוּ
	ž.	קְטֹלְנָה	עֲמֹדְנָה	שְׁחַטְנָה	שְׁלַחְנָה	גַּשְׁנָה
Imperfektum č. jednotné,	1.	אֶקְטֹל	אֶעֱמֹד	אֶשְׁחַט	אֶשְׁלַח	אֶגַּשׁ
	2	תִּקְטֹל	תַּעֲמֹד	תִּשְׁחַט	תִּשְׁלַח	תִּגַּשׁ
	ž.	תִּקְטְלִי	תַּעֲמְדִי	תִּשְׁחֲטִי	.	תִּגְּשִׁי
	3.	יִקְטֹל | תִּ"	יַעֲמֹד | תַּ"	יִשְׁחַט | תִּ"	יִשְׁלַח | תִּ"	יִגַּשׁ | תִּ"
Imperfektum č. množ.	1.	נִקְטֹל	נַעֲמֹד	נִשְׁחַט	נִשְׁלַח	נִגַּשׁ
	2.	תִּקְטְלוּ	תַּעֲמְדוּ	תִּשְׁחֲטוּ	.	תִּגְּשׁוּ
	ž.	תִּקְטֹלְנָה	תַּעֲמֹדְנָה	תִּשְׁחַטְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּגַּשְׁנָה
	3.	יִקְטְלוּ	יַעַמְדוּ	יִשְׁחֲטוּ	.	יִגְּשׁוּ
	ž.	תִּקְטֹלְנָה	תַּעֲמֹדְנָה	תִּשְׁחַטְנָה	תִּשְׁלַחְנָה	תִּגַּשְׁנָה"
Participium	cin.	קֹטֵל	.	.	שֹׁלֵחַ	.
	trp.	קָטוּל	.	.	שָׁלוּחַ	.

Paradigma II. Časování „kal"

S příponou 1. (po případě 2.) osoby čís. jednot.			Číslo množné		
ל"ה	ע"ע	ע"י neb ע"ו	3. os. č. am.	2. os. č. a m.	1. os.
גָּלִיתָ֫ךְ	סַבּוֹתִ֫יךְ	שַׁמְתִּ֫יךְ	ם־ן	כֶּם־כֶּן	—
—תַּנִי	סַבּוֹתַ֫נִי	שַׂמְתַּ֫נִי	ם־ן	—	נוּ
—תִּינִי	סַבּוֹתִ֫ינִי	—תִּינִי	ם־ן	—	נוּ
גָּלַ֫נִי	סַבַּ֫נִי	שָׂמַ֫נִי	ם־ן	קְטַלְכֶם־ן	נוּ
—תָּנִי	סַבּוֹתָ֫נִי	שָׂמַ֫תְנִי	תָּם־ן	—	נוּ
גָּלִינוּךְ	סַבּוֹנוּךְ	שָׂמְנוּךְ	ם־ן	כֶּם־ן	—
—תּוֹנִי	סַבּוֹתּוֹנִי	שָׂמְתּוֹנִי	ם־ן	—	נוּ
גָּלּוֹנִי	סַבּוֹנִי	שָׂמּוֹנִי	ם־ן	כֶּם־ן	נוּ
גָּלוֹתִי	סַבֹּ֫ני	שִׂימַ֫נִי	ם־ן	כֶּם־ן קְטַלְכֶם־ן	נוּ
גָּלַ֫נִי	סִבַּ֫נִי	שִׂימַ֫נִי	ם־ן	—	נוּ
גָּלִינִי	סִבִּינִי	שִׂימִ֫ינִי	ם־ן	—	נוּ
גָּלּוֹנִי	סִבּוֹנִי	שִׂימּוֹנִי	ם־ן	—	נוּ
אֶגְלֶ֫ךָּ	אֲסֹבֶ֫ךָּ	אָשִׂימְךָ	ם־ן	אֶקְטָלְכֶם־ן	—
תִּגְלַ֫נִי	תְּסֹבְּ֫נִי	תְּשִׂימַ֫נִי	ם־ן	—	נוּ
—לִינִי	—בִּינִי	תְּשִׂימִ֫ינִי	ם־ן	—	נוּ
יִגְלַ֫נִי	יְסֹבְּ֫נִי	יְשִׂימַ֫נִי	ם־ן	יִקְטָלְכֶם־ן	נוּ
תִּ———	תִּ———	תְּ———	ם־ן	תִּקְטָלְכֶם־ן	נוּ
נִגְלֶ֫ךָּ	נְסֹבְּ֫ךָּ	נָשִׂימְךָ	ם־ן	כֶּם־ן	—
תִּגְלַ֫נִי	תְּסֹבְּ֫נִי	תְּשִׂימַ֫נִי	ם־ן	—	נוּ
יִ———	יִ———	יִ———	ם־ן	כֶּם־ן	נוּ
		יְשִׂימֵ֫נִי	—	—	נִי
			ם־ן	קְטָלְכֶם	בוּ

*) K 1. os. slovesa připíná se ta vždy přípona 2. os. muž. rodu čísla jednotného.

Pozn. K části slovesa normálního čárou vyznačené připojí se přípona; toliko samohláska poslední se mění, má-li přípona před sebou jinou zvláštní samohlásku.

Přehled paradigmat.

	Kořen	Kořen	Kořen	Kořen	Kořen
Kořen					
Kořen					
Kořen					

Paradigma III. **Časování**

ע"ע	פ"ו místo פ"י	ע"ו	ל"א	ל"ה
נָסַבּוֹתִי	נוֹשַׁבְתִּי	נָקוּמוֹתִי	נִמְצֵאתִי	נִגְלֵיתִי
——תָ	——תָ	——תָ	——תָ	——תָ
——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ
נָסַב	נוֹשַׁב	נָקוֹם	נִמְצָא	נִגְלָה
נָסַבָּה	נוֹשָׁבָה	נָקוֹמָה	·	נִגְלְתָה
נָסַבּוֹנוּ	נוֹשַׁבְנוּ	נָקוּמוֹנוּ	נִמְצֵאנוּ	נִגְלֵינוּ
——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	נָקוּמוֹתֶם־ן	נִמְצֵאתֶם־ן	——תֶם־ן
נָסְבוּ	נוֹשְׁבוּ	נָקוֹמוּ	·	נִגְלוּ
הִסַּב	הָנוֹשֵׁב	הָקוֹם	·	הִגָּלוֹת
הִסּוֹב	——		נִמְצֹא	נִגְלֹה
הִסַּב	הָנוֹשֵׁב	הָקוֹם	·	הִגָּלֵה
——בִּי	הָנוֹשְׁבִי	——מִי	·	——לִי
——בוּ	——בוּ	——מוּ	·	——לוּ
הִסַּבְּנָה	הָנוֹשֵׁבְנָה	הָקוֹמְנָה	הִמָּצֶאנָה	הִגָּלֶינָה
אֶסַּב	אָנוֹשֵׁב	אָקוֹם	·	אֶגָּלֶה
תִּסַּב	תָּ ——	תָּקוֹם	·	תָּ ——
——בִּי	תָּנוֹשְׁבִי	תָּקוֹמִי	·	תִּגְלִי
יִסַּב | תָּ"	יָנוֹשֵׁב | תָּ"	יָקוֹם | תָּ"	·	יִגְלֶה | תָּ"
נִסַּב	נָנוֹשֵׁב	נָקוֹם	·	נִגְלֶה
תִּסַּבּוּ	תָּנוֹשְׁבוּ	תָּקוֹמוּ	·	תִּגְלוּ
——בֶּינָה	תָּנוֹשֵׁבְנָה	תָּקוֹמְנָה	תִּמָּצֶאנָה	תִּגְלֶינָה
יִסַּבּוּ	יָנוֹשְׁבוּ	יָקוֹמוּ	·	יִגְלוּ
תִּסַּבְּנָה	תָּנוֹשֵׁבְנָה	תָּקוֹמְנָה	תִּמָּצֶאנָה	תִּגְלֶינָה
נָסַב	נוֹשַׁב	נָקוֹם	·	נִגְלֶה

„niḳṭal" (t. nifal).

	Silné sloveso normálné.	ד׳ hrdelné	ע״ hrdelné	ל״ hrdelné	פ״נ
Perfectum. č. jednotné.					
1.	נִקְטַלְתִּי	נֶעֱטַדְתִּי	·	·	נִגַּשְׁתִּי
2.	——ְתָּ	——ְתָּ	·	·	——ְתָּ
ž.	——ְתְּ	——ְתְּ	·	נִשְׁלַחַתְּ	——ְתְּ
3.	נִקְטַל	נֶעֱטַד	·	·	נִגַּשׁ
ž.	נִקְטְלָה	נֶעֶטְדָה	נִשְׁחֲטָה	·	נִגְּשָׁה
Perfectum. č. množné.					
1.	נִקְטַלְנוּ	נֶעֱטַדְנוּ	·	·	נִגַּשְׁנוּ
2.	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	·	·	——ְתֶּם־ן
3.	נִקְטְלוּ	נֶעֶטְדוּ	נִשְׁחֲטוּ	·	נִגְּשׁוּ
Infinitivus č. jednotné.					
	הִקָּטֵל	הֵעָטֵד	·	הִשָּׁלַח	·
	הִקָּטֵל, נִקְטֹל	נֵעָטוֹד	נִשְׁחוֹת	נִשְׁלֹחַ	·
Imperativus č. jednotné.					
2.	הִקָּטֵל	הֵעָטֵד	·	הִשָּׁלַח	·
ž.	הִקָּטְלִי	הֵעָטְדִי	הִשָּׁחֲטִי	·	·
2.	הִקָּטְלוּ	——דוּ	——טוּ	·	·
ž.	הִקָּטַלְנָה	הֵעָטַדְנָה	הִשָּׁחַטְנָה	הִשָּׁלַחְנָה	·
Imperfectum č. jednotné.					
1.	אֶקָּטֵל	אֵעָטֵד	·	אֶשָּׁלַח	·
2.	תְּקָּטֵל	תֵּעָטֵד	·	תִּ——	·
ž.	תְּקָּטְלִי	תֵּעָטְדִי	תִּשָּׁחֲטִי	·	·
3.	יִקָּטֵל | תִּ״	יֵעָטֵד | תֵּ״	·	יִשָּׁלַח | תִּ״	·
Imperfectum č. množné.					
1.	נִקָּטֵל	נֵעָטֵד	·	נִשָּׁלַח	·
2.	תְּקָּטְלוּ	תֵּעָטְדוּ	תִּשָּׁחֲטוּ	·	·
ž.	תְּקָּטַלְנָה	תֵּעָטַדְנָה	·	תִּשָּׁלַחְנָה	·
3.	יִקָּטְלוּ	יֵעָטְדוּ	יִשָּׁחֲטוּ	·	·
ž.	תְּקָּטַלְנָה	תֵּעָטַדְנָה	·	תִּשָּׁלַחְנָה	·
Participium	נִקְטָל	נֶעֱטָד	·	·	נִגָּשׁ

Paradigma IV. Časování „kittel" (č. piel).

		Silné sloveso normálné.	ע" hrdelné	ל" hrdelné	ל"א	ל"ה
Perfektum.	1. j.	קִטַּלְתִּי	בֵּרַכְתִּי	·	מִצָּאתִי	גִּלֵּיתִי
	2. j.	——ָתָּ	——ָתָּ	·	——ָתָּ	——ָתָּ
	2. ž.	——ְתְּ	——ְתְּ	שִׁלַּחַתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ
	3. j.	קִטֵּל	בֵּרֵךְ	שִׁלַּח	·	גִּלָּה
	3. ž.	קִטְּלָה	בֵּרְכָה	·	·	גִּלְּתָה
	1. mn.	קִטַּלְנוּ	בֵּרַכְנוּ	·	מִצָּאנוּ	גִּלֵּינוּ
	2. mn.	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	·	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן
	3. mn.	קִטְּלוּ	בֵּרְכוּ	·	·	גִּלּוּ
Infinitiv.	ornej.	קַטֵּל	בָּרֵךְ	שַׁלַּח	·	גַּלּוֹת
	trvatelný	קַטֹּל		שַׁלֵּחַ	·	גַּלֹּה, גַּלֵּה
Imperativ. č. jednot.	ö. množ.	קַטֵּל	בָּרֵךְ	שַׁלַּח	·	גַּלֵּה
	ž.	קַטְּלִי	בָּרְכִי	·	·	גַּלִּי
	2. mn.	——לוּ	——כוּ	·	·	גַּלּוּ
	ž.	קַטֵּלְנָה	בָּרֵכְנָה	שַׁלַּחְנָה	מַצֶּאנָה	גַּלֶּינָה
Imperfektum. č. jednot.	1. j.	אֲקַטֵּל	אֲבָרֵךְ	אֲשַׁלַּח	אֲמַצָּא	אֲגַלֶּה
	2. j.	תְּ——	תְּ——	תְּ——	·	תְּ——
	2. ž.	תְּקַטְּלִי	תְּבָרְכִי	·	·	תְּגַלִּי
	3. j.	יְקַטֵּל | תְּ"	יְבָרֵךְ | תְּ"	יְשַׁלַּח | תְּ"	·	יְגַלֶּה | תְּ"
	1. mn.	נְקַטֵּל	נְבָרֵךְ	נְשַׁלַּח	·	נְגַלֶּה
	2. mn.	תְּקַטְּלוּ	תְּבָרְכוּ	·	·	תְּגַלּוּ
	2. ž.	תְּקַטֵּלְנָה	תְּבָרֵכְנָה	תְּשַׁלַּחְנָה	תְּמַצֶּאנָה	תְּגַלֶּינָה
	3. mn.	יְקַטְּלוּ	יְבָרְכוּ	·	·	יְגַלּוּ
	3. ž.	תְּקַטֵּלְנָה	תְּבָרֵכְנָה	תְּשַׁלַּחְנָה	תְּמַצֶּאנָה	תְּגַלֶּינָה
Participium.		מְקַטֵּל	מְבָרֵךְ	מְשַׁלַּח	·	מְגַלֶּה

Paradigma V. Časování „kuṭṭal" (č. pual).

		Silné sloveso normálné.	ע׳ hrdelné	ח׳ hrdelné	ל״א	ל״ה
Perfektum (č. minulé)	1. j.	קֻטַּלְתִּי	בֹּרַכְתִּי	·	מֻצֵּאתִי	גֻּלֵּיתִי
	2. j.	——ָתָּ	——ָתָּ	·	——ָתָּ	——ָתָּ
	2. ž.	——ְתְּ	——ְתְּ	שֻׁלַּחַתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ
	3. m.	קֻטַּל	בֹּרַךְ	·	מֻצָּא	גֻּלָּה
	3. ž.	קֻטְּלָה	בֹּרְכָה	·	·	גֻּלְּתָה
	1. mn.	קֻטַּלְנוּ	בֹּרַכְנוּ	·	מֻצֵּאנוּ	גֻּלִּינוּ
	2. mn.	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	·	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן
	3. mn.	קֻטְּלוּ	בֹּרְכוּ	·	·	גֻּלּוּ
Infinitiv	mez.	———	———	·	———	גֻּלּוֹת
	abs.	קֻטֵּל	———	———	———	———
Imperativ		Imperativní.				
Imperfektum (č. budoucí)	1. j.	אֲקֻטַּל	אֲבֹרַךְ	·	אֲמֻצָּא	אֲגֻלֶּה
	2. j.	תְּ———	תְּ———	·	תְּ———	תְּ———
	2. ž.	תְּקֻטְּלִי	תְּבֹרְכִי	·	·	תְּגֻלִּי
	3. m.	יְקֻטַּל | תְּ"	יְבֹרַךְ | תְּ"	·	יְמֻצָּא | תְּ"	יְגֻלֶּה | תְּ"
	3. ž.	תְּקֻטַּל	תְּבֹרַךְ	·	תְּמֻצָּא	תְּגֻלֶּה
	1. mn.	נְקֻטַּל	נְבֹרַךְ	·	נְמֻצָּא	נְגֻלֶּה
	2. mn.	תְּקֻטְּלוּ	תְּבֹרְכוּ	·	·	תְּגֻלּוּ
	3. ž.	תְּקֻטַּלְנָה	תְּבֹרַכְנָה	·	תְּמֻצֶּאנָה	תְּגֻלֶּינָה
	3. mn.	יְקֻטְּלוּ	יְבֹרְכוּ	·	·	יְגֻלּוּ
	2. ž.	תְּקֻטַּלְנָה	תְּבֹרַכְנָה	·	תְּמֻצֶּאנָה	תְּגֻלֶּינָה
Participium		מְקֻטָּל	מְבֹרָךְ	·	·	מְגֻלֶּה

Paradigma VI. **Časování**

בני hitpael. ni	עין	לא	לה	לה a בין
הִיסַּבְתִּי	הֲקִימוֹתִי	הִמְצֵאתִי	הִגְלֵיתִי	הִכְּיתִי
——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ
——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ
הִיסַּב	הֲקִים	·	הִגְלָה	הִכָּה
——בָה	——טָה	·	הִגְלְתָה	הִכְּתָה
הִיסַּבְנוּ	הֲקִימוֹנוּ	הִמְצֵאנוּ	הִגְלֵינוּ	הִכֵּינוּ
——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן
הִיסַּבוּ	הֲקִימוּ	·	הִגְלוּ	הִכּוּ
הִיסֵּב	הָקִים	·	הָגְלוֹת	הַכּוֹת
הִיסַּב	הָקִם	·	הָגְלָה	הַכֵּה
הִיסֵּב	הָקֵם	·	הַגְלִי	הַכִּי
הִיסַּבִּי	הָקִימִי	·	——לוּ	הַכּוּ
——בוּ	——טוּ	·	הַגְלֵינָה	הַכֶּינָה
הִיסַּבְנָה	הָקֵמְנָה	הַמְצֵאנָה		
אֵיסֵּב	אָקִים	·	אֶגְלֶה	אַכֶּה
תֵּ——	תָּ——	·	תַּ——	תַּ——
תֵּיסַּבִּי	תָּקִימִי	·	תַּגְלִי	תַּכִּי
יֵיסֵּב | תֵּ"	יָקִים | תָּ"	·	יַגְלֶה | תַּ"	יַכֶּה | תַּ"
נֵיסֵּב	נָקִים	·	נַגְלֶה	נַכֶּה
תֵּיסַּבּוּ	תָּקִימוּ	·	תַּגְלוּ	תַּכּוּ
תֵּיסַּבְנָה	תָּקֵמְנָה	תַּמְצֵאנָה	תַּגְלֶינָה	תַּכֶּינָה
יֵיסַּבּוּ	יָקִימוּ	·	יַגְלוּ	יַכּוּ
תֵּיסַּבְנָה	תָּקֵמְנָה	תַּמְצֵאנָה	תַּגְלֶינָה	תַּכֶּינָה
מֵיסֵּב	מָקִים	·	מַגְלֶה	מַכֶּה

„hikṭil" (t. hifil).

	Silné sloveso normálné.	ה" hrdelné	ל" hrdelné	ע"ע	ה"י místo ה"ו
Perfectum.					
1.	הִקְטַלְתִּי	הֶעֱמַדְתִּי	הִשְׁלַחְתִּי	הֵסַבּוֹתִי	הוֹשַׁבְתִּי
2.	——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ
2. ž.	——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ
3.	הִקְטִיל	הֶעֱמִיד	הִשְׁלִיחַ	הֵסֵב	הוֹשִׁיב
ž.	——לָה	——דָה	·	——בָּה	——בָה
1.	הִקְטַלְנוּ	הֶעֱמַדְנוּ	·	הֵסַבּוֹנוּ	הוֹשַׁבְנוּ
2.	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	·	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן
3.	הִקְטִילוּ	הֶעֱמִידוּ	·	הֵסֵבּוּ	הוֹשִׁיבוּ
Infinitiv.					
omezený	הַקְטִיל	הַעֲמִיד	הַשְׁלִיחַ	הָסֵב	הוֹשִׁיב
prostý	——טֵל	הַעֲמֵד	הַשְׁלֵחַ		——שֵׁב
Imperativ.					
2. ž.	הַקְטֵל	הַעֲמֵד	הַשְׁלַח	הָסֵב	הוֹשֵׁב
2. ž.	הַקְטִילִי	——מִידִי	·	הָסֵבִּי	הוֹשִׁיבִי
2.	——לוּ	——מִידוּ	·	הָסֵבּוּ	——שִׁיבוּ
ž.	הַקְטֵלְנָה	הַעֲמֵדְנָה	הַשְׁלַחְנָה	הָסֵבֶּינָה	——שֵׁבְנָה
Imperfectum.					
1.	אַקְטִיל	אַעֲמִיד	אַשְׁלִיחַ	אָסֵב	אוֹשִׁיב
2.	תַּ——	תַּ——	תַּ——	תַּ——	תּוֹ——
ž.	——לִי	תַּעֲמִידִי	·	——בִּי	——בִי
3.	יַקְטִיל | תַּ"	יַעֲמִיד | תַּ"	יַשְׁלִיחַ | תַּ"	יָסֵב | תָּ"	יוֹשִׁיב | תּ"
1.	נַקְטִיל	נַעֲמִיד	נַשְׁלִיחַ	נָסֵב	נוֹשִׁיב
2.	תַּקְטִילוּ	תַּעֲמִידוּ	·	תָּסֵבּוּ	תּוֹשִׁיבוּ
ž.	תַּקְטֵלְנָה	תַּעֲמֵדְנָה	תַּשְׁלַחְנָה	תָּסֵבֶּינָה	תּוֹשֵׁבְנָה — שֵׁבְנָה
3.	יַקְטִילוּ	יַעֲמִידוּ	·	יָסֵבּוּ	יוֹשִׁיבוּ
ž.	תַּקְטֵלְנָה	תַּעֲמֵדְנָה	תַּשְׁלַחְנָה	תָּסֵבֶּינָה	תּוֹשֵׁבְנָה
Participium	מַקְטִיל	מַעֲמִיד	מַשְׁלִיחַ	מֵסֵב	מוֹשִׁיב

Paradigma VII. **Casování**

פ"י misto ע"ו	ע"ו	ל"א	ל"ה	ל"ה a פ"ו
הוּשַׁבְתִּי	הוּקַמְתִּי	הֻמְצֵאתִי	הֻגְלֵיתִי	הֻכֵּיתִי
——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ	——תָּ
——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ	——תְּ
הוּשַׁב	הוּקַם	הֻמְצָא	הֻגְלָה	הֻכָּה
——שְׁבָה	——קְמָה	——צְאָה	——לְתָה	הֻכְּתָה
הוּשַׁבְנוּ	הוּקַמְנוּ	הֻמְצֵאנוּ	הֻגְלֵינוּ	הֻכֵּינוּ
——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן
הוּשְׁבוּ	הוּקְמוּ	הֻמְצְאוּ	הֻגְלוּ	הֻכּוּ
הוּשַׁב	הוּקַם	הֻמְצָא	הֻגְלוֹת	הֻכּוֹת
——	——	——	•	הֻכָּה

Imperativ neni.

מ"ע	ע"ו	ל"א	ל"ה	ל"ה a פ"ו
אוּשַׁב	אוּקַם	אֻמְצָא	אֻגְלָה	אֻכָּה
תּוּ——	תּוּ——	תֻּ——	תֻּ——	תֻּ——
תּוּשְׁבִי	תּוּקְמִי	תֻּמְצְאִי	תֻּגְלִי	תֻּכִּי
יוּשַׁב | תּ"	יוּקַם | תּ"	יֻמְצָא | תּ"	יֻגְלָה | תּ"	יֻכָּה | תּ"
נוּשַׁב	נוּקַם	נֻמְצָא	נֻגְלָה	נֻכָּה
תּוּשְׁבוּ	תּוּקְמוּ	תֻּמְצְאוּ	תֻּגְלוּ	תֻּכּוּ
תּוּשַׁבְנָה	תּוּקַמְנָה	תֻּמְצָאנָה	תֻּגְלֶינָה	תֻּכֶּינָה
יוּשְׁבוּ	יוּקְמוּ	יֻמְצְאוּ	יֻגְלוּ	יֻכּוּ
תּוּשַׁבְנָה	תּוּקַמְנָה	תֻּמְצָאנָה	תֻּגְלֶינָה	תֻּכֶּינָה
מוּשַׁב	מוּקָם	מֻמְצָא	מֻגְלָה	מֻכָּה

„boktal" (c. bofal).

		Silné sloveso normálné.	ם׳ hrdelné	ל׳ hrdelné	ב״ן	ע״ע	
Perfectum c. zjednodušené	1.	הָקְטַלְתִּי	הָעְתַּדְתִּי	·	הִגְּשְׁתִּי	הוֹסַבּוֹתִי	
	2.	——ְתָּ	——ְתָּ	·	——ְתָּ	——ְתָּ	
	ž.	——ְתְּ	——ְתְּ	הָשְׁלַחְתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ	
	3.	הִקְטַל	הֶעְתַּד	·	הֵגַשׁ	הוֹסַב	
	ž.	הִקְטְלָה	הֶעְתְּדָה	·	הָגְשָׁה	הוֹסַבָּה	
	1.	הִקְטַלְנוּ	הֶעְתַּדְנוּ	·	הָגַשְׁנוּ	הוֹסַבּוֹנוּ	
	2.	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	·	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	
	3.	הִקְטְלוּ	הֶעְתְּדוּ	·	הָגְשׁוּ	הוֹסַבּוּ	
Infinitivo	omez.	———	הֶעְתַּד	·	הֵגַשׁ	———	
	neomez.	הָקְטֵל	———	הָשְׁלֵחַ	הָגֵשׁ	הוֹסֵב	
Imperativ nemí							Imperativ
Imperfectum c. zjednodušené	1.	אֶקְטַל	אֶעְתַּד	·	אֶגַּשׁ	אוֹסַב	
	2.	תַּ——	תַּ——	·	תַּ——	תּוֹ——	
	ž.	תִּקְטְלִי	תִּעְתְּדִי	·	תִּגְּשִׁי	תּוֹסַבִּי	
	3.	יִקְטַל | תַּ״	יֶעְתַּד | תַּ״	·	יִגַּשׁ תַּ״	יוֹסַב תַּ״	
	1.	נִקְטַל	נֶעְתַּד	·	נִגַּשׁ	נוֹסַב	
	2.	תִּקְטְלוּ	תִּעְתְּדוּ	·	תִּגְּשׁוּ	תּוֹסַבּוּ	
	ž.	תִּקְטֹלְנָה	תִּעְתַּדְנָה	·	תִּגַּשְׁנָה	תּוֹסַבֶּינָה	
	3.	יִקְטְלוּ	יֶעְתְּדוּ	·	יִגְּשׁוּ	יוֹסַבּוּ	
	ž.	תִּקְטֹלְנָה	תֶּעְתַּדְנָה	·	תִּגַּשְׁנָה	תּוֹסַבֶּינָה	
		מִקְטָל	מֶעְתָּד	·	מִגָּשׁ	מוֹסָב	

Paradigma VIII. # Časování „hitkattel" (č. hitpaël.)

		Silné sloveso normálné	ע" hrdelné	ל" hrdelné	ל"א	ל"ה
Perfektum č. jednotné	1.	הִתְקַטַּלְתִּי	הִתְבָּרַכְתִּי	הִשְׁתַּלַּחְתִּי	הִתְמַצֵּאתִי	הִתְגַּלֵּיתִי
	2.	——ְתָּ	——ְתָּ	——ְתָּ	——ְתָּ	——ְתָּ
	ž.	——ְתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ	——ְתְּ
	3.	הִתְקַטֵּל	הִתְבָּרֵךְ	הִשְׁתַּלַּח	·	הִתְגַּלָּה
Perfektum č. množné	ž.	——טְלָה	——בְּרָכָה	·	·	הִתְגַּלְּתָה
	1.	הִתְקַטַּלְנוּ	הִתְבָּרַכְנוּ	·	הִתְמַצֵּאנוּ	הִתְגַּלֵּינוּ
	2.	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן	·	——ְתֶּם־ן	——ְתֶּם־ן
	3.	הִתְקַטְּלוּ	הִתְבָּרְכוּ	·	·	הִתְגַּלּוּ
Infinitiv č. jedn.	met.	הִתְקַטֵּל	הִתְבָּרֵךְ	הִשְׁתַּלַּח	·	הִתְגַּלּוֹת
	punkt.	——	——	——	——	——
Imperativ č. jedn.	2.	הִתְקַטֵּל	הִתְבָּרֵךְ	הִשְׁתַּלַּח	·	·
	ž.	——טְלִי	הִתְבָּרְכִי	·	·	הִתְגַּלִּי
	2.	——טְלוּ	——בְּרוּ	·	·	——לוּ
	ž.	——טֹלְנָה	——בָּרַכְנָה	——לַּחְנָה	הִתְמַצֶּאנָה	——לֶּינָה
Futurum č. jednotné	1.	אֶתְקַטֵּל	אֶתְבָּרֵךְ	אֶשְׁתַּלַּח	·	אֶתְגַּלֶּה
	2.	תְּ——	תְּ——	תְּ——	·	תְּ——
	ž.	תִּתְקַטְּלִי	תִּתְבָּרְכִי	·	·	תִּתְגַּלִּי
	3.	יִתְקַטֵּל|תְּ	יִתְבָּרֵךְ|תְּ	יִשְׁתַּלַּח|תְּ	·	יִתְגַּלֶּה|תְּ
Futurum č. množné	1.	נִתְקַטֵּל	נִתְבָּרֵךְ	נִשְׁתַּלַּח	·	נִתְגַּלֶּה
	2.	תִּתְקַטְּלוּ	תִּתְבָּרְכוּ	·	·	תִּתְגַּלּוּ
	ž.	תִּתְקַטֵּלְנָה	תִּתְבָּרַכְנָה	תִּשְׁתַּלַּחְנָה	תִּתְמַצֶּאנָה	——לֶּינָה
	3.	יִתְקַטְּלוּ	יִתְבָּרְכוּ	·	·	יִתְגַּלּוּ
	ž.	תִּתְקַטֵּלְנָה	תִּתְבָּרַכְנָה	תִּשְׁתַּלַּחְנָה	תִּתְמַצֶּאנָה	תִּתְגַּלֶּינָה
Participium		מִתְקַטֵּל	מִתְבָּרֵךְ	מִשְׁתַּלַּח	·	מִתְגַּלֶּה

IX. „kōlal" — Místo „kuttal."
„kōlal" — Místo „kittel."
„kolel" — Místo „kittel."
„kiolel" — Místo „kittel."
X. „Kal" {nepřechodného / slabého slov.} בוש

ע"ו	ע"ע	ע"ו	ע"ע	ע"ו		
בוֹשְׁתִּי	סוֹבַבְתִּי	קוֹטַטְתִּי	סוֹבַבְתִּי	קוֹטַטְתִּי	1.	Perfectum č. jednotné
——ָתְּ	——ָתְּ	——ָתְּ	——ָתְּ	——ָתְּ	2.	
——ִתְּ	——ִתְּ	——ִתְּ	——ִתְּ	——ִתְּ	ž.	
בוֹשׁ	סוֹבַב	קוֹטַם	סוֹבַב	קוֹטַם	3.	
——ָה	——בְּבָה	——טְטָה	——בְּבָה	——טְטָה	ž.	
——נוּ	סוֹבַבְנוּ	קוֹטַטְנוּ	סוֹבַבְנוּ	קוֹטַטְנוּ	1.	Perfectum č. množné
בְּשְׁתֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	——תֶּם־ן	2.	
בּוֹשׁוּ	סוֹבְבוּ	קוֹטְטוּ	סוֹבְבוּ	קוֹטְטוּ	3.	
בּוֹשׁ	סוֹבֵב	קוֹטֵם	סוֹבֵב	קוֹטֵם		Infinitiv č. mužský
——	——	——	סוֹבַב	——		ženský
בּוֹשׁ	סוֹבֵב	קוֹטֵם	——	——	2.	Imperativ č. jednotné
——ִי	סוֹבְבִי	קוֹטְטִי	——	——	ž.	
——וּ	——בּוּ	——טוּ	——	——	2.	č. množné
——ָה	סוֹבֵבְנָה	קוֹטַטְנָה	——	——	ž.	
אֶבוֹשׁ	אֲסוֹבֵב	אֲקוֹטֵם	אֲסוֹבֵב	אֲקוֹטֵם	1.	Futurum č. jednotné
תֵּבוֹשׁ	תְּ——	תְּ——	תְּ——	תְּ——	2.	
תֵּבוֹשִׁי	תְּסוֹבְבִי	תְּקוֹטְטִי	——בְּבִי	תְּקוֹטְטִי	ž.	
יֵבוֹשׁ | תֵּ"	יְסוֹבֵב | תְּ"	יְקוֹטֵם | תְּ"	יְסוֹבַב | תְּ"	יְקוֹטֵם | תְּ"	3.	
נֵבוֹשׁ	נְסוֹבֵב	נְקוֹטֵם	נְסוֹבַב	נְקוֹטֵם	1.	č. množné
תֵּבוֹשׁוּ	תְּסוֹבְבוּ	תְּקוֹטְטוּ	תְּסוֹבְבוּ	תְּקוֹטְטוּ	2.	
תֵּבוֹשְׁנָה	תְּסוֹבֵבְנָה	תְּקוֹטֵטְנָה	תְּסוֹבַבְנָה	תְּקוֹטַטְנָה	ž.	
יֵבוֹשׁוּ	יְסוֹבְבוּ	יְקוֹטְטוּ	יְסוֹבְבוּ	יְקוֹטְטוּ	3.	
תֵּבוֹשְׁנָה	תְּסוֹבֵבְנָה	תְּקוֹטֵטְנָה	תְּסוֹבַבְנָה	תְּקוֹטַטְנָה	ž.	
בּוֹשׁ	מְסוֹבֵב	מְקוֹטֵם	מְסוֹבָב	מְקוֹטָם		Participium

X. „Kal" slabých sloves nepřechod: יָרֵא, יָכֹל, מֵת. „Kal" silného slovesa nepřechodného.

	כָּבֵד	קָטֹן	ל"א ם"י	ה"י	ע"ו
Perfectum s. zastaralé é.					
1. s.	·	·	יָרֵאתִי	יָכֹלְתִּי	מַתִּי = מַתְתִּי
2. s.	·	·	יָרֵאתָ	יָכֹלְתָּ	מַתָּ
2. s.	·	·	יָרֵאתְ	יָכֹלְתְּ	מַתְּ
3. s.	כָּבֵד	קָטֹן	יָרֵא	יָכֹל	מֵת
3. s.	·	·	·	·	מֵתָה
1. pl.	·	·	יָרֵאנוּ	יָכֹלְנוּ	מַתְנוּ
2. pl.	·	·	יְרֵאתֶם־ן	יְכֹלְתֶּם־ן	מַתֶּם־ן
3. pl.	·	·	·	·	מֵתוּ
Infinitivus omen.	כְּבַד	קְטַן	·	יָכֹל	מוּת
Infinitivus fem.	—	—	·	—	—
Imperativus s. zvedací é.					
2. s. m.	כְּבַד	קְטַן	יְרָא	·	מוּת
2. s. f.	·	·	·	·	מוּתִי
2. pl. m.	כְּבַדְנָה	קְטַנְנָה	יְרָאְנָה	·	מוּתְנָה
Imperfectum s. zastaralé é.					
1. s.	אֶכְבַּד	אֶקְטַן	אִירָא	אוּכַל	אָמוּת
2. s.	תִּכְבַּד	תִּקְטַן	תִּירָא	תּוּכַל	תָּמוּת
2. s.	·	·	·	תּוּכְלִי	תָּמוּתִי
3. s.	יִכְבַּד | תִּ	יִקְטַן | תִּ	יִירָא | תִּ	יוּכַל	יָמוּת | תָּ
1. pl.	נִכְבַּד	נִקְטַן	נִירָא	נוּכַל	נָמוּת
2. pl.	·	·	·	תּוּכְלוּ	תָּמוּתוּ
3. pl.	תִּכְבַּדְנָה	תִּקְטַנְנָה	תִּירָאנָה	תּוּכַלְנָה	תָּמוּתְנָה
3. pl.	·	·	·	יוּכְלוּ	יָמוּתוּ
2. pl.	תִּכְבַּדְנָה	תִּקְטַנְנָה	תִּירָאנָה	תּוּכַלְנָה	תָּמוּתְנָה
Participium.	כָּבֵד	קָטֹן	יָרֵא m. | יְרֵאָה f.	יָכֹל	מֵת

III. Hlavní část.

Skladba.

§. 73. O větě a její částech.

Pravého života docházejí částky řeči teprv tehdy, když se 251.
u větu spojí.

Věta jest myšlénka slovy pronesená. Myšlénka jest duše, slovo tělem věty.

Myšlénka může se pak vysloviti způsobem:

1.) úsudku, 2.) přání, 3.) rozkazu, 4.) otázky, 5.) zvolání.

Při každé větě rozeznávati jest dvě hlavní části: 252.

a) podmět (subiectum) a přísudek č. výrok (praedicatum),

b) sponu (copula) t. j. částku, kterou vzájemný vztah mezi podmětem a výrokem se označuje.

Podmět a přísudek činí látku věty, spona pak útvar čili formu její; na př.:

הַבֵּן כָּתַב (syn psal), הַבֵּן יִכְתֹּב (syn bude psáti).

Co do látky jsou obě věty úplně sobě rovny, poněvadž o témž podmětě „הַבֵּן" táž představa „כָּתַב" se propovídá, formou ale od sebe se liší, poněvadž způsob spojení podmětu s výrokem v obou větách jest rozdílný.

Věta slove: 253.

1.) holou, když záleží jedině ve spojení jednoho podmětu s jedním výrokem;

2.) rozšířenou, když se buď podmětu, buď přísudku jiné

vedlejší části přivětí, jako: doplněk (obiectum), — určení příslovečné (adverbium), — přívlastek (attributum);
3.) stažením neb svinutou, je-li v ní více podmětů o jednom přísudku, aneb více přísudků o jednom podmětu.

Věty holé, rozšířené a stažené slovou jinak jednoduchými.

4.) Věta složitá vzniká, když dvě neb více vět buď holých buď rozšířených v jeden celek skupiti se mohou.

§. 74. O podmětu.

254. Podmět věty z pravidla naznačen jest, pokud kmen sám nestačí, osobnou koncovkou, po případě předponou neb koncovkou i předponou časoslova určitého a slove podmětem časoslovným čili verbálním (viz 166.—169.).

Koncovky a předpony 1. a 2. osoby odkazují k osobám přítomným a tím i určitým.

Koncovky a předpony 3. osoby však odkazují stejnou měrou k osobám i věcem buď přítomným buď nepřítomným, z čehož jde potřeba, aby podmět časoslovný se určil slovem zvláštním, kteréž slovo podmětem jmenným čili nominálním sluje.

255. Podmět jmenný vyráží se obyčejně jménem podstatným nebo zájmenem, nad to mohou býti podmětem jména přídavná, číselná, infinitiv, participium a konečně každé slovo, každá slabika a spojení slov, když se o nich jakožto o věcech neb osobách nějaký výrok činí.

Podmět jmenný se tedy nevysloviuje obvláště: 256.

1.) když se vynáší zajmény, na nichž důrazu není, na př.:
יָבוֹא přijde (on); תָּבוֹא přijde (ona).

2.) když se všeobecný podmět „lidé", „člověk", „každý" snadno může domysliti; na př.:
וַיֹּגִידוּ = i odpověděli (t.j. lidé) to Semeimu (I. Král. 2, 39).
עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל = proč ež nazval (t.j. každý, kdo o tom městě mluvil) jméno jeho Babel (Gen. 11, 9. Vulgata: vocatum est nomen eius).

3.) při časoslovech neosobných, kterými se hnutí duševní anebo úkazy přírody líčí; na př.:
יִחַר לוֹ = vřelo v něm = rozhněval se;
וַיֵּצַר לוֹ, צָר־לוֹ = bylo mu úzko;
וְחַם לָהֶם = bude jim teplo (= zahřejí se) (Exx. 4, 11.).

4.) když se vůbec praví, co se děje neb díti bude, zvlášť v trpné větě; na př.:
וַיְהִי = stalo se; וְהָיָה = stane se;
וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה = povědíno pak Šalomounovi (I. Král. 2, 41.);
יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק = slouti budeš městem spravedlivým (doslovně: „bude se tobě říkati „město spravedlivé"" (Jes. 1, 26. Vulgata: „vocaberis civitas iusti").

§. 75. O přísudku.

Přísudek jest buď a) prostý nebo b) složitý. 257.

a) Přísudek prostý jest buď

α) časoslovný nebo verbální, je-li zcela obsažen ve kmeni časoslova určitého — buď

β.) jmenný neb nominální, je-li vyjádřen jménem, které

v příčině té slove jménem výrokovým.

[Jménem výrokovým jest buď jméno podstatné neb přídavné, nebo obě, jméno s předložkou, příslovce atd.]

b) Přísudek slove složeným, skládá-li se z výroku verbalného i nominalného tak, že výrok časoslovný teprv jmenným nabývá platnosti; na př.:

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם = a nazval Bůh světlo dnem (Gen. 1, 5.).

§. 76. O sponě.

258. V příčině té znamenati jest:

1.) Přísudek časoslovný obsahuje v sobě sponu.

2.) Je-li přísudek jmenný, jest sponou sloveso „הָיָה" (býti), avšak neklade se z pravidla[1], má-li význam času přítomného neb minulého:

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ = země pak byla pusta (Gen. 1, 2.).

וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם byl pak had chytřejší (Gen. 3, 1.).

אֲשֶׁר אִתָּךְ kteří jsou s tebou (Gen. 20, 16.).

וַיַּרְא אֱלֹהִים .. כִּי־טוֹב i viděl Bůh (světlo), že bylo dobré (Gen. 1, 4.).

259. Místo spony הָיָה zastupuje často:

a) zájmeno osobné 3. osoby; na př.:

אַתָּה הוּא מַלְכִּי = ty jsi král můj (Žalm 44, 5.).

מִי הוּא זֶה = kdo jest ten?

b) יֵשׁ („to býti") a אַיִן („to nebýti") — je-li zájmeno podmětem a participium přísudkem; na př.:

אִם יֶשְׁךָ מוֹשִׁיעַ = vysvobodíš-li (Jud. 6, 36.) (Vulg. „si salvum facis").

וְאֵין נֹגֵעַ בָּאָרֶץ = a nedotýkal se země[2] (Dan. 8, 5.; Vulg. „et non tange-

---

1.) Proto není třeba v českém překladě spony v hebrejštině vypuštěné zvláštním, různým písmem označovati (jak činí Bezděk: Bible svatá, v Praze 1862.), aneb závorkou opatřiti, jak v Kralické bibli jest.

2.) Proto nesprávně: „žádný se ho nedotýkal na zemi" (Kralická).

bat terram").

Pozn. Má-li se předmětu nějakému toliko jsoucnost přisouditi, obsahuje הָיָה výrok plný a přestává býti pouhou sponou; na př.: Byl pak „וַיְהִי" (t.j. vznikl, zavládl, řádil) hlad v zemi, mimo hlad první, kterýž byl „הָיָה" (t.j. byl vládl) za dnů Abrahamových (Gen. 26,1). וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרַיִם = Josef pak byl v Egyptě (t.j. nepřišel tam teprv s bratřími) (Ex. 1,5).

§. 77. Přísudek se s podmětem shoduje.

1.) Přísudek verbalný srovnává se s podmětem svým v osobě, v rodě a čísle. 260.

2.) Je-li přísudek nominalný, platí následující:

a) Jméno osobné aneb jméno přídavné srovnává se s podmětem v pádu, rodě a čísle. (Jelikož jméno přídavné čísla dvojného nemá, zastoupí místo toho číslo množné).

b) Je-li přísudkem jméno věcné, shoda ta se vždy nenalezá co do rodu a čísla.:

c) Klade-li se spona הָיָה, srovnává se z pravidla s podmětem v osobě, v rodě a čísle; když však přísudek hlavní věci jest, srovnává se s ním.

d) Klade-li se místo הָיָה osobné zájmeno, srovnává se s podmětem v rodě a čísle.

§. 78. Přísudek s podmětem se neshoduje.

Shody právě naznačené však někdy není a sice: 261.

I. Když má místo vazba podle smyslu; aneb

II. Když přísudek klade se před podmět (v. Kautsch §. 146.).

I.

Přísudek věty váže se s podmětem někdy toliko podle smyslu. V příčině té dělí se přísudek od podmětu a) číslem, aneb b) rodem.

a) číslem.

1. Singular jména hromadného má obyčejně pro význam svůj výrok v mnohočtu. Sem náleží:

עָם, גּוֹי (lid), חַיִל (vojsko), בַּיִת (rodina), אִישׁ (má-li význam hromadný), הָאָרֶץ (země - znamená-li „obyvatelé"), jméno národa na př.: Israël, הֶדֶךְ (cesta, řízení).

הֵן רַבִּים עַם = hle četný jest lid (Ex. 5,5, Vulg., multus est populus").

וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים = honilo je vojsko chaldejské (Jer. 39,5.).

וַיָּרִעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל = vzkřikl všechen Israël (I. Sam. 10,24., Vulg.: „clamavit omnis populus").

תַּמִּים דַּרְכּוֹ = řízení jeho jest dokonalé (Žalm 18,31., Vulg.: „Immaculata via eius").

Někdy začíná vazba singularem, zvláště když časoslovo předchází, pak ale následuje číslo množné; na př.:

וַיִּרְבֶּה הָעָם וַיַּעַצְמוּ מְאֹד = a rozmnožen je lid a sesílili se velmi (Ex. 1,20., Vulg.: „... confortatus est").

וַיִּשְׁמַע הָעָם ... וַיִּתְאַבָּלוּ = a uslyšev lid ... zarmoutek nesli (Ex. 33,4., Vulg.: „luxit").

262. 2.) Pluralis majestaticus váže se s výrokem čísla jednotného; na př.: בָּרָא אֱלֹהִים = Bůh stvořil (Gen. 1,1, Vulg.: „creavit Deus").

263. 3.) Plurál jmen zvířat neb věcí nežívotných váže se bez ohledu na rod s výrokem čísla jednotného rodu ženského; na př.:

בְּהֵמוֹת שָׂדֶה תַּעֲרֹג = zvířata polní lkají (= zvěř polní lká, Joël 1,20.).

צָרָה וְחֶבְלִים אֲחָזַתְהּ = svírání a bolesti zachvátí jej (Jer. 49,24.).

264. 4.) Ano i plurál osob váže se někdy (zvláště participia) s výrokem

jednotným, když spisovatel ne tak množství neb veškerenstvo, nýbrž jednotlivou osobu zvláště na zřeteli měl (viz 278. כֹּל všichni a každý), na př.: וּבְנֵי בַיִת הָיָה לִי i domorodce (otroky domorodé) měl jsem (Koh. 2,7.)[1] וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר, kteříž ji mají, blahoslavení jsou t. j. každý z nich (Prov. 3,18).

5.) Podmět čísla dvojného má výrok v čísle množném (zřídka jen v čísle jednotném rodu ženského), na př. 265

וְעֵינָיו קָטָה oči také jeho byly již pošly (I. Sam. 4,15.).

וְתֶחֱזֶינָה בְצִיּוֹן עֵינֵינוּ a nechť se podívají na Sion oči naše (Mich. 4,11.).

6.) Je-li podmět omezen podstatným jménem, shoduje se výrok často v rodě a čísle se jménem omezujícím, je-li toto důležitější částí pojmu (viz K. §. 148.). 266.

Tak váže se téměř vždy כֹּל (veškerenstvo), omezeno-li jest jménem podstatným; a podobně číslovky základné: 3–10, 100–1000; na př.:

קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים lučiště rekův jest zlomeno [2] (I. Sam. 2,4.).

וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי אָדָם i bylo všech dnů Adamových (Gen. 5,3.).

b) Rodem.

Dosti zhusta váže se podmět rodu žen. s výrokem rodu mužského. 267.
V případě tom zastupuje rod mužský jsa vznešenější místo rodu ženského; tím se zároveň označuje, že věc ta nad obyčej vyniká zjevem, silou a pod., na př.:

חַטָּאת ..... רֹבֵץ hřích ..... číhá (Gen. 4,7.),

וַעֲלָטָה הָיָה ... a tma nastala (Gen. 15,17.); Sem náleží:

1.) Spisovatel pokládá otroky domorodé za věc jednu – jednotné oddělení – jeden celek; druhým oddělením jsou otroci koupení. Jinak soudí o tom Kautsch (viz §. 147. n. 2.).

2.) Kralická: „Lučiště i silní potříni jsou."

Draský: „Lučiště rekův zlomíváť se."

„נֶפֶשׁ", když spisovatel osobu mužskou na mysli má, na př.:

.... וְנֶפֶשׁ כִּי־תַקְרִיב ... וַיָּצַק .... וְנָתַן
(muž.) (muž.) (žen.) — [tovaľ,... poleje... a vloží... (Lev. 2, 1.).

II.

268. Předchází-li výrok, neshoduje se často s následujícím podmětem co do rodu, neb čísla neb obého.

a) Po výroku rodu mužského následuje podmět r. žen.; na př.:

אִם־יֵצְאוּ בְנוֹת־ když vyjdou dcery... (Jud. 21,21.).

"רָחוֹק ... יְשׁוּעָה dalekot je .... spasení (Žalm 119, 155.).

כִּי יִהְיֶה ..... בְּתוּלָה Byla-li by děvečka panna zasnoubena (Deut. 22,23.).

269. b) Po výroku jednotném rodu obyčejně mužského[1] následuje podmět množný rodu jak muž. tak i ženského; na př.:

וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים Ji přijali to Židé[2] (Esth. 9,23.).

יְשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ Spravedliví jsou soudové tvoji (Žalm 119, 137.).

רֹעֵה צֹאן עֲבָדֶיךָ Pastýři ovcí jsou služebníci tvoji (Gen. 47, 3.).

וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יָפוֹת כִּבְנוֹת = aniž se nacházely ženy tak krásné jako dcery Jobovy (Job 42, 15.).

Pozn. Jakmile však podmět se vyslovil, shodují se následující výroky v rodě a čísle s ním.

... וְהָיוּ ... יְהִי מְאֹרֹת Buďte světla... aby byla na znamení (Gen. 1, 14.).

§. 79. Shoda hlavních částí ve větě stažené čili svinuté.

V příčině té (viz 253. 3.) znamenati jest:

270. 1.) Má-li jméno rodu muž. více výroků, shodují se s ním v rodě a čísle. Je-li ale podmětem jméno rodu ženského, shoduje se s ním v rodě

1.) Ještě častěji stojí v arabštině výrok v 3. os. muž. r. jednotného čísla bez ohledu na číslo a rod podmětu následujícího.

2.) Kralická přidává „všickni".

někdy toliko výrok nejbližší, na př.:

בָּאוּ מ"וא" וַיֹּאמְרוּ = přišli Mojžíš a Aaron a řekli (Ex. 5, 1.)

וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק.... Vítr veliký a silný podvracující hory (I. Král. 19, 11).

2.) Patří-li k více podmětům spojkou ו sloučeným jeden toliko přísudek, tehdy klade se obyčejně v čísle množném, zvláště když podměty předcházejí.*

Jsou-li rodu jednostejného, jest i množník přísudku téhož rodu; jsou-li pak rozdílného, klade se přísudek v čísle množném rodu mužského, jako vznešenějšího; na př.:

זֶרַע וְקָצִיר.... וְיוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ = setí a žeň... den a noc nepřestanou (Gen. 8, 22.).

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים = Abraham pak a Sára byli stáří (Gen. 18, 11.).

*Pozn. Zřídka jen následuje přísudek v čísle jednotném; na př.:

עָשָׁן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח־לֵב = Mast a kadění obveselují srdce (Prov. 27, 9.).

Předchází-li ale přísudek, pak shoduje se v čísle a v rodě často s 271.
podmětem nejbližším; na př.:

..... וַיָּבֹא = I přišel Noë a synové jeho (Gen. 7, 7.).

וַתְּדַבֵּר I mluvila Maria a Aaron (Num. 12, 1.).

Jsou-li podmětem rozličné osoby, tehdy klade se přísudek v čísle 272.
množném osoby vzácnější t. j. osoby první, když mezi podměty jest, aneb druhé, když osoby první mezi nimi není. —

Předchází-li výrok, shoduje se v čísle, rodě a osobě s podmětem nejbližším; na př.:

נִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי Vyhlazen budu já i rodina má (Gen. 34, 30).

§. 80. O slovosledu.

Slovosled je z pravidla přirozený: na prvním místě podmět, pak 273.

výrok a za ním teprv předmět. Určení příslovečná na př. času, místa mají místo své <u>před časoslovem</u> nebo <u>za ním</u>; toliko <u>záporná</u> částice klade se <u>vždy před sloveso</u>; na př.:

בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח־אָב = *moudrý syn obveseluje otce (Prov. 10, 4.)*;

חֲכָמִים יִצְפְּנוּ־דָעַת = *moudří skrývají umění (Prov. 10, 14.).*

274. *Avšak toto pravidelné uspořádání slov pozměňuje se, když to neb ono slovo mocněji vyčleniti a pozornost na ně obrátiti jest. Klade se tedy <u>na první místo</u>:*

1.) <u>časoslovo</u>; na př.: הֵינִיקָה בָנִים שָׂרָה = *kojiti bude děti Sára (Gen. 21, 7.).*

Zvláště pak:

a) je-li vazba <u>neosobná</u>;

b) když se věta pomocí následného כִּי, אֲשֶׁר, ו *na větu <u>předchozí</u> <u>zavěšuje</u>; na př.:*

יְהִי מְאֹרוֹת = *buďte světla (Gen. 1, 14.).*

וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב = *i řekl Laban Jakobovi (Gen. 29, 15.).*

אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ = *aby jeden druhého jazyku nerozuměl (Gen. 11, 7.).*

כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן־הָאָמָה = *neboť nebude dědicem syn děvky (Gen. 21, 10.).*

Jaké <u>přísudek jmenný</u> klade se častěji <u>před</u> podmět pro důraz, který se na něj klade; na př.:

גָּדַל אַתָּה וְגָדֹל שְׁמֶךָ = *Veliký jsi a veliké jest jméno tvé (Jer. 10, 6.).*

כֶּסֶף נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק = *stříbro výborné jest jazyk spravedlivého (Prov. 10, 20.).*

2.) <u>Předmět</u>, <u>za kterým</u> pak bezprostředně následuje časoslovo; na př.:

צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים = *radost učinil mi Bůh (Gen. 21, 6.).*

אוֹתָהּ קַח־לִי = *tuto (t. j. žádnou jinou) vezmi mně (Jud. 14, 3.).*

3.) <u>Omezení příslovečné</u>, <u>po kterém</u> také hned časoslovo následuje. Některá příslovce, jako: אָז, עַתָּה, *stojí <u>vždy</u> na prvním místě, jiné pak, jako:* עוֹד, תָּמִיד, *kladou se z pravidla <u>po</u> časoslově; na př.:*

כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים = jakž mu byl přikázal Bůh (Gen. 21,4.).

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים = na počátku stvořil Bůh (Gen. 1,1.).

4.) Jak zvaný nominativ prostý (absolutus), o němž viz 302,2.

Pozn. Zřídka jen a toliko ve slohu básnickém má místo slovosled evropejský (podobný latinskému), dle něhož řadí se části věty takto: 1. podmět, 2. předmět, 3. časoslovo; na př.:

יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקַּח = Hospodin modlitbu mou přijme (Žalm 6,10.).

O skladbě jména.

§. 81. Člen.

Člen jest původně ukazovací zájmeno [1] (jako české „ten, ta, to") a slouží k určitému vytčení osoby neb věci, jejíž jménu se předpíná, a kteráž nejsouc jinak omezena (viz 124., 125.) neurčitou by zůstala. 275.

Člen se tedy předpíná:

I.) Jménu obecnému v těchto případech: 276.

1.) Když se jím něco určitého vytýká, buď že věc již jakýmkoli způsobem známa jest, aneb právem za všeobec známou se pokládá.

Známa jest pak věc:

a) která jest svého druhu jedinká, jako: slunce, nebe;

b) s kterou jinou porovnáváme, na př.: bílý jako sníh כַּשֶּׁלֶג — — jako vlna כַּצֶּמֶר (Jes. 1,18.).

c) s kterou se nařízení stýkáme; sem náleží jména hmotná (zlato, stříbro) a hromadná (dobytek);

d) která ve svém zjevu neb účinku všeobec známa jest; sem náleží různé zlo jak fysické (na př.: tma, slepota), tak i duševní (na př.: nečistota, nešlechetnost).

---

[1] Význam ten jeví se jmenovitě ve slovech: הָאֲשֶׁר (ten který), הַפַּעַם (tentokráte), הַיּוֹם (tento den = dnes).

c) na kterou voláme — tedy obyčejně vokativ; na př.:
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל *o veleknězi!* (viz 303.) הַמֶּלֶךְ *o králi!*

Pozn. Sloh básnický řídčeji *užívá členu vyjma jména věcí druhu svého jediných.*

277. *2.) Když slouží hlavně k označení jisté osoby neb věci a takto těmiž vlastním jménem jejím se stává; na př.:*

שָׂטָן *nepřítel; avšak* הַשָּׂטָן = *ďábel,*
בַּעַל *pán;* " הַבַּעַל = *Bal (jméno bůžka),*
נָהָר *řeka;* " הַנָּהָר = *Eufrat.*

Sem náleží vlastní jména řek, hor, řídčeji měst; (v básn. slohu však nikdy!), která jsou původně jména obecná a jichž původní význam spisovatelům St. Z. ještě znám byl; na př.:

הִיאֹר = *Nil (pův. = veletok);* הָעַי = *Aj (pův. = hromada);*
הַלְּבָנוֹן = *Liban (pův. = „bílá hora");* הָרָמָה = *Rama (pův. = vysoká — výšina).*

278. *3.) Když se jím předchozí jméno podstatné omezuje (viz 125.) a osoba neb věc jménem omezeným a omezujícím označená, určitě se vytýká; na př.:* בֵּית הַמֶּלֶךְ *hrad králův (určitý);* בֵּית מֶלֶךְ *(hrad královský (neurč.).*

Za tou příčinou znamená כֹּל *„celost" = vše, následuje-li omezující jméno se členem; jinak znamená* כֹּל *„veliký", „všelijaký", „každý" a jedině — jméno hromadné jest výjimkou; na př.:*

כָּל־הָאָדָם *všichni lidé;* כָּל־הָאָרֶץ = *celá, všecka země, všichni obyvatelé země.*

כָּל־אֶבֶן = *všelijaké kamení;* כָּל־דָּבָר = *něco; — avšak:*
כָּל־עֵץ = *všecky stromy;* כָּל־עוֹף = *všecky ptáky;* כָּל־חַי = *vše živé.*

Pozn. Ano i složité jméno plemenné a rodové (viz 150, 3.) se rozkládá k vůli určitému vytknutí, aby jméno omezující člen obdržeti mohlo:

בֶּן־הַיְמִינִי *jakýs Benjaminovec; určitě* בֶּן־הַיְמִינִי *(Jud. 3, 15; II. Sam. 16, 11.) Vulgata: „filius Jemini". Francl: „syn Jemini."*

Jsai – בֵּית־הַלַּחְמִי Jsai Betlemský (I. Sam. 16, 1. 18., 17, 58.) Vulg.: Jsai-Bethlemita.
Josue – בֵּית־הַשִּׁמְשִׁי Josue Bethsamský (= z Bethsam) (I. Sam. 6, 14. 18). Vulg.: Josue Betsamita.

4.) Když se jednotníkem jména obecného vyjíkají veškerý druh jednorodých osob neb věcí (viz 286.), na př.: 279.

Bůh bude spravedlivé – אֶת־הַצַּדִּיק i bezbožné – וְאֶת־הָרָשָׁע souditi (Kaz. 3, 17.).

Dám semeni tvému Kenejské – אֶת־הַקֵּינִי (Gen. 15, 19. 20.).

II. Jménem plemenným (gentilica) a rodovým (patronymica), na př.: 280.

הָעִבְרִים = Hebraeové (Eberovci).

III. Jménu přídavnému a podobně, ač účdčeji zájménu ukazovacímu זֶה, הוּא, když podstatné jméno, k němuž náleží, určitě vyteknuto jest buď členem, buď jménem podstatným nebo náhradou jeho; na př.: הַבַּיִת הַגָּדוֹל הַזֶּה tento veliký dům; 281.

בֵּיתוֹ הַגָּדוֹל jeho veliký dům; בֵּית הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל veliký palác králův (srv. 315.).

Odchylky jsou v příčině té, na př.:

Gen. 1, 31. יוֹם הַשִּׁשִּׁי = den šestý; Jer. 46, 16. חֶרֶב הַיּוֹנָה (partic.) meč zhoubný (Kralická: zhoubce).

IV. Před výrok, vymáhá-li to povaha věcí. 282.

Gen. 45, 12. פִּי הַמְדַבֵּר ústa má mluví vám;

Gen. 2, 11. הוּא הַסֹּבֵב on (Fišon) obchází.

Člen se následovně neklade:

1.) Když jménem (ať podstatným, ať přídavným) něco povšechného, neurčitého aneb dosud neznámého se označuje; na př.: 283.

buď světlo — יְהִי אוֹר;

buď obloha — יְהִי רָקִיעַ.

2.) Když jméno

a) přívlastkem podřadným (viz 125, 293.) se omezuje; na př.:
הְבַר סֵתֶר jakés tajné poselství (Jud. 3, 19.), aneb
když jest již určito; אִמּוֹ matka má; [1.]

b) svou povahou jako: vlastní jméno osob, zemí, anoi národů, pakli se zovou jménem praotce svého neb země své; na př.:
אַבְרָם , יִשְׂרָאֵל.

3.) Před jméno přídavné, patří-li k podstatnému jménu neurčitému.
בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב = syn moudrý obveseluje otce (Prov. 10, 1.).

4.) Před jméno výrokové, je-li povahou svou neurčito (sr. 282.):
וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ zeměpak byla pusta (Gen. 1, 2.).

§. 82. Rod (viz 122.)

284. Hebrejský jazyk nemá žádného zvláštního tvaru pro rod střední; i nahrazuje se tedy rodem buď mužským buď ženským. Jelikož pojmy povšechné i odtažité jsou v hebrejštině větším dílem rodu ženského, užívá se častěji rodu ženského; na př.:
הִבַּרְתָּ טוֹם = mluv dobré věci (Vulg.: loquere bona I. R. 22, 13.).
כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה nebo není v ústech jeho nic upřímného (Ž. 5, 10
לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדֹלָה učiniti něco malého neb velikého (Num. 22, 18.).
Němálo jest jmen rodu společného (viz 122, 2.; 132. pozn. 2.; 136. a při-

---

1.) Přítvar nemá tedy nikdy členu. Odchylky jsou buď jen zdánlivé, aneb vznikly nedopatřením Massoretů.

Jos. 8, 33. הַחֲצִיוֹ i חֲצִיוֹ = polovice jeho;
II. R. 23, 7. עַל הַמִּזְבַּח בֵּית־אֵל = při oltáři Betelském;
" 16, 14. הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת = oltář měděný;
Thren. 2, 13. הַבַּת יְרוּשָׁלִַם = dcero Jerusalémská.

dávek a) na straně 142.).

Ačmálo jest také jmen, která jsouce rodu ženského připouštějí v čísle množném koncovku rodu mužského a naopak (viz 136. b), a přídavek b), c) na straně 143.).

§. 83. Číslo (viz 123.).

1.) Některá podstatná jména – hromadná a hmotná objevují se ziolikoko v čísle jednotném (viz 132. pozn. 1.). 286.

זָהָב zlato, דְּבַשׁ med, לֶחֶם chléb.

V čísle množném mají tato jména jiný význam; na př.:

חִטָּה pšenice na stéble;	כֶּסֶף stříbro, peníze;
חִטִּים zrna pšeničná;	כְּסָפִים stříbrňáky (Gen. 42,25. srv. v. 35.);
שְׂעֹרָה ječmen na stéble;	עֵץ dřevo, dříví;
שְׂעֹרִים zrna ječmenná;	עֵצִים kusy dřeva.

דָּם krev jako celek v těle aneb cele vypuštěná při oběti;

דָּמִים krev prolitá, na jednom místě nesoustředěná; plurálu tohoužívá jazyk hebrejský k označení vraždy (Gen. 4,10.).

2.) Jména plemenná a rodová se členem v čísle jednotném mají přečasto význam čísla množného; na př.:

Kananejští a Ferezejští וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי bydleli v zemi té (Gen. 13,17.).

II.

Některých jmen podstatných užívá se toliko v čísle množném; na př.: 287.

פָּנִים tvář, מַיִם voda, שָׁמַיִם nebe, רַגְלוֹת nohy, אֲנָשִׁים lidé, muži (viz 132. pozn. 1., a přídavek na straně 144).

Sem náleží také mnohá odtažitá jména, jako:

חַיִּים život, זְקֻנִים stáří, רַחֲמִים milosrdenství, נְעוּרִים mládí.

Čísla množného užívá se také k označení bytosti jediné na znamení velebnosti, moci její (pluralis majestaticus), jako: 288.

אֱלֹהִים Bůh – jediný, pravý; sing. אֱלוֹהַּ.

אֲדֹנָי *Pán (Bůh) (starší plurál) a* אֲדֹנִים *přítv.* אֲדֹנֵי, *sing.* אָדוֹן *pán.*
(člověk mocný - pán - אֲדֹנַי *(s fattachem.)).*
שַׁדַּי *(starší plurál) všemocný, sing.* שַׁד.
קְדוֹשִׁים *nejsvětější, sing.* קָדוֹשׁ.
Aram. עֲלִיוְנִין *Svrchovaný, sing.* עֲלִיוֹן *(Dan. 7, 18.).*
בַּעַל *pán — má-li příponu zájmennou; na př.:*
בְּעָלָיו *pán jeho (*בְּעָלֶיהָ *- pán její (Jes. 1, 3.)).*
Sem náleží také עִוִּים *Ivirce — vždy však s příponou (Jes. 22, 11. 54. 5...).*
Konečně תְּרָפִים *vyskytá se jediné v čísle množném, i když jeden toliko obraz označuje (na př. I. Sam. 19, 13. 16.).*

289. *Skládá-li se pojem ze dvou jmen — jména omezeného totiž a jména omezujícího — vzniká plurál:*
a) plurálem jména omezeného toliko; na př.:
גִּבּוֹר חַיִל *= silný rek;* גִּבּוֹרֵי חַיִל *= silní rekové;*
בֶּן־יְמִינִי *= Benjaminovec;* בְּנֵי־יְמִינִי *= Benjaminovci.*
b) zřídka plurálem jména omezujícího anebo konce
c) plurálem obou; na př.:
ad b) בֵּית אָבוֹת *= rodiny,* בֵּית הַגְּבָעוֹת *výsosti*
ad c) בְּבָתֵּי כְלָאִים *= v žalářích (Jes. 42, 22.) (Vulg.: „in domibus carcerum").*
גִּבּוֹרֵי חַיִל *= silní rekové (I. Par. 7, 5–9.) (Vulg.: „robustissimi ad pugnandum").*

III.

290. *Čísla dvojného se jen zřídka užívá. Sem náleží, co řečeno jest v poznámce k číslu 137. Některá jména objevují se toliko v čísle dvojném (viz 132. pozn. 1.).*

§. 84. O vazbě přívlastkové čili attributivné.

291. *Pojem jména podstatného omezuje se připojením určení přívlastkového či přívlastku (attributum) — vazbou přívlastkovou či attributivnou.* [1] *(Viz pod čarou na str. 177.)*

Jsou pak přívlastky buď souřadné (coordinata), buď podřadné čili závislé (subordinata) (viz 124. a 125.).

I. Přívlastek souřadný vyjadřuje se: 292.

a) Přístavkou či appositi.[2]

b) Přídavným jménem a participiem, pokud má povahu jména přídavného.

c) Zájmenem ukazovacím.

Přívlastek souřadný srovnává se s podstatným jménem, kterému se přívlastňuje, v pádě, rodě a čísle. (Toliko apposice různí se někdy rodem a číslem).

Přívlastkem podřadným jest jméno v odvislém pádu prostém neb předložkovém — aneb nějaká náhrada jména podstatného. Touto náhradou bývají: 293.

a) Zájmena — přisvojovací — tázací a vztažná (když totiž věta relativná náhradou jest podstatného jména omezovacího).

b) Někdy také příslovka.

---

1) Vazbou praedikativnou — představu o představě projevující dající — obě teprve slučujeme (na př. cesta jest dlouhá); vazbou attributivnou pak dvě představy v jednu — složenou již spojené před oči stavíme (na př. cesta dlouhá nám nastala).

2) Přístavkou — jménem přídavným — rozumíme jméno podstatné jménu jinému k vypsání a určení obsahu jeho připojené tak, že s ním v pádě se srovnává, čili jméno podstatné poměrem souřadnosti jiné jméno zevrubněji určující.

Ve spojení tom vyskytá se:

a) jméno rodové a druhové; na př.: žena vdova;

b) jméno obecné a vlastní; na př.: město Sichem.

Pozn. Přístavky nebývá v hebrejštině jen tam, kde ji i jiné řeči mají, nýbrž někdy i tam, kde bychom následující podřadný přívlastek očekávali; na př.:
כִּכְּרֵים כֶּסֶף = dvě hřivny stříbra.

c) Konečně spojka כַּאֲשֶׁר „jakž", „jako" — ve větách vedlejších omezovacích, což vysvětliti lze z původního zájmena vztažného.

Rozdíl mezi přívlastkem souřadným a podřadným jest v hebrejštině nad míru důležitým. Kladeť se totiž vždy přídavné jméno, jakémile přívlastkem podřadným omezeno jest.

Tento účinek má ze souřadných přívlastků jedině — přístavka, a to jen v řídkých případech (srv. 293. b); na př.:

בֶּן־הָאִשָּׁה הָאַלְמָנָה הִוא = ten byl syn ženy vdovy (I. K. 7, 14.), avšak

אִמְרֵי אֱמֶת a) אִמְרֵי אֱמֶת = slova pravdy a) slova pravdivá (Prov. 22, 21.).

בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן = Panno, dcero Sionská (Jes. 37, 22.).

בַּקְּשׁוּ־לִי אִשָּׁה בַּעֲלַת־אוֹב = Hledejte mi ženu mající ducha věštího (I. Sam. 28, 7.).

© přístavce přídavného jména viz 310.

§. 85. Tvar a přívlastek.

294. I. Tvaru obecného (viz 124.) se užívá, když podstatné jméno má úplnou obecnou platnost, aneb když obsah jeho přívlastkem souřadným (viz 192.) určitě se vytýká (t. j. přístavkou, 2.) přídavným jménem, po případě participiem, 3.) zájmenem ukazovacím). Totéž platí o tvaru obecném jména přídavného — číslovky a participia.

295. II. Přívlastku (viz 125.) se užívá, je-li jméno podstatné omezeno přívlastkem podřadným (viz 193.) (t. j. podstatným jménem v pádě odvislém neb předložkovém, aneb nějakou náhradou jména podstatného *). Ať př.:

*) 1.) Je-li přívlastkem podřadným jméno osobné, klade čeština obyčejně genitiv přívlastkový aneb adjektivum přisvojovací.

Je-li přívlastkem jméno věcné, klade čeština buď formu adjektivnou od jména podstatného odvozenou (přír. jméno — jakostné — přisvojovací — vztažné), buď vhodný přívlastek podřadný dle toho, určuje-li jméno omezující: podmět a majitele jména omezeného, — předmět činnosti, — jakost, její míru a stupeň, — obsah a látku, — místo, čas a jiné

שִׂפְתֵי צַדִּיק = *rtové spravedlivého (Prov. 10,21.).*
דַּרְכֵי יְהוָה יְשָׁרִים = *cesty Hospodinovy jsou přímé (Os. 14,10.).*
שֵׁבֶט מִישׁוֹר = *žezlo přímé – žezlo spravedlivé, Vulg.: „virga directionis" (Žl. 45,7.).*
אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ = *svatá země (Zach. 2,16.).*
שַׁעַר הַתָּוֶךְ = *prostřední brána (Jer. 39,3.).*
דְּבַר סֵתֶר = *jakés tajné poselství = něco tajného; Vulg.: „verbum secretum" (Jud. 3,19.).*
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל = *Izraelští; Vulg.: „filii Israël." –* בֵּית כֶּלֶא = *žalář, vězení (viz * 1.).*
(Zájmeno příponné.)
בֵּיתוֹ = *dům jeho;* פְּעֻלָּתִי = *dílo moje.*
חֲמָסִי = *křivda moje t. j. já křivdím (činnost podmětná; srv. Žl. 7,17: חֲמָסוֹ); aneb: křivda, kterou se mně činí – já, mášim, trpím křivdu, (činnost předmětná; srv. Gen. 16,5.; Jer. 31,35.) *2.).*
(Zájmeno tázací.)
בַּת־מִי אַתְּ = *čí jsi dcera? (Gen. 24,23.)*
חָכְמַת־מָה לָהֶם = *jaká jest moudrost jejich? – Vulg.: „sapientia nulla est in eis." (Jer. 8,9.) *3.).*
(Zájmeno vztažné.)
מָקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם = *místo, kde Josef uvězněn byl (Gen. 40,3.).*
מָקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם = *místo, kteréž jsi jim založil (Žl. 104,8.).*
וּדְבַר מַה־יֵרְאֵנִי = *a cožkoli mně ukáže; Vulg.: „et quodcunque imperaverit mihi" (Num. 23,3.).*
תְּחִלַּת דְּבֶר יְהוָה = *začátek toho, co mluvil Hospodin; Vulg.: „Principium loquendi Domino" (Os. 1,2.).*

---

okolnosti, – *účel, původ* atd.
Někdy vyjadřuje čeština složený pojem ten – jedním slovem.
2.) *Příponné zájmeno* znamená buď *majitele*, buď *činitele*; činnost jest pak buď *podmětná*, buď *předmětná*.
3.) Tázací zájmeno מִי odpovídá českému „čí" (genitiv).
" " מָה neb מַה " " „jaký, -á, -é" (příslav. jm. táz. viz 336.).
4.) Místo אֲשֶׁר, שׁ klade se též זֶה, זָה; někdy je zájmeno relativné vypuštěno.

(Příslovce).

אַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי = potom vzdvihli se Izraelští (4 Num. 9,17).

(Spojka כַּאֲשֶׁר).

אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ = potom, jakž vyšli; Vulg.: „illisque egressis" (Jos. 2,7).

296. Jméno omezující následuje bezprostředně za jménem a toliko ve slohu básnickém někdy slovem od sebe se odlučují. Rozumí se samo sebou, že bezprostřednosti té nevadí ani ה locale ani ה paragogicum jména omezeného, ani předložka jména omezujícího — (což zvláště po participiích pro povahu jejich časoslovnou se objevuje) ani předmět po infinitivu omezeném, na př.: בֵּיתָה יוֹסֵף = do domu Josefova (Gen. 43,24).

צָפוֹן לָעִיר = půlnoční strana města (Jos. 8,13).

בַּצָּרָתָה לִי = když v soužení jsem (Žl. 120,1).

כְּאַחַד מִמֶּנּוּ = jako jeden z nás (Gen. 3,22).

כָּל־חֹסֵי בוֹ = všichni doufající v něho (Žl. 2,12). יוֹשְׁבֵי בָהּ (Žl. 24,1).

גְּמוּלֵי מֵחָלָב = odstavení od mléka (Jes. 28,9).

אֹהֲבֵי לָנוּם = milující dřímotu (Jes. 56,10); Vulg.: „amantes somnia".

בְּהִוָּלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק = když se mu narodil Izák (Gen. 21,5).

Pozn. Zřídka jen objevuje se spojka ו před jménem omezujícím a má v případě tom význam předložky „s"; na př.:

חָכְמָה וָדַעַת = moudrost s uměním (Is. 33,6).

297. Ohledně zmíněného omezení platí následující pravidla:

1.) Jedno toliko jméno omezuje se jedním jen přívlastkem podřadným, na př.: כְּלֵי כֶסֶף = klenoty stříbrné; אֱלֹהֵי אַבְרָהָם = Bůh Abrahamův.

2.) Má-li jméno omezeno býti dvěma, třemi atd. přívlastky podřadnými, omezí se každým jménem zvlášť; výjimky jsou velmi řídké; na př.: כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב = klenoty stříbrné a zlaté (Ex. 3,22. 11,2.).

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ = Bůh nebe i země (Gen. 24,3.).

אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב = Bůh Abrahamův

Isakův a Jakobův (Ex. 3, 15. 16.). [1]

3.) Mají-li se dvě neb více jmen souřadných omeziti jedním a tímže jmé- 298.
nem podstatným jako přívlastkem podřadným, klade se toto toliko k prv-
nímu jménu, při ostatních pak nahrazuje se přisvojovacím zájménem.
Je-li ale zájméno přívlastkem podřadným, klade se toto pokaždé; na př.:
בְּנֵי דָוִד וּבְנוֹתָיו =Synové a dcery Davidovy. [2]

4.) Jméno omezující může také omezeno býti následujícím podstatným 300.
jménem neb náhradou jeho; na př.:
יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתָי =dnové let života otců mých (Gen. 47, 9.).
כָּל שְׁאֵרִית שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל =všecka ostatní knížata krále Babylonské-
ho (Jer. 39, 3.).

Zřídka jen připíná se přípona ku jménu omezenému. V tom případě
často přípona nadbývá po způsobu aramejském; na př.:
אַתָּה מַחְסִי עֹז =Tys bezpečné útočiště mé (Žlm. 71, 7.).
בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר =Bileam, syn Beorův (Num. 24, 3.).
נַפְשׁוֹ עָצֵל =duše lenivého (Přísl. 13, 4.); srv. německé: Ihr Lauf (sein) Tyn;
Ihr Fürsten (sein) Paris.

Také u slovesa někdy nadbývá přípona; na př.:
וַתִּרְאֵהוּ אֶת־הַיֶּלֶד =uzřela (je) to dítě (Ex. 2, 6.).

1.) Správně klade Vulg. lat. na př.: vasa aurea et argentea, — Deus coeli et terrae, — Dii Syriae ac Sidonis et Moab (Jud. 10, 6.); (ne tak Deus Isaac et Deus Jacob").
Nesprávný je překlad: Klenoty zlaté a klenoty stříbrné (Králická, Bezděk); bohům syrským, bohům sidonským a bohům moabským etc., Bůh nebe a Bůh země (Kel., Bezd., Vras.).
K vyjímkám náleží:
אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי =do země Kananejských a Hettejských (Ex. 3, 17. viz 279.).
אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ =do země oplývající mlékem a strdí (Ex. 3, 8.)
אִישׁ הַדָּמִים וּמִרְמָה =vražedník a ošemetník (Žlm. 5, 6.).

2.) Správně klade Vulg. Ex. 20, 17. „... non servum, non ancillam, non bovem (ne tak na př. Ez. 31, 16; Jes. 11, 2. etc.).
Králická překládá Ex. 20, 17.: „Nepožádáš... ani služebníka jeho, ani dívky jeho, ani vola jeho."

Pozn. Je-li jméno omezující omezeno zájménem přivlastňovacím, náleží toto k celému pojmu složenému; na př.:

הַר קָדְשִׁי = má svatá hora; הַר קָדְשׁוֹ = jeho svatá hora.

עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי = vyslyš mne spravedlivý Bože můj; Vulg.: „Deus iustitiae meae" (Žlm. 4,2.).

שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ = tvoje královské žezlo; Vulg.: „virga regni tui" (Žlm. 45,7.).

אֲנָשֵׁי עֲצָתִי = rádcové moji; Vulg.: „consilium meum" (Žlm. 119,24.)

Hlas Hospodinův rozkřesává (חֹצֵב) plameny ohnivé; Vulg.: „Vox Domini intercidentis flammas igneas (Žlm. 29,7.).

301. 5.) Přívlastek jména se obyčejně vypouští — k vůli stručnější mluvě, — když předchází bezprostředně tvar téhož jména; na př.:

אֱלֹהִים místo: אֱלֹהֵי צְבָאוֹת = Bůh, Bůh zástupů.

אָבֵל בֵּית־מַעֲכָה = Abel t. j. Abel u Bet-Maachy, jelikož více bylo měst jmenovaných „Abel" (české „Trávníky").

Pozn. Vlastní jméno nemá přívlastku, nemůže se tedy týmž způsobem jako jméno obecné přívlastkem podřadným omeziti. Omezení vlastního jména vyráží se přívlastkem souřadným (v. 292.), neb zvláštní větou.

Pády.

§. 86. Nominativ a Vocativ.

I.

302. Nominativem vytýká se podmět a vztahující se k němu výrok jmenný (v češtině se tento vyjadřuje také instrumentálem.). Podmět věty trpné má před sebou někdy אֵת, znak totiž předmětu slovesa činného; na př.:

וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת־שִׁמְךָ אַבְרָם = a nebude již slouti jméno tvé Abram (Gen. 17,5.).

2.) Prostým nominativem slove jméno (neb více jmen), které za příčinou důrazu před větu, jejíž podmětem není, se klade, a na místě, které by mu dle pravidelného slovosledu náleželo, obyčejně — nevšak vždy, zájménem zastoupeno jest.

Prostý nominativ odpovídá českému „co se týká.....", „co do....."; nevytýká se však obyčejně ničím (v českých překladech).

V některých případech váže se věta (jako závětí periody) spojkou „ו" s nominativem prostým, na př.:

וְהָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ vlastně: „co se Boha týká (= co do Boha), nekalamné jsou cesty jeho t. j. nekalamné jsou cesty Boží (Žalm 18,31.); Králická: „Boha tohoto silného cesta jest dokonalá"; Vulg.: Deus meus, impolluta via eius."

קַיִץ וְחֹרֶף אַתָּה יְצַרְתָּם = léto a zimu ty jsi učinil; Vulg.: „aestatem et ver tu plasmasti ea." (Psal. 74,17.).

יְהוָה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ = Trůn Hospodinův v nebi jest; Vulg.: „Dominus in coelo sedes eius." (Psal. 11,4.).

אֱוִיל בְּיוֹם יִוָּדַע כַּעְסוֹ = Hněv blázna hned (= v tentýž den) poznán bývá; Vulg.: „fatuus statim indicat iram suam." (Prov. 12,16.).

(Zájmeno vypuštěno.)

הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח = vlastně: co do nepřítele, dokonána jest úplně zhouba („jeho" vypuštěno) t. j. dokonána jest úplně zhouba nepřítele. (Žalm 9,7.). [1]

(ו se klade.)

(לָחֵן) מִסְפַּר שָׁנָיו וְלֹא־חֻקַּר vl. co do počtu let jeho, jsou nevystižitelná (ona t. létu) t. j. počet let jeho jest nevystižitelný (Job 36,26.); Vulg.: „Numerus annorum eius inscrutabilis."

---

[1] Vulgata: „Inimici defecerunt frameae in finem."

Králická: „O nepřáteli! již-li jsou dokonány zhoubytvé na věky."

norum eius inaestimabilis."

Pozn. Nominativ prostý míval *před sebou* אֵת־ (אֶת־) *t. j. znak předmětu slovesa činného, pak-li skutečně v následující větě podmětem jest; na př.:*

וְאֶת־הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים = *lid pak převedl do měst (Kralická).*

Vulg.: „et cunctos populos eius.... (הֶעֱבִיר nevytýká) (Gen 47, 21).

II.

303. *Vocativ neliší se od nominativu.*

Vocativu předpíná se obyčejně člen (viz 276. c.); na př.:

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ = *Slyšte, nebesa! poslyš i země (Deut. 32, 1).*

עוּרָה. הַנֵּבֶל = *probud' se, harfo!' (Žalm 57, 9).*

(הֵ" *vocativu odpovídá našemu „o!"; odtud jmenují je někteří — citoslovcem.).*

§. 87. *Accusativ a Praepositionalis.*

304. *I. Accusativ se kladě:*

1.) Ku označení předmětu slovesa činného přechodného:

K přechodným náleží však v hebrejštině také na př.:

עָנָה *odvětiti;*

רִיב *zastávati (koho);*

בְּשַׂר *radostnou zvěst sděliti (komu) = oblažiti (koho) radostnou zvěstí;*

נָאַף *cizoložiti (s kým) (srv. české „podáviti");*

עָרַב *ručiti (za koho) = založiti (koho) ručením.*

Slovesa, jichž vazba s accusativem v řečích našich obvyklá není, nazývají grammatikové „zvláštní slovesa přechodná."

305. *2.) Ku označení příslovečného určení:*

a) času na otázku: *kdy?* na př.: vyšli v noci: לַיְלָה, *Vulg.: „nocte" (Jer. 39, 3.)*

b) místa na otázku: kde? kam?, tedy po časoslovech: seděti, bydleti, prodlévati a pod. (Někdy užívá se předložky בְּ). Jíti, choditi, pohybovati se kam?

Je-li cílem-osoba, užívá se předložky אֶל tedy = praepositionálu.

Je-li cílem věc, užívá se zřídka předložky אֶל, ale často přibírá akkusativ koncovku ה (ה locale); na př.:

přivésti do Babylona = בָּבֶלָה (Jer. 39,7.) (avšak ve verši 9. jen בָּבֶל bez ה); vyjdi do lesa = עֲלֵה לְךָ הַיַּעְרָה (Jos. 17,15.).

c) míry na otázku: jak dlouhý? jak široký? a pod.

d) směru na otázku: kudy? na př.: vyšli z města cestou, דֶּרֶךְ zahrady královské; Vulg.: „per viam horti regis" (Jer. 39,4.).

e) způsobu a ohledu na otázku: kterak? na př.: mluviti jazykem lstivým; mluviti rty úlisnými; Vulg.: „labia dolosa locuti sunt" (Žlm. 11,3.); zvolati hlasem velikým; pracovati rukou nedbalou.

f) obsahu vůbec; obsahu, jehož nadbývá, neb se v patřičné míře nedostává, tedy po slovech: téci, hemžiti se, oplývati, naplniti, nedostávati se, nedostatek míti a pod. na otázku: čím? čeho?

g) látky, z jakéž co učiněno; z čeho? na př.:

וַיִּיצֶר אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה = Učinil Bůh člověka z prachu země (Gen. 2,7.).

h) roucha, jímž se kdo odívá, z kterého se svléká. (Srovnej: Eccli 45,9. „induit eum stolam gloriae belli;" Act. Apost. 12,8. „Praecingere et calcea te caligas tuas." I. Maccab. 14,9. „Juvenes induebant se gloriam et stolas."

II.

Všechny ostatní vztahy věcí k podmětu a výroku, které se accu- 306.

sativem nevyjadřují, vytýkají se pádem předložkovým či praepositionalem. Někdy užívá se accusativu i praepositionalu; např.: אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה = stávali před Salomounem (I.R. 12,6.); לְפָנָיו = před ním (I.R. 12,8.); udeřil ho v břicho - הַחֹמֶשׁ, Vulg.: „in inguine" (II.Sam. 3,27.); אֶל־הַחֹמֶשׁ, Vulg.: „in inguine" (II.Sam. 2,23.).

307. Pozn. 1. Konjugace příčinné („kittel, hiktil") sloves, která v základním časování accusativ mívají, vážou se s dvojím accusativem - osoby totiž a věci; na př.:

Gen. 41,42.: „oblekl ho v roucho kmentové;"

Ex. 28,3.: „kteréhož jsem naplnil duchem moudrosti;"

Žlm. 18,33.: opásati koho čím (אָזַר);

Deut. 15,14.: štědře obdařiti koho čím (בָּרַךְ).

Žlm. 8,6.: korunovati koho čím (עָטַר).

Pozn. 2. Z toho snadno poznati, že přísloveční accusativ v hebrejštině se velmi zhusta objevuje; v češtině rozličným způsobem se vyjadřuje; někdy také v časoslově vhodně zvoleném zahrnut jest.

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ = ono (sémě) potře tobě hlavu.

וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב a ty potřeš jemu patu (Gen. 3,15.); (doslovně: ono potře tebe ohledně hlavy, a ty potřeš je ohledně paty).

הִכִּיתָ אֶת־כָּל־אֹיְבַי לֶחִי - roztříštil jsi všem nepřátelům mým čelisti (Žlm. 3,8.) (Kralická: „Kbil jsi všech nepřátel mých líce." Vulgata: „quoniam percussisti omnes adversantes mihi sine causa.").

לֹא נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ = nezabíjejme ho (Gen. 37,21.) (Kral.: „neodjímejme mu hrdla." - Vulg.: „non interficiatis animam eius").

Poslal Ismaele לְהַכֹּתְךָ נָפֶשׁ aby tě zabil (Jer. 40,14.) (Vulg.: „percutere animam tuam").

לָמָּה יַכֶּכָּה נָּפֶשׁ = proč má zabíti tebe (Jer. 40.15.). Vulg.: „ne interficiat animam tuam."

Pozn. 3. Označuje-li se accusativem věc jistá, bezpochybná, klade se před jméno z pravidla אֵת (אֶת־) v. 127. pozn. 2. – známka předmětu slovesa činného.

K výjimkám náleží na př.: גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת = vyvrž děvku tuto (Gen. 21,10.).

Jelikož nominativ věty trpné jest v pravdě předmětem slovesa činného, klade se „אֵת" často i před nominativ věty trpné (srv. 302.)

§. 88. Opakování jmen.

Opětováním téhož jména nebo spojením dvou jmen téhož významu – beze spojky aneb se spojkou ו – vytýká se dle okolností, buď: 308.

1.) veškerost, na př.: יוֹם יוֹם; יוֹם וָיוֹם = každý den (Est. 3,4.) Vulg.: „crebrius."

אִישׁ וְאִישׁ, אִישׁ אִישׁ = jedenkaždý, = ten i onen jest rodem s něho (se Sionu) (Žlm. 87,5.); Vulg.: „homo et homo natus est in ea."

דּוֹר וְדוֹר, דֹּר דֹּר = všechna pokolení (Vulg.: „generatio et generatio").

2.) množství, na př.: Nadělej v tomto potoku גֵּבִים גֵּבִים = mnoho dolů (II. Reg. 3,16.); Vulg.: „fovcas et fovcas".

3.) rozdělení, roztřídění, na př.: עֵדֶר עֵדֶר לְבַדּוֹ = každé stádo obzvláštně (Gen. 32,17.); Vulg.: „singulos seorsum greges."

4.) různost, na př.: Kávaží rozličná „אֶבֶן וָאֶבֶן" a míra rozdílná „אֵיפָה וְאֵיפָה" obé to ohavné je Hospodinu (Prov. 20,10.); Vulg.: „pondus et pondus"; „mensura et mensura."

לֵב וָלֵב = srdce dvojité t. j. obojetné smýšlení = falešné (Žlm. 12,3.). Vulg.: „cor et cor".

5.) vysoký neb nejvyšší stupeň jakosti, kterou podstatné jméno označuje; na př.: Učiňme člověka k obrazu našemu, po-

dle podobenství našeho „דְּמוּת צֶלֶם a 5" znamená tu nejvyšší možnou podobnost, jaká jeví se mezi obrazem a praobrazem (Jen. 1,25).

צִנָּה וְסֹחֲרָה אֲמִתּוֹ = štítem nejbezpečnějším jest věrnost jeho; vlastně: „pavezou a štítem jest věrnost jeho" (Kral.: „místo štítu a pavezy budeš míti pravdu jeho"; Vulg.: „scuto circumdabit te veritas eius" (Žlm. 91,4.).

§. 89. Přídavné jméno (v. 149. a 150.). Opisování našeho přídavného jména.

309. Přídavných jmen je v hebrejštině po skrovnu; nedostatek ten nahražuje se tím, že hebrejský jazyk

1.) klade tam jednoduše jméno podstatné, kde v češtině bývá přídavné jméno přísudkem; na př.:

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ = země pak byla pustá a bezvarná.

קִירוֹתָיו עֵץ = stěny jeho byly dřevěné (Ez. 41,22.).

2.) užívá přívlastků podřadných (v. 293., 295.). čeština vyjadřuje pak přídavným jménem

a) buď podřadný přívlastek; na př.:

אֲרוֹן עֵץ = schránka ze dřeva = dřevěná schránka.

לֻחוֹת אֲבָנִים = desky z kamene = kamenné desky.

שֹׁפֵט צֶדֶק = soudce spravedlnosti = soudce spravedlivý.

דִּבְרֵי אֱמֶת = slova pravdy = slova pravdivá.

b) buď jméno podřadným přívlastkem omezené; sem náleží vždy „כֹּל" = všecek, celý, každý; na př.:

אַשְׁרֵי הָעָם = blahoslavený lid; blažen je lid (Žlm. 144,15.).

אַשְׁרַיִךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן־חוֹרִים = blažená jsi země, když král tvůj je šlechetný! (Kaz. 10,17.).

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ: = blahoslavení, kteří přebývají v domě tvém (Žlm. 84,5.).

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר = blahoslavený — kdož .... = blažen, kdož ... (Žlm. 1,1.).

מִבְחַר בְּרוֹשָׁיו = spanilé jedle jeho; Vulg.: „electas abietes eius" (Es. 37,34.).

וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם אֲ" = a všecky zvláštní sliby vaše... (Deut. 12,11.). (Kral.: „a všecko, což předního jest ve slibech vašich"); Vulg.: „et quidquid praecipuum est in muneribus, quae vovebitis."

בְּמִבְחַר קִבְרֵינוּ קְבֹר אֶת־מֵתֶךָ = v nejpřednějších hrobích našich pochovej mrtvého svého (Kral.—) (Gen. 23,6.); Vulg.: „in electis sepulchris nostris".

עֶרְוַת דָּבָר = hanebná věc, něco hanebného (Deut. 24,1.).

c) buď celý složený pojem v jistých případech, zvláště pak, když se podstatná jména בֵּן a בַּת syn a dcera, zplozenec, přívrženec, příslušník, אִישׁ a אִשָּׁה muž a žena, בַּעַל pán, majitel, nevolník, בַּעֲלָה majitelka — jménem podstatným omezují; na př.:

בֶּן־בְּלִיַּעַל ničemný } dosl. syn, dcera ničemnosti, přívrženec, novol-
בַּת־ ničemná } ník ničemnosti. (Vulg.: „filius, filia Belial.")

בֶּן חַיִל, אִישׁ חַיִל udatný, silný } dosl. syn, dcera síly, statečnosti,
בַּת חַיִל udatná, silná } — majitel síly, udatnosti.

אִישׁ הַדְּבָרִים = výmluvný (Ex. 4,10.) (Vulg.: „eloquens").

" הַתֹּאַר " = krásný (I. Sam. 16,18.) (Vulg.: „pulcher").

" שֵׂיבָה " = šemet, šedivec (Deut. 32,26.) (Vulg.: „homo senex"; Kral.: „muž šedivý").

" הַדָּמִים " = vrah, vražedník (II. Sam. 16,8.) (Vulg.: „vir sanguinum").

בֶּן־חוֹרִים = šlechetný, ušlechtilý (nobilis, ingenuus) (Kaz. 10,17.), „když král tvůj je šlechetný" (Kral.: „když král tvůj jest syn (lidí) šlechetných"; Vulg.: „cuius rex nobilis est"). (Překlad Vulgaty je tu správný—správnější než překlad Kralické, jelikož nebývá syn šlechetných rodičů vždy šlechetný; na př.: synové proroka Samuele (I. Sam. 8,3.), Absalon, syn Davida krále (II. Reg. 13.). [1])

---

[1]) בַּעַל אִשָּׁה = ženatý (Ex. 21,3); בַּעַל שֵׂעָר = chlupatý (II. Reg. 1,); " כְּנָפַיִם = okřídlený (Eccl. 10,2); אֵיל בַּעַל הַקְּרָנַיִם = skopec dvourohý (Dan. 8,6.20); בַּעַל הַחֲלֹמוֹת = snář (Vulg.: somniator; Kral.: mistr snů) (Gen. 37,19.)

d) Někdy opisuje se přídavné jméno a adverbium odvozeným jménem s předložkou בְּ; na př.: Bože, svaté בְּקֹדֶשׁ jest řízení Své (Žlm. 77,14); Vulg.: „in sancto via tua". – Všeliké řízení jeho jest věrno — בֶּאֱמוּנָה (Žlm. 33,4.); Vulg.: „omnia opera Eius in fide." — Vždyť není žádného zemřelého – בַּמָּוֶת; Vulg.: „quoniam non est in morte."

Pozn. 1. בֵּן, בַּת znamená nejen syna, dceru, nýbrž vůbec zplozence, přívržence, příslušníka, nevolníka; אִישׁ (אִישָׁה) znamená nejen muže (ženu), nýbrž i majitele, velitele, pána – příslušníka, nevolnuka; בַּעַל (בַּעֲלָה) znamená majitele, velitele, pána atd. Zplozenec dědí povahu původu svého; majetek je znakem majitele; přívržence, příslušník, společník, nevolník spravuje se pánem, velitelem svým atd.

310. Pozn. 2. Je-li přídavné jméno přístavkem přídavného jména, zmiňuje jedno význam druhého; na př.:

בְּחָרוֹת כְּהוֹת לְבָנוֹת = skvrny bledo-bílé (Lev. 13,39.); Kral.: „bílé po-černalé"; Vulg.: „subobscurus albor".

בְּהֶרֶת לְבָנָה אַדַמְדֶּמֶת = skvrna bělo-červená = jasně-červená (Lev. 13,19.24.); Kral. = „pobělavá a naryšavá"; Vulg.: „subrufa", v. 24. „rufa".

Pozn. 3. Někdy zastoupí přídavné jméno – podstatné, kteréž souvislost snadno naznačuje; na př.:

אָבִיר = silný ve spojení s יַעֲקֹב (Gen. 49,24. – Vulg.: „potens Jacob"), Iz. 1,24. (Vulg.: „fortis Israël") a znamená – Hospodina יְהוָה. – V žalmu 22,3. znamená – býka אַבִּירֵי בָשָׁן = býci Bašanští (Vulg.: „tauri pingues").

חַמָּה = palčivá, hřející = slunce; לְבָנָה? = bílá, bledá = měsíc (Cant. 6,10. – Vulg.: „sol" – „luna").

נוֹזְלִים – tekoucí (totiž: vody) Ex. 15,8. – Vulg.: „unda fluens"; Kral.: „tekuté vody."

§. 90. Stupňování jména přídavného.

Stupňování přídavných jmen neděje se zvláštními koncovkami, nýbrž opisuje se 311.

a.) Komparativ čili srovnavatel:

1.) Před jméno osoby neb věci, s níž se druhá srovnává, a nad kterouž jakostí (adjektivem neb slovesem vyjmenovanou) vyniká, klade se částice מִן (מֵ, מִ) jako v češtině „nad"; na př.:

מָתוֹק מִדְּבַשׁ = sladší než med (Jud. 14, 18.) = sladké nad med.

טוֹב נִקְלֶה וְעֹבֵד לוֹ מִמִּתְכַּבֵּד וְחֹסֵר לָחֶם = lepší jest nevzácný, kterýž má služebníka, než ten, který se vynáší, a nemá chleba (Prov. 12, 9).

2.) Někdy musí si čtenář sám domysliti komparativ přídavného jména, když toto ke vůli stručnosti vypuštěno jest; na př.:

מִצָּהֳרָיִם = nad poledne t. jasnější (srv. české: „to jest nad med" t. sladší než med; on jest nad Šalomouna t. moudrý = moudřejší Šalomouna).

Pozn. Vazba tato znamená nezřídka – přílišnost. 312.

הַמְעַט מִכֶּם = což jest vám to příliš málo? (Jes. 7, 13.); Kral.: jest-li je vám málo).

וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלָי: = věc ale, která by vám příliš těžká (= nesnadná) byla, vnesete na mne (Deut. 1, 17.).

גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא = větší jest pokuta má, než abych ji snesl = je příliš veliká = nesnesitelná (Gen. 4, 13.).

b.) Superlativ:

Že osoba nebo věc jistou vlastností nad ostatní vyniká, opisuje se 313.
rozličným způsobem, a sice:

1.) Zdvojením přídavného jména:

עָמֹק עָמֹק = velmi hluboké (Kaz. 7, 24.).

2.) Přijmením částice „מְאֹד" (neb zdvojené מְאֹד מְאֹד někdy také עַד מְאֹד – české: velmi, velice, až příliš a pod.).
טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד = země ta jest velmi dobrá (Num. 14,17).
3.) členem, který se přídavnému jménu předpíná. Často následuje jméno osob neb věcí (plural neb hromadný singular), nad které vyniká, s předložkou בְּ (mezi) neb מִן; na př.:
הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ = nejmladší u otce našeho jest (Gen. 42,13).
Ta výsost zajisté byla největší „הַגְּדוֹלָה" (I. Reg. 3,4).
הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו = nejvyšší mezi bratřími svými (Lev. 21,10).
אָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי = já jsem nejmenší v domě otce mého (Jud. 6,15).
4.) Omezením přídavného jména přívlastkem podřadným (obyčejně pluralným) – téhož druhu bez významu; někdy také, avšak jen ve slohu básnickém – jménem Božím אֵל anebo příponým יָהּ jako znakem výtečnosti.
קְטַן בָּנָיו = nejmladší ze synů jeho (II. Par. 21,17).
מִגְּדוֹלָם וְעַד קְטַנָּם = od největšího z nich až do nejmenšího (Jon. 3,5).
שִׁיר הַשִּׁירִים = píseň nejznamenitější; Vulg.: „canticum canticorum".
קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים = nejsvětější, velesvatyně; Vulg.: „sancta (-um) sanctorum".
עֶבֶד עֲבָדִים = nejnižší služebník; Vulg.: „servus servorum" (Gen. 9,25. srv. Num. 3,32.).
אַרְזֵי אֵל = cedry převysoké, překrásné; Vulg.: „cedros Dei" (Žlm. 80,11.).
הָרְרֵי אֵל = hory převysoké; Vulg.: „montes Dei" (Žlm. 36,7.).
מַאֲפֵלִיָּה = čirá tma (Jer. 2,31.).
שַׁלְהֶבְתְּיָהּ = plamen nejprudší (Kral.); Vulg.: „ignis flammarum" (Cant. 8,6...); (dle sv. Jeronyma = převeliká síla

lásky). Kdežto Gesenius Lex. vidí zde jméno podstatné שַׁלְהֶבֶת (=plamen), má Fürst. Concord. za to, že je to přídavné jméno rodu ženského od muž. שַׁלְהֶבְתִּי = sálající (flagrans). Smysl jest tentýž.

5.) Jakýmkoliv označením, že věc nade všecky vyniká.

וְהַנָּחָשׁ עָרוּם מִכֹּל חַיַּת = had pak byl nejchytřejší ze všech živočichův (Gen. 3,1.).

וְכָל־הָעָם מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל = i všecken lid od nejmenšího až do největšího (Jer. 42,1.).

עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה מִכָּל־הָאֱלֹהִים = nyní jsem poznal, že mocnější jest Hospodin nade všechny bohy = že je všemohoucí, nejmocnější (Ex. 18,11.).

§. 91. Vazba přídavného jména se jménem podstatným.

Přídavné jméno je buď přísudkem věty aneb přívlastkem podstatného jména, aneb je samo omezeno přívlastkem podřadným (viz 149.). 314.

Pozn. S dualem podstatného jména váže se přídavné jméno at přísudek, at přívlastek v čísle množném. S pluralem majest. váže se obyčejně singular přídavného jména; se singularem hromadným namnoze v čísle množném.

1.) Je-li přísudkem věty, klade se prostý tvar jeho bez členu (v. 283. 1.) z pravidla před podmět, shodujíc se s ním v pádu, v rodě a čísle (v. §. 77, 79.). V kterých případech číslem neb rodem, aneb rodem i číslem od podmětu se dělí, viz §. 78. a 79. S členem objevuje se jen tenkrát, když to povaha přísudku vymáhá (v. 282. a příklady tam uvedené).

טוֹבָה הָאָרֶץ = země jest dobra; גָּדוֹל יַהֲדָה = jsi mocen;

יָפָה אַתְּ = jsi sličná; טְהוֹרוֹת הַיָּדַיִם = ruce jsou čisty;

רַחוּם הָאֱלֹהִים - *Bůh je milosrdný;* רַבִּים הָעָם - *lid je četný*
avšak také: תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה - *zákon Hospodinův je dokonalý;*
עֵדוּת נֶאֱמָנָה - *svědectví pravé (viz v Žlm. 19, (8–10) příkladů).*

315. 2.) *Je-li* <u>přívlastkem</u>, *klade se prostý tvar jeho z pravidla* <u>za jméno, ku kterémuž náleží</u> – *po případě za přívlastek podřadný* –, *srovnávajíc se s ním (t. se jménem) v pádu, rodě a čísle (292.).*
Objevuje se s členem, je-li podstatné jméno, k němuž náleží <u>určitě</u> *vyšknuto buď členem, buď přívlastkem podřadným (v. 281. a příklady).*
Je-li podstatné jméno <u>neurčito</u>, *je přídavné jméno také* <u>bez členu</u> *(v. 283. 3.).*
Na př.: הַיָּד הַטְּהוֹרָה, יָד טְהוֹרָה - *čistá ruka.*
הַיָּדַיִם הַטְּהוֹרוֹת, יָדַיִם טְהוֹרוֹת - *čisté ruce.*
אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים - *velicí mužové;* אָבוֹת טוֹבִים - *dobří otcové.*
לַנָּשִׁים הַיָּפוֹת, לְנָשִׁים יָפוֹת - *sličným ženám.*
אָבִי הַטּוֹב - *můj dobrý otec,* אִמִּי הַטּוֹבָה - *má dobrá matka.*
עֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה - *veliká zlatá koruna.*
אַנְשֵׁי הָאָרֶץ הַטּוֹבָה - *obyvatelé země výborné.*
יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַשָּׁלֵמִים - *pokojní obyvatelé města.*
רַחֲמִים גְּדוֹלִים - *veliké milosrdenství;* מַיִם קָרִים - *studená voda.*
אֲדֹנִים קָשֶׁה - *pán ukrutný (Vulg.: domini crudelis, Kral.: ukrutní páni, Is. 19,4).*
עִם קְדֹשִׁים נֶאֱמָן - *s Bohem (Nejsvětějším) věrným (Os. 12, 1.) (Kral.: se svatým byl věrný; Vulg.: „cum sanctis fidelis") (Vulg. 11,12).*
צִיּוֹן אֲבֵדוֹת הָיָה עַמִּי - *Ovce hynoucí jsou lid můj (Vulg.: grex perditus factus est populus meus") (Jer. 50,6.).*

<u>Pozn.</u> *Přídavné jméno* <u>předchází</u> *jen tenkráte, když* <u>zvláštní důraz</u> *na přívlastek se klade, aneb pro* <u>uvarování</u> *jednotvárnosti; na př.:*
כִּי רַבִּים בָּנִים נָתַן לִי יְהוָה - *neboť mnoho synů dal mi Hospodin (I. Par. 28,5.).*
וְעַרְלֵי זָכָר ... - *neobřezané pak pachole.... (Gen. 17, 14.).*

Aj já pošlu k rybářům mnohým „לַדַּוָּגִים רַבִּים" *potom pošlu i k mnohým lovcům* „לַרַבִּים צַיָּדִים" *(Jer. 16,16.).*

Syn moudrý „בֵּן חָכָם" *obveseluje otce,*

bláznivý člověk „וּכְסִיל אָדָם" *pohrdá matkou svou (Prov. 15,20).*

3.) Je-li omezeno přívlastkem podřadným má povahu jména podstatného a řídí se pravidly pro podstatné jméno platnými (v. 125, 295.), proto nemá přídavného jména nikdy členu (viz 149. příklady), na př.: תָּמִים = *dokonalý;* חַכְלִילִי = *jiskrný;* אֶבְיוֹן = *chudý;* 376.

חֵלֶק = *hladký;* לָבָן (*přídav.*) = *bílý;* חָכָם = *moudrý;*

תְּמִימֵי דֶרֶךְ = *(lidé) ctného obcování (Vulg.: „immaculati in via" Žlm. 119,1).*

חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן־שִׁנַּיִם מֵחָלָב = *jiskrných zraků od vína a bílých zubů od mléka (Gen. 49,12).*

Kral.: „červenějších očí (bude) nad víno a zubů bělejších nad mléko."

Vulg.: „Pulchriores sunt oculi eius vino et dentes eius lacte candidiores.

חֲכַם לֵב = *moudrý srdcem (Vulg.: „sapiens corde", Kral.: „moudré srdce").*

וְיֹאכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ = *i budou jísti chudí lidu tvého (Ex. 23,11.).*

אֶבְיוֹנֵי אָדָם = *chudí z lidstva = chudí lidé (Jes. 29,19.).*

אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם = *chudé jeho (Siona) nasytím chlebem (Žlm. 132,15).*

חֵלֶק = *hladký;* חַלְקֵי הָאֲבָנִים = *hladké z kamenů =*

חַלְקִים בָּאֲבָנִים = *hladké kameny (I. Sam. 17,40).*

הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל גְּדוֹל הַכְּנָפַיִם = *orel veliký velikých křídel = maje veliká křídla (Ex. 17,13.).*

מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם = *od největšího až do nejmenšího z nich (Jon. 3,5.) (srv. 315,5. a 299.).*

§. 92. Skladba číslovek.

317 ## I. Číslovky základní (v. 151—154).

Jméno věci čítané váže se s číslovkami základními takto:

1.) Číslovka „1" má povahu přídavného jména a zřídka jen jména podstatného; na př.:

בְּרָכָה אַחַת = jedno požehnání. הַמָּקוֹם הָאֶחָד neb: מָקוֹם אֶחָד = jedno místo;

אַחַת הֶהָרִים = jedna hora (vl. = jedna z hor); אַחַת הֶעָרִים = jedno město (vl. jedno z měst).

2.) K číslu 2—10 klade se věc čítaná vždy v čísle množném[1] buď

a.) jako přívlastek podřadný, aneb

b.) " " souřadný čili jako přístavka.

c.) V pozdějších dobách bývá také číslovka přístavkou věci čítané. — Tak zní české: „dva synové", „dvě ženy".

Dle a.) שְׁתֵּי נָשִׁים, שְׁנֵי בָנִים (= dvé synů — žen); ז׳ dní =

(שִׁבְעַת הַיָּמִים (Jud. 14,17.) = sedm dnů);

dle b.) שְׁתַּיִם נָשִׁים, שְׁנַיִם בָּנִים;

" c.) נָשִׁים שְׁתַּיִם, בָּנִים שְׁנַיִם.

3.) Čísla 11—19. Věc čítaná následuje v čísle množném — ve starších tenicích za číslovkou; na př.:

שְׁשֶׂרֵה עָשָׂר אַדְנִים = šestnácte podstavků (Ex. 26,25).

V čísle jednotném následuje jen: שָׁנָה rok, יוֹם den, לַיְלָה noc, אִישׁ muž, שֶׁקֶל lot.

4.) Desítky 20—90. Věc čítaná buď

a) následuje v čísle jednotném za desítkou jako přístavka. [Plural obje-

---

[1] Pozn. Jedině II. Reg. 22,1. jest výminkou:

בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנָה = osm let stár.

vuje se jen v Ex. 36,24. (20 desk) v 25. (40 podstavců), v Jud. 14,12.13. (30 čechlic = סָדִינִים);

b.) anebo předchází věc čítaná v čísle množném a následuje desítka jako přístavka.

Tak zní na př.: 30 mužů dle a) שְׁלֹשִׁים אִישׁ,
" b) אֲנָשִׁים שְׁלֹשִׁים.

5.) U složených číslovek: 21, 22 ..... 99, platí pravidlo jako o desítkách 318.

Je tu ale také ještě třetí způsob. [20–90.

Věc čítaná totiž se opakuje a sice v čísle množném při jednotkách (viz 317. 2.) a v jednotném při desítkách (viz 317. 3. α.), na př.:

Gen. 5,20.: 62 roků = שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים שָׁנָה (dle 317. 3 α.).

Dan. 9,26.: po 62 týdnech = אַחֲרֵי הַשָּׁבֻעִים שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם (dle 317. 3. β.).

Gen. 5,16.: 65 roků = חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה (dle 318.).

6.) U čísla 100. α.) Věc čítaná v čísle jednotném (někdy množném) jest přístavkou.

β.) Jindy jest v čísle jednotném původlastkem podřadným.

na př. dle α.): 100 let = מֵאָה שָׁנָה (Gen. 17, 17.).

" β.): 100 let = מֵאַת שָׁנָה (Gen. 25, 7. 17.).

Složené číslo na př.: 105 let - 5 let + 100 let = חָמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאַת שָׁנָה

Gen. 23,1.... 127 let = מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים = 100+20+7.

בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם; Sto dvacet let jsem dnes stár; (Vulg.: „120 annorum sum hodie;" Kral.: „Vestu a dvaceti letech jsem dnes" (Deut. 31,2.)).

7.) U čísel 200, 300.... jest singular věci čítané přístavkou, na př.:

בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ = se 300 mužů, (Vulg.: „in 300 viris"; Kral.: „ve třech stech mužů") (Jud. 7,7.).

מָאתַיִם שָׁנָה = 200 let (Gen. 11, 23.);

Složená čísla, na př.: תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה = 930 let (Gen. 5, 5.).

חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה = 895 let (Gen. 5, 17.).

Pozn. Jména některých měr po číslovkách se nezřídka vypouští, 319.

jelikož si je čtenář snadno doplniti může; jako:
שֶׁקֶל lot (Gen. 20,16.; I Reg. 10,16) při čítání peněz stříbrných a zlatých.
כּר na př.: ječmene (Ruth. 3,15.); pecen č. kruh chleba (I. Sam. 17,17.).
יוֹם den (na př.: Gen. 8,5.); חֹדֶשׁ měsíc (Gen. 8,13.).
Při počítání „loktů" stojí někdy místo אַמָּה také בֻּאַמָּה; na př. Ez. 27,18.
Pozn. 1. Základní číslovky mají také někdy člen, nevážou-li se totiž bezprostředně s věcí čítanou; na př.:
הַשְּׁלֹשָׁה, הַשְּׁלֹשִׁים = oněch 30; oni 3 (rekové) (II. Sam 23,23.).
טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן־הָאֶחָד = Lepší jest dvěma než jednomu (Kaz. 4,9.).
Pozn. 2. Základné číslovky omezují se také příponami; na př.:
שְׁנֵינוּ = my dva (Gen. 31,37.); שְׁנֵיכֶם = vy dva (Gen. 27,45.);
שְׁנֵיהֶם = oba dva (Gen. 2,25.); שְׁלֹשְׁתְּכֶם = vy tři (Num. 12,4.);
שְׁלָשְׁתָּם = oni tři. (cholem zkráceno = šloštam.).

320. ## II. Číslovky řadové (v. 155.).

1.) Čísla 1.—10. mají povahu přídavného jména a vážou se s podstatným jménem svým jako přídavné jméno; na př.:
הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי - desátý měsíc; חֹדֶשׁ עֲשִׂירִי 10. měsíc (sčleněný).
2.) Řadové číslovky počínajíce od 11. zastupují se číslovkami základními.
Tyto pak jsou
α.) buď přívlastkem podřadným aneb
β.) mají podstatné jméno přístavkem u sebe; na př.:
dle α.) v roce 27. - בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע
" β.) " " - בְּעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה
" β.) dne 17. - בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם (Gen 7,11.).
" β.) roku 480. - בִּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה (I.R. 6,1.).
Pozn. Při čítání dnů, měsíců a let užívá se také často od 1—10 základních číslovek místo řadových; na př.:

1ho, 9hо dne – měsíce – בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ (Gen. 8,13.)
" בְּתִשְׁעָה " (Lev. 23,32., Jer. 39,2.)
roku 2hо, -3hо = בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם (I.R. 15,25.).
שָׁלֹשׁ " (II.R. 18,1.).

III. Číslovky podílné (distributiva) označují se zdvojenou číslovkou základní; na př.: 321.
Že všech hovad čistých vezmeš sobě po sedmi "שִׁבְעָה שִׁבְעָה" samce a samici jeho; z hovad nečistých „po dvou" שְׁנַיִם שְׁנַיִם samce a samici jeho (Gen. 7,2.). Vulg.: „septena et septena" (t. 14.), „duo et duo" (t. 4.); Kralická: „sedmero a sedmero" (t. 14.), „dvé a dvé" (t. 4.); Draský: „sedmnásobně samce a samičku jeho" (t. 14.), „párek, samce a samičku (t. 2.).
Vezmeš po pěti lotech חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים z hlavy. (Vulg.: „quinque siclos per singula capita;" Kral.: „pět lotů z každé hlavy;" Dras.: „vždy pět syklů z hlavy (Num. 3,47.).
Po tisíci z pokolení אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה ze všech pokolení Israëlských vyšlete k vojsku (Num. 31,4.). (Kral.: „kboji"). Vulg.: „mille viri de singulis tribubus, eligantur ex Israël, qui mittantur ad bellum." Dras.: „Tisíc dá každé pokolení ze všech pokolení Israëlských odešlete k vojsku.

II. Číslovky druhové (specialia) na otázku „kolikerý" a číslovky násobné (multiplicativa) na otázku „kolikeronásobný" vytýkají se dvojím číslovek základních. Znamená tedy na př.: 322.
אַרְבַּעְתַּיִם = čtverý, -á; čtveronásobný (II. Sam. 12,6.: „ovečku tu zaplatí čtvernásobně).
שִׁבְעָתַיִם = sedmerý a sedmeronásobný (Gn. 4,14.25.; Žlm. 12,7.; 79,12.; Jes. 30,26.).

I. Příslovce číselná (adverbia numeralia) na otázku „kolikráte" označují se číslovkou základní a jmény podstatnými: 323.
„פַּעַם" ráz, פְּעָמַיִם dva rázy, פְּעָמִים a רְגָלִים"; Znamí tedy:
Jednou: אַחַת; také בְּאַחַת (s předložkou בְּ) = פַּעַם אַחַת - פַּעַם;

dvakrát: שְׁתֵּי פְּעָמִים = פַּעֲמַיִם = שְׁתַּיִם, *avšak také*
= שְׁנִית *číslovka řadová ženského rodu.*
třikrát: שָׁלֹשׁ רְגָלִים = שָׁלֹשׁ פְּעָמִים = שָׁלֹשׁ; *na př.:*
již dvakráte פַּעֲמַיִם *mne podvedl (Gen. 27,36.).*
Pokloníl se sedmkrát = שֶׁבַע פְּעָמִים *(Gen. 33,3.).*
33krát = שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים *(Ezech. 41,6.).*
Vulg.: „bis triginta tria"; *Kral.*: „(pavlače) troje byly a třiceti (pokojíků mělz)."
שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה: *třikrát slaviti mi budeš svátek na každý rok (Ex. 23,14.).*
חִכִּיתָנִי שָׁלֹשׁ רְגָלִים - *potřetí mne bijеš (Num. 22,28.).*
Pozn. české – „krát", litevské „kartas", slov. a polské „raz".
Jedenkrát = jeden zářez, vrub; (viz Kott. slovník).

324. **VI. Číslovky zlomkové** (numeri fracti) vytýká hebrejský jazyk takto:
1/2 jménem polovice: מַחֲצָה, מַחֲצִית, חֲצִי, חֵצִי (kmen חָצָה = dělit, zvláště: rozpůliti);
1/3, 1/4 ..... 1/10 číslovkou řadovou rodu ženského; avšak někdy také jmény odtažitými pdvozenými od číslovek (v. 155.).

325. **VII. Číslovky neurčité** označují se jmény, jako na př.:
všecek, vše, všeci = כֹּל - כָּל; *následuje-li omezující jméno se členem aneb jméno hromadné (viz 278.)*;
každý - אִישׁ אִישׁ, כָּל־אִישׁ; *na př.*: כָּל־עַם = *každý národ*; (*se členem však* כָּל־הָעָם = *celý národ (viz 278.)*);
žádný = אֵין אִישׁ; *nižádný a pranic* = לֹא־כֹל, אֵין כֹּל;
mnohý, některý = אִישׁ, יֵשׁ;
mnozí, mnoho, mnohý - רַב, רַבִּים, הַרְבֵּה;
někteří = קְצָת, מִקְצָת (*t. část, díl*); *něco* = דָּבָר, מְאוּמָה;
nic = אֵין דָּבָר, לֹא דָבָר, לֹא מְאוּמָה, אֵין מְאוּמָה;
málo, trochu, nemnoho = מְעַט.

§. 93. O skladbě zájmen.

I. Zájmeno osobné (v. 113.–116.)

1.) Je-li zájmeno osobné podmětem věty, zahrnuje v sobě spo- 326.
nu הָיָה (ovšem je-li přísudek jmenný); na př.:

אֲנִי יְהוָה - já jsem Hospodin (Gen. 15,7.).

כִּי־עָפָר אַתָּה - neboť prach jsi (Gen. 3,19.).

2.) Zájmeno 3. osoby klade se často místo spony – i tenkrát, když podmětem je zájmeno 1. neb 2. osoby (v. 259. a); na př.:

גַּם־אַתֶּם כּוּשִׁים חַלְלֵי חַרְבִּי הֵמָּה - Také i vy, Mouřenínové mečem mým zbíti budete (Sof. 2, 12.).

3.) Přípony slovesné označují z pravidla předmět časoslova, s nímž sloučeny jsou, i překládají se osobnými zájmény v tom pádu, s jakým pojí se to které časoslovo české (viz 114.); na př.:

חִכִּיתָנִי - čekals mne (Num. 22,28.).

יְהוָה בֵּרַכְךָ = Hospodin požehnal tobě (Deut. 2,7.).

Jen na některých místech označují přípony slovesné předmět vzdálenější, na př.: הַצַּמְתֶּנִי = zdaliž jste se mně postili (místo: הַצַּמְתֶּם לִי) (Zach. 7, 5.).

לֹא יָגוּר אִתְּךָ רָע = u tebe nemá místa bezbožník (Žlm. 5, 5.).

כִּי־נָתַתָּנִי = poněvadž jsi mi dal (místo: כִּי נָתַתָּ לִי) (Jud. 1, 15.).

4.) Sloveso příčinné (viz 30č. 1) vytýká první předmět příponou slovesnou, druhý pak jmennou a znakem „אֵת", po případě „לְ"; na př.: וְהַרְאֵנִי אֹתוֹ = ukázeť mi jej (II. Sam. 15, 25.).

5.) Přípony jmenné (viz 114., 115.) označují podmětný (někdy také předmětný) genitiv osobného zájmena (t. j. mají význam trpný – někdy také činný) a zastupují naše zájmena přisvojova-

cí: můj, tvůj ..... a zvratné „svůj" (viz 295. pozn. 1. a 2.); na př.:
חָמָסוֹ = násilí-křivda jeho (= on činí násilí - on křivdí) (Klm. 7, 17).
רְצוֹתוֹ = bázeň před ním (t. před Bohem) (Kral.: „bázeň jeho"). Bůh jest předmět bázně (Ex. 20, 20).

6) Má-li podřadný přívlastek příponu jmennou – náleží tato k jmennému přívlastkem tím omezenému; na př.:
Havrhne: אֱלִילֵי כַסְפּוֹ své stříbrné modly (= modly ze stříbra) (Is. 2, 20).
Stížený, bude-li צַעֲדֵי אוֹנוֹ jeho silné kroky. (Vulg.: „gressus virtutis ejus." Kral.: „krokové síly jeho" (Job 18, 7.)).

327 Klade-li se důraz na příponu zajmennou, následuje:
a) buď zájmeno téže osoby bezprostředně – buď s částicí גַּם; anebo b) následuje přebytkem ještě jméno podstatné, příponou vytknuté, jako přístavka. V češtině překládá se toliko jedno, při čemž, kde možno, důraz nějakým způsobem se označí; na př.:
α) Že mně בִּי אֲנִי (I. Sam. 25, 24.); vám לָכֶם אַתֶּם? (Hagg. 1, 4.).
Také mne požehnej = בָּרְכֵנִי גַּם־אָנִי (Gen. 27, 34.).
Také tvou krev lízati budou - וְאֶת־דָּמְךָ גַּם־אַתָּה (I. K. 21, 19.).
Ne proti tobě לֹא אֵלֶיךָ אַתָּה (II. Par. 35, 21.).
A sstoupil i na něj עָלָיו גַּם הוּא (I. Sam. 19, 23.).
Také Sethovi לְשֵׁת גַּם הוּא (Gen. 4, 26.).
Také Semovi zrození jsou וּלְשֵׁם יֻלַּד גַּם הוּא (Gen. 10, 21.).
עַד־בֹּא עֵת אַרְצוֹ גַּם הוּא = až přijde čas, také země jeho ...; Vulg.: donec veniat tempus, terra ejus et ipsius; Kral.: „Dokudžby nepřišel čas (ke trestání) země jeho i jeho samého" (Jer. 27, 7.).
β) בְּבֹאוֹ הָאִישׁ = když odcházel (dosl.: když odcházel muž ten) (Ezech. 10, 3).
לָהֶם לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל = do země, kterouž dám jim" (dosl.: „kterouž dám jim – Israëlským) (Jos. 1, 2.).

328. Pozn. 1. Někdy klade se zájmeno mužské místo ženského; na př.:

viz Gen. 41,23., řídčeji naopak; na př viz Deut. 5,24; II. Sam 4,6

Pozn. 2. Je-li osobné zajméno předmětem, vypouští se často zvláště když se snadno z předchozího domysliti dá; na př.:

עַד עָלְחֵךְ = dokudž nepošleš (jej t. kozelce (Gen. 38,17.)).

Pozn. 3. V některých případech nemá přípona žádného významu jako ve slovech; na př.: אֲדֹנָי = Pán, Pane (o Bohu vždy s „ָ—") dosl. Pán můj, Pane můj (avšak אֲדֹנַי" = pánové moji, mimo jsme (o lidech).

יְחוֹנָן = odpověděl pak všecken lid, společně" (Ex. 19,8.) (Kral.).

כֻּלָּם (I. R. 22,28.) שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם slyštež všichni lidé (Kral.

II. Zajméno ukazovací (v. 117., 118.).

1.) Zajméno ukazovací nahrazuje se mnohdy osobným zajménem 329
3. osoby; v případě tom slučuje se obyčejně se členem, řídčeji je bez členu (viz 118,2.).

Zajméno ukazovací značí osobu neb věc přítomnou, jistou, známou kdežto zajméno osobné jsouc náhradou ukazovacího znamená neco vzdálenejšího, vůbec osobu neb věc, o které dějepisec právě píše, po případě, o které prorok něco předpověděl, aneb v řeči své se zmiňuje; na př.:

הַיּוֹם הַזֶּה = tento (t. j. dnešní) den;

הַהוּא " = ten-onen den (t. j. o kterém právě řeč jest).

Pozn. 1. Osobné zajméno 3. osoby má též význam přídavného jmé- 330
na, a je-li bez členu, odpovídá českému „sám", lat. „ipse", něm. „selbst," na př.: אֲדֹנֵי הוּא - pán sám; הַפְּלִשְׁתִּים הֵמָּה - Filištinští sami.

Má-li ale člen při sobě, znamená „týž", „onen"; na př.:

הַיּוֹם הַהוּא = onen den; בַּיָּמִים הָהֵם - v těch dnech;

בָּעֵת הַהִיא = téhož času, týž čas.

Pozn. 2. Má-li podstatné jméno mimo přídavné jméno také zajméno ukazovací, stojí toto vždy za přídavným jménem; na př.:

tento vysoký vrch = הַהָר הַגָּדוֹל הַזֶּה.

331. 2.) זֶה jakož i זוֹ a זֹאת má *někdy* (nejvíce v mluvě básnické) význam zájmena vztažného (viz 295 a pozn. 4.); na př.:
hora Sionská, זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ, na níž přebýváš (Žlm. 74,2.); Vulg.: „in quo habitasti in eo."
Poslouchej otce svého, זֶה יְלָדֶךָ, který tě zplodil (Prov. 23,22.).

Pozn. 1. זֶה slouží zhusta jako částice, zde (o místě), již (o čase) a ku sílení toho kterého slova při otázkách; na př.:
הִנֵּה־זֶה hle tu; זֶה בַּעֲמִים již dvakrát;
מַה־זֶּה co jest? זֶה לָמָּה proč jest?

332. *Pozn. 2.* Předloží-li se zájmenu ukazovacímu částice „הַ", značí se tím naše přídavné jméno tázací „jaký" (neb který"); na př.:
מִי הוּא זֶה וְאֵי־זֶה הוּא = Kdo jest to a jaký jest? (Esth. 7,5.).
אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ הָלַךְ = Kterou (jakou) cestou odešel? (1. K. 13,12.).

Pozn. 3. Ukazovací zájmeno vyjadřuje se někdy tázacím מַה a následujícím אֲשֶׁר; na př.: מַה שֶּׁהָיָה = to, co bylo; הוּא שֶׁיִּהְיֶה = jest to, co se díti bude (Kaz. 1,9.).

Pozn. 4. Ukazovací zájmeno zahrnuto jest ve vztažném, nepředchází-li výslovně jméno, k němuž se אֲשֶׁר vztahuje, a kdykoli אֲשֶׁר se spojkou váže (v. 334.).

III. Zájmeno vztažné (v. 119.).

333. Toto jest
I. buď 1.) našim zájmenem vztažným, buď
2.) znakem, že následující zájmena a příslovce vztažný význam mají; aneb
II. spojkou „že" místo „כִּי".

I.

Nominativ vytýká se pouhým אֲשֶׁר (podle 1.).

Accusativ obyčejně pouhým אֲשֶׁר, někdy אֵת־אֲשֶׁר (podle 1.), někdy vztažným אֲשֶׁר a následujícím accusativem osobního zájména.

Praepositional označuje se vztažným אֲשֶׁר a následujícím (z pravidla jedním neb více slovy odloučeným) praepositionalem zájména na osobního (dle 2.); na př.:

dle 1.) הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא = muž, kterýž přišel;
כָּל־אֲשֶׁר הָיָה = vše, co se stalo;
כָּל־אֲשֶׁר לָכֶם = vše, co vám náleží;
מַלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה = dílo své, kteréž byl učinil;
הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנִיתָ = města, která jsi vystavěl.

dle 2.) אֲנִי יוֹסֵף אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי = Já jsem Josef, kteréhož jste prodali (Gen. 45, 4.)
כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בּוֹ = každé místo, po kterém šlapati budeš.
הָאִישׁ אֲשֶׁר נָתַתִּי לוֹ = muž, jemuž jsem dal.
עַם אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ = národ, jehož mluvě rozuměti nebudeš.
שָׁם = tam (ibi), שָׁמָּה = tamto (eo), מִשָּׁם = odtud.
אֲשֶׁר שָׁם = kdež, אֲשֶׁר שָׁמָּה = kam (quo), אֲשֶׁר מִשָּׁם = odkud (unde).

Vztažné zájméno zahrnuje v sobě také zájméno ukazovací a znamená 334.
„ten-který," „to-což," když nepředchází výslovně jméno, na které se vztahuje. Tomu je vždy tak, když se אֲשֶׁר pojí s předložkou; na př.:
לַאֲשֶׁר = tomu, který; — těm, kteří (Gen. 43, 16); מֵאֲשֶׁר = od toho, který; בַּאֲשֶׁר = tam, kde; אֵת אֲשֶׁר = toho, který; to, co atd. na př.:
מִלְּבַד אֲשֶׁר נָתַן־לָהּ = mimo to, co jí dal (I. R. 10, 13.). — Dám tebe
בְּיַד אֲשֶׁר שָׂנֵאתָ v ruku těch, kteréž nenávidíš (Ezech. 23, 28.).
בְּיַד אֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם = v ruku těch, od nichž se odloučila duše tvá (viz také Ruth 1, 16. 17.).

Pozn. 1. Ve všech případech 333., 1. 2. označených vypouští se také často אֲשֶׁר. Vztahuje-li se vypouštěné אֲשֶׁר ku jménu podstatnému, označuje to přídavau tohoto; na př.:

יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ ✱ לֹא לָהֶם = potomstvo tvé bude bydleti v zemi, která jim nepatří (Gen. 15, 13.).

תְּחִלַּת ✱ דִּבֶּר־יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ = začátek toho, co řekl Hospodin.

Pozn. 2. Po způsobu starém a básnickém klade se také זֶה a מִי místo אֲשֶׁר (viz 295. x zajmény vztažné a pozn.).

Pozn. 3. Neurčité vztažné zájmeno „kdožkoli“ zní: מִי אֲשֶׁר; na př.:

מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי - Kdožkoli proti mne hřeší, toho vymažu z knihy své (Ex. 32, 33.).

II.

335. V kterých případech má אֲשֶׁר význam spojky, nejlépe nahlédnouti do slovníku. Tu třeba jen podotknouti, že má obyčejně při sobě אֵת (= אֵת־אֲשֶׁר), má-li význam našeho „že“ (vlastní) ve větách předmětných (t. když se předmět větou opisuje); na př.:

זְכָר־נָא אֵת־אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי .... = pomni, prosím, že jsem chodil ....

Pozn. Naše přisvojovací zájmeno vyjadřuje hebrejský jazyk nejen přípony jmenné (v. 326. 5.), nýbrž také větou relativní „který mně, tobě, jemu ..... náleží“, t. j. zájmenem vztažným a předložkou ל s příponou jmennou, na př.:

הַנְּעָרִים שֶׁלִּי־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי־נְעָרָי. = pacholata moje.

Někdy klade se oboje způsob nadbytečně vedle sebe; na př.:

הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלִשְׁלֹמֹה - hle, lože Šalomonovo (Cant. 3, 7.).

IV. Zájmeno tázací.

336. V hebrejském (a semitských nářečích vůbec) není rozdílu mezi otázkou přímou a nepřímou. Zájmena „מִי“ = kdo „užívá se, tážeme-li se

po osobě buď mužské buď ženské (Cant. 3,6) anoi po osobách t.j. v čísle množném (jako v češtině); na př.:

מִי אַתֶּם = kdo-pak jste? (Jos. 9,8); מִי־אֵלֶּה = kdo jsou oni? (Gen. 33,5.), avšak lu se klade někdy „מִי וָמִי"; na př.:

מִי וָמִי הַהֹלְכִים = kdož pak jsou ti, kteří jíti mají (Ez. 10,8.).

Před jménu věcí klade se מִי jen tenkrát, když pojem osob zahrnuje, na př.: „co jest Sichem מִי־שְׁכֶם (Jud. 9,28.) = souhrn obyvatelů.

Je-li zájmeno מִי podřadným přívlastkem podstatného jména, překládá se genitivem „čí"; מָה v případě tom přeskládá se „jaký, -á, -é" (mimo otázku „cokoliv") (viz 295. a pozn. 3.); na př.:

Jer. 44,28.: i zvědí .... דְּבַר מִי יָקוּם, čí slovo obstojí.

Jer. 8,9. Jakáž tedy jest moudrost jejich: וְחָכְמַת־מָה לָהֶם

וְדָבָר מַה־יָּרֵאנִי = a cožkoli mně ukáže (Num. 23,3.).

Ostatně pojí se dle potřeby מִי a מָה s předložkami a s אֵת; na př.: 337.

אֶת־מִי = kohož mám vyvésti? (I. Sam. 28,11.).

לָמָּה a לָמָּה = proč?; sesíleno = לָמָּה זֶּה = proč jak?

כַּמָּה = kolik, kolikráte?

בַּמָּה = čím, pro jakou příčinu?

עַד־מָה = až pokud? jak dlouho?

עַל־מָה = proč? za jakou příčinou?

Mimo otázku znamená מָה, מִי zájmeno neurčité, někdo-něco; „něco" zní obyčejně: מְאוּמָה (viz 342.).

Foxn. מָה před přídavným jménem má význam příslovečný „jak" 338.

na př.: מַה־גָּדוֹל = jak veliký; מַה־זֶּה = jakým způsobem = kterak; Vulg.: „quo modo" (Gen. 27,20.).

מָה vysloveno-li v nevoli, značí téměř „ne"; po případě zápověď; na př.:

מַה־תָּעִירוּ „co budíte" = nebuďte (Cant. 8,4.); Vulg.: „ne suscitetis."

V. Zájmeno zvratné – omezovací – číselné – neurčité.

339. 1) Zájmeno zvratné vyjadřuje se:

1.) niktalem a hitkattelem (viz 175. 185.).

2.) příponou 3. osoby (viz 114, 326. 5.), na př.:

Abraham vzal s sebou "אִתּוֹ".... (Gen. 22, 3.).

Anna vedla pachole „s sebou" אִמָּהּ (I. Sam. 1, 24.).

וַיִּרְעוּ הָרֹעִים אוֹתָם וְאֶת־צֹאנִי לֹא רָעוּ – pastýři pasou sami sebe, stáda pak mého nepasou (Ezech. 34, 8.).

וַאֲנִי עֲשִׂיתִנִי = já zajisté sám učinil jsem sobě (ji t. řeku) (Ezech. 29, 3.).

3.) Opisem jmen znamenajících duši, tvář, útrobu, srdce s příslušnou příponou, na př.:

אַל־תַּשִּׁיאוּ נַפְשֹׁתֵיכֶם = nesvodíte sami sebe (Jer. 37, 9.); Vulg.: „nolite decipere animas vestras".

Ji smála se Sára בְּקִרְבָּהּ sama u sebe (Gen. 18, 12.); Vulg.: „risit occulte."

Ostatně se těchto slov s příslušnou příponou také užívá místo zájmě. na osobního; zvláště נֶפֶשׁ; na př.:

אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ שְׁחִי = kteří říkali tobě: „sehni se" (Jer. 51, 23.); (Kral.: „duši tvé"; Vulg.: „anima tua.").

אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי־גָמְלוּ לָהֶם רָעָה = běda jim, neboť sami na sebe uvodí zlé (Jes. 3, 9.); (Kral.: „běda duši jejich"; Vulg.: „animae eorum.").

340. 2.) Omezovací a vyhrazující.

Sám, -a, -o vytýká se: α) zájménem 3. os. (bez členu; viz 330.), na př.:

אֲדֹנָי הוּא = pán sám.

β) opisem jmen: קֶרֶב, נֶפֶשׁ (jako 330, 3.), na př.:

כִּי־לַחְמָם לְנַפְשָׁם..... = protože chléb jejich jest pro ně samy (Os. 9, 4.). Kral.: „protože chléb jejich (v čas kvílení) pro mrtvé jejich"; Dyas.: „neb chléb jejich jen pro životy jejich lidé"; Vulg.: „quia panis eorum animae ipsorum."

Týž, táž, též : *zajménem 3. os. sečleněm*: הַהִוא (הַהִיא) (viz 330).

o věci: עֶצֶם ; *na př.*:

בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ = *Téhož dne vešel Noë... do korábu* (Gen. 7, 13).

Vulg.: „*In articulo diei illius....*");

„*i obřezal tělo jejich* בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה" *téhož dne* (Gen. 17, 23.);

Vulg.: „*in ipsa die*"; *podobně* Gen. 17, 26.

וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר = *a jako to nebe, když jest jasné*; *Vulg.*: „*et quasi coelum, quod serenum est*" (Ex. 24, 10).

זֶה יָמוּת בְּעֶצֶם הַשְּׁ = *Onen umírá v tomtéž hlahobytu* (Job 21, 23.);

Král.: „*v síle dokonalosti své*"; *Drus.*: „*ten umře při síle nejdokonalejší*";

Vulg.: „*iste moritur robustus et sanus.*"

Pozn. *Někdy má jen význam pouhý člen*; *na př.*:

אֶל הַנַּעֲרָה = *k téže mladici* (Amos 2, 7.).

3.) *Zájmeno číselné* (viz 325.). 341.

Každý, -á, -é, zastupuje-li jméno podstatné, označuje se slovy: אִישׁ וְאִישׁ ; אִישׁ אִישׁ ; אִישׁ. *Podobně pro rod ženský*: אִשָּׁה.

Zastupuje-li jméno přídavné:

a) slovem כֹּל" (*bez členu*) *o osobách i věcech*; *na př.*:

כָּל־אָדָם" = *každý člověk*; בְּכָל־יוֹם = *na každý den*.

b) opětováním slova; *na př.*: בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר = *každého rána*; *Vulgata*: „*in matutinis*"; *Frcl.*: „*na úsvitě*" (viz 308.).

יוֹם וְיוֹם = יוֹם יוֹם = *každý den*.

c) plurálem, *na př.*: לַבְּקָרִים (ל *distrib.*) = *každého rána* (Žlm. 73, 4. [Job 7, 18.) 342.

4.) *Neurčitá zájmena, jako*:

někdo – nějaký označuje: אָדָם, אִישׁ (Ex. 16, 29. – Lev. 1, 2.);

též כֹּל (v. 325.) *bez členu*; מִי *mimo otázku* (v. 337.).

Přistoupí-li k slovům těm částice záporná, znamenají „nikdo";

na př.: לֹא נִמְלַט מֵהֶם אָדָם(אִישׁ) = *nikdo z nich neušel (I. Sam. 30,17; – Jud. 3,29.);*

něco, cos, cosi – *označuje:* כָּל־דָּבָר, דָּבָר (*bez členu*), מָה, מָאוּמָה, כֹּל *mimo otázku (v. 337.). (Gen. 19,8.; – Koh. 8,5.)*

Přistoupí-li ku slovům těm částice záporná, znamenají „nic."

הֲיִפָּלֵא מֵיְהוָה דָּבָר = *jest Bohu něco těžko (Gen. 18,14; Vulg.: „quidquam")*

לֹא נוֹתַר כָּל־יָרָק = *nic nezůstalo zeleného (Ex. 10,15; Vulg.: „nihil virens");*

srv. Num. 20,19: אֵין־דָּבָר = *nic, nic více t. nežádáme; Vulg.: nulla erit in pretio difficultas."*

Nemohu ničeho činiti לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר (*Gen. 19,22.*).

Někteří označuje se:

a) pluralem, na př.: יָמִים = *několik dní (Gen. 24,55.; 40,4.; Dan. 8,27.).*

שָׁנִים = *několik let (Dan. 11,6.8.).*

b) někdy určením: יֵשׁ אֲשֶׁר; *na př.:*

יֵשׁ אֲשֶׁר אָמְרִים = *někteří pravili (Neh. 5,2.–4.).*

c), někdy slovem: אֲחָדִים; *na př.:*

יָמִים אֲחָדִים = *několik dní (Král.: některý čas; Vulg.: dies paucos).*

343. 5.) *Vzájemné „jeden – druhý", „spolu, vespolek" opisuje se výrazy:*

אֶחָד ..... אֶחָד ; זֶה ..... זֶה ;

muž. אִישׁ ..... רֵעֵהוּ *neb* אֶחָיו ..... אִישׁ } *obého se užívá, také o zvířatech a*

žen. אִשָּׁה ..... רֵעוּתָהּ " אֲחוֹתָהּ ..... אִשָּׁה } *o věcech.*

na př.: וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה = *i zvolal jeden k druhému (Ies. 6,3.).* [(II. Sam. 14,6.);

וַיַּכֵּהוּ הָאֶחָד אֶת־הָאֶחָד וַיַּהֲרֹג אֹתוֹ = *udeřil jeden druhého a zabil ho*

a oddělili se jeden od druhého אִישׁ מֵעַל אָחִיו (*Gen. 13,11.*).

Pět čalounů spojeno bude אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ *jeden s druhým (Ex. 26,3.);*

i divili se mužové ti אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ = *vespolek (Gen. 43,33.).*

O skladbě časoslova.

§. 94. Perfektum (v. 166).

Perfektum označuje děj dokončený, děj, který „buď“ 344.
a) již skutečně konce došel, aneb
b) konce na jisto dojde, aneb
c) konce na jisto dojíti by musil, kdyby podmínka se byla uskutečnila.
Užívá se tedy perfekta: 345.
1.) Když o věci minulé řeč jest; tedy v vypravách o dějinách minulých;
na př.: Na počátku „stvořil“ בָּרָא Bůh nebe i zemi (Gen. 1, 1.).
Josef pak „doveden byl“ הוּרַד do Egypta (Gen 39, 1.).
Pokolení pak Leviovu „nedal“ לֹא נָתַן Mojžíš dědictví (Jos. 13, 33.).
Jakož „byl mluvil“ דִּבֶּר Hospodin a jakož „byl zapřisáhl“ נִשְׁבַּע jim
Hospodin (Jud. 2, 15.).
2.) Na označení děje neb stavu, který posud trvá a bohdá se neuvnění, aneb 346.
který se stejně opakuje. V češtině klade se sloveso trvací (durativum), nebo opě-
tovací č. opakovací (frequentativum); na př.: Blahoslavený, kdož „nechodí“
לֹא אָמַד po radě bezbožných a na cestě hříšníků „nestojí“ לֹא עָמַד a ve
společnosti rouhačů „nesedá“ לֹא יָשַׁב (Žlm. 1, 1.); Vulg.: non abiit – stetit – se-
dit; Frcl.: „nechodí – nestojí – nesedá“; Svatojan. Děd. 1889.: „nechodil – nestál – nesedel.“
Odpověděl Farao: Hospodina „neznám“ לֹא יָדַעְתִּי (Exc. 5, 2.).
„Nenávidím“ שָׂנֵאתִי těch, kteří ..... , neboť já v Hospodina „naději
skládám“: וַאֲנִי אֶל־יְהוָה בָּטָחְתִּי (Žlm. 31, 7.).
Říkal אָמַר blázen v srdci svém (Žlm. 14, 1.); Vulg.: „dixit“; Frcl.: „říkal“;
Svtg. Děd. 1889.: „řekl nesmyslný“.
דָּלְפָה zármutkem duše má (Žlm. 119, 28.); Vulg.: „Dormita-
vit anima mea prae tædio.“ Frc.: „Plíživá duše má tesknosti.“ – Děd. 1889.: „Zdří-

mala duše má pro teskność."

Soudy tvé sobě předkládám עָשִׂיתִי (Žlm. 119,30); Vulg.: „non sum oblitus."

Svědectví tvých se držím דָּבַקְתִּי (Žlm. 119,31); Vulg.: „adhaesi"; — Frcl.: „se přidržím" dle Kral.; — Děd. 1889.: „Držel jsem se."

Vedle perfekta klade se také imperfektum dle toho, jak si ten který spisovatel děj neb stav představuje; na př.:

„nemohu" zní: לֹא אוּכַל vedle לֹא יָכֹלְתִּי;

a o zákoně jeho „přemýšlí" יֶהְגֶּה dnem i nocí (Žlm. 1,2.); Vulg.: „meditabitur"; Frcl.: „přemýšluje."

Proč se bouří רָגְשׁוּ pohané, a národové marné věci „přemýšlejí" יֶהְגּוּ־רִיק (Žlm. 2,1); Vulg.: „fremuerunt — meditati sunt"; — Frcl.: „bouří se — přemýšlují"; — Děd. 1889.: „zbouřili se — smyslili."

Kterak sedí יָשְׁבָה samotné město.... (Lament. 1,1.);

ustavičně pláče בָּכוֹ תִבְכֶּה v noci (Lament. 2,1.); Vulg.: „sedet — plorans ploravit;" — Frcl.: „sedí — pláče pláče;" — Děd. 1889.: „plačíc pláče".

347. 3.) Při vyjišťování, zaklínání, předpovídání budoucích věcí, o jejichž splnění pochybnosti není; na př.:

Pole to dávám נָתַתִּי tobě; dávámť také jeskyni; dávám ji tobě (třikrát) (Gen. 23,11.); Vulg.: „tradO"; — Frcl.: „odevzdávám."

Dámť נָתַתִּי stříbro za pole (Gen. 23,13.); Vulg.: „dabo."

Semeni tvému dám נָתַתִּי zemi tuto (Gen. 15,18.); Vulg.: „dabo."

Protož v zajetí půjde גָּלָה lid můj (Jes. 5,13.); Vulg.: „captivus ductus est"; — Frcl.: „jatý odveden bude."

Lid ten chodě v temnostech uzřel רָאוּ světlo veliké (Jes. 9,1.); Vulg.: „vidit;" — Frcl.: „viděl."

Polámu שָׁבַרְתִּי jho krále Babylonského (Jer. 28,2.); Vulg.: „contrivi;" — Kral.: „Polámal jsem."

Proroci kladou často וַיְהִי místo וְהָיָה.

4.) Ve větách podmínečných při podivení, přání a pod., když na minulost hlavní váha se klade; na př.: 348.

Kdo by byl řekl מִי מִלֵּל Abrahamovi, kojiti bude הֵינִיקָה Sara děti (Gen. 21,7.); Vulg.: „quis auditurum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium;" Frcl.: „že kojí."

O kdybychom byli zemřeli לוּ־מַתְנוּ v zemi Egyptské [לוּ נָמוּת znělo by: O bychom zemřeli.'] (Num. 14,2.); Vulg.: „Utinam mortui essemus."

O kdybychom byli zemřeli לוּ גָוַעְנוּ, když pomřeli בְּגוַע bratří naši (inf. omezený s בְּ) (Num. 20,4.); Vulg.: „Utinam periissemus inter fratres nostros."

Jakoby mne nikdy nebylo כַּאֲשֶׁר לֹא הָיִיתִי, byl bych אֶהְיֶה (impf.) (Job 10,19.); Vulg.: „Fuissem quasi non essem."

Kdyby nám Hospodin nebyl ostatek odpustil לוּלֵי הוֹתִיר; byli bychom הָיִינוּ jako Sodoma, Gomoře byli bychom se podobali: דָּמִינוּ (Jes. 1,9.); Vulg.: „nisi reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus et quasi Gomorrha similes essemus."

Kdybys nebyla pospíšila מַהַרְתְּ, nebyl by zůstal נוֹתַר Nábalovi.... ... (I. Sam. 25,34.); Vulg.: „Nisi cito venisses, non remansisset....."

Váže-li se s předchozím slovesem aneb náhradou jeho pomocí sou- 349.
sledného ו, znamená perfektum týž čas a způsob, který předchozím slovesem se naznačuje; na př.: צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר = Vyjdi a stuj na hoře (I. Reg. 19,11.); Vulg.: „egredere et sta."

Stuj הֱיֵה za lid, a donášej וְהֵבֵאתָ (Ex. 18,19.); Vulg.: „esto..., ut referas."

Nabeř s sebou קַח לְךָ potravin a shromáždi וְאָסַפְתָּ (Gen. 6,21.); Vulg.: „tolles tecum — et comportabis apud te.

Půjde יֵלֵךְ a bude se bíti s.... וְנִלָּחֵם (I. Sam. 17,32.); Vulg.: „vadam et pugnabo."

Aby nevztáhl פֶּן־יִשְׁלַח רוּקֵי své a nevzal וְלָקַח a jedl by:

וְאָכַל (Gen. 3,22.); Vulg.: „Ne forte mittat manum suam, et sumat et comedat."
Náhradou imperfekta jest jakékoli bližší omezení, jež k hrdoucímu
času poukazuje, jako jest: příčina, podmínka, přání, otázka a pod.; např.:
U večer poznáte עֶרֶב וִידַעְתֶּם a ráno uzříte וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם (t.j. až
bude večer..... až nastane ráno) (Ex. 16,6.7.).
Ještě maličko a ukamenují mne עוֹד מְעַט וְסָקְלֻנִי t.j. ještě málo
času uplyne (Ex. 17,4.); Vulg.: „adhuc paululum et lapidabit me;" – Kral:
„Však již tudíž ukamenují mne"; viz také I. Sam. 20,18.; I. Reg. 2,42.;
Ezech. 39,27.; Prov. 24,27. (Kautsch §. 126.).
Nástroj הַכֵן venku dílo své a sprav je וְעַתְּדֵהוּ sobě na poli, potom
teprv stav dům svůj אַחַר וּבָנִיתָ בֵיתֶךָ (Prov. 24,27.); Vulg.: „Praepara...
... exerce, ut postea aedifices domum tuam."
Když pak je zase přivedu בְּשׁוּבִי אוֹתָם ... a shromažděním je
וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּם .... posvěcen budu v nich וְקִבַּצְתִּי אוֹתָם (Ezech. 39,27.).

§. 95. Imperfektum.

350. Imperfektum označuje vůbec – děj nedokončený, děj, který
a) teprv započne,
b) započíti může,
c) pak-li již započal, ještě dosud trvá, aneb se ještě dále vyvinuje.

351. Imperfekta užívá se tedy:
1.) K označení toho, co se teprv stane – státi může – státi má, aneb co
by se státi mohlo – státi mělo buď naprosto aneb ohledem na děj
jiný; následovně k označení rozkazu neb zákazu – výstrahy – u-
snesení – povzbuzení – přání – účelu – podmínky – připu-
štění a pod.; na př.:
Nebude více לֹא יִהְיֶה potopa k zkažení země (Gen. 9,11.).
Pohostinu budeš בְּרִי יִהְיֶה sémě tvé v zemi cizí a národ, jemuž

slouženi bude יַעַבְדוּ .... *atd.* (Gen. 15,13–15).

Jav syna jeho ..... , *kterýž měl kralovati místo něho* אֲשֶׁר יִמְלֹךְ *obětoval jej* (II. Reg. 3,27).

Což máme činiti מַה־נַּעֲשֶׂה *s archou Hl.* .... (?) (I. Sam. 6,2).

Ukaž se sous הָרְאֶה הַיַּבָּשָׁה (Gen. 1,9).

Usmrcen bud' יוּמַת, *kdo by dělal v sobotu dílo* (Ex. 35,2.).

Nezabiješ – nepokradeš לֹא תִרְצָח; לֹא תִגְנֹב (Ex. 20,13.15).

neboj se אַל תִּירָא (Gen. 46,3.).

ze všech stromů smíš jísti אָכֹל תֹּאכֵל, *ale se stromu vědění* <u>*ne-jez*</u> : לֹא תֹאכַל (Gen. 2,16.17.).

I kdyby byli אִם־יִהְיוּ *hříchové vaši jako červec* .... *i kdyby byli červeni* אִם יַאְדִּימוּ *jako šarlát* (Jes. 1,18.).

Budete-li povolni אִם־תֹּאבוּ ..... *pakli nebudete povolni* וְאִם־תְּמָאֲנוּ *od meče sežráni budete* חֶרֶב תְּאֻכְלוּ (Jes. 1,19.20.).

Učiňme člověka נַעֲשֶׂה אָדָם *podle obrazu* ..... (Gen. 1,26.).

Vystavme sobě město נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר (Gen. 11,4.).

Jak učiníž Hospodin כֵּן יַעֲשֶׂה יְהוָה (Jer. 28,6.).

Očist' mne תְּחַטְּאֵנִי *yzopem* בְּאֵזוֹב *a očistěn budu* וְאֶטְהָר; *umyj mne* תְּכַבְּסֵנִי *a nad sníh bělejší budu* וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין (Žlm. 51.9).

Oby zahynul ten den יֹאבַד יוֹם, *v němž jsem se naroditi* <u>*měl*</u> אִוָּלֵד בּוֹ (= *jsem se narodil*) (Job 3,3.).

Prosím, nechat' promluví יְדַבֶּר־נָא *služebník tvůj* (Gen. 44,18.).

Prosím, nechť zůstane יֵשֶׁב־נָא *služebník tvůj* = *Dovol, by směl zůstati* (Gen. 44,33.).

Proč jsem neumřel ..... לָמָּה לֹא אָמוּת (Job 3,11.).

<u>*Po částicích*</u>, *které odpovídají našemu* : <u>*aby*</u>, <u>*aby ne*</u> *a pod. zvláště* : יַעַן אֲשֶׁר; לְמַעַן; לְמַעַן אֲ"; פֶּן „*aby*“ *a* פֶּן־ „*abyne*“ : *na př.* : *aby nevztáhl ruky své* פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ (Gen. 3,22.);

aby jeden druhého jazyku nerozuměl אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ (Gen. 11,7.

Pozn. Znamenají-li dotčené částice příčinu: „poněvadž“ a pod., následuje perfektum; na př.:

protože přestoupil národ tento.... יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ (Jud. 2,20).

vzebrali město, protože poskvrnili sestru jejich אֲשֶׁר טִמֵּא אֲחוֹתָם

[(Gen. 34,27.)

352. 2.) Když se líčí poměry dosud platné — děj trvalý aneb činnost, která se po delších neb kratších přestávkách opakuje.

V češtině užíváme sloves počínacích (inchoativa), trvacích (durativa), opětovacích (frequentativa); na př.:

Nesmějí jísti לֹא יוּכְלוּן.....לֶאֱכֹל Egyptští se Židy (Gen. 43,32).

Nebývá tak כֵּן יֵעָשֶׂה לֹא v místě našem (Gen. 29,26).

Syn moudrý obveseluje יְשַׂמַּח אָב otce (Prov. 15,20).

Tak činíval כָּכָה יַעֲשֶׂה Job (Job 1,5).

Tak činívali כֵּן יַעֲשׂוּ mládenci (Jud. 14,10).

Tak se šatívaly הִלְבַּשְׁנָה dcery královské (II. Sam. 13,18.)

Neumím לֹא אֵדַע (I. Reg. 3,7).

Nemohu לֹא אוּכַל (Jes. 1,13).

Proč pláčeš לָמָּה תִבְכִּי a..... (I. Sam. 1,8).

Odkud přicházíš מֵאַיִן תָּבוֹא (před ukončením, totiž) (Job 1,7); oproti tomu: Odkud jsi přišel אֵי־מִזֶּה בָּאתָ (cesta ukončená) (Gen. 16,8).

Nuzného vyzdvihuje מֵעָפָר יָרִים z prachu (I. Sam. 2,8).

Ostříhá יִשְׁמֹר nohou ctitelů svých (I. Sam. 2,9).

353. 3.) Po částicích אָז tenkrát, בְּטֶרֶם ještě než, dříve než, אָז tehdy, tenkrát, táhne-li se k budoucnosti, patří k odstavci 1. (čís. 351.), pakli k minulosti, patří k odstavci 2. (čís. 352.) (pokračování a pod.); na př.:

Obřezán bude a potom přistoupí וְאָז יִקְרַב ku slavení Pasce (Ex. 12,48).

Tehdy mluvil אָז יְדַבֵּר Josue (Jos. 10,12.).

טֶרֶם „ještě ne.“ – I nebylo ještě טֶרֶם יִהְיֶה proutí polního na zemi a nevzcházela ještě: טֶרֶם יִצְמַח žádná bylina polní (Gen. 2,5.); Vulg.: „et omne virgultum agri antequam oriretur, in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret;“ – Kral.: „I každé chrastiny polní dříve než byla na zemi i všeliké byliny polní prve než vzcházela;“ – Dras.: „prv něž všecko proutí polní bylo na zemi, a prv než všelikà bylina polní vzrostla“ (jakoby v hebrejském textu stálo: בְּטֶרֶם).

Vím יָדַעְתִּי .... že ještě se nebojíte כִּי טֶרֶם תִּירָאוּן Hospodina יְהוָה (Ex. 9,30.); Vulg.: „Novi autem, quod necdum timeatis Dominum;“ – Kral.: „že ještě se nebudete báti;“ – Dras.: „vím, že ještě se nebojíte.“ – V I. Sam. 1,7. váže se טֶרֶם s perfektem a imperfektem.

בְּטֶרֶם = prve než, dříve než.

Prve než k nim došel בְּטֶרֶם יִקְרַב (Gen. 37,18.).

Dříve než jsem tě utvořil בְּטֶרֶם אֲצָרֶךָ v životě (Jer. 1,5.).

Pozn. Ve slohu básnickém klade se také imperfektum k označení děje skončeného, kde by vlastně perfektum státi mělo; na př.:

Otevřela se země תִּפְתַּח אֶרֶץ (Žlm. 106,17.).

Udělali i tele יַעֲשׂוּ־עֵגֶל (Žlm. 106,19.).

V prose jest toliko jedno místo – I. Reg. 3,4.: Tisíc obětí obětoval יַעֲלֶה Šalomon.

§. 96. Cohortativ (viz 171.).

Cohortativu užívá se toliko v 1. osobě. 354

Vytýká se způsobem tímto:

1.) povzbuzování sama sebe k činnosti; na př.:
Snáze ukrotím אֲכַפְּרָה ho darem (Gen. 32,21).
Plesati chci אָגִילָה a se radovati וְאֶשְׂמְחָה nad milosrdenstvím tvým (Žlm. 31,8).
Roztrhejme נְנַתְּקָה pouta jejich a zavrzme וְנַשְׁלִיכָה od sebe provazy jejich (Žlm. 2,3); Vulg.: iugum ipsorum".
Snáze, nadělejme cihel a silně vypalme וְנִשְׂרְפָה לִשְׂרֵפָה
(dosl.: ohněm vypalme) (Gen. 11,3).
2. Přání, touha po dosažení jistého cíle — optativ. V té příčině následuje obyčejně částice נָא. Závisí-li dosažení cíle toho na přivolení, připuštění jiné osoby, zahrnuje hebrejský cohortativ zároveň prosbu o dovolení; na př.:
נָסוּרָה אֶל־עִיר־הַיְבוּסִי obraťme se do města Jebusejského (Jud. 19,11).
Dovol mi táhnouti אֶעְבְּרָה skrze zemi tvou (Deut. 2,27); Vulg.: „Transibimus per ...."; — Kral.: „Nechť projdu ...."; — Dras.: „Jíti chci ...".
Dovol nám, prosíme, táhnouti נַעַבְרָה־נָּא skrze zemi tvou (Num. 20,17); Vulg.: „obsecramus, ut nobis transire liceat per ...." (místo: permittas, ut ..."); Kral.: „Nechť, prosím, projdeme ...."; — Dras.: „nech nás tedy projíti skrze ....".
3.) Předsevzetí neb úmysl — v té příčině předtrénováno bývá cohortativu neb následuje imperativ, aneb slovo znamenající přání; na př.:
Přines mi; pojím וְאֹכְלָה, abych požehnal tobě, dříve než umru
בְּטֶרֶם אָמוּת (viz 353.) (Gen. 27,4)
Přiveďte bratra svého, ... abych poznal (= chci zvěděti), וְאֵדְעָה, že nejste vyzvědači .... (Gen. 42,34).
Požádej mne, a dámť וְאֶתְּנָה národy v dědictví tvé (Žlm. 2,8).
4.) Podmínka, s אִם i bez něho; na př.:
Mluvím-li אִם אֲדַבְּרָה neumenšuje se bolesti mé; a nechám-

li toho וַאֲחֹדְלָה, neodchází ode mne (Job 16,6).

5.) Někdy a to zvláště v pozdějších knihách často se cohortativu s 1 sousledným užívá místo imperfekta neb iussivu; na př.: Mám voly a osly.... i vzkazuji (to) וַאֲשַׁלְחָה לְהַגִּיד panu mému (Gen. 32.6); Vulg.: „mittoque nunc legationem ad...“; – Kral.: „a poslaljsem, abych ohlásil...“; – Dras.: „vzkazuji tehdy pozdravení. J vyjel jsem branou וָאֵצֵאָה (Neh. 2,13).

Pozn. Optativ vyjadřuje se také: 355.

1.) Otázkou, jíž se přání projevuje; na př.:
מִי יְשִׂימַנִי שֹׁפֵט = Kéž bych byl soudcem! (dosl.: Kdo mne ustanoví soudcem?) (II. Sam. 15,4.); Vulg.: „Quis me constituat iudicem?“ – Kral.: „Kdyby mne kdo ustanovil soudcem.“ – Dras.: „Byť mne kdo ustanovil soudcem.“

2.) Imperativem; na př.:
הֱיִי לְאַלְפֵי רִבְבָה = Buďiž v tisíce tisíců (Gen. 24,60.); Vulg.: „crescas in mille milia“; – Dras.: „buďiž živá na tisíce rozmnožena.“ – [רִבְבָה vl. množství, znamená číslo vysoké; obyčejně = 10.000 (myriadě)] (Lev. 26,8.; Jud. 20,10. (viz 154.)

3.) Imperfektem; na př.:
הָאֹמְרִים יְמַהֵר יָחִישָׁה מַעֲשֵׂהוּ = kteříž říkají: Ať chvátá kvapem uvychlí dílo své (v. 372.); Vulg.: „Festinet et cito veniat opus eius“; – Kral.: „Ať chvátá pospíší (Bůh) a nemešká dílem svým“; – Dras.: „Ať chvátá, ať pospíší dílem svým.“

4.) Částicí אִם = kéž, לוּ = byť (nejčastěji) a následujícím imperfektem, participiem – zřídka imperativem. Následuje-li perfektum, vytýká se tím přání, které již dávno se splniti mělo (v. 348); na př.:
יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע־לִי = Israeli, kéž bys mne poslechl (Žlm. 81,9.); Vulg.: „si audieris me“; – Kral.: „budeš-li mne poslouchati;“ – Dras.: „uposlechneš-li pak....“

אִם־תַּקְטֹל אֱלוֹהַ רָשָׁע = kéž bys, Bože zabil bezbožníka (Žlm. 139,19); Vulg.: „Si occideris, Deus peccatores;" – Kral.: „Zabil-li bys, o Bože, bezbožníka;" – Dras.: „Pobí, Bože, nešlechetníky."

לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי = o kéž by mne lid můj poslouchal! (Žlm. 81,14.); Vulg.: „si populus meus audisset me; – Kral.: „Oby mne byl lid můj poslouchal;" – Dras.: „Kdyby lid můj uposlechl mne."

לוּ שְׁמַעֲנִי = prosím, vyslyš mne = vyslyšiž mne (Gen. 23,13.); Vulg.: „Quaeso, ut audias me."

לוּ גָוַעְנוּ = O kdybychom byli zemřeli! (Num. 20,3.).

Někdy se obě částice spojí, čímž přání se zdůrazňuje.

אִם אַתָּה לוּ שְׁמַעֲנִי = kéž bys – kéž bys mne vyslyšel (Gen. 23,13.) (anacoluthon); Vulg.: „Quaeso, ut audias me;" – Kral.: „avšak, jestliže ty (jsi ten), prosím, vyslyš mne!" – Dras.: „Kdybys pak jen ty chtěl uposlechnouti mne."

5.) Řečením מִי יִתֵּן, které se váže s akkusativem neb infinitivem, neb určitým slovesem s ו neb bez ו; na př.:

Ráno díš: מִי־יִתֵּן בֹּקֶר kéž jest večer, a večer díš: מִי־יִתֵּן עֶרֶב kéž jest ráno! (Deut. 28,67.); Vulg.: „Quis mihi det vesperum. – Quis mihi det mane." – Frcl. dle Kral.: „O by již byl večer – o by již bylo jitro." – Dras.: „Byť byl již večer." – Proch.: „Kdo mi dá večer (dočkám-li se večera). Kdo mi dá ráno (budu-li živ až do rána)."

מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ = kéž bychom byli zemřeli! (Ex. 16,3.); Vulg.: „Utinam mortui essemus."

מִי יִתֵּן אֱלֹהַּ דִּבֵּר = kéž promluví Bůh! (Job 11,5.); Vulg.: „Utinam Deus loqueretur."

מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם = Kéž zachovají mysl tuto! (Deut. 5,26.); Vulg.: (viz 29.) „Quis det, talem eos habere mentem;" – Frcl.: „Kdo jim dá, aby takovou mysl měli;" – Kral.: „O kdyby bylo jejich srdce takové;" –

– Dras.: „O byť chtělo býti srdce jejich takové."

מִי יִתֵּן יְדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ = Kéž vím, kde ho najíti! (Job 23,3.); Vulg.: „Quis mihi tribuat, ut cognoscam et inveniam eum." – Jrcl. dle Kral.: „O bych věděl, kde ho najíti." – Dras.: „O bych jen věděl, kde je, abych hledal ho." – Proch. dle Vulg. v závorce dle Kral.

Poxn. מִי יִתֵּן (dosl.: kdo dá?, kdož způsobí?, by...) odpovídá staročeskému „bohdaj," „bohdej," „bohdejž" = Bůh dej, ať..., Bůh dej, aby..., při čemž se však „abych" vypouští. A to stojí místo „kéž", což jest vlastně rod střední zájmena „ký, ká, ké"; lat.: o si, utinam; něm.: wer gäbe, wer gäbe (viz Kott. slovníky).

§. 97. Jussiv neb apokope.

Z krácených imperfekta užívá se: 356.

1.) Při rozkazu a zákazu, na označení prosby a přání. Obzvláště klade se po imperativu (= čeho se totiž plněním rozkazu docíliti má.)

Při zálexaru, při výstraze předchází záporná částice לֹא (jedině Gen. 24,8.; I. Reg. 2,6.); na př.:

יְהִי אוֹר = Buď světlo (Gen. 1,3.)

וְעַתָּה יֵרֶא פַּרְעֹה = nyní tedy ať opatří (= vyhlédne si) Farao muže moudrého (Gen. 41.).

Nekladě עַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ s bezbožným rukou své (Ex. 23,1.).

וְעַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה aniž mu co čiň (Gen. 22,12.).

Nezakalujž עַל תַּסְתֵּר tváře své přede mnou (Žlm. 27,9.).

2.) Při podmínce (jako v arabštině) v předvětí i v závětí.

תָּשֶׁת־חֹשֶׁךְ וִיהִי לָיְלָה (Žlm. 104,20.) Uvodíš temnou hlídku a nastává noc (Kral.).

Když budeš vzdělávati zemi, nebude více vydávati síly své:

לֹא־תֹסֵף תֵּת כֹּחָהּ (Gen. 4,12.); Dras.: „nevydá více úrody své."

3.) *K pravidla, je-li předcházeno* ו *souslednó:*

וַיַּרְא *i viděl Bůh světlo, že je dobré a oddělil* וַיַּבְדֵּל .... *(Gen. 1,4.).*

§. 98. Imperativ.

357. *Imperativem označuje se nejen rozkaz, nýbrž také napomenutí, povzbuzení, žádost, přání (po předchozím* „לוּ"*), dovolení a jistá nepochybná přípověď (na tu příčinu užívají proroci zhusta imperativu.).*

K imperativu se často připojuje נָא*, což odpovídá našemu: „prosím", „medle", „nu", „nuže"; — někdy se rozšiřuje koncovkou* „ָה־"
(viz 168. pozn. 1.); na př.:

רְדָה *místo* רֵד *sestoupni;* שָׁמְרָה *místo* שְׁמֹר *střez;*
Nyní vstaň קוּם*, přejdi* עֲבֹר *Jordan (Jos. 1,2.).*
הַלְלוּ יְהּ *chvalte Hospodina (Žlm. 135.).*
רוּץ *Běž (II. Sam. 18,23.); Nuže jdi* לֵךְ־נָא.
Buďte medle שִׁפְטוּ־נָא *(Jes. 5,3.).*
Pros za nás הִתְפַּלֵּל בַּעֲדֵנוּ *(Jer. 42,2.).*
Prosím, vyslyš mne לוּ שְׁמַעֲנִי*, vezmi* קַח *(stříbro) ode mne (Gen 23,13).*
Třetího pak roku budete síti a žíti זִרְעוּ וְקִצְרוּ *(Jes. 37,30.); Vulg.:* „seminate et metite."

2.) *Jsou-li dva imperativy pospolu, vyjadřují často podmínku s příslušným závětím; (srv. lat.: „divide, et impera"); na př.:*
עִזְבוּ פְתָאִים וְחְיוּ *- Zanechejte-li pošetilosti, budete žíti (Prov. 9,6); Vulg.: „Relinquite infanticam et vivite." - Kral.: „Opustte hlouposť."*
Umyj se a budeš čist רְחַץ וּטְהָר *(II. Reg. 5,13.); Vulg.: „lavare et mundaberis."*

358. *Pozn. 1. Imperativ 3. osoby vyjadřuje se imperfektem; na př.:*
ať pošle יִשְׁלַח *(on)* תִּשְׁלַח *(ona),*

at' pošlou יְשַׁלְּחוּ (oni) תְּשַׁלַּחְנָה (ony).
at' jdou הֵם יֵלְכוּ (oni) הֵן תֵּלַכְנָה (ony).

Pozn. 2. Zakazuje-li se co (prohibitiv), nekladce se nikdy imperativ, nýbrž vždy imperfektum s předcházející částicí zápornou; na př.:

Nejez z něho (stromu) לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (Gen. 2,17.)
Nečiň tak לֹא תַעֲשֶׂה כֵּן
Nehledej אַל תְּבַקֵּשׁ (Jer. 45,5.)
Nevztahuj ruky své אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ.
Nejdi okolo אַל־נָא תַעֲבֹר (Gen. 18,3.)
Nepouštěj nás přece! אַל־נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ (Num. 10,31.)

§. 99. Prostý infinitiv.

359.

Prostého infinitivu užívá se:

1.) Jakožto doplňku časoslovce; na př.:

לֹא אָבוּ הָלוֹךְ = nechtěli choditi (Jes. 42,24.)

2.) Jako příslovce (adverbium) čili jako akkusativu příslovečného (viz 240.e); na př.:

הֵיטֵב = na dobro; הַרְבֵּה = mnoho;
יֵעָבֵד נוּ הַרְבֵּה = bude jemu horlivě sloužiti (II. Reg. 10,18.)
וָאֶשְׁגֶּה הַרְבֵּה מְאֹד = bloudil jsem přenáramně (I. Sam. 26,21.)

3.) Na označení zvláštního directivu, následuje-li bezprostředně určité sloveso téhož kmene aneb aspoň významu; na př.:

Ze všech stromů smíš bezpečně jísti אָכֹל תֹּאכֵל (Gen. 2,16.); Vulg.: „comede"; — Kral.: „svobodně jísti budeš"; — Dras.: „jísti můžeš."

Na jisto zemřeš = מוֹת תָּמוּת (Gen. 2,17.); Vulg.: „morte morieris"; — Kral.: „smrtí umřeš"; — Dras.: „smrtí zahyneš."

Velice se zařekl nad námi הָעֵד הֵעִיד בָּנוּ (Gen. 43,3.); Vulg.: „De-

nuntiavit nobis sub attestatione iuramenti;" – Kral.: „velice se zařekl;" – Dras.: „Přísně se zavázal nám."

Avšak hladím docela: לֹא הַשְׁמֵד אַשְׁמִיד (Amos 9,8.); Vulg.: „conterens non conteram."

שָׁתוֹ תִּשְׁתּוּ = musíte píti (Jer. 25,28.); Vulg.: „bibentes bibetis;" – Dras.: „dobře píti budete;" – Děd. 1889.: „Pijíce píti budete."

הֲיָדוֹעַ נֵדַע = což pak jsme mohli věděti (Gen. 43,7.); Vulg.: „numquid scire poteramus."

גַּם עָשֹׂה תַּעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תּוּכָל (I. Sam. 26,25.) = Ale jisto vytrváš v jednání svém a také nepochybně zvítězíš; – Vulg.: „et quidem faciens facies et potens poteris;" – Kral.: „Tak čině dokážeš ctnosti a v tom se zmocňuje zkvetneš;" – Dras.: „Jen statečně čiň, však ty se jistě zmůžeš;" – Děd. 1889.: „zajisté čině činiti budeš a moha moci budeš."

יָדֹעַ יָדַע = dobře ví (I. Sam. 20,3.); Vulg.: „scit profecto."

אִם פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ = bude-li se zvláště na mne ptáti otec tvůj (I. Sam. 20,6.); Vulg.: „si respiciens requisierit me;" – Dras.: „pohřešil-li by mne;" – Fr. Čl.: „jestliže by ohlédna se.... ptal se na mne."

נִשְׁאַל נִשְׁאַל מִמֶּנִּי = vyprosil se snažně ode mne; – Vulg.: „rogavit;" – Kral.: „prosil mne velice;" – Dras.: „vyžádal si to ode mne."

4.) Na označení trvání děje neb stavu, předchází-li bezprostředně určité sloveso téhož kmene neb aspoň významu, na př.:

יְבָרֵךְ בָּרוֹךְ (Balaam) požehnával požehnával (Jos. 24,10).

הָלְכוֹ הָלוֹךְ וְגָעוֹ = šly a řičely bez ustání (I. Sam. 6,12.).

וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכֹל (Samson) šel cestou a jedl (Kral.) (Jud. 14,9.); Vulg.: „comedebat in via."

Na místě druhého infinitivu stává také určité sloveso neb participium, na př.:

הֹלְכִים הָלוֹךְ וְתָקְעוּ = jdouce pořád a troubíce (Jos. 6,13); Vulg.: „ambulantes atque clangentes."

הֹלֵךְ הָלוֹךְ וּבָכֹה = jda pořád a pláče (Jer 41,6.); Vulg.: „incedens et plorans ibat."

5.) *Místo slovesa určitého* 360

a) *na začátku řeči.* [Také v latině a češtině klade se infinitiv historický místo perfekta.]; na př.:

místo perfekta: אָלֹה וְכַחֵשׁ וְרָצֹחַ וְגָנֹב וְנָאֹף פָּרָצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נָגָעוּ = Proklínali a lhali a vraždili a kradli a cizoložili; činili násilí a vražda vraždu stíhala (Os. 4,2.). Vulg.: „Maledictum et mendacium et furtum et adulterium inundaverunt et sanguis sanguinem tetigit." — Kral. dle Vulg. Drs.: „Zlořečení ..... se vyráží a krev ku krvi dosahuje." (viz také Agg. 1,6.9.).

místo imperfekta: אָכוֹל וְהוֹתֵר = jísti budou a ještě zůstane (II. R. 4,43.); Vulg.: „comedent et supererit."

„ *cohortative:* Jezme a pijme = אָכוֹל וְשָׁתוֹ, neboť zítra zemřeme (Jes. 22,13.); Vulg.: „comedamus et bibamus."

„ *imperativu, dívajného:* nejvíce שָׁמוֹר ostříhej (Deut. 5,12.); זָכוֹר = pomni (Ex. 20,18.); הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ = jdi a rci (Jer. 39,16.).

b) *I mimo začátek, předchází-li sloveso určité;* je-li totiž řeč o několika dějích po sobě následujících, klade se zvláště v pozdějších knihách, napřed sloveso určité, pak následují infinitivy; na př.:

Dal ho voziti וַיַּרְכֵּב ..... a ustanovil ho וַיִּתֵּן (Gen. 41,43.).

Anobrž i laň na poli, což porodí, opustí יָלְדָה וְעָזֹב (Jer. 14,5.).

זְרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהָבֵא מְעָט = Seli jste mnoho a sklidili jste málo (Hag. 1,6.).

§. 100. Omezený infinitiv a vazba jeho s podmětem a předmětem.

361. Omezený infinitiv je vlastně odtažité jméno slovesné, které podržuje povahu časoslova, jinak se od podstatného jména neliší.

1.) Jako jméno jest podmětem — předmětem — omezuje jméno jiné — omezuje se jménem jiným, po případě příponou nominální — váže se s předložkami atd.

2.) Pro povahu časoslovnou má doplněk slovesný, váže se s příponami verbálními — s předmětem a táhne se, co do poměru časového k minulosti a k budoucnosti.

362. 3.) Co do vazby infinitivu omezeného s podmětem a předmětem jest znamenati toto:

a) Jméno jímž se infinitiv omezuje jest podmět slovesa určitého. Při vazbě s podmětem jest tedy inf. omezený vždy jménem.

b) Při vazbě s předmětem platí povaha jeho slovesná.

c) Váže-li se infinitiv omezený s podmětem i s předmětem, stává podmět blíže infinitivu; odchylky jsou velmi řídké; na př.:

לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ = Není dobře býti člověku samotnému (Gen. 2.)

אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת־פָּנֶיךָ = když jsem viděl tvář tvou (Gen. 46, 30)

בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים = v dnech vladaření soudců, = když soudcové vládli (Ruth 1, 1).

מִי־יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַּחְתֶּיךָ = kéž bych já byl umřel za tebe (II. Sam. 19, 1).

בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת־יִצְחָק = Když byl odstaven Isak (Gen. 21, 8).

בְּהִוָּלֵד לוֹ אֶת־יִצְחָק = Když se mu narodil Isak (Gen. 21, 5).

וַיֶּחְדַּל מִבְנוֹת אֶת־הָרָמָה = přestal stavěti Ramu (I. K. 15, 21).

בְּקָרְאִי = když volám — volati budu (Žlm. 4, 2. 4).

בְּרֶדֶת מֹשֶׁה מֵהַר = když sestupoval Mojžíš s hory (Ex. 34, 29).

בְּרִדְתּוֹ = když (on) sestupoval; בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ = protože (on) s ním byl mluvil.
לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר = abys nás umořil na poušti (Num. 16,13.).
Mluvil Saul k služebníkům, aby zabili Davida לְהָמִית אֶת־דָּוִד
טוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר = Lépe jest, dáml-li ji tobě nežli dáti ji jinému muži (Gen. 29,19.).
אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ = poněvadž Bůh dal znáti tobě..... (Gen. 41,39.).
Odchylka: בְּשָׁלְחַ אֹתוֹ סַרְגוֹן = když ho Sargon poslal (Jos. 20,1.).
לְהָאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ = aby osvítil oči naše Bůh náš (Ezr. 9,8.).

Pozn. 1. Jako infinitiv váže se někdy i jméno verbalné s předmětem slovesa; na př.: "דֵּעָה אֶת־ = znalost Hospodina (Jes. 11,9); 363.
בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ = aby se báli mne (Deut. 5,36.); = protože nás v nenávisti měl Hospodin (Deut. 1,27.).

Pozn. 2. Praepositional infinitivu omezeného vyjadřuje čeština rozličným způsobem, jako: větou vedlejší, příčestím, supinem atd. viz také Gen. 31,27. v čís. 372,11. 364.

Pozn. 3. Infinitiv omezený s předložkou ל jest nadbytkem, předchází-li určité sloveso téhož kmene, neb téhož významu; na př.: לֵאמֹר ..... וַיֹּאמֶר = i řekl (nikoliv: i řekl ..... řka:)
לַעֲשׂוֹת ..... אֲשֶׁר בָּרָא = kterýž byl stvořil (Gen. 2,2); Vulg.: quod patraverat (nikoliv: kterýž byl stvořil, aby učiněno bylo (Kral.); kterýž si umínil učiniti (Vraský).

§. 101. Participium.

1.) Vzhledem ku času má hebrejské časoslovo jedno toliko participium. Tohoto užívá se na místě určitého časoslova všech časů, nejvíce však času přítomného. 365.

Ohledně rodu rozeznává se participium činné a trpné.

Znamená tedy na př.:

כָּתַב = píše,-psav,-hodlaje psáti;
píše,-psal,-bude psáti.

כָּתוּב = psán. přít. a min. (obyčejně) maje se psáti, píše se, psalo se;
psáti se bude,-má, musí.

מֵת znamená: umírá-umřel[1])-umíral, umře-bude umírati.

נָפַל " : padá-padl-padal-padne-chce padnouti-bude padati.

2.) Je-li participium výrokem na místě časoslova určitého, znamená:

a) nejčastěji čas přítomný, ale také čas budoucí, a

c.) čas minulý; na př.:

Ku a): Věk pomíjí, a člověk nastává: דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא (Eccl. 1,4).
Kdo pak jsou, kteří jíti mají: הַהֹלְכִים (Ex. 10,8).

Je-li podmětem osobní zájmeno, klade se jednoduše vedle participia; na př.:
bojím se: יָרֵא אָנֹכִי (Gen. 32,12.).
אַתָּה אוֹמֵר = pravíš; אַתְּ אוֹמֶרֶת = pravíš (r. žen.).
אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים = pravíme; אַתֶּן אוֹמְרוֹת = pravíte (r. žen.) atd.
anebo klade se vedle participia slovce יֵשׁ (býti), při záporu však אֵין (nebýti) s příponou zájmennou, (viz 259. b); na př.:
Jenž vysvobodíš Israële: אֲשֶׁר־יֵשְׁךָ מוֹשִׁיעַ (Jud. 6,36.); Vulg.: „Si salvum facies."
Pakli neposleš: אִם אֵינְךָ מְשַׁלְּחֵ (Gen. 43,5.).

Ku b) čas budoucí; na př. Ex. 20,12.: Cti otce svého..... na zemi, kterou tobě dá נֹתֵן; Vulg.: „dabit."

---

[1]) Užívá-li se מָוֶת jako podstatného jména, znamená obyčejně „minulost."

Co Bůh činiti bude עָשָׂה ukázal Faraonovi (Gen. 41,25).
Nebo zkazíme město to: כִּי מַשְׁחִתִים אֲנַחְנוּ (Gen. 19,13).
Lidu, který se zrodí נוֹלָד vypravovati budou (Žlm 21,32.); Vulg.: populo, qui nascetur.
Lid, který má stvořen býti נִבְרָא chváliti bude Hospodina (Žlm 102,19).
Vulg.: „populus, qui creabitur."

Pozn. Váže-li se s יִהְיֶה (imperfektem slovesa הָיָה) znamená zároveň trvání toho, co participiem vyjádřeno jest; na př.:
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר" = v posledních dnech utvrzena bude (a zůstane) hora..... (Jes. 2,2.); Vulg.: „erit ..... praeparatus mons".

Ku c) čas minulý zvláště zřídka, je-li spojen s jiným stejnodobým dějem; na př.:
Když ten ještě mluvil מְדַבֵּר přišel בָּא druhý (Job 1,16).

Pozn. Váže-li se participium s הָיָה, značí čas minulý (tempus historicum); na př.:
Volové orali הַבָּקָר הָיוּ חֹרְשׁוֹת..... (Job 1,14.).
Obadia pak bál se הָיָה יָרֵא Hospodina (I. Reg. 18,3).
Šalomon panoval הָיָה מוֹשֵׁל (II. Reg. 5,1.) (hebr.)
(Váže-li se s יִהְיֶה, znamená budoucnost a zároveň trvání toho, co participiem vyjádřeno jest; na př. viz b) pozn.:
Utvrzena bude a zůstane hora.... נָכוֹן יִהְיֶה (Jes. 2,2.)).

Ve všech těch případech přibírá se často k participiu הִנֵּה = „hle", - aby líčení živějším bylo; na př.:
הִנְנִי גֹרֵשׁ מִפָּנֶיךָ אֶת־הָאֱמֹרִי = aj já vyženu před tváří tvou Amorejské (Ex. 34,11.).
הִנָּךְ הָרָה = aj ty jsi těhotná (Gen. 16,11. 27,42.)
הִנָּךְ מֵת עַל" = aj ty umřeš pro ženu (Gen. 20,3.).

366. 3. Doplněk slovesný pojí se s participiem buď jako s časoslovem určitým, aneb jako se jménem, jež se doplňkem omezuje, má-li spisovatel na zřeteli povahu buď časoslovnou aneb nominalní, což také rozhoduje, když se přípony zajmenné přičiňují; na př.:
Saul byl nepřítelem Davidovým אֵיב אֶת־דָּוִד (I. Sam. 18,29).
Poznal jsem, že se Boha bojíš יְרֵא אֱלֹהִים (Gen. 22,12).
Blahoslavení, kteří přebývají v domě tvém יֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ (žlm. 84,5).
Řekl Lot k zetěm svým, kteří měli pojati dcery jeho =
אֶל־חֹתְנָיו לֹקְחֵי בְנֹתָיו (Gen. 19,14).
Žádný nepřichází k slavnosti מְבֻלִי בָאֵי מוֹעֵד (Lament. 1,4).
Kteří vcházejí do brány בָּאֵי שָׁעַר (Gen. 23,10).
Kdokoli mne naleze כָּל־מֹצְאִי (Gen. 4,14).
עֹשֵׂנִי = stvořitel můj = jenž mne stvořil (povaha časoslovná) (Job 32,22.).
עֹשָׂי = stvořitel můj (povaha nominalní).

367. 4.) Zastoupí-li participium místo přídavného jména, nakládá se s ním jako s přídavným jménem, a klade se tudíž také přitvar participia, omezeno-li jest podst. jménem (viz 293., 295., 314.–316.); na př.:
כְּאֵלָה נֹבֶלֶת עָלֶה = jako dub s listem vadnoucím = jako dub, jehož listí vadne (Jes. 1,30.); dosl.: Budete zajisté jako dub vadnoucí ohledně listí. – Vulg.: „velut quercus defluentibus foliis;" – Kral.: „dub, z něhož listí prší;" – Dras.: „dub, jehož listí zvadlo."
אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ = země oplývající mlékem a medem (Ex. 3,8. viz také Jer. 41,5.). – 80 mužů mající bradu oholenou מְגֻלְּחֵי זָקָן a roucha roztržená וְקֶרַע בְּגָדִים. Vulg.: rasi barba et scissis vestibus."

§. 102. Tvary osobné.

368. 1.) Podmět neurčitý (franc. „on", něm. „man") vyjadřuje hebrejština tímto způsobem:

a) vazbou trpnou: אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יְהוָה -Tehdáž započalo se vzývání jména Hospodinova (Gen. 4,26.).

b) třetí osobou r. muž., když se všeobecný podmět „lidé, člověk, posel, každý" snadno může domysliti (viz 256, 2.); na př.:
Se střelami ..... jíti musí tudy יָבֹא שָׁמָּה (t. každý) (Jes. 7,24).

c) Ačkoli také 2. os. jedn., čís.; na př.: לֹא תָבוֹא שָׁמָּה na hory ... nepřijdeš[1] (Jes. 7,25.) – עַד־בֹּאֲךָ – až kudy se přicházíš (vl. až kudy přicházíš či jdeš; někdy toliko בֹּאֲךָ:) (Jud. 6,4.).

2.) Vazba neosobná (něm. „es") vyjadřuje se:

α) 3. osobou jedn. č. časoslova a sice nejčastěji rodem mužským (jako v arabštině) (viz 256., 3. 4.), avšak také někdy rodem ženským (jako v syrštině); na př.: Nepršelo לֹא הִמְטִיר (Amos 4,7.).

Vazby této neosobné užívá se i tehdy, když podmět následuje; na př.:
Budiž světla יְהִי מְאֹרוֹת (Gen. 1,14.).
Přicházejí lupiči יָבוֹא הַשּׁוֹדְדִים (Jer. 51,48.).

Pozn. Rod mužský má převahu a užívá se ho nezřídka místo rodu ženského, což i o zájmenu osobném platí; na př.:
Řekl jí: (Jaheli) stuj u dveří פֶּתַח עֲמֹד (Jud. 4,20.).
Učiniž Hospodin s vámi (s Orfou a Rutou) עִמָּכֶם milosrdenství, jakož i vy jste činily כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם (Ruth 1,8.).
Slyšte krávy Bašanské שִׁמְעוּ פָּרוֹת הַבָּשָׁן (Amos 4,1.)

---

[1]) Jes. 7,24.–25. zní dle Dras.: „S střelami a lučištěm tam přijdou" (יָבֹא); – Kral.: „tudy jíti musí"; – Vulg.: „ingredientur"), „neb hloží a trní bude" (– Kral.: „hložím a trním zaroste") – všecka země; a na hory, kteréž se nyní motykami kopají, ani nepřijde žádný לֹא תָבוֹא שָׁמָּה pro strach hloží a trní" (t. j. strachuje se hloží a trní), – Kral.: „..... všecky pak hory, které motykou kopány býti mohou, nebudou se báti hloží a trní;" – Vulg.: „Et omnes montes, qui in sarculo sarcientur, non veniet illuc timor spinarum et veprium et erit ....."

§. 103. Sloveso s předložkami.

370. Hebrejský jazyk má toliko slovesa prostá.

Sloves složených s předložkami, jak tomu jest v češtině — na př.: vynésti, donésti atd., v hebrejštině není.

Význam našich složitých sloves vyjadřuje hebrejský jazyk

a) prostým slovesem zvláštním; na př.:

בָּא přišel; יָצָא vyšel; שָׁב navrátil se atd.

b) kde zvláštního slovesa není, slovesem obecným a následující předložkou, jak i v češtině obyčejem bývá; na př.:

קָרָא אֶל volal na někoho; קָרָא בְּ(שֵׁם) volal jménem t. j. vzýval.

קָרָא אַחֲרֵי volal za někým; נָפַל עַל padl na (na př.: tvář, — zemi), — přepadl (někoho); נָפַל לִפְנֵי padl před (někým).

c) časoslovem pomocným (v. 372.); na př.:

Když pak již pojedli: וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל (Vulg.: „convivium finitum erat“).

až dostavěl עַד כַּלֹּתוֹ לִבְנוֹת (I. Reg. 3, 1.); Vulg.: donec compleret aedificans.'

§. 104. Slovesa pomocná.

371. Časoslova pomocná, jimiž se opisuje buď

a) jakost pojmu slovesného (na př.: počnu, přestanu, neustanu, pokračuji, usiluji, hledím, spěchám, mám v obyčeji a pod.), aneb

b) pojem možnosti neb potřebnosti, s kterou činnost podmětu přísluší (na př.: mohu, musím, chci, ráčí, dám a pod.), mají při sobě doplněk časoslovný, který se vytýká:

372. 1.) infinitivem omezeným — řídčeji infinitivem prostým. Infinitivu se také někdy předpíná předložka ל;

2.) časoslovem určitým a sice:

α) téhož času, rodu a čísla; v příkladě tom má doplněk někdy spojku ו; — β) imperfektem.

3) Někdy také participiem; – místo participia zastupuje také přídavné jméno slovesné, na př.:
Oči jeho počaly slábnouti הֵחֵלּוּ כֵהוֹת ; nemohl viděti לֹא יוּכַל לִרְאוֹת (I. Sam. 3,2). Vulg.: „oculi eius caligaverunt." – Kral.: „byl počal scházeti na oči. Dras.: „oči jeho počínaly pocházeti."

Ku a) Jakost pojmu slovesného opisuje se v hebrejštině slovesy, na př.
הוֹסִיף počal, začal; הוֹאִיל, הֵחֵל pokračoval, přidal;
הֵיטִיב správně, dobře si počínal; הִרְבָּה množil, násobil;
חָדַל přestal; כִּלָּה dokonal; מִהֵר spěchal; שָׁב vrátil se, opětoval se; תָּמַם jest u konce; הָלַךְ jde, pokračuje = pořád, napořád na př.: Gen. 8,5.; Vulg.: „aquae ibant et decrescebant."

Ku b) Pojem možnosti neb potřebnosti označujína př.:
אָבָה, חָפֵץ chtěl; בִּקֵּשׁ hledal, toužil; יָכֹל mohl, směl; יָדַע znal, věděl, uměl; לָמַד učil se; מָאֵן zdráhal se, נָתַן dal, dovedl, dovolil.
V českém překladě vytýká se pomocné sloveso často „příslovkou" anebo zahrnuto jest ve slovese pokračovacím neb opakovacím, na př.:
Dnes počnu pouštěti strach.... אָחֵל תֵּת (Deut. 2,25).
I porodila opět: וַתֹּסֶף לָלֶדֶת (Gen. 4,2.); Vulg.: „Rursumque peperit."
Nebude dávati לֹא תֹסֵף תֵּת (Gen. 4,12.); Vulg.: „non dabit."
Dostavěl: כִּלָּה לִבְנוֹת (I. Reg. 9,1).
Proč jsi tajně utekl? לָמָּה נֶחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ vlastně: proč jsi se skrýval chtěje utéci = utíkaje (Gen. 31,27.); – Vulg.: „cur ignorante me fugere voluisti?"

Ku 2. a) A opět pojal ženu: וַיֹּסֶף וַיִּקַּח אִשָּׁה (Gen. 25,1.); – Vulg.: „aliam duxit uxorem."
A kopal zase וַיָּשָׁב וַיַּחְפֹּר (Gen. 26,18.); Vulg.: „rursum fodit."
A opět poslal וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח (II. Reg. 1,11.); Vulg.: „rursumque misit."

הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תְּחַיֵּינוּ = *což nechceš-li nás opět obživiti (vzkřísiti) (Žlm. 85,7). LXX.: Ὁ Θεὸς, σὺ ἐπιστρέψας ζωώσεις ἡμᾶς." – Vulg.: „Deus, tu conversus vivificabis nos." – Kral.: „Zdaliž ty obratěpse neobživíš nás." – Dras.: Zdaliž ne iaději obratě se obživíš ty nás."*

תָּשׁוּב תְּחַיֵּנִי = *opět mne oživíš (Žlm. 71,20). LXX.: „ἐπιστρέψας ἐξωζοίησάς με." – Vulg.: „conversus vivificasti me." – Kral.: „zase k životu navrátíš mne." – Dras.: „obratě se obživiljsi mne." [1])*

כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת־ *Nebo již více nebudu litovati snad... (Os. 1,6). – Vulg.: „quia non addam ultra misereri."*

Začniž vládnouti: הָחֵל רָשׁ *(Deut. 2,24). – Vulg.: „incipe possidere."*

Muž, který by uměl hráti na harfu: אִישׁ יֹדֵעַ נַגֵּן בַּכִּנּוֹר *(I. Sam. 16,16).*

בִּלְתִּי יוּכְלוּ יִגְּעוּ בִּלְבֻשֵׁיהֶם = *takže nemohli se dotknouti oděvů svých (Lament. 4,14). – Vulg.: „Cumque non possent, tenuerunt lacinias suas." – Kral.: „kteréž nemohli než se dotýkati oděvy svými." – Dras.: „tak, že nelzelo dotýkati se roucha jejich."*

וְשָׁב וַיַּעֲשֵׂהוּ = *tehdy zase udělal z ní nádobu jinou (Jer. 18,4). – LXX.: „καὶ πάλιν αὐτὸς ἐποίησεν αὐτὸ ἄγγειον ἕτερον." – Vulg.: „conversusque fecit illud vas alterum." – Frcl.: „a obrátiv se udělal z ní nádobu jinou;" = Ped. 1888.*

Pozn. K lepšímu označení opětování přidává se někdy שֵׁנִית = *po druhé; na př.: Jos. 5,2. aneb* עוֹד = *dále, ještě; na př.: Ezech. 8,6.*

Ku 2. b) *Neumím pochlebovati (Dras)* = לֹא יָדַעְתִּי אֲכַנֶּה *(Job 32,22); – Vulg.: „nescio, quamdiu subsistam;" – Kral.: „neumím jmen proměňovati."*

---

[1]) וְשַׁבְתְּ וְכִסִּיתָ = *a zase zahrabeš (Deut. 23,14); – Vulg.: egesta humo operies; – (Kral.: „obratě se").*

Potřetí sestoupíš rychle - וְיָרַדְתָּ הַרְבֵּה מְאֹד (I. Sam. 20,19); Vulg.: „..... perinde. Descende ergo festinus." - Kral.: „Do třetího dne skrývaje se sestoupíš rychle." - Dras.: Po tři dny tehdy tam choditi budeš."

Ku „3.): Když se dosti naloupíš: כַּהֲתַמְּךָ שׁוֹדֵד (Is. 33, 1.). - Vulg.: „cum consumaveris depraedationem." - Kral.: „když přestaneš býti zhoubcím." - Dras.: „jak dokonáš loupiti" (Viz také I. Sam. 16,16. „2. a).

Pozn. 1. Někdy, ač zřídka, klade se doplněk před sloveso pomocné, 373.
jako na př.: Volejte hlasitě: קִרְאוּ מְלֵא (Jer. 4,5.) - Vulg.: „clamate fortiter." - Kral.: „Svolejte a seberte (lid). - Dras.: „Volejte, naplňujte".
מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה יִשְׂבָּע = Po utrpení svém do syta se nahledí. - Vulg.: „Pro eo, quod laboravit anima eius, videbit et saturabitur (Is. 53,11.). - Kral.: „Z práce duše své uzří (užitek, jímž) nasycen bude." - Dras.: „Z trápení duše své prohlédne a nasycen bude vědomostí svou" (Draský táhne poslední dvě slova „vědomostí svou" ku první polovici verše, což nemístno jest.).

Pozn. 2. Vulgata překládá „יָסַף" velmi často doslovně; na př.:
Jud. 3,12.; 4,1. „addiderunt facere" = opět činili.
I. Sam. 3,21. ..... addidit Dominus, ut appareret = Hospodin se i potom ukazoval.
I. Sam. 20,17. ..... addidit deiurare = přisáhal ještě jednou.
I. Sam. 27,4. .. non addidit ultra quaerere = přestal hledati - více nehledal.
II. Sam. 7,20. Quid ergo addere poterit adhuc, ut loquatur = Což tedy ještě více mluviti bude וּמָה יוֹסִיף עוֹד לְדַבֵּר.
II. Sam. 14,10. Et ultra non addet, ut tangat te = A nedotkne se tebe více: וְלֹא־יוֹסִיף עוֹד לְגַעַת בָּךְ.
II. Reg. 24,7. Et ultra non addidit, ut egrederetur de terra sua - Nevytáhl více ze země své: וְלֹא־חָסִיף עוֹד לָצֵאת מֵאַרְצוֹ

§. 105. Stupňování pojmu slovesného.

374. Některá slovesa mají při sobě za předmět podstatné jméno téhož kmene aneb téhož významu, kteréž čeština obyčejně instrumentalem vyjadřuje.

Přiloženým jménem stupňuje se však jen pojem časoslovný a protož v českém překladu tohoto zdůraznění způsobem příhodným pokud možno vyjádřiti se musí; na př.:

חָלַם חֲלוֹם vl. sen snil t.j. živě snil (Kral.) sen míti (Gen. 45,5); Vulg.: videre somnium.

בָּחַר בַּחֲרוֹ vl. hrůzou hrozil se, t.j. náramně, nad míru se hrozil (viz Žlm. 14,5.; 53,6.; Job 3,25.) (Vulg.: trepidare timore. Timorem timere).

יָעַץ עֵצָה vl. radou radil = radu dal = radil bezpečně, spolehlivě na př.: I.R. 1,12.: „poradím ti bezpečně" (Vulg.: „accipe consilium a me"; Kral.: „dámť radu").

חָטָא חֵטְאָה = hříchem zhřešil = t.j. velmi se prohřešil; na př.: חֲטָאתֶם חֵטְאָה גְּדֹלָה (Ex. 32,30.) Vulg.: „Peccastis peccatum maximum." — Kral.: „Vy jste zhřešili hříchem velikým."

מָעַל מַעַל = Těžce se provinila (Num. 5,12.); Vulg.: „contemnens." — Lev. 5,21. Vulg. (6,2.) „contempto." — Kral.: „dopustila se výstupku" — „přestoupením přestoupil."

צָעַק צְעָקָה = zkřikl křikem; na př.: Gen. 27,34.

וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד = zkřikl hlasem velikým a nad míru žalostným. — Vulg.: „ irrugiit clamore magno et consternatus." — Kral.: „zkřikl hlasem velikým a hořkostí naplněn jest náramně."

חָרַד חֲרָדָה = lekenouti se lekenutím = náramně; na př.: Gen. 27,33.:

וַיֶּחֱרַד חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־מְאֹד = zhrozil se hrůzou nesmírnou. Vulg.: „ Expavit stupore vehementi et ultra, quam credi potest, admirans."

—Kral.: „zhrozil se hrůzou velikou náramně."

קִלְקֵל קִלְקְלָה = zlořečil zlořečením = velice zlořečil; na př. I. K. 2, 8.

חָלָה אֶת־חָלְיוֹ = roznemohl se těžce; dosl.: roznemohl se nemocí svou; na př.: II. K. 13, 14. – Vulg.: „aegrotabat infirmitate." – Kral.: „roznemohl se nemocí těžkou."

שָׂמַח שָׂמֵחַ = radoval se; na př.: Jon. 4, 6.

שָׂמַח שָׂמְחָה גְּדוֹלָה = radoval se velice. – Vulg.: „laetatus est laetitia magna". – Kral.: „radoval se radostí velikou" (v. Kautsch §. 183.).

Pozn. Jest také zvláštností hebrejských spisovatelů, že mluvíce o činnosti jakékoliv zároveň zmiňují se o tom kterém údu těla lidského, který činnost onu umožňuje, usnadňuje, po případě nějak označuje. Tímto způsobem nabývá řeč zvláštní živosti; na př.: Pozdvihl Jakob nohou svých a odebral se (Draský) וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ (Gen. 29, 1.) – LXX.: καὶ ἐξάρας Ἰακὼβ τοὺς πόδας ἐπορεύθη. – Vulg.: „Profectus ergo Jacob venit." – Kral.: „Tedy Jakob vstav odešel."

375.

Sem náleží často se objevující: Vstal a šel; vstaň a jdi.

Ex. 4, 4.: Vztáhni ruku svou a chyť.

Job 3, 1.: Otevřev ústa svá zlořečil.

Gen. 18, 2.: Pozdvihl očí svých a viděl.

II. K. 19, 16.: Nakloniž ucha svého a uslyš – otevři Hospodine oči své a pohled.

Žlm. 17, 6.: Nakloň ke mně ucha svého, slyš řeč mou.

Co do rčení: na př.: II. Sam. 7, 27. יְהוָה גָּלִיתָ אֶת־אֹזֶן עַבְדְּךָ לֵאמֹר doslovně: „Ty odkalil ucho služebníka svého a řekls." – Vulg.: „Tu revelasti aurem servi tui dicens." – Kral.: „Ty zjevils mně služebníku svému řka:" – Dras.: „Ty jsi oznámil služebníku svému takto." – Proch.: „Ty zjevil jsi v ucho služebníka svého (svěřil jsi mně) řka:"

Frcl=Kral. — znamenali jest: Hebrejové pokrývali aneb obvíjeli hlavu nějakou plenou; pokrývka ta zahalovala také uši. Chtěl-li kdo druhému něco potichu oznámiti, odhrnul pokrývku z ucha a řekl mu to. Znamená tedy ono rčení = něco dosud neznámého oznámiti — zjeviti — soukromě (ne veřejně) říci, — svěřiti — slíbiti a pod. dle toho, jak to souvislost vymáhá.

Podobně znamená גָּלָה עֵינַיִם = odhalil oči (odstranil, co u patřené překáží) = otevřel oči někomu t.j. ukázal jemu, co dříve nepozoroval; na př.: Žlm. 119,18.: Otevři oči mé! — Vulg.: „Revela oculos meos", odtud גְּלוּי עֵינַיִם = maje oči otevřené (Num. 24,4.) o proroku Balaamovi. Hnutí duševní zvláště lítosti označuje se někdy hnutím útroby, vnitřnosti; na př.: Gen. 43,30.: Pohnula se útroba jeho (רַחֲמָיו) nad bratrem a hledal, kde by mohl plakati t.j. byl lítostí dojat. LXX: τὰ ἔγκατα αὐτοῦ. — Vulg.: „viscera eius." — Kral, Proch, Frcl, Děd. 1889.: „střeva jeho." — Dras.: „vřela citedlnost jeho."

Podobně I.R. 3,26., kde LXX klade ἡ μήτρα αὐτῆς. — Dras.: „pohnula se citedlnost." — Kral, Proch, Frcl, Děd. 1889.: „střeva její."

Srovnej v Nov. Žák. I. Jan. 3,17.: „et clauderit viscera sua ab eo" — a neslitoval by se nad ním. — Kral.: „a zavřel by střeva svá." — Proch.: „a zavřel by střeva svá (srdce své). — Frcl.: „a zavřel by srdce své." — Děd. 1889.: „vnitřnosti své."

§. 106. Způsobování některých časů, způsobů a sloves.

376. I. Děj přítomný čas vyjadřuje hebrejština:

1.) Participiem a osobním zájmenem neb předchozím jménem podstatným (viz 365. 2. a).

2.) Perfektem (viz 346.); na př.: יָדַע = vím, znám.

3.) Imperfektem (v. 252.) na př.: אָנָה תֵּלֵכִי = kam jdeš?
מֵאַיִן תָּבוֹא = odkud přicházíš?

II. Náš konjunktiv (způsob spojovací), a, sice:
1.) subjunktiv, podpojovací způsob (předmětná možnost);
2.) optativ, žádací způsob (podmětná možnost);
3.) konditional, podmiňovací způsob (výrok výrokem se podmiňuje);
4.) koncessiv, připouštěcí způsob (připouští se, co se výroku na odpor býti zdá);
vyjadřuje hebrejština nejvíce imperfektem (viz 351.), avšak také perfektem (viz 348. a 349.); poznati lze konjunctiv ze smyslu věty anebo z předložených předložek.

III. České „mám, mám?; nemám, nemám?" vyjadřuje hebrejšti- 377.
na tímto způsobem:

a) mám, máš, יֵשׁ לִי ; יֵשׁ לְךָ, לָךְ.
Pozn. Vztažné větě יֵשׁ se neklade; na př.:
כָּל אֲשֶׁר לִי = vše, co mám;
כָּל אֲשֶׁר לְךָ, לָךְ = vše, co máš.
mám? máš? הֲיֵשׁ לִי, הֲיֵשׁ לְךָ, לָךְ.
b) nemám אֵין לִי ; אֵין לְךָ, לָךְ.
nemám? הַאֵין לִי ; הַאֵין לְךָ, לָךְ.
c) měl jsem; na př. služebníka הָיָה לִי עֶבֶד
" " služebníka? " " הֲהָיָה
měl jsem sestru הָיְתָה לִי אָחוֹת
" " sestru? " " הֲהָיְתָה
neměl jsem služebníka לֹא הָיָה לִי עֶבֶד
" " služebníka? " " הֲלֹא הָיָה
neměl jsem sestry לֹא הָיְתָה לִי אָחוֹת
" " sestry? " " הֲלֹא הָיְתָה.

d) budu míti " יִהְיֶה לִי
budu míti? " הֲיִהְיֶה לִי
nebudu míti " לֹא יִהְיֶה לִי
nebudu míti? " הֲלֹא יִהְיֶה לִי
e) Imperativ: měj = " יְהִי לְךָ יִהְיֶה לְךָ
neměj = " לֹא יִהְיֶה לְךָ.

II. Býti „kým, čím, k čemu" vyjadřuje hebrejský jazyk z pravidla slovesem הָיָה a předložkou ל; na př.:
וַיְהִי לְנֶפֶשׁ חַיָּה = I byl (člověk) bytostí živou (Gen. 2,7). LXX.: „εἰς ψυχὴν ζῶσαν." – Vulg.: „et factus est homo in animam viventem." – Kral.: „i byl člověk v duši živou." – Fr. Čl. Děd. 1889.: „v duši živou." – Dras.: „duší živou."
וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד = I budou tělem jedním (Gen. 2,24). LXX.: „εἰς σάρκα μίαν." Vulg.: „et erunt duo in carne una." – Kral.: „i budou v jedno tělo." – Dras.: „a bývají tělem jedním." – Fr. Čl. Děd. 1889.: „budou dva v jednom těle."
Aby byla pokrmem לְאָכְלָה (Gen. 6,21). LXX.: „ἔσται φαγεῖν." – Vulg.: „in cibum." – Kral.: „ku pokrmu."
Bude znamením לְאוֹת (Gen. 9,13.). LXX.: „εἰς σημεῖον." – Vulg.: „erit signum." – Kral.: „na znamení."
A budte muži (Kral.): וִהְיוּ לְאֲנָשִׁים (I. Sam. 4,9). LXX.: „καὶ γένεσθε (ἔσεσθε) εἰς ἄνδρας." – Vulg.: „et estote viri" (II. polovice) = „confortamini." – Dras.: „budte zmužilí."
Já budu jemu otcem (Kral., Dras.) לְאָב (II. Sam. 7,14.). LXX.: „εἰς πατέρα." – Vulg.: „in patrem."
a on mi bude synem לְבֵן; LXX.: „εἰς υἱόν." – Vulg.: „in filium."
Býval člověku „ke topení" (Kral.) לְבַעַר (infinitiv) (Jes. 44,15). LXX.: „εἰς καῦσιν." – Vulg.: „in focum". – Dras.: „k pálivu."

O skladbě částic.

§. 107. Skladba příslovek (v. §. 69. č. 237.–240.).

378. 1.) Příslovkami omezují se nejen slovesa, nýbrž také podstatná a přídavná jména. Jelikož mnohé příslovky jsou původně jména podstatná, stojí někdy jméno omezené v přítvaru, jakoby na tom místě jedině povaha původní rozhodovala, na př.:
Sestoupiš rychle תֵּרֵד מְאֹד (I.Sam. 20,19).
Málo mužů - אֲנָשִׁים מְעַט (Neh. 2,12.); מְתֵי מְעַט nemnohoosob (Deut. 26,5.).
Velmi dobrý = טוֹב מְאֹד (Gen. 1,31.); velmi sličná = יָפָה מְאֹד (Gen. 12,14.).
Klořečení bez příčiny - קְלָלַת חִנָּם (Prov. 26,2.); Vulg.: „frustra prolatum."
Pozn. מְעַט (כְּמְעַט) označuje obyčejně nejvyšší stupeň, na př.:
Žlm. 105,12.; Jes. 26,20.; Ezr. 9,8.

2.) Zdvojená příslovka označuje buď stupňování buď pokračování, na př.: מְאֹד מְאֹד = nad míru; מָטָּה מָטָּה = vždy hlouběji; na př.:
תֵּרֵד מָטָּה מָטָּה = vždy hlouběji klesati budeš (Deut. 28,43.); Vulg.: „eris inferior."

מְעַט מְעַט = pomalu (Ex. 23,30.); Vulg.: „paulatim."

Pozn. Příslovečně klade se zhusta akkusativ a praepositional jmen (podstatných, přídavných), participií, infinitivu, zájména ukazovacího, tázacího a číslovek (v. 305.–307, 331, 332, 338., 239. 240.), na př.: לְבֶטַח a בְּבֶטַח = bezpečně; יָתֵר a עַל־יֶתֶר = hojně; מְעַט = málo; בְּמֵישָׁרִים a מֵישָׁרִים rovno, spravedlivě; בְּתָמִים = dokonale; בְּחָכְמָה = moudře; בְּחָזְקָה = násilně; בְּטָהֳרָה = kvapně; עַל־נְקֻלָּה = na lehkou váhu, lehce; פְּלִאִים divně, nesnadno; רַבַּת, רַבָּה = mnoho dosti; עִבְרִית = hebrejsky; נוֹרָאוֹת = hrozně; בָּרִאשׁוֹנָה, רִאשׁוֹנָה, לָהֳרִבָּה, הַרְבֵּה = mnoho; בָּרִאשׁוֹנָה = předně; שֵׁנִית = podruhé; מְאָה = stokrát; זֶה a בָּזֶה = zde; כָּזֹאת, כָּזֶה, כָּזֹה = tak; לָמָּה = proč; מָה = jak.

Jinak ale předložka mění význam příslovky; na př.:
שָׁם = tam; מִשָּׁם = odkud; סָבִיב = kolem, dokola; מִסָּבִיב = ze všech stran;
עַד־מָתַי = kdy? עַד־מָתַי = jak dlouho? חוּץ = venku; מֵחוּץ = zvenčí; לְחוּץ = ven; כֵּן = tak; אַחֲרֵי כֵן a אַחַר כֵּן = potom.

379. 3.) Z příslovek záporných objevují se nejvíce:
לֹא = ne (ov, non); označující zápor objektivný nepodmíněný (váže se s perfektem neb imperfektem).
אַל = ať ne, aby ne (μή – ne); označující zápor subjektivný (váže se s jussivem) (viz 172.).
אֵין = nebýti – opuoti יֵשׁ býti (viz 365, 2., 376., 377.).
טֶרֶם = ještě ne (viz 253.); אֵפֶס již ne.
Téměř toliko ve slohu básnickém objevují se:
בְּלִי, בְּלִתִּי (בְּלָתִי s příponou ִי _ od kmene בָּלָה).

4.) Zápor se zdůrazňuje, když v téže větě dvě záporná slova se objeví (– jako v češtině a ječtině); na př.:
הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם = což nebylo pražádných hrobů v Egyptě (Ex. 14, 11.).
אֵין כֶּסֶף לֹא נֶחְשַׁב = nevážili si nic stříbra (I. R. 10, 21.).

5.) Následuje-li záporná věta po záporné, vypouští se někdy (– hlavně v básnickém parallelismu) v druhé větě záporná částice a protož domysliti se musí; na př.:
Nemluvteť אַל תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ .... a nevycházej יֵצֵא ..... slovo pyšné; místo אַל יֵצֵא (I. Sam. 2, 3); viz také Žlm. 9, 19; 35, 19; 38, 2; Job 26, 17.

380. Pozn. 1. Táhne-li se záporná částice ku jménu, jímž se číslovka neurčitá (v. 325.), neb zájmeno číselné neb zájmeno neurčité (v. 341., 342.) opisuje, nabývá netoliko jméno to významu záporného, nýbrž i výrok – a činí tudíž větu zápornou.
לֹא אֶחָד, אֵין אֶחָד, לֹא אִישׁ, אֵין אִישׁ = žádný.

אַל כל , כל אַל , לְבִלְתִּי כל , לא כל , כל לא = *žádný, nic.*
לא דָבָר , אֵין דָּבָר = *nic.*
מְאוּמָה אַיִן , אֵין מְאוּמָה = *není nic.*
כל אֵין , אֵין כל = *není žádný, není nic; na př.:*
יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כל = *Někdo bohatým se dělaje nemá nic* (Prov. 13,7.)
– *Vulg.: „cum nihil habeat."*

Latinská Vulgata překládá na přemnohých místech hebrejský text doslovně. Ovšem jest pak veliký rozdíl mezi: „žádnému nedůvěřuj" a „ne každému důvěřuj (Jer. 9,3.); *„nejezte ze žádného stromu" a „nejezte z každého stromu"* (Gen. 3,1.); *„ničeho nevezme" a „všecko nevezme"* (Žlm. 49,18.); *„nullus spiritus est in eo" a „omnis spiritus non est in eo"* (Hab. 2,19.).

Táhne-li se ale záporná příslovka ku jménu jiného druhu, označuje opak pojmu jeho, ale nečiní věty záporné; odpovídá českému (obyčejně předponému) *ne-, bez-, a prot.,* (= *řeckému* α *privativum*); *na př.: přítel, nepřítel; čistota, nečistota; chuť, nechuť; Bůh, nebůh; člověk, nečlověk; pravý, nepravý; svůj, nesvůj, ne svůj; bezdětek, nečasný* (předčasný); *někdy českému předponnému „pra", což něco napodobeného, nepravého znamená; na př.: prableskprabůh; na př.:* 381.

עַם לֹא אֻמּוֹם : עַם לֹא־עָז *lid nesilný* (Prov. 30,25. 26.).
לֹא חָסִיד = *bezbožný* (Žlm. 43,1.).
לֹא אֵל = *nebůh – prabůh = modla* (Deut. 32,21.; Jer. 5,7.).
לֹא דֶרֶךְ = *bezcestí, bezcestný* (Job 12,24.).
לֹא עַמִּי = *lid ne můj* (Kral.: *Loammi t. j. ne lid můj*) (Os. 1,10.).
וְאֹמַר לְלֹא עַמִּי = *i řeknu k lidu ne mému* (Os. 2,24.); – *Vulg.: „et dicam non populo meo."* – *Kral.: „k Loammi pak řeknu."* – *Dras.: „i řeknu tomu, kterýž nebyl lid můj."* – *Proch.: „a dím k Loammi t. j. Nelidu mému."* – *Frcl.: „a dím Nelidu mému."* – *Děd. 1888.: „Ne-lidu-mému."*

Pozn. Kápor táhne se zde k zájmenu „můj" a nikoli ku jmenu „lid."

Jest zajisté rozdíl mezi: tvor ne můj" a „netvor můj"; „ne tvůj Bůh" a „tvůj nebůh".

לָמָּה תָּמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ - Proč máš umírati před časem svým (Eccl.7,17). - Vulg.: „ne morieris in tempore suo"; - Kral.: „dříve času svého"; - Frcl.: „před svým časem".

Seled umřel bezdětek לֹא בָנִים (m. בְּלִי) (I.Par.2,30).

382. K tázacích příslovek nejčastěji se objevují příponné הֵ, אֵי, אַי kde?

I. Obledně הֵ znamenati jest: místo הֵ píše se také:

1.) הַ a) následuje-li hrdelnice; na př.: הַאֵלֵךְ mám jíti?

b) před polohláskou. - Někdy se i chatef samohlásce částice tázací přispůsobí; na př.: הַלְךָ tobě-li? הֲיִדַעְתֶּם = znáte?

הַאֹמֵר m. הַאֲמֵר = zdaliž slyší říci?

V této příčině klade se také někdy:

הַ s následujícím dagešem ostrým, takže se od členu nerozeznává (v.117.a); na př.: הַלְבֵן מֵאָה־שָׁנָה = zdali století-ému narodí se syn?

Pohled, jestli to sukně הַכְּתֹנֶת syna tvého, či není (Gen. 37,32).

הַבְּרָכָה אַחַת הִיא־לָךְ = Máš jedno toliko požehnání (Gen.27,38)

(Kral.: Zdaliž to jedno toliko máš požehnání? jakoby v textu stálo הָאַחַת הַהִיא (v. 281.) = jakoby הַ bylo členem).

2.) הָ někdy před א; na př.: הָאַתֶּם vy?

3.) הָ před הֶ, חָ, עָ, אָ (srv. 117, c.); na př.: הָאָנֹכִי já? הֲחָכָם = moudrý?

II. אַיִן činí připojené částice tázacími; sem náleží:

a) příslovce místa: kde? אֵיפֹה, אַיֵּה, אֵי זֶה; odkud? מֵאַיִן, מֵאַי, אֵי מִזֶּה; kam? אָנָה m. אַיְנֶה.

b) příslovce času: kdy? עַד־אָנָה; jak dlouho? kdy až? - mimo עַד־מָתַי — עַד־מָתַי.

c.) jakosti: jak? אֵיכָכָה, אֵיכָה, אֵיךְ (z אֵי a כָּה neb כָּכָה = כֹּה tak?)

Mimo zmíněné tázací příslovky objevují se často:

d) příslovka příčiny: proč? לָמָּה, מַדּוּעַ (m. מָה־יָּדוּעַ).
e) • počtu: kolik? kolikrát? כַּמָּה.

§. 108. Věty tázací.

Ohledně vazby není v hebrejštině rozdílu mezi otázkou přímou a nepřímou.

I. Otázka označuje se:

1.) toliko přízvukem bez tázacího slovce což místo má, když s podivením a pohnutím se někdo táže, klade přízvuk na jistá slova; na př.:
Ty-liž jsi pak syn můj Ésau? הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו (Gen. 27,24.).
הֲוֹא יוֹרֶה = on-li by učiti mohl? (Hab. 2,19.).
Zdaliž jsem se dnes teprv הַיּוֹם počal tázati? (I. Sam. 22,15.).
Častěji se tak stává, když otázka ku předchozí větě spojkou וְ někdy také גַּם připojena jest; na př.:
A já bych nelitoval: "וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל (Jon. 4,11.).
כִּי יִפָּלֵא בְעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה, גַּם־בְּעֵינַי יִפָּלֵא = Je-li to nemožným před očima ostatku lidu tohoto, bude to také před očima mýma nemožné? (Zach. 8,6.).

2.) Zájměstkem tázacím מָה, מִי kdo? co?

3.) Příslovci tázacími nejčastěji však tázací částicí הַ, když
a) mluvící chce otázkou toliko o stavu věci vůbec zvěděti; na př.:
הֲשָׁלוֹם לְאַבְשָׁלוֹם = Je zdráv (živ) Absalon? (II. Sam. 18,32). (II. Sam. 18,29. toliko: שָׁלוֹם bez הַ).
הַאַתָּה צִיבָא = Ty-li jsi Siba? (II. Sam. 9,2.).
b) očekává odpověď kladnou nebo zápornou. Dle toho, jakou odpověď očekává, stojí otázka místo kladné nebo záporné věty (הֲלוֹא očekává vždy kladnou odpověď.); na př.:
הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרַשְׁתָּ = Zdaliž jsi nezabil, ano sobě i nepřivlastnil? (= zabil jsi, ano i přivlastnil jsi sobě (I. Reg. 21,19.).

הֲלוֹא־אָמַרְתִּי - *ždaliž jsem vám neřekl (=řekl jsem vám)* (II. Reg. 2, 18).
הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי - *ždaliž jsem já strážným bratra svého?* (= *Já nejsem strážným bratra svého* (Gen. 4, 9).

384. II. *Při otázce rozlučovací či disjunktivní uvádí se první člen částicí* הֲ (*české: -li"*), *druhý pak částicí* אִם (*české: či, „čili, „čili nic", „čili ne."*); *na př.: Michaáši! máme-li jeti na vojnu, či tak nechati?* הֲנֵלֵךְ אִם־נֶחְדַּל? *Přistoupiž ať tě omakám, ty-li jsi syn můj Esau* — [(I. Reg. 22, 15).
הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם־לֹא, *či nejsi?* (Gen. 27, 21).
V otázce nepřímé objevuje se také někdy הֲ—הֲ *vedle* אִם—הֲ; *na př.: Zhlédněte, jaká je země ta, i lid, který v ní bydlí, silný-li jest, či mdlý:* הֲהֶזָק הוּא הֲרָפֶה (הֲ—הֲ); *málo jich, či mnoho?* הַמַּעַט הוּא אִם־רָב (הֲ אִם) (*Num. 13, 18*) *viz také Jos. 5, 13; I. Reg. 22, 15.*
Pozn. Ostatně neznamená rozlučovací vazba הֲ אִם *na každém místě protivy, nýbrž užívá se jí někdy i tam, kde druhým členem první se objasniti má, — zvláště v parallelismu básnickém; na př.:*
Zdaliž kralovati budeš nad námi הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ
aneb panovati nad námi אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ? (Gen. 37, 8).
V případě tom mívá druhý člen místo אִם *spojku* וְ (Job 13, 7.; 15, 7. 8.), *aneb zhola nic* (22, 4.).

385. *Pozn. 1. Odpověď, je-li záporná, vyjadřuje se částicí* לֹא = *ne, nikoli* (*na př.* Gen. 19, 2.); *hlavně odpovídající opakuje slovo, o kterém tázacímu hlavně jde* (= *sloveso ovšem o sobě přiměřené*); *na př.:*
Ty-li jsi syn můj Esau? וַיֹּאמֶר אֲנִי - *odpověděl: Já"* (Gen. 27, 24).
Jdí jim: Má se dobře? הֲשָׁלוֹם לוֹ; *odpovědělí: Dobře"* - שָׁלוֹם (Gen. 29, 6).
הֲיֵשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה - *Je-li tu prorok? Odpověděli:* יֵשׁ = *je* (I. Sam. 9, 11).
Pozn. 2. Po slovesech, tázati se, pochybovati, pozor dávati a pod. označuje se nepřímá otázka někdy:
α) částicí הֲ. *Vypustil holubici, aby věděl, jestli opadly vody:* . . . . =

.....לִרְאוֹת הֲקַלּוּ (Gen. 8,8.).

β.) někdy אִם : Ptejte se Belzebuba povstanu-li אִם אֶחְיֶה zne-moci této (II. Reg. 1,2).

(V případě tom jest vlastně druhý člen rozlučovací otázky vypuštěn: „— čili ne?).

Pozn. 3. Rčení מִי יוֹדֵעַ אִם = kdo ví, zdali ne? jest místo věty kladné a odpovídá našemu „snad — dosti možno = lat.: nescio, an fortasse; na př.: Kdo ví, ne pro tentolis čas přišla ku království (Esth. 4, 14.).

§. 109. Skladba předložek. (v. 241.—245.)

1.) Z původu svého znamenají předložky poměry prostorné které pak na čas a na jiné poměry, jako: původu, příčiny, důvodu, účelu, prostředku a p. přeneseny jsou. 336.

Předložky místa značí buď trvání na místě anebo i pohyb z místa na jiné, ať již ve směru kladném nebo záporném.

Pozn. Jak mnohonásobné poměry ta která předložka znamená, ukazuje slovník.

2.) Na označenou vícenásobného pohybu místního užívá hebrejština také složenin předložkových: klade totiž zhusta před předložku místa — předložku pohybu, aby zároveň s pohybem naznačen byl poměr místní, který byl před činem, aneb který po něm nastati má. 387.

Ve složeninách těch objevuje se nejvíce מִן, řídčeji אֶל; na př.:

מִמַּאֲחֲרֵי, מֵאַחַר srv. valaš. „z poza", sloven. „zpoza".

מִתַּחַת srv. valaš. „z pod", sloven. „zpod", „zpopod."

מֵעַל srv. slov. „znad", „zponad."

מִבֵּין srv. sloven. „z medzi", „z pomedzi."

מֵאֵת, מֵעִם = z; vl. ze společnosti, ze sousedství někoho.

אֶל תַּחַת = pod; na př.: Jer. 3,6: „pod strom".

אֶל אַחֲרַי = za; na př.: II. Reg. 9, 18.: „jed' za mnou."

Pozn. V češtině spisovné velmi zřídka se složenin předložkových dočítáme, nářečí však valašské a slovenské hojně jich užívá; viz Kottův Slovník: „předložka."

388. 3.) V parallelismu básnickém vztahuje se moc předložky ve větě prvé někdy také k příslušnému jménu věty druhé; na př.: בְּ: Ont' vykoná vůli jeho proti Babylonu „בְּבָבֶל" a ... proti Chaldejským „בַּכַּשְׂדִּים" (místo: „בְּכַשְׂדִּים") (Jes. 48, 14.).

Pozn. 1. Předložka nahrazuje spojku, 1.) závisí-li na ní celá věta (viz 247.), 2.) připojí-li se ke ní אִם, כִּי, אֲשֶׁר (viz 246. c.).

389. Pozn. 2. Jak mnohonásobné poměry na př. předložka בְּ znamená, vysvítá z následujících příkladů: [(Gen. 1, 26).

a) dle, podle, vedle; na př.: podle, dle, rady 5 בְּעֵצָה (71. 1, 1.); podle, obrazu našeho בְּצַלְמֵנוּ; do; na př.: všel, dostanu בְּאֹהֶל (31, 33.), až donebes בְּרוֹמֵי שָׁמַיִם milosrdenství tvé (Žlm 36, 6.).

k (po); na př.: města veliká, až k nebi: בְּעָרִים גְּדֹלוֹת (Deut. 1, 28).

mezi; בְּ označuje předměty (plurál), mezi nimiž něco je, se děje; na př.: בַּגּוֹיִם - mezi národy (Thr. 1, 3.); הַיָּפָה בַּנָּשִׁים krásná mezi ženami (Cant. 1, 8.). וְלֹא אֶחָד בָּהֶם - ani jeden mezi nimi = z nich (Žlm 139, 16.).

Tento význam „mezi" = „z nich" t. část z množství má בְּ, předpíná-li se předmětu některých časoslov; na př.:

הִכָּה בְּ pobil z nich t. mnohé, oproti הִכָּה: sakkusat: pobil je t. všecky. אָכַל בְּ, שָׁתָה בְּ - pil z vína — jedl z chleba t. část, něco (Prov. 9, 5.).

na; na př.: בָּאָרֶץ na zemi — בַּסּוּסִים na koních (Jes. 66, 20.). בְּרֵאשִׁית na počátku. Ex. 5, 9.: aby se neohlédali na sliby liché = בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר; Num. 31, 16.: pána přišla na lid בַּעֲדַת; I. Sam. 24, 11.: Ne-vztáhnu ruky své na pána svého לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי בַּאדֹנִי.

nad; Deut. 31, 15.: ukázal se Hospodin nad stánkem בָּאֹהֶל (Vulg.: „ibi").

o; Deut. 3, 26.: nemluv více o tom בַּדָּבָר הַזֶּה.

od; II.R. 14,13.: Od brány בְּשַׁעַר .... až ku bráně.

po; Jes. 16,14.: Potřech letech בְּשָׁלֹשׁ, Ez. 7,7.: בְּאָת תְּדַע potom poznáš.

pod; II. Sam. 12,31.: dal jej pod pily בַּמְּגֵרָה, pod brány בַּחֲרִיצֵי.

při viz u; o činnosti odporné viz přes; při osvědčení viz skrze.

pro; Gen. 18,28.: Zdaliž zkazíš pro těch pět בְּחֲמִשָּׁה všecko město?

proti; Gen. 16,12.: ruka jeho bude proti všem בַּכֹּל; Num. 21,7.: mluvili jsme proti Hospodinu a proti tobě בַּיהוָה וּבָךְ.

před; בְּכָל־בַּאי před všemi Gen. 23,18.; בְּעֵינַי před očima.

přes; Num. 14,11.: přes všecky divy בְּכָל הָאֹתוֹת - non obstantibus omnibus signis. Kral.: „pro tak mnohá znamení; Vulg.: „in obstant. signis."

s, se; Jes. 7,24.: Se střelami בַּחִצִּים a s lukem וּבַקֶּשֶׁת; Gen. 32,11. s holí svou בְּמַקְלִי přešel jsem Jordan; Num. 20,20.: vytáhl .... s množstvím lidu בְּעַם כָּבֵד; I. Sam. 1,24.: Ji vedla jej s sebou se třemi junci בִּפָרִים שְׁלֹשָׁה; Vulg.: adduxit, cum secum in vitulis tribus.

skrze (= při); Zaprřisahám vás skrze srny בִּצְבָיוֹת (Cant. 2,7.); prostředník, nástroj: skrze Mojžíše: בְּיַד מֹשֶׁה = בְּמֹשֶׁה.

u בְּעַיִן = u studnice (I. Sam. 29,1.); u brány בְּשַׁעַר (II. Par. 24,8.).

v ve; בָּעִיר v městě; בִּשְׁלֹשׁ שָׁנִים ve třech letech.

z, ze; (část viz „mezi"), (nádoba): Gen. 44,5.: koflík z něhož יִשְׁתֶּה בּוֹ pije pán můj; (látka) Lev. 13,52.: outek z vlny בְּצֶמֶר neb z lnu בִּפְשָׁתִים; II. Par. 9,18.: podnož ze zlata כֶּבֶשׁ בַּזָּהָב.

za; Deut. 19,21.: Život za život בְּנֶפֶשׁ, zub za zub בְּשֵׁן, oko za oko בְּעַיִן.

b.) Genitivu, akkusativu, instrumentalu jména podstatného; např.: בַּשָּׁנָה הַהִיא = toho roku = ten rok, onen rok; Pobili mečem בְּחֶרֶב (Jos. 10,11.). Skáčete nohama בְּרַגְלֵיכֶם (Ezech. 34,18.). Volej hrdlem בְּגָרוֹן (Jes. 58,1.). Zemřeli hladem בְּרָעָב (Thr. 2,19.); Prorokoval vrukovětím Hospodinovým הִתְנַבֵּא בַּיהוָה; (Žlm. 18,30.): בְּךָ אָרִץ = pomocí tvou vrazil jsem ..... Kral.: „v tobě."

c) Znění příslovečnému: II. Par. 29,36. בְּפִתְאֹם v okamžení, = rychle, okamžitě (Vulg.: de repente) viz také č. 373.

d) Vedlejší větou, je-li ב předřaženo infinitivu omezenému, viz 364.; na př.: בְּקָרְאִי když volám (Žlm. 4,2.).

e) Někdy se předpíná α) podmětu (jako v aralštině:), někdy β) jmennému výroku, ano někdy γ) podmětu i jmennému výroku. Jmenný výrok překládá se pak jménem podst. neb přid., aneb jiným přiměřeným způsobem.

Ku α) Hospodin בְּיָהּ jest jméno jeho שְׁמוֹ (Ž. 68,5.) Vulg.: Dominus nomen illi.

" β) Ty znáš lid tento, že zlý jest כִּי בְרָע הוּא (Ex. 32,22.) - Kral.: že k zlému nakloněn jest" (dle Vulg.: quod pronus sit ad malum"). Svaté jsou cesty tvé בַּקֹּדֶשׁ דְּרָכֶךָ (Žlm. 77,14.) - Vulg.: in sancto via tua." Kral.: svatá jest cesta tvá." Hospodin jest mi pomocníkem mým יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי (Žlm. 118,7.) - Vulg.: Dominus mihi adiutor; - Kral.: Hospodin se mnou jest mezi pomocníky mými" (viz. mezi.). Pán jest podpora má אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי (Žlm. 54,6.) - Vulg.: Dominus susceptor est animae meae." Kral.: Pán s těmi jest, kteří jsou podpůrcové života mého." Neboť stínem (=ochranou) בְּצֵל jest moudrost, stínem (=ochranou) בְּצֵל jest stříbro (Kaz. 7,12.). Vulg. (v. 13.): Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia." - Kral.: nebo v stínu moudrosti (a) v stínu stříbra (odpočívají).

Ku γ): Neboť já jsem pomoc tvá כִּי־בִי בְּעֶזְרֶךָ (Os. 13,9.) Kral.: jeżto ve mně všecka pomoc tvá." - Vulg.: in me".

f) בְּ někdy vypuštěno jest; na př.: „Jest-li v domě otce tvého" הֵישׁ בֵּית (Gen. 24,23.). Utec na horu נוּדִי הַר (Žlm. 11,1.) Vulg.: „transmigra in montem." - Kral.: uleť s hory jako ptáče."

§. 110. O skladbě spojek.

390. Hebrejský jazyk má hojnost romanitých spojek; příčina toho jest, že mnohá předložka stává se spojkou, když se k ní אֲשֶׁר, כִּי neb אִם připojí, aneb když na ní celá věta závisí (viz 246., 247.).

A zřídka spisovatelé hebrejští nevyužitkovali vždy všech prostředků k přísnému označení poměru slov a vět; velmi často spokojili se jen všeobecným a neurčitým jeho naznačením. Odtud mají tak různý význam spojky וְ, כִּי, אֲשֶׁר, *jichž nejvíce užíváno, překládáme-li text hebrejský do nářečí západních, která volnosti té a neurčitosti netrpí. O různém významu zmíněných spojek viz slovníke.*

2.) *Že spojek složených (246. c.) se často jedna část vypouští. Tak klade se na* 391.
př. často místo יַעַן אֲשֶׁר *protože, poněvadž buď jen* יַעַן, *neb pouze* אֲשֶׁר; *místo* כַּאֲשֶׁר *pouze* אֲשֶׁר; *na př.: I.R. 20,42; II.R. 22,19; – Gen. 30,18; I.R. 8,23.*

3.) *V živé mluvě vypouští se spojka docela. To nejvíce bývá* 392.
a) při větách podmínečných,
b) " " porovnávacích,
c) " " , jež jinak spojka vztažná zahajuje; na př.:
Ku a): וּדְבָקוֹם יוֹם אֶחָד וּמֵתוּ *popřenou-li je jeden den pomře všecek dobytek (Gen. 33, 13.).*
Ku b): שִׁרַי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם אֹכְלֵי *(Žl. 14, 4.).*
Řekl medle, že jsi sestra má אָמַרְתְּ אֲחֹתִי הִוא *(Gen. 12, 13.) (*כִּי *vypuštěno).*

Mimo וְ, כִּי, אֲשֶׁר, *jichž se nejčastěji užívá na označení téměř všech po-* 393.
měrů, znamenati jest spojky tyto:

1.) *Slučovací (copulativa)* גַּם *také (někdy však jest toliko znakem důrazu; na př.: Gen. 23, 30.),* אַף (*někdy* אַף כִּי *tím více; tím méně*).
2.) *Odporovací (adversativa):* אֲבָל כִּי *však, avšak, pak.*
3.) *Rozlučovací (disiunctiva):* אוֹ *neb, nebo, aneb;* אוֹ – אוֹ; אִם – אִם = *buďto – buďto.*
4.) *Příčinné a odůvodňovací (causales): protože, poněvadž, že, ježto:*
עֵקֶב כִּי, יַעַן אֲשֶׁר, בַּעֲבוּר אֲשֶׁר, עַל־כֵּן־אֲשֶׁר, עַל כֵּן.
5.) *Účinkové, výsledné (conclusivae): tedy, tudy, proto, pročež:* לָכֵן, עַל־כֵּן.
6.) *Místné (locales): kde, kam, kudy, odkud;* אֲשֶׁר־שָׁם, בַּאֲשֶׁר 394.

אֲשֶׁר שָׁם, אֲשֶׁר שָׁמָּה.

7.) Časové (temporales): כִּי, אֲשֶׁר, řídčeji אִם = když, jak; אַחֲרֵי אֲשֶׁר = když pak; קִדְמַת, בְּטֶרֶם, טֶרֶם = dříve než.

8.) Účelné (finales): by, aby, ať לְמַעַן אֲשֶׁר, בַּעֲבוּר אֲשֶׁר; při zaporu פֶּן, אַל aby ne.

9.) Podmiňovací (conditionales) -li, pakli; אִם je-li očekávání nepochybné, odtud při zaklínání, přísaze; לוּ není-li jistoty.

10.) Připouštěcí (připouštivé; concessivae):

אִם s perfektem znamená „budiž tak, že jsem," na př.: Job 9,15.
" s imperfektem " „budiž tak, že bych byl" (Jes. 1,18; 10,22.).

עַל (místo עַל אֲשֶׁר) = ačkoliv (Jes. 53,9; Job 16,17).

כִּי גַם jakkoli (Jes. 1,15.) (také כִּי גַם Eccl. 4,14.), גַם (Jes. 49,15.; Žlm. 95,9.).

11.) Srovnávací (comparativae) jako, jakoby.

כַּאֲשֶׁר; načež v závětí následuje často כֵּן. Někdy se však v předvětí כַּאֲשֶׁר vypouští (Jes. 55,9.; Žlm. 48,6.) a podobně כֵּן v závětí (Obad. v. 15.)

395. Pozn. אֲשֶׁר, כִּי, וְ znamenají „že" (spojka vztažná) po slovesech: viděl, slyšel, vypovídal, znal a p.; na př.:

אִם־יָדַעְתָּ וְיֵשׁ בָּם = poznáš-li, že jsou mezi nimi muži stateční (Gen. 47,6.; viz také 18,32.). Podobně po výroku jmenném téhož významu; na př.: Vy svědkové jste, že já jsem Bůh וַאֲנִי אֵל (Jes. 43,12.) — — Vulg.: „Vos testes mei, et ego Deus."

וַיַּרְא כִּי טוֹב; כִּי i viděl, že to bylo dobré (Gen. 1,10.); někdy jest znakem přímé řeči, jako Platonovo a Novozákonní „ὅτι a syrské „d"; na př.: Gen. 29,33.: Počala a řekla: Uslyšel כִּי שָׁמַע. — Vulg. klade obyčejně „quoniam", „quia"; na př.: Jan 9,8.: Alii dixerunt: „Quia hic est"; v. 9.: „Ille vero dicebat: „Quia ego sum".

אֲשֶׁר; Ex. 11,7.: abyste viděli, že rozdíl činí: לְמַעַן תֵּדְעוּן אֲשֶׁר.

יָבֹאוּ; po jmenném výroku (Jes. 38,7.).

A toto budeš míti znamení od Hospodina, že učiní:
הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הַזֶּה לָךְ.

§. 111. *Věty I. podmiňovací (či kondicionalné) — II. připouštěcí (připouštivé — koncessivné).*

I. Větu podmiňovací zahajuje spojka אִם *anebo* לוּ. 396.

1.) אִם *značí podmínku prostou — bez ohledu, zda se něco děje, — dělo, — díti bude, či nic (jednám-li, jednal-li jsem, budu-li jednati; klade se tedy vždy při ubezpečování, při podmínečném zaklínání; na př.: (Žlm 7, 4-6); na označenou, že kdo se dle toho nezachová, hotov jest podrobiti se nejtěžší pokutě (Žlm. 137, 5. srv. 44, 21.)).*

2.) לוּ *však označuje, že se něco* neděje, *— nedělo, — díti* nebude; *neb že to aspoň nejisto, pravdě nepodobno jest.*

(Kdybych tak jednal, kdybych tak byl jednal) [1]

Pozn. Tento podstatný rozdíl mezi אִם *a* לוּ *se nemění, když záporná částice se připojí:* לוּלֵא, לוּלֵי, אִם לֹא.

אִם *váže se pak s perfektem; na př.: Esth. 5, 8.; Jud. 4, 8. (zřídka s participiem; na př.: Jud. 9, 15.; 11, 9. a podobně s infinitivem místo určitého slovesa; na př.: Job 9, 27.)* 397.

לוּ *váže se s perfektem; na př.: Jud. 13, 23.; s imperfektem na př.: Ezech. 14, 15.; II. Sam. 18, 12.; (Gen. 50, 15.:* לוּ יִשְׂטְמֵנוּ יוֹסֵף *= pakli by nás Josef stíhal. — Ruly.: „Ne forte memor sit iniuriae, quam passus est; zavětí jest zamlčeno — řeč nedokončená, aposiopesis.)*

Pozn. 1. אִם *má při přísaze význam záporný „že ne"; následovně* אִם־לֹא *význam kladný „že" jelikož se zamlčuje kletba, kteráž jest vlastně hlavní větou; na př.: II. Sam. 11, 11.: Jako živ jsi, že toho ne-* 398.

---

[1] *Pozn.* אִם *může se někdy klásti tam, kde by vlastně* לוּ *státi mělo; (na př.: Žlm. 50, 12.; 139, 8.; Os. 9, 12.), ale nikdy naopak.*

učiním: אִם אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה.

Tak že přisáhl jsem v hněvu svém אִם־יְבֹאוּן, že nevejdou. – Vulg.: „si introibunt (Žlm. 95,11.)

חַי־אָנִי אִם־לֹא אֶעֱשֶׂה = Živ jsem já, že učiním (Núm. 14,28.).

(V úplném znění objevuje se však kletba v I. Sam. 25,22.: Tak učiniž Bůh nepřátelům Davidovým, ano tou měrou přidej – když nechám..... ...אִם אַשְׁאִיר.... = přísahám, že nenechám.).

Pozn. 2. Ostatně klade se אִם לֹא a אִם לֹא netoliko při přísaze, nýbrž také někdy prostě k označení důrazného záporu, neb k ujišťování; na př.: Jes. 5,9.: Zjevil mi Hospodin: Jistě, že domové mnozí spustnou אִם לֹא בָתִּים רַבִּים לְשַׁמָּה – Vulg.: „nisi domus multæ desertæ fuerit (Srv. Mark. 8,12.: „Amen, et dico vobis: si dabitur" (= non dabitur).

Pozn. 3. Někdy se částice podmiňovací vynouští; na př.:

Spočtenou-li je וְרֻבַּקּוּם (Gen. 33,13.).

Zhřešil-li jsem חָטָאתִי (Job 7,20.).

399. II. Větu přípouštěcí zahajují spojky přípouštěcí, o jichž vazbě viz čís. [394,10.

§. 112. O skladbě citoslovcí.

400. Citoslovce (v. 250.) nevážou se namnoze se žádnou částí věty.

Předmět žalu, hrozby následuje zvláště při הוֹי, אוֹ, אַהָהּ v praepositionalu (s předl. לְ, אֶל, עַל) aneb v akkusativu.

הוֹי הוֹי וְנֻסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן – Ouže! ouže! utectež již ze země severní. (Zach. 2,10.) – Kral. – Vulg.: „o, o, fugite." (Vulg. 2,6. proto že 1.–4. v. kap. II. hebrej. jest 18.–21. v. kap. I. ve Vulg.)

Ať já se potěším nad protivníky svými הוֹי אֶנָּחֲמָה מִצָּרָי (Jes. 1,24.).

A plakali ho: ach! bratře můj! וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי אָחִי (I.R. 13,30.).

Běda jim! אוֹי לָהֶם (Jes. 3,9.) (Vulg.: „vae animæ eorum." – Kral.: „Běda duši jejich.

Běda nám, že jsme zhřešili אוֹי־נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ (Thr. 5,16).
O běda na den ten אֲהָהּ לַיּוֹם (Joël 1,15). Vulg.: a a a diei! — —
Kral.: „ach, nastojte na tento den.(O, nastojte" viz Kott. slov.).
חָלִילָה חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ = Odstup to! živ
jest Hospodin, že nespadne vlas z hlavy jeho na zemi (I. Sam. 14,45).
Odstup to, neumřeš חָלִילָה לֹא תָמוּת (I. Sam. 20.2.)

Cvičení.

Potom pak přišli Mojžíš s Aronem	וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
a řekli Faraonovi:	וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה
Takto praví Hospodin, Bůh Izraelský:	כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
Propusť lid můj,	שַׁלַּח אֶת־עַמִּי
ať mi slaví svátky na poušti.	וְיָחֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר
Odpověděl Farao: Kdo je Hospodin,	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה
abych poslechl hlasu jeho a propustil Izraële?	אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל
Hospodina neznám,	לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה
a také Izraële nepropustím.	וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלֵּח:
Budeš-li choditi v ustanovení mých	אִם־תֵּלֵךְ בְּחֻקָּתַי
a soudy mé vykonávati	וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה
a ostříhati všech přikázání mých chodě v nich,	וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לָלֶכֶת בָּהֶם
tedy upevním slovo své s tebou,	וְהֵקַמְתִּי אֶת־דְּבָרִי אִתָּךְ
kteréž jsem mluvil Davidovi, otci tvému.	אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ:
A budu bydliti uprostřed Izraelských	וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
a neopustím lidu svého Izraelského.	וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:
Budete-li povolni a poslušni,	אִם־תֹּאבוּ וּשְׁמַעְתֶּם
dobré věci země jísti budete.	טוּב הָאָרֶץ תֹּאכֵלוּ:
Pakli nebudete povolni, ale spurní,	וְאִם־תְּמָאֲנוּ וּמְרִיתֶם

od meče sežráni budete חֶרֶב תֹּאכֵלוּ
nebo ústa Hospodinova mluvila. כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר׃

Přídavek.

Tajné učení židovské dochované (prý) podáním od Abrahama (dle jiných teprv od Mojžíše) slove: kabbala קַבָּלָה (kmen קָבַל; kittel=obdržel, převzal). Jest prý tajemně skryto v knihách St. Z., jmenovitě v knihách Mojžíšových. Hledáním klíče ke němu zanášelo se zvláštní umění, zvané „Kabbalistica."

Vedle této kabbaly jest ještě jiná – strojená, která tajemné učení v některých slovech písma sv. vyhledávala. Sem náleží:

1.) Gematrica: Význam slova určován dle hodnoty číselné písmen, z nichž se skládá. Tak na př.: „Šilo" = předpověděný (Gen. 49,10) jest – Messiáš, jehož číselná hodnota slov Jakobových (jabô šilo)

יבא שילה (5+30+10+300+1+2+10=358) rovná se číselné hodnotě písmen jména משיח (mšiach) = 8+10+300+40=358.

2.) Notaricon: Začáteční písmena slov věty tvoří jedno slovo, neb naopak. Tak na př.: záhrnuje v sobě první slovo bible בראשית větu:

בָּרָא רָקִיעַ אֶרֶץ שָׁמַיִם יָם תְּהוֹמוֹת = Stvořil oblohu, zemi, nebe, moře, propasti.

3.) Themura. Tajemný smysl vzniká přestavením písmen (anagramm, sv. čes.: leč – žel; kos – sok; činitel, – ničitel); na př.:

z בראשית (na počátku); přestavením vzniká תשרי = א" = „a" tišri = prvního dne měsíce Tišri (října); (odtud se dokládalo, že začátek stvoření světa byl učiněn 1. tišri) atd.

Žlm. 113,2.: יהי שם יהוה מברך מעתה ועד־עולם